

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
8
M1 II
7

CAROLI SCRIBANI

E SOCIETATE IESV

MEDICVS RELIGIOSVS

DE ANIMORVM MORBIS ET CVRATIONIBVS.

Dom. Profess. rom.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ANTVERPIÆ
Apud Heredes MARTINI NVTII.
ANNO M. DC. XVIII.

ADMODVM REVERENDO

DOMINO

AC PATRI

ANTONIO DE WINGHE

ABBATI LÆTIENSI

ORDINIS S. BENEDICTI.

SPopondi. non fallo fidem. & non Christianum tantùm, sed & Religiosum Medicum mitto, animorum morbos, damna, remedia narrantem. Ridebit aliquis ab hesterna schola, nupera arteria Medicum tironẽ. at mihi satis est, votis Tuis Tuorumq; respõdisse. Et nescio, an non maior, promptę parentiæ, quàm prudentis imperij laus sit. etiam inscitiam ostentasse decus, si imperaueris. & nõ clarior gloria, infantiam quàm eloquentiam prodidisse ad impe-

ria? in illa, è ſolo obſequendi ſtudio,ſperari laus poteſt,contemptus ab infantia: in hac facilis obedientia eſt, quæ laudem imperat. nec magnum eſt,in amico imperio ceruices ſubmiſiſſe gloriæ, magnum eſt contemptui ſubmiſiſſe. hoc volui,illud non potui. laudem an merear,iudicij erit tui. Hoc dicã:parui, & imprudentiam prodidi. De morbis ſcripſi, non inexpertus morborum, remediorum ignarus. addidi tamen remedia: non quæ ægros alienos animos expleant, aut medeantur malis; ſed quæ ægræ ſcriptoris huius menti commoda arbitrabar. Et ſanè in morborum varia implicatione aliquid mihi largiendum, cùm morborum genus omne pectore hoc circumferam. denſiùs his obſeſſus, quàm audax de genu pugnãtis Magni Macedonis, in

in Sudracarũ oppido, clypeus, totam hoſtilium telorum ſiluam circũferens. vt non iniuriâ fides haberi poſſit morborũ experientiſſimo, & ex ſe magiſtro. remedia ab alijs, ac magno in primis Claudio Aquauiua veriùs quàm à me didici: vt cui crudi adhuc ſtent morbi. certiora à Tua Tuorumq́; manu exſpectabo, è Bloſianis, nõ Galeni aphoriſmis. quod ſi feceris, & margines libelli huius, expertiſſima manu tua medicamentis oppleueris; næ ego fortunatùs, qui pellendis his animę meæ morbis, teſtata medicabula repererim, certam valetudinẽ promittentia. Bea me hoc munere, & in omnem poſteritatem habebis Tuũ, nouo hoc Tibi munere æternùm pigneratum. Vno hoc volumine tres libros clauſi. primus Superiorum morbos, ſecundus infe-

riorum,tertius vtrique communes amplectitur. Nemo indignetur. meos nō alienos enarraui morbos. famæ huius dominus, famam prodegi.& quis vetet morbos suos omnium in circo oculis spectandos, emendandos,prębere? nō erubesco ad aliorum aures, qui nō erubui ad oculos magni Dei.nec pudet aperire, quod nō puduit perpetrare. noxia enim verecundia est,quæ malũ in interitum celat. felix confessio quæ in medelam mala prodit. hoc feci. & toto hoc volumine mẽtem legendam tradidi.nihil excuso.nec si velim,possem. habeo nimis oculatum testem & iudicem pectoris huius,morborũ,vulnerum.quibus saucia mens hæc Samaritanum exspectat,vinumque&oleũ,è paterna manu, matris vberibus; vt & vini acrimonia saniem tergat,& oleum

fun-

fundẽtia vbera demulceant. vt nouus homo, post vulnera, morbos, mortem rediuiuus; valentia membra, sanguinis, coloris, & succi boni plena, diuinæ glorię, proximorumque saluti sacrẽ. precibus hoc Tuis Tuorumq́; spero. nec difficile erit, è diuite Blosiana nube, in emarcidos hos animæ meæ campos fœcundum imbrem depluere, & è locuplete illius apotheca nobilissima medicamenta, valetudini in integrum restituendæ depromere. Ita facite magni Patris magna soboles, dignissimi omnes tanti Parentis educatione; & calidis vestris ad Deum orationibus animæ huius morbos pellite, valetudinẽ reddite. ita æternùm vos tueatur magnus Deus: spiritumque noui Eliæ vestri Blosij, in nouos vos Elisæos, dupla felici fœneratione diffundat.

ORBOS enarro. non quales annorum experientia doctus in alijs obseruaui, sed quales viri varijs retrò sæculis eruditione ac pietate non postremi multis sparsim voluminibus, pro re nata vulgarunt, qualesque in vario Religiosorum aliorumque hominum genere succrescere posse arbitrabantur quæ omnia in vnum hunc librum, tanquam in vnum fasciculum conieci, quò promptiùs ad manum cùm essent mala, essent & remedia: neque tam mala cognoscerentur quæ sunt, quàm quæ temporum procursu, & Religionibus ad deuexam caniciem, tanquam ad capulare quoddam senium properantibus, suboriri possent. In futurorum ergo magis anteambulam præcautionem, quàm in præsentium subsidium hæc scripsi. Sed neque in omnes cadere hæc mala poßunt, neque eadem omnibus medicamenta admouenda. quædam hîc etiam inter curationes præscripta, quæ cum non vltimarum Religionum institutionibus pugnant; qualia sunt locorum ac Superiorum mutationes. multa

deinde

deinde quæ in ſolidum ignorata, vt ſepoſiti deſignatique certi per annum dies ſolis ſpiritualibus animorum exercitationibus donandi, recollectiones, annuæ votorum renouationes, binæque per diem conſcientiarum diſquiſitiones, particulares etiam vitiorum virtutumúe diurnæ diſcuſſiones, aliaque generis huius non pauca. Enarrare tamen iſta volui, vt quibus hæc non ignota, prodeſſe poſſent in medelam; quæ imitari etiam poſſent, quibus in hanc diem ignorata. Nemo verò morborum numerum miretur. quantos Hippocrates, Galenus, alijq; medicorum, corporum morbos tradiderunt? quantique ſuper hæc exurgunt indies, veteribus, omnibus adeò retrò ſæculis, ne nomine quidem cogniti? Non minores animorum ſunt. audeo. plures etiam, quo latior in animo quàm in corpore campus, ac patentior area eſt. Jam vt nemo meritò reprehendit medicos, morborum in vario ſexu genera remediaq; pertractantes, laudat potiùs; cùm in morborum nos cognitionem, fugam, medicationem manu quaſi ducant: nec quiſquam indignatur ſcribentibus, tanquam morborum ſuorum denuntiatoribus; amat magis, vt pe-

 ricu-

riculorum monitores. Sic neminem iure offendi posse arbitror, si animorum mala non tam quæ sunt, quàm quæ subnasci possunt, remediaque enarrauerim. nullorum hîc vulnera propalare animus fuit: sed in fugam & tutelam, quæ succrescere tanquam in fœcundissimo zizaniarum solo, possent mala, designaui, & antidota venenis addidi. vt indignari nemo possit, conatum potiùs laudare; & docto prudentique suo calamo, rudem hunc meum & imperitum, polire & erudire. quod totis animis voueo, repositurus in beneficium, quidquid à quocunque amico calamo subministratum fuerit. summa etiam plerumque capita veriùs tetigi, ac malorum superficiem quandam rasi, res per capillum veriùs trahens, quàm toto corpore pertractans. accedent doctæ manus, quæ publico bono, gaudio meo, fusiùs hæc certiusque prospectanda dabunt. addentque è felici ingenio, fortunataque experientia sua plura in cognitionem & medelam. quo magis venerabor colamque æterna beneficium memoria, centupla in cælis à Deo redhibitione remetiendum.

SYL-

SYLLABVS CAPITVM

LIBRI PRIMI.

LI-

LIBRI SECVNDI.

LIBRI TERTII.

XI. *Aemu-*

XXX. *Clan-*

CENSVRA.

HIc liber, medicus animæ, affectionúmque curator, ab Admodum R. P. Carolo Scribani Societatis Iesu per Flandro-belgicam Præposito Prouinciali conscriptus, virtutes inserens, vitia extirpans, dignissimus est, qui typis excudatur, vt Religiosus quisque eum præ manibus & ob oculos semper habeat. Quod censui 9. *Nouembris, anno* 1617.

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canonicus & Plebanus Antuerpiensis.

Summma Priuilegij.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum priuilegio cautum eſt, nequis *Medicum Religioſum de animorum morbis & curationibus, auctore R. P. Carolo Scribani Societatis* IESV, præter Heredum Martini Nutij Typographorum Antuerpienſium voluntatem, in Belgio intra ſexennium imprimat, aut alibi impreſſum in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémue exponat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & alia graui pœna multabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, 4. Decembris, anno 1617.

Signat

Steenhuyſe.

LIBER PRIMVS.

SVPERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris sui.

HINC ingens illud malum; cùm Superior non tam constitutionum, regularum, ordinationumque instituti sui, quàm iudicio suo gubernationem moderatur: vt non tam vocationis suę, quàm nouæ congregationis & Religionis institutio meritò videatur, è Superioris placitis nata. Variæ ex his principiis consuetudines nascuntur, liberior in non paucis, in aliis rigidior disciplina; in magnis sæpe grauibusque, & à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior plerumque; in minimis noueque ferè excogitatis strictior seueriorque; vt iam à primæuo spiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum sit: cùm quæcunque in speciem pia bonaque amplectimur tanquam in-

 stituti

ſtituti propria. Grauis error, eoque magis, quò ſub pietatis prætextu teneriores animas, ſimplicioreſque aliorſum ab inſtituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta, nec omnium valetudini eadem victus potuſque ratio; ita nec omnium vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniaque conueniunt. Sanctæ ſunt variarum Religionum exercitationes, ſed non omnes omnibus Spiritu ſancto dictatore præſcriptæ aut imperatæ ſunt. Sua cuique Religioni ſunt munia, ſui termini, quos egredi non ſit conſultum.

Et certè labetur ſæpe Superior, qui inſtituti ſui, munerìſque ſibi impoſiti ignarus, ſuo iudicio propoſitas difficultates decernet, & in grauiſſima ſe Religionemque diſcrimina coniiciet, incertúſque ſępe rerum, dubius hærebit, ſollicitumque anxiumque pectus trahet; nec ſe explicabit ſine inſigni iactura nominis etiam ſui, ſalutiſque aliorum; mirabiturque ſe eò deductum, vt per pręcipitia ſalus ipſi ſperanda ſit, cùm conſueto ſe itinere excluſum viderit, ſeroque, & non-profutura pœnitentia errorẽ ſuum ingemiſcet, conſequeturque vt aut imperiti, aut fatui, aut

te-

temerarij, aut improbi nomen obtineat, audietque non rarò hoſtis Religionis, qui eam placitis è cerebro ſuo fabricatis, in alienam à veteri ſemitam conetur impellere.

Et ſanè cùm nihil ſtolidius ſit, quàm ignoratæ artis ſcientiam profiteri, vt ſi quis curationũ ignarus medicum ſe venditet; ita omnium ſtolidiſſimum eſt, Religionem, quam ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore ſtabit hoc malũ: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo ſe extricare nulla arte aut prudentia queat. Hinc eſt illud Gregorij: *Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta meditatione priùs diſcatur. ab imperitis ergo paſtoribus magiſterium paſtorale ſuſcipitur in magna temeritate, quoniam ars artium eſt regimen animarum.* *In Paſt. par. 1. cap. 1.*

Plurimum deinde illi de ſapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud ſuos minor, minorque veneratio erit: nec rarò erubeſcet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem ſuum diſcet, non ſine inſigni ignorantiæ ſuæ rubore.

Et quid vniuerſim ſperari ab eo boni poſſit, qui ignarus impoſiti ſibi muneris

eſt? quomodo illud, nomenque ſuum tuebitur, aliis imperabit, dubitantibus conſulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos ſolabitur, proſpiciet tempori, pręcauebit damna, irruentibus ſe malis opponet, aut propulſabit noxia, cùm ferè ab hoc nocitura potiùs metuẽda, quàm profutura ſperanda ſint? & ſi quid feliciter euenerit, fortuitis magis caſibus, quàm certæ ſcientiæ tribuendum ſit?

Iam quid expectare prudenter ab eo poſſumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero ſecundum curſum, ab ignaro auriga felicẽ ac inoffenſum progreſſum, ab imperito medico valetudinẽ bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicunque muneris ſui ſcientia deſtituitur, etiam prudentia agendarum rerum regula deſtitui neceſſum eſt: qua qui caret, quantis neceſſariò ſe difficultatibus induat nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo conſilio ac ratione; omniaque dubio euentu peragantur. perimentia proinde ſæpe pro ſalutaribus, noxia pro profuturis, venena pro medicamentis propinantur. & cùm contraria ferè contrariis curentur, amica hîc amicis præbentur mala, tanquam ſi in fomentum,

tum, non in malorum depulſionem remedia porrigantur. Neque enim poteſt muneris ſui ignarus, perſonarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione neceſſariarum rationẽ habere: ſed de errore in errorem neceſſe eſt illum labi. Quo fit vt infortunatiſſimum ferè exitum ſortiatur, cùm tam fatuis mereque fortuitis conſiliis agatur.

Remedia.

EX inſtituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti conſtitutionum, regularum, tam communiũ, quàm ſingulorum officialium, ordinationum, inſtructionum, hiſtoriæque inſtituti lectione paranda.

Iuuabit plurimùm conferentiarũ frequens de rebus inſtituti propriis iteratio: deque iis maximè, quæ aut nocitura in primis, aut profutura videbuntur: de praxi etiam & executione rerum ad Religionis integritatem potiſſimùm neceſſariarum.

Proderit etiam frequenter cum iis agere, qui aut longa rerum experientia, aut aſſidua lectione inſtituti vt peritiſſimi, ita amantiſſimi ſunt, illorumque ſibi vi-

tam imitandam proponere qui in omni virtutum genere, inſtitutique ac primæui ſpiritus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam ſi in dies ſingulos, aut ſanè alternos, ſeponat horam vnam, aut ſanè mediam: qua & ſingulorum ſubditorum ſibi officia, conditiones, mores, propenſiones, virtutes, vitia, animique morbos & curationes, & impoſiti ſibi muneris partes omnes, ſeriò ſecum tacitus perſcrutetur: quid nimirum res, quid concreditæ ſibi perſonæ depoſcant. quibus tueri augerique res domeſtica; quibus foueri prouocarique primæuus Religionis ſpiritus; quibus pro inſtituti ratione promoueri proximorum ſalus poſſit. quorum omnium ſedula ac non perfunctoria cogitatio, magnum Superiori lumem præbebit, ac in commiſſi ſibi muneris cognitionem inducet.

CAPVT II.

Ignoratio domeſticarum rerum, ac perſonarum.

HInc ingentes agendarum rerum imprudentiæ naſcuntur, & graues in gubernatione errores, quos nullo remedio corrigas, damnaque non in vnam alte-

terámue perſonam, ſed in corpus vniuerſum decurrentia; cùm aut committuntur munia, quibus non poſſunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quiſquam prudenter præeſſe poteſt, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domeſtica omnia perſonæque perſpectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione neceſſum ſequi grauiſſimos, cùm prioribus diſſentanea ſæpe imperentur, aut ſanè minùs commoda, aut mutuo pugnantia.

Ille ſecurè procedit, nec facilè pœnitenda committit, quem nihil domeſticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiam ántequam veniant, quem nullæ domeſticæ res latent; aut certè remedia illi prompta & ad manum ſunt, qui & ſuorum in hanc aut illam partem propenſas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domeſticaſque res omnes perſpectas habet. Neque enim ille de facili committet aut non cõmittenda, aut quibus non tutò potuit: ſcit res perſonis, perſonas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia ſæpe diſcrimina ſuos conijciet, nomenque bonum corporis totius: vt qui ad indignationes,

æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenso ea imponet, quæ quasi apprehensa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, sed reluctantes etiã potenti trahebat impulsu, quasi si quis præcipitio proximum, & tantùm-non prolabentem protrudat. Bene de hac re Prosper: *Præpositi speculatores sunt, quia speculantur actus hominum, & qualiter quisque viuat diligenter explorant: quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitiosos, arguentes.* & Chrysostomus: *Multa pastori opus est diligentia: sexcentis etiam, vt ita dicam, oculis, vt rectè vndique humani animi habitum circumspicere possit.*

De vita contēp. lib. 2. cap. 2.

De Sacerdotio

Certè vel minima etiam ignorasse grauium in gubernatione errorum causa est. ille prudenter præesse potest, quem nullæ domesticæ res latent. magnæ illæ aut paruæ sint, plurimum ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumstantiæ, alia atque alia consilia deposcant; maximæque sæpe res, & à quibus plurimorum salus felicesque infelicesque exitus, à minimorũ cognitione pendeant. Nihil ergo illum fugiat cui commissa aliorum gubernatio, si sapienter præesse velit. nec aliorum tantùm industriæ verbisque,

ſoliſque auribus ſuis fidat, oculos admoueat certiſſimos rerum teſtes, ac propè falli neſcios. vnde fiet vt domeſticos omnes ſerios ſeduloſque concreditorum ſibi officiorum adminiſtratores cõſequatur, cùm ſcient ſua omnia perſpecta Superiori eſſe, nec falli illius aut circumueniri diligentiã poſſe. Quæ res incredibile eſt quàm leui negotio omnes in officio contineat. cùm ita naturæ comparatum ſit, vt niſi filialem aliquem metum amori in gubernãdo admoueris, non magna de felici prudentiq; gubernatione ſperare poſſis. amari in imperio magnum eſt. Sed ferè indulgentia amorem comitatur. iunge filialem timorem, & prudẽtis imperij leges expleueris. ac licet ſua ſit amori veneratio, niſi altera à timore veneratio accedat, non poſtrema obſequendi promptitudo labaſcet, plurimumq; de imperij felicitate decedet.

Perſonarum etiam ignoratio in immania præcipitia Superiorem adiget. quid enim tutò ignoto committet? aut quam rem prudenter illi credet, cuius vitam, mores, animorum propenſiones ignorat? non ad ſingula propè imperia trepidabit ſuorum ignarus, deque incerto dubioque perpetuò euentu ſollicitus? cui deinde fidet, cùm ignoto fidere ſtolidum ſit, & ipſe

 ſuo-

ſuorum ignoratione laboret? ſolus exequi omnia non poteſt; ignotis ſua Religioniſque ſapienter credere non poteſt, externis domeſtica cõmittere non expedit: quò ſe vertet inter hæc conſtitutus Superior? niſi vt anxiam ſemper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat. in vtroque miſer. nam aut ſemper timere, aut omnia fortuitis permittere miſerrimum & infeliciſſimum vitæ genus eſt, quod infortunato plurimùm exitu clauditur.

Remedia.

VIgilans Superiorum cura, & in omnẽ partem intentio, vt omnino nihil illum fugiat. Conſequetur hoc magna & intenta ſuorum obſeruatione, diligenti examine redditionis conſcientiæ; aliorum etiam, maximè qui iudicio & ſolertia valent, auditione, ſententiarumque inueſtigatione: iudiciorum enim variorum diſquiſitio in magnam inducet Superiorem ſuorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per ſe Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam ſolent; qualia ſunt

Litterarum omnium, ſiue illæ mittantur, ſiue ad ſuos dentur, accurata lectio.

Omnium qui ad portam euocant, cognitio, ne externorum quiſquam, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inſcio, quenquam conueniat.

Ne ad vllius externi ædes, non conſcio antè Superiore, quiſquam accedat.

Ne extra conſueta tempora ad templũ euocentur inconſulto Superiore.

Credi non poteſt quàm ingenti rerum harum cognitiò Superiori, in omnem benè gubernandæ familiæ rationem excubanti, præſidio ſit. Non magna quis hæc arbitrabitur; ſed ea tamen ſunt, à quibus omnis prudens gubernatio depēdet, quibuſque neglectis, propè impoſſibile eſt, prudentèm gubernationem poſſe ſubſiſtere, quibuſque ſtantibus, facilis omnis gubernatio eſt.

Idem reperies in omni republ. regno, militia; quorum ſalus in rerum perſonarumq; accurata cognitione vniuerſa vertitur. quæ res ſemper coëgit ſummos Reges; & prudentia, & rerum geſtarum gloria claros, ad largiſſimas etiam pecuniarum profuſiones in hoſtium conſiliis dignoſcendis. At verò non minùs neceſſariam eſſe domeſticorum ſubditorumque cognitionem, quàm externorum conſiliorum, nemo non videt; cùm ab horum igno-

ignoratione, aut perſpecta ſcientia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hoſtili dependeat. Vt enim ſemper periculoſiora domeſtica mala, quàm externa ſunt; domeſticum ferrum & venena, quàm hoſtilia: ita cognitio illorum magis etiam neceſſaria eſt, minoreque damno inimica, quàm domeſtica conſilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium ſibi ſubditorum officialium, muniumque ſingulorum, accuratam cognitionem habeat. Obeat ipſe ſæpe domum, ac infimorum etiam non rarò colluſtret operas, locaque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus ſuæ rationes penitus perſpectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datique acceptique rationes omnes ipſe diſpiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de iis ferre, & proſpicere tempori poſſit.

Nemo facilè credat, quantum intentus ſic in omnem partem Superioris oculus & domeſticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis proſpiciat, ac Superiorem quaſi iuris ſui faciat, ac extra quandam ſuorum tutelam ponat.

CAPVT III.

Ignoratio morborum ſubditorum ſuorum.

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non poſſint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimoſque in variorum munium impoſitione, vltro, ignarique periculis obiiciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione ſperari poſſint, niſi fortuita, ægros plurimùm perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuitò câſus tulerit.

Proficiſcitur hæc in Superiore ignoratio è ſuorum neglectu, & ignaua quadam commiſſorum ſibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore ſpiritus, è puſillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris ſui frigore; dum res nec ſeriò tractat, nec zelo in eas fertur, & ſuperficie quadam contentus, non deſcendit ad interiora; quaſi ſatis ſit præfuiſſe.

Naſcitur non rarò eadem ex non ritè reddita conſcientiæ ratione. fit hoc, cùm minùs confidẽter inferiores Superioribus ſeſe aperiunt, vel quia duriores illos nacti

ſunt,

ſunt, vel quia minùs ſecretos, vel quia laborum fugientes, & à quibus auxilia deſperent.

Neque vltima ignorationis huius cauſa è varia Superiorum occupatione naſcitur; vt cùm adeò grauibus, tamque variis diſtinentur, vt totos illos alia negotia occupent: quibus obruti, nec reſpirãdi tempus habent, nec eis ratio ſuorũ cognitioni incumbendi ſuppetit; cùm nimirũ vel ordinariis concionibus vacant, vel toti ſcriptionibus inhærent vel externorum ſaluti, conſiliiſque dandis obruuntur, vel inualetudine denique perpetua detinentur: quæ niſi in viros perpetuò ſibi præſentes, quique oculos inter medias negotiorum aliarumque occupationũ moles, in domeſticos ſibique concreditos, intentos ſemper teneant, inciderint; periculum omnino eſt, ne denſiſſima ſuorum ignoratione laborent.

Et quam curationem morbis ſuorum adhibebunt tales, quibus ipſa ægritudo, ægritudinumque cauſæ in ſolidum ignoratæ ſunt? pericula, damnaque, & valida morborum incrementa veriùs metuenda ſunt, quàm noxiorum à talibus mitigationes aut depulſiones ſperandæ. Neque enim quicquam ignoratione morbi grauius,

uius, magiſque meritò metuendum in curatione accidere poteſt, neque quod præſentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouiſſe propè curaſſe; ita ignoraſſe, ægrum propè peremiſſe eſt. Prima proinde omnis periti medici cura eſt, morbum, cauſſas, incrementa, ſtatum intellexiſſe: è quibus medicationis ſpem non magno negotio concipiat, periculaque depellat. neque ſanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum ſunt. Mali cognitio difficillima eſt. Hanc qui conſecutus fuerit, facilem ſibi ad reliqua viam ſternet. Idem vſu venire ſolet in animorũ morbis, cognouiſſe propè curaſſe eſt, imò ſola non rarò explicatione fugãtur morbi, vt verè Caſſian. *Ilico vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit.* Nec difficile eſt Superiori viro humanarum rerum experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala: vt tota ferè curationis ſpes metuſque à morbi cognitione aut ignoratione pendeat. Coll. 2. cap. 10.

Hanc cognitionem partim ſeria longaque obſeruatione ſuorum, partim aliorũ denuntiationibus, partim ægri confeſſione

ne discet Superior: nam & ipse intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, socios, consuetudinem, propensionesque obseruabit, maximè recreationum tempore, videbitque in quæ se profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur. proniorene in cibum, potum, continentiam, mulierum consuetudinem, sęculi an religiosos mores, in fabulas aut serias piasue sermocinationes. Ferè enim in illis inlatentia pectoribus vitia se ac virtutes produnt. index animi oratio est.

E sociis deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio, latere diu bona malaque possunt: cùm omnium plerumque oculis auribusque intima quæque obiiciantur. ad quæ si accedat ægri ipsius sincera, tamquã patri ac medico retectio, nulla difficultate, cuicunque etiam grauissimo occurri malo potest.

Prima proinde Superioris cura erit, suos paternis monitis factisque, ad malorum tempestatumque quibus premuntur ac iactantur nudas explicationes excitare: vt & aperire audeant, & patris veríque ac condolentis medici manum experiantur,

tur. Semel enim amicam dexteram, maternaque in Superiore vbera experti, faciles pronique ad omnem ægritudinis confeſſionem decurrent. quod vbi Superior conſecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiduciæ oſtentatione amor naſcitur. cùm vix fieri poſſit, vt qui paternum in ſe Superioris animum ſenſerit, non prono profuſoque in ipſum pectore feratur. neque quidquam promptius eſt, quàm ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctáque manu remedia accepimus. Patrem proinde ſe & medicum exhibeat Superior; & vltro fatentem, malaque ſua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur, & facilem ad curationẽ viam reperiet: cùm & obſequentem ægrum ſuum habebit, & mali vim magnitudinémque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda ſollicitudo, quam etiam ſubiti perſentiſcant, quo faciliùs morborum quibus iactantur genera, in Superioris, tanquam patris, ac benigniſſimæ matris ac medici, ſinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum oſtentatio, ſi in eos fuerit, qui fidentiùs ſe ſuaque omnia, ægritudinumque genera aperuerint, occaſionem

B cauſ-

caussamque sinceræ retectionis reliquis præbebit.

Examinanda etiam seriò constitutio inferiorum, quales antè fuerint, quales in præsentiarum sint, quos morbos aliquando passi, quæ medicamenta adhibita, quo successu.

Secreti demum infracta obseruatio, omnium eorum, quæ filiali à subditis affectu, apud Superiorem tanquam verum animarum parentem reposita sunt, plurimùm hîc valebit. Dici non potest, quantam hæc res confidentiam excitet, prouocetque inferiores, ad vniuersos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate retegendos.

CAPVT IV.

Ignoratio spiritualiter medendi.

EX qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiscantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quãuis magna pars speratæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamen ignoratio, medicamentorumque inscitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda sunt. qua qui tenetur, non raro nocitura propinabit, exasperabit malum,

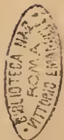
lum, irritabit non tollet noxios humores, interitumque accelerabit.

Atque hinc mœrores nafcuntur, & graues in ægro melãcholiæ, cùm fentit malis quibus opprimitur, non remedia, fed malignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici fui damnat, malaque ex illa nata: inclementefque illius manus, & medendi ignaras deteftatur. nam licet fors ab animo clementis medici & patris proficifcantur, fi ab imperito & mederi nefcio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde faftidia nafcuntur, & naufeantis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta fufpiria, oblocutionumque paffim ac querimoniarum ingentes acerui, medicum fuum accufantes, nec tam infcitiam in illo, quàm hoftilem animum damnantes.

Quid? quòd crefcant in ęgro mala, cùm ex vno plurimùm errore enafcantur alij, morbique è morbo, tamquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrẽtes, profiliãt: vt confultius fit ægritudinem vniuerfam ignauo aut hoftili etiam animo neglectã iacuiffe, quàm ignaram medendi manum admouiffe: minufque peccet qui exuto omni patris affectu, feueri vbique iudicis

dexteram, ferrumque & ignem adhibet, quã qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum casura, aut obfutura admouet. Contingit enim non infrequenter vt imperitia medici, leuissimus morbus & paruo medicabilis, ad malorum extrema ægrum deducat: & qui sibi, naturęque benignitati relictus, sola nonnunquam mora curari poterat, inscitiâ medici in vltimam desperationem protrudatur. tantum in omnem partem peritia imperitiaque valent; vt mors vitaque in prudentis imprudentisue medici manu posita sit. Quanti viuerẽt si in doctum medendi incidissent? quanti in Religione omni æuo stetissent, si medendi peritum Superiorem nacti fuissent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quàm indocta illius manu. Quanti in ipsa miseram sibique aliisque vitam trahunt, nec mentis tantùm, sed & corporis viribus prostrati iacent, ingloria mortę ingloriam vitam signantes, sola imprudenti Superioris medicatione, omni spe melioris valetudinis deiecti? ita in corpus etiam animo medendi imperitia transit. cùm illius ferè mala in corporum se ægritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris vtero nascantur. Hinc non rarò videmus in omnem vitam, lentam

tam plurimos animam, in corpore mille morbis oppresso, trahentes: quos vna Superioris medendi peritia leui attactu, sub morborum initium, curare poterat. accessit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat spei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum suum deduxit. Nam licet peritior postmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum est, vnde ad meliora reuocari nulla prudentia aut dexteritate possit. principes nimirum partes insedit malum, & potissima quæque depastus est morbus, vt à nulla quantumuis docta manu sperari prudenter remedia possint.

Remedia.

E Serio diligentique meditationum studio, piorumq; librorum frequentata lectione, vsuque rerum experientiaque peritia paranda. Optimus ferè ille est, qui ex se magister plurima tulit, de genu non semel pugnauit, hostemque post liuores, vulnera, sanguinem, toto tulit corpore, ab arena & sanguine animos mutuatus: quique exemplo suo didicit non eadem omnibus pugnarum & victoriæ genera præscribenda esse: alia enim at-

que alia pro varia hominum conditione documenta tradenda ſunt. faciet hoc peritiſſimè, qui ex ſe didicit curationum genera ex morborum diuerſitate penſanda; ſed & pro ratione conſtitutionū, ac temporum etiam diſcrimine aliarumque circumſtantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore, & loco, omnique ætati, & conſtitutionibus, aut omnibus ſinguliſque omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera poſtulat; cùm è variis circumſtantiis medendi ratio pendeat, illæ autem innumeræ propè ſint. Neceſſum proinde Superiorem virum eſſe prudentem, prouidum, ſingula circumſpectantem, diſquirentem ægritudinum cauſas, morbum ipſum, ægri conſtitutionem, quæ etiam in eo ſperari, quæ timeri poſſint. Prudenter in hanc ſententiam poſt Nazianzenum Gregorius: *Non vna eademq́; exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit. Sæpe namque alijs officiunt, quæ alijs proſunt: quia & plerùmque herbæ quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium robo-*

In proleg. Paſt. par. 3.

roborat, paruulorum necat. Vt meritò inclamet: *Ars est artium regimen pastorale. quis autem cogitationũ vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? & tamen sæpe qui nunquam spiritualia præcepta cognouerunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt.* *In Pastor. par. 1. cap. 1.*

Quid? quòd & ipse, in quo versatur, locus, domesticique, & contubernales aliquid adferant momenti iustæque considerationis, vt omnia omnino Superioribus in remediorum applicationibus accuratè expendenda, nihilque indiscussum relinquendum sit: & sæpe à tenuissimis rebus remedia petenda sunt. à locorum enim, sociorum, Superioris, muneris mutatione, aliisque longè his inferioribus, magna aliquando sperari possunt. plurimum verò interest, temporis rationem habere, constitutionisq; ægrientis animi; ne turbata, nec satis composita mente, aut etiamnum exasperata, curatio admoueatur. Componet illius priùs animum Superior, furoresque primos, efferatasque procursiones vt ignarus præteriet: at vbi depulsis Aquilonibus resederint animo fluctus, quibus iactabatur, manum admouebit paternam, licet iudicis postea opus

foret; in qua tamen nunquam patris perſonam exuet: vt dum æger patitur iudicem, ſentiat patrem; pluſque adeò ſemper medicamenta habeant patris, quàm iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam inprimis magnos viros audiſſe, aut legiſſe, qui ſuo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationũ genera norunt. Habemus hîc monentem Chryſoſtomum: *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata eſt febris? inedia morbum corrigunt. ex triſtitia quis infirmus eſt? lætitiam huic aptam medicinam eſſe ducunt. Sic & in animæ ægritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? induſtria hanc repellamus.* Habemus Gregorium: *Cæleſtis medicus ſingulis quibuſque vitiis obuiantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ, calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis manſuetudinem; elatis præciperet humilitatem.*

Hom. 5. ad pop. Ant.

Homil. 32. in Euang.

Frequens deinde ac diligens per diem conſideratio plurimum momenti adferet. qua dum commiſſum ſibi gregem ſeriò Superior voluit, variaque in ſingulis mor-

morborum genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut industriis aut laboribus parcit, quò ægrienti subueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, si morbi genus duriora postulat: ad quæ tamen nonnisi mitioribus tentatis, & necessitate coactus descendat, memor se esse patrē.

Animos insuper ad curationem necessum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreantur: vt ingenti in Deum spe fretus, nusquam de ægroto desperet Superior. frustra enim medicinam cogitat, qui illam à desperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium est.

In spiritalis denique medicamenti præscriptione conandum, vt quà suauitate ac benignitate, quà variis in affectum amoremque prouocantibus æger medico concilietur, amareque incipiat, fidemque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cùm sibi persuaserit, ab amore hæc nata.

CAPVT V.

Neglectus in curandis suorum morbis.

NAscitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi instituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut salutis ac profectionis subditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam desperatione, dum aut robori suo diffidunt, aut de suorum virtute desperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admouere formidant: qua benignitatis specie nihil crudelius inueniri potest. augentur enim & recrudescunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus est qui
Prou.19 patitur. bene Sapiens: *Erudi filium tuum, ne*
Pro.29. *desperes.* & alibi: *Correctio tribuit sapientiam.*

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantùm cutem tangentia admoueant, nusquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori stibio & purpurissa intus latentem fœditatem contegunt, quique candido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori damno, aut

vici-

vicina quæque ac intima demum corporis pestilenti sanie sua in similem malignitatem pellectura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non persentiscunt mala, quibus in dies magis magisque immerguntur, labantur in deterius, & antè lapsum, quàm periculum aut præcipitium sentiant, sera post ruinam medicatione.

Secundò, vt persuadeant etiam sibi inferiores, bene secum agi, & regia se incedere via, cùm videant nulla Superiorum accedere monita, communi illa persuasione ducti, qua plerique arbitrãtur eá à Superioribus probari, quæ non improbantur; nec morbos iam esse, quibus nulla medicamenta admota, sed signa aut vestigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, sed hostes tales esse, nemo non videat, qui cogitauerit ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterant, ita increscere mala, vt ferro & ignibus postmodum opus sit; & qui initio sui sine dolore, ac quasi inter somni delicias curari morbi poterant, mora ipsa exasperatos, omnem paternam manum magnitudine sua vincentes, non nisi iudicis vstione & sectione medicari posse. Hinc illi inter

dura

dura hæc medicamenta, eiulatus & lacrymæ, Superiorum ſuorum neglectum, barbaramque in nimia clementia indulgentiã accuſantes. Sanè tales plurimis exitio fuère, & deſertæ auctores vocationis; neque enim ad extrema hæc malorum veniſſent, ſi vigili cura morborum principijs ſeriò Superiores inuigilaſſent, & in ſemine ſuo, aut tenero adhuc frutice, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertiſſent: at vbi incuria excreſcere illa in validas arbores paſſi ſunt, non niſi à ſecuribus & flamma remedia ſperanda ſunt.

Atque hinc magnorum ſæpe ingeniorum, non ſine ingenti Religionis damno, excidia nata ſunt: quæ quo maiora ſunt, eo ferè validiùs admittunt noxia, imbibuntque altiùs & potentiùs; credas in fœcundum ſolum ſemina iacta fœneraria redhibitione. quibus ſi manum admoueris, dum adhuc herbeſcunt zizania, ſemenque bonum pro maligno inſeueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreaque beabis.

Et mihi ferè hi Superiores ſimiles videntur iis qui oceani tẽpeſtates, dum adhuc minantur, & eminus fluctus denuntiant, contemnunt, nec antè de portu fugaque cogitant quàm vbi irata intumuiſſe maria

ria, iraſque fremituſque ſuos vomentia ſenſerint; cùm hîc tanquam ſideribus colliſuri iaculantur & excutiunt, ibi immani hiatu vado tanquam ſepulcro reconditurі præcipitant ratem; ſcopulis nimirum illiſi, de ſalute & fuga meditantur, tabulam circumſpectantes, dum fruſtra iam portum littoraque neglecta ſperant. antè oportuit, neglexerunt: rationem redditurі Domino commiſſi ſibi gregis, animaſque pro animabus ſuorum poſituri, ſeueriſſima aliquando Iudicis ſententia feriendi. ita monet Proſper: *Superior ſanctè viuere debet propter exemplum: certus quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. & quid ei proderit, nòn puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato?* *De vita cōtemp. lib. 1. c. 20.*

Remedia.

A Seria Superioris in omnem partem intenti vigilantia petenda ſunt; nulli parcendo, quà monendo, quà blandè ſuauiterque vulneris morborumque loca pertractando, leniendo, fouendo: grauiora & acriora, ſi qua neceſſitas exigat, medicamenta adhibendo; nuſquam malis indormiendo, aut tenuitatem vulneris negligendo: certus à minimis initijs ad ſumma

ma deueniri, & à tenuiſſimi vnguis frictu ad mortem properari. *Nemo vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. nemo dicat, Nunquid custos fratris mei ego ſum? eſt enim conſentire ſilere cùm arguere poſſis: & ſcimus quia ſimilis pœna faciẽtes maneat & conſentientes.* Bene Proſper: *Si peccantem video, & non ſolùm non arguo, ſed etiam ei peccanti conſentio, participē me eius damnationis efficio: & in omnibus peccantibus pecco, quando eos quos ſcio peccaſſe vel peccare, quadam crudelis animi malignitate non increpo.* In Superiore maximè hoc locum habet, qui non ſolius caritatis, ſed iuſtitiæ legibus ad ſuorum monitionem & correctionem tenetur. quo grauiorem etiam vindicem Domini manum vereri meritò debet. Hinc illud Auguſtini: *Qua in re non vtiq; parem, ſed longè grauiorem habent cauſſam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in peccato ſuo morietur, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Ad hoc enim ſpeculatores, hoc eſt populorum præpoſiti, conſtituti ſunt in Eccleſiis, vt non parcant obiurgando peccata.*

Bern. in ſermone de S. Ioan. Baptiſt.

Lib. 3. de vita cõtemp. c. 23.

De Ciuit. lib. 1. c. 9.

Illud interim in curationibus caueat, ne à potentioribus illas ordiatur, cùm à lenioribus remediatio inchoanda ſit. quòd ſi quando, vt in obduratis morbis euenire ſolet, ad grauiora remedia decurrendum

fuerit,

fuerit, meminerit illud Augustini: *Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem istos negligant, & perire permittant: ista potiùs falsa mansuetudo crudelis est.* & Gregorij: *Qui non corrigit resecanda, committit: & facientis culpam habet qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Sanè si patrem in omni suorum correptione Superior se ostenderit, non grauatè de manu patris etiam vstiones perferet filius, certus à paterna manu ignes ab amore nasci. ad quos non nisi in extremis, & post mitissima tentata decurret. vbi viderit mali magnitudinem minora vincere, descendet inuitus ad maiora: descendet tamen. cùm melius sit per hæc filium viuere quàm sine his perire.

Ad Bonifac.

In registro.

Pari deinde cum subdito conatu radicibus extirpandis manum admoueat, paternè tamen semper, nec nisi in extremis malis iudicis personam induat. certè, *si non ex iactantia, sed ex misericordia, & cum quadam pietate compatientis animi castigamus, & illi nos sentiant non minùs peccatis suis moueri, quàm nostris; aut in bonum statum reformati, nobiscum Deo gratias agent; aut si adhuc eos in peccato tenet peccandi dulcedo, & salutem suam nobis curæ esse cernentes, malum reddere pro bo-*

Prosp. sup. c. 23.

no

nùs decet Superiorem laboribus ſuccumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, ſi pater eſt; corpuſque vitamque pro filij ſalute obiiciet. nam ſudorem lacrymaſque ſpargere, vulgare eſt: ſanguinem proinde lubens profundet, ſi qua neceſſitas occupauerit, quando nimirum in illum locum deductam rem viderit, vt aut pereundum filio, aut ſanguis parenti fundendus ſit: eoque magis, quo periclitantis de ſalute filij ſollicitudo omni meritò patri vitâ carior eſſe debet. ab hac enim temporaria, & non multò pòſt peritura, à filij ſpiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd ſi oculos Superior ad ſe reflexerit, morboſque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum poſſet, votaque ſua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis ſæuientibus, & extrema minitantibus, medicamentaque ad quæ non frigidè reſpexit; facilè poterit, exemplo ſuo doctus, ingenti non tantùm commiſeratione, omni indignatione ſepoſita, ſed & prompto alacriq; animo benignam facilemque curationi manum admouere: memor votorum ſuorum, regulaque illa communi ductus, qua monemur ea & ſollicitudine, & amoris ac benignitatis oſtentatione, curam ægrientium habere,

qua ſimilibus malis preſſi, noſtri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil ſtolidius omniũ iudicio reperiatur, quàm cùm medicus, paterque ægroto indignatur filio, & pro medicamento aſperiora propinat verba. Quis enim nõ arbitretur, non patrium hoc, ſed barbarum eſſe pectus, quod in mediis febrium ardoribus, maliſq; præcordia exedentibus, pro conſolatione & medela, exardeſcit in ægrum filium? quaſi non expleat feritatem illius morbi ſæuitia, nec ſatis indignationi ſuæ litatum ſit, niſi morbi aſperitatem aſperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febri iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hæc ſpectant, niſi vt creſcat morbus, & præcipitio proximum filium vltro impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in ſuorum morbis indignatio, nihil eſt aliud, quàm ingens mali exaſperatio: nam ferè ad extrema ex hac proſiliunt; & quod leui attactu, mollibuſque frictionibus curari malum poterat, ignibus & ſecuribus tentatur.

Accedit, impatientiam animum conturbare, proſpectumque ſalutarium me-

di-

dicamentorum auferre; obuia proinde, ac fortuitò oblata arripiuntur, nocitura plurimùm magis quàm profutura; consequiturque non rarò medendi salutisque quædam desperatio, & ex hac totius curationis neglectus. Hinc est illud Sapientis: *Impatiens operabitur stultitiam.* Et, *Qui patiens est multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.* Et, *Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens est mitigat suscitatas.* Prou. 33 Pro. 14. Prou. 15

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractiones, animus ad imperata inuoluntarius, ad spiritalia nauseabundus, torporque spiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia nascitur, & cùm de parentis affectu desperent, iudicisque auersentur, antè immoriantur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: *neque enim audent ei necessitatem suam aperire*, nisi in vltima desperatione, cùm omnem manum medicam malum superat, cùm nihil iam superest, præter mortem certam miserrimamque. Bonau. de 6. alis cap. 5.

Audiant verò duriores hi Superiores in ſuorum malis, grauiter querentem Dominũ: *Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractũ eſt non alligaſtis, quod abiectum eſt non reduxiſtis, quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Audiant monentem: *Porta illos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Audiant etiam D. Bernardum: *Vt quid grauatis iugum veſtrum ſuper ceruices diſcipulorum, quorum vos potiùs iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pectora lacte pingueſcant.* Et cùm *ſit propriũ officium paſtoris docere virtutes, ſi vitioſos negligit, quos docebit? ſi medicus fugit ægrotos, quos curabit? ſi fortis tiro declinat impetentes ſe, quomodo aſſequetur triumphum gloriæ? ſi negotiator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Ezec.34

Num.11

Ser. 23. ſup. Cant.

Bon. de 9. alis, cap.5.

Remedia.

GLoriæ conſideratio, quam è filij ereptione Superior apud Deum homineſque ſperare poteſt ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam filio parens, obſtringitur, cuius cura illi à Domino demandata, cuiuſque animam à Superiore ſeuerè Deus exiget.

Vti-

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis vniuersi ex illius curatione, speratæ.

Gratitudinis consideratio, perpetuaque periculis erepti grata memoria & recordatio.

Quòd si ad se oculos Superior reflexerit, ad morbos, delictaque sua; perfacile ei erit, indignationem ponere, impatientiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. si enim iusta alioqui dignaque in illum indignatione vsus fuisset Deus, quoties grauior aliqua offensio intercessit, in quibus non iam ignibus arderet? Vtatur proinde in delictis morbisq; suorum ea moderatione, patientia, benignitate, quam à parente & iudice Deo suo expectat: memor elegantis in hac re sententiæ Augustini: *Bonitas facit amabilem disciplinam, & disciplina efficit inculpabilem bonitatem. bonitas sine disciplina delictorum mater est: & disciplina sine bonitate tristis quædam amaritudo viuendi. scientiam autem sibi postulat Dauid, vt nouerit sapienter distinguere qui sint termini bonitatis, & quam debeat habere disciplina mensuram: ne fortè aut nimiæ remissionis vitio bonitas inconsulta fœdetur, aut disciplina durior ipsa sui austeritate crudelescat.* Memor etiam illius Sapientis: *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignan-*

Hom. 4. inter 50

Pro. 19.

gnandum facilis est, erit ad peccandum procliuior. Quare modestè, *maturè & benignè ad singula respondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce aut vultu, seu moribus impatientiam ostendat. tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret. teste Sapiente (Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem.) vix enim commotio commotione sedatur. Impatientia enim Prælati & Superioris confundit quæ promouere poterat bona.*

Bon. de 6. alis, cap. 5.

Pro. 15.

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Moral. lib. 20. cap. 3.

DIui Gregorij Magni verba sunt: *Qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. sæpe enim subiectos frangimus, dum plus iusto vigorem iustitiæ tenemus: qui profectò vigor iam iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit.* vt benè Iuo: *Immoderatus rigor disciplinæ quos corripit non corrigit, sed in laqueum diaboli præcipitanter impellit.* qui si frequentetur, obdurescit subditorum animus, callumq; seuerioribus factis monitisque obducit: in consuetudinem deinde

Epi. 81.

de ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totuſque homo denſo quaſi ſopore aut nebula inuoluitur, vt nec profutura quidem videat.

Speratus deinde fructus omnis perit, dum ſubditi ſibi perſuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accerſito odio monita naſci potiùs, quàm ex commiſerãtis, aut patris, aut benigni medici affectu, aut emendationis aut perfectionis ſtudio.

Exurgit deinde melioris ſpei, aut rei, aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non raro etiã detractionibus permiſta.

Vileſcit denique Superior apud ſuos; plurimumque illi de nominis æſtimatione decedit, non apud ſuos tantùm ſed & apud alios. neque enim imperioſior ſæuiorq; illa ratio domeſticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec raro ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinę gloriæ, religionis, ac proximorum ſaluti impedimento eſt. Semel enim cõcepta de Superiore opinio vbi inualuit, exſcindi vix poteſt; vt iam non niſi cum muneris abdicatione deponi poſſit.

Et quid à tali Superiore ſperari poteſt, omnium ab illo ſuorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu ſtare non poſſunt, minùs etiam incrementa ſumere. illa ætatem ſentiunt, diuiteque creſcunt augmento, quæ amore ac beneuolentia continentur.

Et in coactis, ſeruorum ac mancipiorum more, imperantis oculo deſeruient; mens imperia auerſabitur: ac ſi clàm eſſe res poſſunt, negliguntur. ſin ſæuiora imperia cogant, cum faſtidio peraguntur, & tanquam de ſuperficie imperata raduntur, nec vltra extremam præceptorum cutem itur.

Accedit, pudore poſito, effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit, verecundia omni exuta; nec vltrà, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; ſtabit interritus, ſaxo quàm homini ſimilior; & ferè ſeipſum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum: ita aduerſus acriora imperia firmauit pectus. incudem arbitreris, malleis densè ſubactam, & repercutientem verbera, adeoque & verbere duriorem, quaſi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error eſt, ab vſtulan-

lantibus medicationem inchoare. à mitioribus curatio instituenda est, nec ad illa veniendum, nisi vis mali molliora respuat: ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt sentiat æger, non voluntate medici, sed mali necessitate ad illa trahi. conandumque quantum fieri potest, vt ipse æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, sed quòd salutem, quam videt sine his non posse parari, desideret. quod vbi Superior tanquam medicus persuaserit, non magno negotio vltro incurret in duriora, ferrumque & ignes si non amabit, feret tamen saluti consequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potentique persuasione; ac nisi patris senserit manum, non domini, aut sæuientis iudicis, nequidquam sudabitur. quòd si verum parentem senserit, induet filij affectum, nec quidquã illi iam atrox, quod à veri patris sibi venire persuaserit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore ementita oscula.

Vnde in omni correctione primò se amare, patrem esse, nec aliud quàm filij

ſalutem velle,inuitum deinde ad duriora venire oſtendat:excitetq; in ſubdito filialem affectũ, & confidentiæ magnæ fortes imprimat aculeos: operã ſuam ſpondeat, commiſereatur laboranti: quòd ſi lacrymas ille profuderit;miſceat,ſi poteſt,ſuas: ac quaſi conſilium petens,roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de ſuo: ac ſi maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc ſententiam Auguſtinus: *Nunquam alieni peccati obiurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cùm internis interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam,liquidò nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Dilige & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit.ſi memineris ſenſeriſq; te in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle ab obſidione vitiorum.* & alibi: *Piè cauteq; vigilandum eſt, vt cùm aliquem reprehendere vel obiurgare nos neceſſitas coëgerit, primùm cogitemus,vtrum tale ſit vitium,quod nunquã habuimus,vel quo iam caremus.ſi nunquam habuimus,cogitemus & nos eſſe homines, & habere potuiſſe: ſi verò habuimus, & non habe-*

In c.6. epiſt. ad Galat.

De ſerm. Dom. in monte.

habemus, tangat memoriam communis fragilitas, vt illam reprehensionem aut obiurgationem, non odium sed misericordia praecedat: si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.

Remedia.

MOnemur à Magno Gregorio: *Sunt nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinae vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinae: quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cùm contumaces corrigunt; nec disciplinae vigorem molliant, cùm infirmorum animos consolantur. regat ergo disciplinae vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.* & alibi: *Necesse est vt quisquis sanandis vulneribus praeest, in vino* (Samaritani exemplo)

Moral. lib. 13. cap. 12.

Paster. par. 2. c. 6.

plo) *morſum doloris adhibeat,in oleo mollitiem pietatis:quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur ſananda. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeueritate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. ſit itaque amor, ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderatè ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus quàm expediat parcens: vt dum ſe in arce regiminis iuſtitia clementiaq́; permiſceant, is qui præeſt corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamē terroris reuerentiam demulcendo conſtringat.* & antè: *Curandum vt rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina: atque inter hæc ſollicita circumſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa.*

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio; Memento regere, vt regi voles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone perſonam iudicis, indue patris; amari malis, quàm timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore poſſis, memor verborū Proſperi: *In domo iuſti etiam qui imperant, eis ſeruiunt, quibus videntur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi: nec principandi ſuperbia, ſed prouidendi*

Proſp. ſent.163

di

di beneficentia. Benè Isidorus: *Qui delinquẽtem superbo vel odioso animo corrigit, non emendat sed percutit. quidquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.* *Lib. 5. de sum. bono.*

Iuuabit diligens personarũ & morborũ consideratio, prudentium medicorum more; neque enim omnium conditio morbusque eadem medicamenta admittit. & grauissimus error illorum est, qui in omni populo, persona, ætate, morbo, tempore, eadem medicamenta adhibenda censent. lenia enim quidam maximo admittunt fructu, dura noxio ferè euentu hauriunt; potentioribus alij exstimulandi sunt, mollia contemnunt, adeoque exasperatur his suauibus malum & irritatur, frustraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in his circumspectione opus est: minus tamẽ vniuersim delictũ est in mitioribus, quã in acrioribus peccare: & facilior in illis venia, & promptior emendatio est. quòd si quẽ viderit conatum superandis malis adhibere, manum illi porrigat qualem lapso sibi aut labenti porrigi vellet, memor Sapientis: *Ne spernas hominem auertentem se à peccato: neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus.* & Apostoli: *Si præoccu-* *Eccli. 8.* *Ad Galat. 6.*

occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. talem nimirum, teſte Bonauentura, *ſatisfactionem imponite, per quam agnoſcat pondus reatus ſui; ita tamen clementer, ſicut tibimet velles alium compati, ſi tali peccato delinqueres.*

De 6. alis c.7.

CAPVT VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

ILlam niſi Superior quà verbis & externa beneuolentiæ oſtentatione, quà rebus potiſſimùm ipſis ex ſincero, non ſimulato paterno affectu natis, oſtenderit, ita vt inferior reipſa patrium in ſe Superioris animum perſentiſcat, ſibique penitus perſuadeat, tali in ſe Superiorem affectu duci; fruſtra filialem erga ſe ſubditorum amorem affectumque ſperabit. vt certiſſima in inferioribus affectuum regula è Superiorum affectu petenda ſit: qui ſi per omnia patrius ſit; filialem etiam in ſubditis expectet. ſi ſæcularem, politicum & deſpoticum dominatum ſapiat; ſimilem in ſubdito affectum ſperet; famulitiamque potiùs obſequentiam, quàm filialem; mandatorumque executionem

à ti-

à timore magis, quàm ab amore natam. nam cùm in Superiore non ſentiat inferior patris animum, ſed domini, fit vt ſeruilem, non filialem affectum reponat.

Atque hinc quanta naſcantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrimque diffidentiæ, & dum ſolo exteriùs placendi ſtudio ſubditus ad imperata rapitur, ſuperficie potiùs tenus mandata exequitur: ac ſi celari facta ſua poſſe putat, aliorſum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alieniſſima ſunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrobique pro re nata ſuſpiciones variæ, animorum alienationes, murmurationes, tecta vtrinque conſilia, ac ſimulationibus omnia plena. Quòd ſi pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obſeruantiæ ac venerationis in ſe debitæ. neque enim hæc ſperari poteſt, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde ſolertiſſimæ in inferioribus, minimorum ac abditiſſimorum in Superiore defectuum inueſtigationes; carpendi nimirum ac reprehendendi in eo quem auerſantur ſtudio, prouocati. ita quæ beneuolentia, patriuſque

amor

amor ac profuſio, natuſq; ex his affectus tegere ſolet mala, indignatio auerſioque è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obiicit, adeoque & in virtutibus ipſis improbanda numerat. ita ſubdola & ingenioſa omnis alienatio eſt, in laudibus damnanda reperit. decurriturque tandem in apertum oblocutionum ac detractionum campum: nec vſquam, nec vlli altiſſimè etiam defoſſæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hoſtes. milleque excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm ſatis ſit dominum excuſſiſſe. nam cùm ſentiant ſe filiorum loco non haberi, non agnoſcunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; nomenque hoc omne auerſentur, vt qui in paternam ſe vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec ſe alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique fruſtra apertam conſcientiæ retectionem ſperabit Superior talis. ignorabit ſuorum morbos, labeturque grauiter in ſpiritualium medicamentorum appli-

pli-

plicatione, in personarum designatione, in munium distributione, ac in vniuersa commissi sibi gregis cura. nam cùm interioris hominis ac conscientiæ nuda quædam sinceraque in subdito explicatio filialem confidentiam præsupponat, hæc verò paternum in Superiore affectum; fit vt, si hoc Superior careat, nullis persuasionibus induci inferior possit, vt se tanquam patri filius aperiat, cuius patrium in se affectum non experitur. & cùm semper vereatur iudicem, aut dominum, non facilè se æger vt patri, aut medico explicabit: teget potiùs omnia, & se animamque in perimentia discrimina coniiciet, quàm vt in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Nascitur verò hic paternæ gubernationis neglectus, aut ex ambitiosa dominandi libidine; aut è mentis quodam fastu, dictorum factorumque suorum augusta æstimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadam asperitate, morositate, fastidio, ac nauseantis animi tædio, dum nil alienum placet, displicent omnia, eoque magis quo magis domestica; aut ab animo humanarum miseriarum immemore, menteque commoueri nescia, & malorum in se ignara, aut

cæco amore ſui rerumque ſuarum abrepta. vt omnino optãdum ſit inferiori, Superiorem conſequi probatum per omnia, qui & mala tulerit, & ſub aduerſantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtumque puluere ſanguinem fuderit, remediaque ex ſe didicerit, factus ex ſe ipſo medicus, dux & magiſter; quo compati, mederi, anteuertere mala, occurrere venientibus, aut illata pellere ſciat: quique è malis periculiſque ſuis reliquos metiatur: qui nihil putet eſſe negligendum, nulli ſecurè indormiendum, nullumq; quocunque etiam ex ceſpite inſurgentem hoſtem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorumque etiam validiſſimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioraque adeò à minimis illata damna, quo ferè magis neglecta: cùm pulſo timore mala creſcũt, ac nimiùm ſecuros ſui inopinatos opprimunt.

Remedia.

FRequens in Superiore cogitatio, paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formam & imitationem paternam in ſibi commiſſos gubernationem inſtituat; maximè cùm cogitauerit, præeſſe ſe illis, quos

quos cæleſtis Pater in filios ſibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij ſui. quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectum excitabit, omni deſpotico depoſito, ac quaſi in exilium acto.

Suo deinde ſe Superior pede metiatur, videatque quales in ſe Superiorum ſuorum affectus optet, patrios an deſpoticos: excitetque in ſe tales, quales aliorum in ſe deſiderabit. Certiſſima hæc bonæ ac religioſæ gubernationis regula eſt, qua fortiter ſibi ſerioque propoſita, non facilè Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitetque imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, ſinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora eſſe.

Perpendat ſecum frequenter, quanto filialis amor ſeruili timori præponderet: illum verò ſperari non poſſe, niſi ipſe priùs paternum in ſuos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, ſi vltronea & non rogata beneficia, ac ſollicitudinem in ſuorum neceſſitatibus impendat, idque infirmitatis potiſſimùm tempore, ſiue ab animo illa, ſiue à corpore profecta fuerit. paternè compatiēdo, remedia malis præſcribendo, vltro compellando, excitando, ac in ſpem meliorum prouocando, opem

ſuam operamque pollicendo, medicum in corporum morbis conſulendo, in omnem demum fiduciam, ſpemque paterni in ſe affectus inferiorem excitando. doleat cum dolente, commiſereatur patienti, ac in omnem ſe formam vertat, vt ſuorum ſaluti conſulat; cogitetque ſe non tantùm patrem, ſed & pro rerum exigentia matrem; vt etiam vbera norit præbere ſitientibus, mellaque vinaque iis, qui amaro ac triſti ſunt corde: nec quicquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeoque & matris ſuggerere in cariſſimorum filiorum ægritudine affectus ſolet. multa patrum matrumque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facilè ad grauiores admonitiones accedat, quamdiu malum ſæuit, febriſque ſiue illa animi ſiue corporis languentem filium poſſidet. pulſo malo, tum demum ſeria, ſed paterna tamen, ſi neceſſum, monitione agat: ita vt ſentiat ſubditus, à paterno, non ab indignabundo & deſpotico affectu monita naſci.

Bon. de 6. alis, cap. 4. *Quòd ſi admonitiones paternæ, & benignæ inſtructiones fruſtra fuerint adhibitæ, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio, ſed amore ferrum & ignes, aliáque remedia inſuauia ægrotis adhibent.*

Imi-

Imitetur deinde in ſuorum malis Apo- *Bonau.*
ſtolum, *pro Corinthiis ſemper gratias agẽtem,* *ſuprà,*
pro Epheſiis genua flectentem, pro Philippenſi- *cap.4.*
bus omnibus ſemper in cunctis orationibus cum
gaudio deprecantem, pro Coloſſenſibus non ceſ-
ſantem poſtulare & orare, Theſſalonicenſium
memoriam facientem in orationibus ſine inter-
miſſione, atque cum eodem Paullo dicat: *Filioli* *Gal.2.*
mei quos iterum parturio, donec formetur in
vobis Chriſtus. ſic enim fiet, vt in quam
volet partem ac virtutem ſuos ducat: ma-
ximè ſi præeat ipſe exemplo, ac dux facti
fuerit. neque durum erit filio patrem ſe-
qui, & generoſo, nec degenere calcatu,
æmulaque quadam laude, anteambula
illius veſtigia premere, vt vel ſolo etiam
rubore ſecuturus ſit filius ſi patrem
agnouerit, paternumque in ſe pectus ac
ſollicitudinẽ expertus fuerit. neque enim
credi poteſt quantum in omnem partem
intentus patris animus, ac de filij profe-
ctu ac ſalute ſollicitus, poſſit, quantum ad
ardua quæque audenda calcar addat, &
incitamentum præbeat.

CAPVT IX.

Exigua cura interni ſpiritus.

HInc paulatim ſuccreſcunt zizania, & dum cultura negligitur, ſilueſcit ager, ſpiniſque ac ſentibus repletur; fæcunduſque antè gratuſque Domino, ſterileſcit; & quæ vuas ſolebat, labruſcas vinea profert.

Naſcuntur deinde pro ſpiritualibus ſæcularia, & quæ priùs ſuper niuem dealbata erat anima, nunc denſa nocte tegitur: inuoluiturque tetra ac inimica ſpiritualibus nube, quæ fulgoris ſui radios longè antè lateque multorũ bono variè ſpargebat. ſermo illi priùs, dum ſuper grege ſuo excubabat Superior, cæleſtis, diuinarumque rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil niſi nocitura, & ſæculum ſuum ſonantia promit.

Tepeſcit inde Religioſus, & pro ardoribus, nauſea quædam ſuccedit ſpiritaliũ rerum, nec vltrà ſuauem ſibi optatumque cibum amplectitur anima; magis etiam faſtidit ac ſpernit, & toxica illi videntur, morteque acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus paſcebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm culturæ negle-

neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quàm interni cultus neglectu Religiosus. Cùm enim natura proni ad zizania simus, vt nihil præter tribulos, solis ignibus natos, relicta sibi natura proferat; fit, vt nisi assidua cultura, diligensque in omnē partem studium accesserit, frustra horreo Dominico reponendam messem speres. Quin adeò, nisi perpetuetur labor, hîc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando, ferróque etiam & ignibus non rarò sæuiendo; suffocabitur quidquid melioris seminis superieceris, miraberisque indolebisq; serò, nihil messi, aut horreo seponendum relictum esse.

Deterius etiam est, quando non tantùm negligitur interni spiritus cura, sed contrariis etiam nocituris distinetur; aut sęcularium occupationum anxia sollicitudine tantùm-non insepelitur animus, vt erigere ad superna, aut inflectere ad interna se non possit, mole aut tempore sæpe ipso exclusus, vt in desuetudinem planè interni cultus veniat. sic enim fit, vt etiam dum volet, omni conatu ad spiritus culturam se attollere nequeat, negotiis tanquā molaribus aut rupibus oppressus: quæ vbi totum insederunt hominem, vertuntur quasi in naturam, & domestica fiunt, nec

expellendi poteſtas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio naſcatur, ac velut in denſo nemore arbores mutuo implicentur, aut tanquam hedera parieti, ſic animis innodetur, nulla aut arte aut induſtria repellas.

Deterius etiam, cùm ex aſſuetudine ſæcularium rerum, delectatio quædam ſubnaſcitur, quæ ipſa magnitudine ac multitudine ſua ſi creſcat, fruſtra cæleſtia cogitabis. oblectatione enim rerũ humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum ſolem perpetua negotiorum nube nebulaque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, aſſuetus illi; omnemq; cogitationẽ ſuam, & quidquid habet virium, profundit in ſæculum, vt nullum ſuperſit interno ſpiritui robur, quod omne pondere ſuo & oppreſſerunt & euigorarunt res aliæ: neque duobus in ſolidum ſe dare mens humana, niſi ſingulari Dei munere, poteſt.

Iam ea externarum internarumque rerum pugna eſt, vt perquam difficilè mutuo ſocientur, ac ferè altera alteram pellat, nec in vno ſtabulare ſoleant pectore. Quòd ſi quis contendat poſſe: ingens ſanè illud neceſſum eſt eſſe & robore, & va-

ſtitate

ſtitate ſua nobile. quod perrarò in hac vita conceſſum eſt homini, & è millibus vix vni aut alteri. Tam enim ex aduerſo pugnantibus,& quæ ferè totum hominem depoſcunt, incumbere, arduum omnino eſt, & quod humanas propè vires excedit. quantum enim plus vni conceſſeris,tantum alteri ademeris. creſcunt ſæcularia? decreſcunt ſpiritualia, auctibuſque illorum hæc minuuntur: menſque tota ab illis obſeſſa, vix cæleſtibus locum dare poteſt. non poſſumus nimirum ſimul mammonæ ſeruire & Deo. alter deſtituẽdus eſt. partiri obſequia dominorum diſparitas non permittit. nec inimica ſigna aduerſantia in vna ſacramẽta concedunt. vni qui ſe ſacrauit, alterius hoſtilitatem profeſſus eſt. Dabit proinde ſe Religioſus Deo, diuiniſq; ſe totum mancipabit, cuius rei potiſſima cura à Superioris vigili ſtudio dependet: à quo commiſſi ſibi gregis rationem depoſcet Deus, animaſq; ſanguinemque ſuorum, ſalutemque interitumque illi in primis aſſcribet, vt à cuius ſeria ac in omnem partem intenta excubatione, aut neglectu, tota ferè ſubditorum ſalus pendeat.

Remedia.

SEria in Superioribus inuigilatio in ſpiritalem profectum ſuorum, diligenſq; obſeruatio ſingulorum, quem quiſque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis ſtudio referat; quàm ſeriò ſinguli hís incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum ſalutem ferantur; quem in virtutibus progreſſum faciant.

Accurata conſcientiæ & non perfunctoria redditio, vt ſe totum aperiat inferior, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. in latentia pericula, meritò metuenda damna cognoſcat, quò temperare moderarique externarum rerum curam poſſit, ſciatque quibus illæ tutò, ac minori ſpiritus detrimento committi poſſint. quam ille cognitionem nulla è re certiùs, quàm ex inferioris ſincera retectione cognoſcet.

Moderatio domeſticarum recreationum, maximè in iis quæ ſæcularitatem ſapiunt, aut minùs religioſam conſuetudinem, ac modeſtiam.

Remotio ac reſectio ſæcularium negotiorum, quæ ſpiritum atterere ſolent, languorémque torporémque inducere. ſeponat proinde, quantum licet, externa,

quiſ-

quiſquis interna amat. ſi ab obedientia ad illa agatur, quantum poteſt temporis animo ſuffuretur & Deo. non poteſt horas integras? poteſt medias. negantur mediæ? defruſtare ex his modica poteſt. Neque vllæ tam denſæ ac implexæ occupationes ſunt, quæ freque͂tibus ad Deum aſpirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter roſtra & forenſes actiones euolare ad cælum mens poteſt. libera nimirum ſuſpiria ſunt: nec vllis compedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere poſſunt. quibus ſi aſſueuerit animus, & familiares ſibi aſpirationes fecerit, etiam inter ſæculi huius aſperrima, co͂niuncta mens viuet Deo. Quòd ſi neglexerit ſalutaribus hiſce mentem paſcere, mirabitur non multo pòſt exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus ſuis deſtitutum: ſeroque ingemiſcet, & retrò reſpiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppreſſus.

CAPVT. X.

Remissio in gubernando.

NEque enim satis est, mala vitare: nam & seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiusmodi Superioris remissione omnia mala nascuntur. vniuersa enim religiosa disciplina labascit: qua cadente, tamquam reserato vitiorum aditu, omnia simul subintrant mala. nam cùm natura proni in libertatē ferè trahamur; si desit obseruator, censor, monitor, sponte in nocitura toto impetu voluimur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repressa vitia virtutis nomen sortiantur, abeuntque tandem illa in naturam, cùm familiaria ac domestica facta fuerint. seroque Superior medicinam cogitat, cùm vniuersum hominem domúmque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clementia fieri consueuit. Quare si aut naturę quadam facilitate, aut noxiis illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam arbitrantur omnia omnibus concedenda, nulli petita neganda, numquã peccari posse clementiâ,

tiâ, nulla remiſſionis delicta eſſe, ſola beneuolentia ſubditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora ſeucrioraque abeſſe à religioſa domo debere; ſolius benigniſſimæ matris, ac de ſinu & vbere lactentis ac ludentis perſonam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis; minas proinde pœnaſque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltro non properet ac propendeat, numquam compellendum, ſed neque generoſioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, conſultiuſque eſſe ægrum inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrum conualeſcere: ſi his inquam Superior tanquam certis gubernationis regulis inhæſerit, vniuerſam religioſam domum euertet, peccabítque in ipſo bonæ gubernationis limine. neque quidquã ad reuellenda omnia religioſa firmamenta potentius reperiri poteſt; quodq; certiùs cum omnium religioſarum familiarum inſtitutione pugnet. ſperare enim ſingulos ſuopte ingenio virtutum ſemitam decurſuros, nec ad dextram aut ſiniſtram declinaturos, nulliſque incitamentis tanquã calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metumque incutien-

tientibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberraſſe eſt. quò enim in omni Religione regulę, cõſtitutiones, monita, & alligatæ tranſgreſſoribus pœnæ, ſi ſingula ſingulis permittẽda, ſi nullius vultus contriſtandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? Imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus eſt, ſi cuiuſcumque propenſionibus obſequẽdum eſt; aut obedientiæ locus eſt, ſi omnium deſideria Superiores expleant, permittantque ſingulis, quod cuiuſque voluntas, aut pronus in quamcũque rem animus ſuaſerit: quin magis Superiores inferioribus obtemperant, & illorum in his veriùs; quàm horum obedientia eſt.

Accedit, quòd hæc Superiorum remiſſio, affinis interminatoriæ nauſeantis Domini ſententiæ ſit, *quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo*, vt faſtidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauſeãtis à tepore fœdiſſimi vomitus protrimentum: eo magis quo nocentior hæc Superiorum quàm inferiorum remiſſio ſit; cùm illorum eat in exemplum, obambulet regna, ac in poſteritatem etiam virus ſuum iaculetur. quo fit, vt quidquid delictorum ex hac remiſſione ortum fuerit,

rit, in Superioris caput redundet. Hinc est illud Gregorij. admonendi sunt, *ne dum nimis humanam pacem desiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant; & consentiendo peruersis, ab auctoris sui se pace disiungant: ne dum humana foris iurgia metuunt, interni fœderis discussione feriantur.* Past. p. 3. c. 23

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam seueritatem, vultum contractum, imperia sæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata: hîc patris, ibi matris, alibi medici, sed & iudicis, si qua necessitas occurrerit, personam indui. quin imò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera sunt, minoribusque periculis obnoxia rigidior quàm mollior semper manus; vt non tam certa præcipitia sint à serij semper obseruatoris fronte, quęque nusquã parcere didicit, quàm à molli materno sinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo pòst ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatẽ, grauitatem, seueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam seueritate temperat.

Et Dei exemplo discimus etiam in amicissimis, mollia seuerioribus miscere, neque semper mella propinanda, & asperioribus nonnunquam monitis Domini

ex-

exemplo in Petro, etiam cariſſimos coërcendos. nunquam creſcet in virum, qui de materno ſemper collo pendet & vberibus. per aſpera & dura ad magna contendimus. nunquam ad ſui vitiorumque prauorumque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remiſſus Superioris animus mollibus ſemper fouet, metuitq; redarguere, aut maturioribus monitis ab illicitis nociturisque reuocare. Sanè quem diligit Dominus, caſtigat, vt amoris indicium caſtigatio ſit; & non caſtigaſſe, non amaſſe ſit. Nunquã verò ne verborum quidem maturiore caſtigatione opus eſſe, à cælo non à ſæculo ſperandum eſt. quinimo vſitatiſſimũ in omni Religione eſt, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauiùs fortiuſque ſupraque delicti magnitudinem moneri, non tam delinquentium quàm aliorum cauſa, vt dum patientiam in non promeritis intuentur, diſcant in meritis animum componere, & ad modeſtiæ normam dirigere.

Iam quid ſperari poteſt à familia, cui Superioris remiſſio in omnem libertatem habenas laxauit, in qua cuiq; voluntas ſua pro regula, affectus pro Superiore eſt? quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis vir-

virtus, ſuccedunt vitia, ad quæ natura quaſi obtorto collo rapimur. ſed & in ipſum Superiorem inſurgitur. ſequitur remiſſionem venerationis neglectus ac contemptus, è quibus oblocutiones naſcuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietibus continentur, viciniam complent, vrbeſque totas peruagantur, plurimumq́; apud externos de ſanctimoniæ ac probitatis æſtimatione detrahitur: à quibus initiis ſperata animarum ſalus corruit, quam veneratio & auctoritas, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Hæc eſt illa remiſſio per quam vnus ædificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per conſenſus vniformitatem, faciem & ſimilitudinem peccatorum aſſumunt, ſicut ſcriptum eſt, Vſquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis? *Petrus Chryſo. in epiſt.*

Remedia.

FRequens recordatio commiſſi ſibi à Domino gregis, ſeueræque exactionis concreditæ ſibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remiſſione naſcuntur, apud animum ſuum commemoratio, vt illorum magnitudine terri-

tus magis ſeriam excitatamq; gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo: *Meruit eorum delicta tolerando, diuinæ iuſtitiæ vnà cum filiis ſententiam experiri, propterea quòd ſegni indulgētia diſſimulauit plectere peccatores.*

Epiſt. 76.

Fortis tenaxque inſtituti obſeruatio, frequenſque in ſe prouocatio amoris vocationis ſuæ: ſic enim fiet, vt cùm ſeipſum tamquam diſcuſſo ſomno excitauerit, aut tanquã depulſo frigore in amorem inſtituti ſui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem ſartam tectam ſeruandam neceſſaria ſunt, in omnem benè agendæ rei occaſionem intentus. Neque difficile eſt, ad quæ amamus potenter ferri, & generoſo auſu difficilia quæque tranſuolare, nulla magnitudine terreri, nullius vultum pertimeſcere, nec ferrum nec ignem perhorreſcere, quando propoſito ſibi fini neceſſaria ſunt, ducuntque ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò ſe Domini verbis: *Confortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro. Iſtæ manus Prælati ſunt inſtantia in agendo, & patientia in ſufferendo, quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam, ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur.*

2. Para. 15.

Bona. de 6. alis, cap. 5.

Di-

Diligens regularum omniumque conſtitutionum obſeruatio. faciet hoc omnis vocationis ſuæ amator, cui vigor & inſtituti valetudo bona cordi eſt, qui lacertos illius, robora, coloremque ſanguinemque totiuſque corporis habitudinem bonam amat. cumque illa in animi remiſſione ſtare non poſſit, excutiet torporem hunc, vigilique cura in exactam illarum obſeruationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendæ valetudini neceſſaria ſunt.

Proderit etiam, ſi tacitus ſecum ſæpe cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, niſi aſſidua cura indefeſſumq; ſtudium interceſſerit, labaſcere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxia euellenda, putanda. quoties ferro opus & duriore manu? quoties à radicibus ſæuiendũ? nec ſumma tantùm arborum ſecanda, quin & euertenda ſurſum deorſum omnia, viſceraque rimanda, ſiquod fòrs nociturum abditum latet fibris, ſiquæ ſterilitas defixa inhæret terris. ſed & ab ignibus fæcunditas petitur, & ſterile ſolum flamma fęcundatur. vſque adeò ſæuiiſſe prodeſt. Idem in animorum hortis vſu venire diſcet, quiſquis euenta

rerum maiorumque exempla ſerius inueſtigator luſtrauerit.

Neque interim deſperabit aut concidet animo Superior, ſi non omnia è voto ipſius ſucceſſerint. Neque enim *mirum, ſi non omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cùm nec Dei operatio proficiat in omnibus ad ſalutē ipſorum. Omnia enim quæ ſeminantur non conualeſcunt, & qui theſauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorē ad laboris tolerantiam, quòd non minus meretur in illis qui deficiant, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili diſcipulo, & ideo apud iuſtum æſtimatorem laboris, plus meretur. In terra ſterili & ſaxoſa agricola plus laborat, & ſi fructus paucior, ſed fructus maior. Et quæ difficiliùs elaborantur, ſæpe cariùs venduntur.*

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVM à recto bonoque, & inſtituti regula ſe patiuntur Superiores abduci, idque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut moleſtiarum

rum fuga, aut monitorum faſtidio; aut quòd blandi facileſque haberi velint, aut denique omnibus placendi ſtudio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum transgreſſores, qui ſi viderint Superiorum conniuentiâ impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim deſcendent, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cùm nullo negotio principiis obſtare poſſent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem ſuorum leui offenſionis metu terrerent, aut à ſe auerterent; quos poſtmodum eo patiuntur grauiores aduerſarios, quo acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus eſt.

Et ſanè non eſt hic amor, odium veriùs eſt, & hoſtile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio poſſet in filiorum morbis pellere, crudeli indulgentia ferrum iubet expectare: dum dilata curatione computreſcit membrum, & ſola iam ſectione & ignibus mederi malo poteſt. Sanè qui amat, qui pater eſt, initiis medetur, peccantem filium corripit, non parcit. parcere odiſſe eſt, corripere amaſſe eſt.

Hinc illud in exemplū omnibus Superioribus: *Quē diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Apud Apostolū: *Quē enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. tanquam filiis offert se vobis Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Quæ si negligant Superiores, nec se veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei sunt, qui de se ipso, *Ego quos amo, arguo & castigo*; vt apud Dominum arguisse & castigasse, amasse sit: ergo non castigasse non amasse, adeoque odisse sit. Hinc est illud: *Qui parcit virgæ, odit filium. hoc est, qui sub specie pietatis peccantem non corrigit animam eius ad interitum mittit.*

Prou.3. *Heb.12.* *Apoc.3.* *Bon. de 6. alis cap.7.*

Neque quidquam in Religione malorum est, quod ex hac Superiorum indulgētia nō nascatur, & magnis vbique auctibus ingentia incrementa nō sumat. omnia enim

enim vitia ſub hac arbore tanquam matre ſuccreſcunt, pullulantque ab hoc ſemel ſparſo iactoque ignauo ſemine. Nam cùm natura ferè proni ad vitia ſimus, ſi deſit qui huic animarum horto ſeriam ſollicitamque manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, ſurgentia euellat zizania, putationi incumbat, fęcundioribus melioribuſque ſylueſtria inoculet, noxiorumque fruticum, aridorumque radices ipſas excaudicet; ſylueſcet, & in miricas exurget.

Iam cùm indulgentem vndequaque Superiorem viderit inferior, quid niſi malo malum adnectat? probare fors arbitrabitur, cùm non improbet. in Superiore enim non improbaſſe, probaſſe videri poteſt; vt qui damna cùm poſſit non fugit, amaſſe videatur; qui nocitura non deteſtatur, laudaſſe cenſeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut ſubnaſcuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ meritò adſcribi poſſunt.

Familiare verò in primis eſt, ex hac indulgentia tanquam è ſemine ac radice, pullulaſcere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, ſæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium neglectum,

ctum, ſpiritus teporem, ac mentis quoddam frigus ac gelu; orationis omniumque propè ſpiritualium rerum nauſeam, ac quendam quaſi cæleſtium & ſpiritualium vomitũ. nam ſperare vt cùm quemque ſibi reliqueris, ſinguli in ſolidarum virtutum ſtudium incumbant, fatuę cuiuſdam fiduciæ eſt; maximè in iunioribus, quibus non exigua etiamnum vitiorum inhærent veſtigia, aut necdum in integrum domitis iis ac conſepultis; aut è tenera adhuc cicatrice, nouum è non vehementi frictione, imò non rarò è neglectu ſolo, vulnus timeri poteſt: adeoque cineribus adhuc tectus ignis, veriùs quàm extinctus eſt, qui indulgentia hac, & Superioris conniuentia ac incuria, perfacilè in nouas exurgere poteſt flammas; vt proinde perpetua opus Superioris vigilantia ſit, & in omnem partem circumſpectione, ne vel noua exurgant, vel erumpant vetera.

Intentam proinde ad ſingula mentem, oculoſque teneat, etiam ad infima fratrum munia. dici enim non poteſt, quantos hæc vigilantia curaque animos addat, quàm validè omnes in officio contineat, dum obſeruari ſe, ſiue in remuneratione & laudem, ſiue in ſerias monitiones ſentiunt;

tiunt; dumque ibi veri patrisfamilias in filios intuentur affectum, alibi medici anxiam de suorum valetudine sollicitudinem; modò pastorem commisso sibi gregi inuigilantem, modò Superiorem in subductionem rationum subditorum suorum incubantem; in omnibus denique serium inuestigatorem & obseruatorem, quemque nihil domesticarum rerum fugiat. semel enim concepta hæc opinio omnes in sedulam commissarum sibi rerum executionem prouocat, dum in oculis, se suaque Superioris, perpetuò versari arbitrantur.

Et ferè qualis ipse est, tales inferiores experietur. negligens ipse & incurius est? socordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & serius? excitatos promptosque consequetur. tantum in vtramque partem exemplum parentis, ducis, medici, Superioris valet, vt ab huius ferè moribus, de reliquis iudicium ferre queas, & bona sperare, aut timere mala possis. diligens ipse, & vigilans, ac in omnem partem intentus? similes experietur inferiores. Quid si inter hæc deliquerit aliquis, & culpa pœnam mereatur, memor sit Sapientis: *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.* & alibi, *Vir prudens & disciplinatus non* Prou. 19 Eccli. 10

 mur-

murmurabit correptus. Si murmurauerit, habemus eundem interminantẽ: *Virum qui*
Prou. 29. *corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & illum ſanitas non ſequetur.* & prudenter alibi monet: *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.* Hinc illud Pſalmiſtæ votum: *Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Eccli. 7. Pſalm. 140.

Quòd ſi errantes & ab inſtituto deflectentes neglexerit Superior punire, audiat Bonauenturam: *Si non corrigit delinquentes, ſi permittit ſub ſe vitia creſcere, & conſuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, ſi videt Eccleſiaſticas obſeruationes dilabi, & tranſgreſſiones multiplicari, & pro poſſe non obuiauerit tam præſentibus malis, quàm imminentibus; triplicem Deo reddet rationem. Primò, pro ſua negligentia, quando non fecit ad quod officio tenebatur. nam ait: Cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei ambulaſtis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Secundò, quòd omnia peccata ſubditorum, quæ poterat & debuerat correxiſſe & præcauiſſe, imputantur ei: vnde dicit Ezechiel: Si non fueris locutus, vt cuſtodiat ſe impius*

De ſex alis c. 4.

Sap. 6.

Cap. 33.

pius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertiò, pro abusione honoris & potestatis sibi collatæ, quam ad propriam gloriam & commodum retorsit, & non ad quod data ei. Tolle ab eo talentũ (ait Christus) & inutilẽ locus seruum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Ostendat ergo bonus Zelator, quantum diligat Deum, in eo quòd beneplacitum eius in se & in aliis promoueat: nec ab hoc zelo mollescat per desidiam, nec labore lassetur, nec consiliis flectatur, nec astutiis circumueniatur, nec amicitia, nec blandimentis deliniatur, nec minis terreatur, nec per diuturnam prauæ consuetudinis præscriptionem desperet, quin suum officium exequatur.

Remedia.

FRequens malorum, quæ ex hac indulgentia nascuntur, consideratio, bonorumque, quæ ex accurata regularum omniumque ordinationum obseruatione promanant, vt à quibus Religionis valetudo bona, flos, viror, roburque pendeat.

Pœnitentiarum in Religione receptarũ vsus, quas vti neque acerbiores, ita neque indulgentiores esse conuenit: quòd si quando morbi vis ac malignitas acriores adhi-

adhibere cogat; sentiat tamen infirmus, à paterno hæc affectu, & valetudinis studio, non ex animi exacerbatione, aut solius iudicis tribunali proficisci, verbis ad omnem suauitatem ac mansuetudinem compositis, quæ amorem, & emendationis desiderium, non vindictam, aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sapiens:
Eccli. 19 *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere.* quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco est?

Exempla hîc proponi possunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorumque institutione; cùm pleraque ex illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hostiliaque genua deducta fuerint. & grauis sanè in indulgentiorem in peccata filiorum suorum Heli, sententia
1. Reg. 3. Domini est: *Eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus usque in æternum.* & secuta prædictionem miseranda indul-
1. Reg. 4 gentis patris mors. *Cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus*
Past. par. 2. cap. 6. *est.* in quem locum est illud Gregorij: *Quia*

falsa

falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. vt meritò Superiores omnes terrere hoc exemplum debeat.

CAPVT XII.

Dissimulatio in suorum malis.

DVM verentur Superiores, ne mœrore afficiant suos, ne offendant, ne à se alienent, ne querimoniæ subnascantur, ne pacata turbent. Hinc conniuentiæ, religiosæ disciplinæ relaxationes, omniumque pedetentim neglectus, dum à paruis initiis ad maxima properamus: familiare in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex persona increpantis Dei potest: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti non valentes latrare.* Isai. 56. & illud: *Quòd si speculator viderit gladiũ venientẽ, & non insonuerit buccina,* Ezech. 33. *& populus se non custodierit, veneritq́ gladius, & tulerit de ijs animam; ille quidẽ in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requirã.* Speculatores Superiores sunt, qui si munere suo functi fuerint, periculorũ monuerint, nec inferiores ob-

au-

audierint, meminerint illud Domini: *De-*
Prou. 1. *spexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis aduenerit. cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me, eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ.* Sanè qui Superioris correptionem contempserit, Dei contempsisse iudicandus est, cùm vices Dei Superior obeat. quo maior etiam cura Superiori incumbit, cui vices suas commisit Deus, seueram ab eo exacturus rationem commissi sibi gregis: cuius non tam affectum ac propensionem, quàm necessitatẽ ac vtilitatem intueri Superior debet, Deique ac patris personam induere.

Non est autem veri patris nocitura filiis permittere ne doleant. prudentes illæ lacrymę sunt, quæ excutiuntur noxiorum amotione: ingemiscat filius, dummodo perimentia amoueas, benè est; ne seriùs postea ingemiscat pater, & non-profuturas profundat filius lacrymas, parentis dissimu-

ſimulatione natas. Non eſt amor, venena permittere, & nociturum ferrum: odium eſt, amoris palla tectum. neque medicus ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore afficiat ægrum, morbum ſimulat, remedia negligit. Indignetur æger, exurgatque in iras acerbioribus medicamentis prouocatus, non ideo aut deſperandus morbus, aut deſtituenda curatio eſt. laudabit vbi conualuerit, & duras medici ſui manus præmio afficiet, exoſculabiturque vbi pulſo morbo, maliſque quibus opprimebatur, bona ſua ſenſerit. Prudenter Sapiens, *Qui corripit hominẽ, gratiam poſtea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimẽta decipit.* Sin inclementi commiſeratione motus medicamina in ſeram curationem diſtulerit Superior, damnabit meritò æger inhumanam hanc benignitatem, nec tàm manſuetudinem, quàm crudelitatem inclamabit. Idem fiet in animorum morbis; totam accuſationem, indignationemque ſuam vertet in noxium hunc diſſimulatorem: qui cùm mederi poſſet malo, maluerit creſcere, cumque admouere manum debuiſſet, leuibus etiamtum initiis, ac quaſi in ſuperficie ludente ægritudine, diſtulerit curationem, donec in præcordiis ſæuiret malum. Hinc illa

Pro. 28.

Pro.29. illa Sapientis monita: *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias animæ tuæ.* &c,
Eccli.30 *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in eo.* filij autem Superiorũ inferiores ſunt, & veriſſimorum patrum veriſſimi filij.

Quòd ſi alius acceſſerit Superior, priore munere defunćto, qui ſuorum inuigilauerit malis, quique ſerius vbique periculorum monitor manum admouerit, qui damna properantia, ac ceruicibus imminentia, ac iamiamque ruitura præcauere voluerit; miratur monitorem ſuum, tantorumque periculorum denunciatorem, qui morbum in eam diem nullum ſenſerit, ægritudinem prorſus ignorauerit (vt fieri conſueuit vbi in naturam abierunt morbi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin aut ab alieno in ſe animo monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiumq; credulis Superioris ſui ſuſpicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; ſequunturque non leues animorum alienationes, murmurationes etiam, & obloquia, & fiunt tales

les acerrimi Superiorum obſeruatores & cenſores, ſi quid fortè in illis deprehenderint, quo ſuſpiciones haſce ſuas alant, dicta factaque illorum in ſiniſtram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt cauſæ ſuæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris ſui pergat Superior; aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia graueſque detractiones, & ad malorum denique vltima deſcendunt: aut ſi in morbi, quo detinentur, periculorumque cognitionē venerint, vniuerſa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum diſſimulatorem: illum accuſant & damnant, cuius immiti ſilentio, & ignaua diſſimulatione mala creuerunt. Et ſæpe ad tantum prçcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla ſpes affulgeat, omneque medicamenti genus, malum aſpernetur. Hinc inter monita & curationem, gemitus & dura trahuntur ſuſpiria, mœrorique indignatio miſcetur, & grauior etiam melancholia, quam non niſi cum vita æger deponet, dum de victoria ſui, mali magnitudine victus, deſperat, & inclamat cum Propheta: *Plaga mea deſperabilis renuit curari.* *Ierem.* 15.

Quòd ſi initiis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, ma-

num prior admouisset Superior, nullo hîc opus esset ferro. & sanè gaudebit quisquis sapit inferior, morborum suorum principiis à Superiore occurri, paternamque manum admoueri. Scit enim verum illud

Prou.15 esse Sapientis: *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est*

Prou.12 *cordis*. & illud: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insi-*

Prou.13 *piens est*. Denique *egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur*. Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem: at vbi inualuit malum, & ignibus iam opus est & ferro, antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manũ.

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non rarò massam amarescere; modico felle mella vinaque corrumpi nobilissima; modico veneno ingentia damna dari; vnaque non rarò scintilla oppidorum flammas enasci. Ille agri sui prudẽs cultor est, qui zizania in semine, tanquam in

in matre & vtero, priusquam nascantur, lucemque aspiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet deinde Superior, mala, quæ in ortu leui medicari manu poterant, vbi adoleuerint, & robori iam suo innixa steterint, non nisi valentissima dextera, potentissimisque medicamentis, & in ceruicem sæpe Superioris ruituris curari posse. poterant initio componi non magna querimonia: neglexit; excreuerunt in arbores, vt ferro iam opus sit & ignibus, illis excidendis. Quid? quòd non vnius, vbi inualuerint mala, sæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi serpendo plures secum traxerunt, agrumque non rarò vniuersum venenaria sua lue infecerunt; non leuia meritò timeri possunt, cùm in vnum insurgant omnes, doleantque sibi eripi, quæ longa iam consuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac dissimulatione nascentia, periculaque vniuerso corpori imminentia, seueramque extentamque in vindictam Dei in dissimulatores manum, præmiaque cælo seriis in omnem partem excubatoribus reposita; facilè se ad vigilem curam sollicitudinemque prouocabit.

Nemo denique ad noxias hasce dissimulationes descendet, qui soli Deo innititur. hic enim extra spem metumque positus, nullius gratiæ, beneuolentiæ, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo solo vt verè metuenda, ita & speranda veniunt.

CAPVT XIII.

Studium placendi sibi subditis.

DVM aut subditorum metuunt oblocutiones, aut terrentur scriptionibus: aut nolunt offendere quos commodos sibi arbitrantur, quosque dictorum, factorumque suorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut consecutionibus minùs vtilem fidamque suorum operam & industriam sentiant, aut illis etiam vniuersim destituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantùm delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel, quod deterius, excusationes prætexuntur, minuendisque

diſque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut non ſentiant mala periculaque, quibus iactantur; aut immania, quibus inſiſtunt, præcipitia, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cùm videant illa non damnari, imò & probari interdum ab ijs quorum prudentiæ commiſſi ſunt.

Accedit, remedia ſeriùs plerumque admoueri, cùm mala medicam omnem manum magnitudine ſua aut reſpuunt, aut ſuperant; cùm leuiſſimis medicamentis in primis ortus ſui initiis morbus omnis pelli vincique potuerit.

Denique complacendi hoc ſtudio vniuerſa paulatim religioſa diſciplina diſſoluitur, dum Superiores inferioribus occaſionem præbent quidlibet experiendi, quidlibet audendi; deueniturque pedetentim ad ſumma tranſgreſſionum faſtigia, ad totius vocationis inſtitutique neglectum ac contemptum; dum ſinguli propè, vitæ ſibi genus formant, quale pronus cuiuſque in libertatem animus ſuaſit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu. ferè enim in humanis, indiuiduo quodam nexu, placendi ſtudium con-

temptus ſequitur: neque enim aut in Superiore auctoritas, aut in inferioribus veneratio diu ſtare poteſt, dum complacendi ſuis ſtudium, ad multa venerationi ex profeſſo inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor, plurimùm ad venerationem valeat; niſi tamen ſua parenti conſtet auctoritas, neglectus quidã ſequitur, ac ingens paulatim etiam de patre exiſtimationis diminutio: vt in omni benè conſtituta familia conandum ſit, vt amori filialis quidam timor permiſtus ſit, qui & paritatem tollat, & amico filialique metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deum ſalutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenſo iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum perſonam amamus parentis, timeamus Superioris: nam niſi hic timor amorem comitetur obedientia diu conſiſtere non poterit. Si enim omni Superioris perſona depoſita, ſolius ſe benigniſſimi patris, ac quaſi matris veſtiat qui præeſt, veneratio non leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus eſt, qui filiorum gratiam venatur, totumque ſe in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum,

rum, quorum gratiam aucupatur, dici potest. nam in eo quo alterius beneuolentiam studiosiùs sibi comparare studet, Superiorem illum agnoscit, vt à quo affectus ac beneuolentiæ alterius beneficium speret; in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere se cogitur. è quibus paulatim venerationis loco ingens contemptus nascitur; quem vt non facilè inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem consequetur. semel enim hac proculcata, aut nunquam, aut perquam rarissimè exurget. Conatum fòrs Superior adhibebit; at semel contemptus imbibitus, altiùs plerumque insidet animo, quàm vt pelli possit, maximè cùm totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur quæ probamus, vt obedientiæ mensura, voluntas ac iudicium nostrum sit.

Existimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; sequuntur iudicia aliena & aduersantia, censuræ graues: nec domesticis se parietibus malum hoc tenet, perambulat sęculares, & in corpus vniuersum abit.

Et ferè iusto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduersarios, quorū parandæ beneuolētiæ impēsiùs studuerūt Superiores.

Remedia.

CErta bene gubernandi norma Constitutiones & Regulę ſunt:quarum ſi ſerius obſeruator & cuſtos Superior fuerit,& ex illarum ſpiritu præeſſe ſtuduerit, nec ad dexteram aut ſiniſtram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac neceſſaria etiam miſtura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantùm parens eſt, ita ab illa degenerat qui tantùm Superior eſt. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam ſeueritatem induet, nec ad nimiam ſe benignitatem abijciet: nec Superiori neceſſaria auctoritate,nec patria manſuetudine ſe ſpoliabit. vtramque occupabit; vt ſua in inferioribus amori ſtet veneratio, ſuus venerationi amor: pari vtrimque pondere; plus tamen ſi habuerit patris, non damnem: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo ſi Superior certam ſpem ponat, illumque in omnibus actionibus intueatur, ad eumque ſtudia, cogitata, factaque diri-

dirigat, non magno negotio quidquid operari in Religione poteſt, conſequetur; nec humanos fauores laudeſque aucupabitur, cæleſtibus paſcendus. bene hîc Gregorius monet: *Rector ſolerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulſet, ne, cùm ſtudioſè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora ſubminiſtrat, ſe magis à ſubditis diligi quàm veritatē quærat*: & non magno negotio etiam temporalium difficultates ſuperabit. Neque enim fieri poteſt, vt monitorum, conſiliorum, mandatorumque ſuorum ſerium vigilemque obſeruatorem deſtituat Dominus. quin magis creſcet etiam Dei benignitas, creſcente Regularum obſeruatione; vt quaſi pari paſſu & harum cuſtodia & illius accreſcat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano reſpectu, ſed ſolo placendi ſibi ſtudio, ferri & impelli viderit Deus: cui ſi ſtudeat placere Superior, à quo ſolo præmia ſperāda ſunt æterna; facilè præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam ſollicitè perituram gratiam ſuorum venabitur. Audiat Apoſtolum, *Non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda veſtra.* & ex ſe factus nobis magiſter, *An quæro hominibus placere? ſi adhuc hominibus placerem, Christi ſeruus non eſſem.*

Paſt. p. 2. c. 8.

1. Theſ. 2.

Gal. 1.

Proderit verò non parum si sibi persuaserit fore, iusto Dei iudicio, vt eos experiatur aduersarios, quorum disciplinæ relaxatione beneuolentiam captauit. Et docuit non semel experientia, docetque in dies, eos acriores hostes passos Superiores, quibus plus indulserunt, vt indulgentiam neglectus, contemptus, detractiones & odia sequantur; dum maiora semper appetit semel gustata libertas, indignaturque ad negata: vt aut omnia concedenda sint, aut violanda amicitia. & vt concesserint omnia, nusquam consistet, gradumque sistet hæc licentia: insurget in ipsum Superiorē, nec finem statuet, donec illum munere deiectum viderit. Vltima hæc ferè merces placendi est.

CAPVT XIV.

Nimia in suorum aliquem fiducia.

QVÆ res cùm aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis est; ne aut talis animos sibi sumat maiores, aut partem ad se trahat gubernationis, subditorumque à Superiore animos deducat, ac in se transferat; obedientiæ vim infringat, eaque in geren-

gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno ſint, bonoque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non poſtremam ad ſe gubernationis partem trahere. ita nimirum nimiâ fiduciâ conſurgunt animi, vt omnia ſibi conceſſa arbitrentur, quibus nimio quodam fiduciæ nexu colligati Superiores ſunt.

Non probo diffidentiã in altero extremorũ ſitam: mediocritas laudata: vt neque in omnibus moroſa quadã prudentia, nimiaq; complacentia tui diffidas; neq; prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, vt nec omnia ſubtrahas, nec omnia largiaris. Cõſultumq; in primis eſt, Superiorẽ in omni etiam probatiſſimo, viroque aliàs maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen vni, quàm alteri confidat, in tanta hominum varietate neceſſum eſt. Nam & teſtata vnius virtus, prudentia, circumſpectio, plus fiduciæ iure quodam ſuo depoſcit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumſpectabit ſingula, mores omnium, vitam, probitàtem, & pro cuiuſque talento ea committet, quæ tutò committi poſſe arbitrabitur.

Ac licet plurima ſæpe ſpectatæ alicuius vir-

virtutis ac prudentiæ viro committi posse ratio suadeat, ita tamen res instituatur, vt nihil agendarum rerum Superiorē lateat; vt & rationem reddere petentibus possit, & extra sollicitudinem versetur, neque se nimiâ in suorum aliquem fiduciâ, ignarū in discrimen ac pericula coniectum serò queratur, viamque inter præcipitia, cùm euadendi spes nulla superest, circumspectet. & sanè raró quisquam eo conatu res alienas, quo suas tractat, aut deliberationem aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatusque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumque illi de propinquo res cordi est, tanquam laudis & vituperationis materies & scopus.

Et nescio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accrèscere Superiori, laborem omnem esse nostrum, commendationē illius. quæ res negligentiam interdum auget, socordiam nutrit, & mistis aliquando æmulationis aculeis exasperat animum, & ad pœnitenda deducit. ita studio nonnunquam sperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum

tum decedat nobis: quæ res etiam ex professo in non laudanda non vnum in aliena re impulit, non tam odio alterius, quàm studio amoris laudisque sui.

Accedit quòd tales ægrè postmodum reuocari ad cõsuetam Religionis normam reliquorum more possint. Quòd si pergat Superior vrgere, quæ concessionibus coaluerat amicitia, dissoluitur, vertiturque in odia amor, & in criminationem Superioris: crescunt deinde suspiciones, & pro fiducia diffidentiæ nascuntur, mutuæ demum accusationes & contemptus, præteritarumque actionum depressiones, & quæcumque etiam antè cum laude gesta, in dubiam vocantur fidem. Ex fauo nimirum fella & venena suguntur.

Sed neque bene consulitur illi, quem hac fiducia Superior firmauit: nam & domesticorum reliquis suspectus hic esse incipit, vt etiam consuetudinem illius fugiant, familiaritati se subtrahant, minùs fidenter agant, consilia respuant, dicta factaque illius in alium longè ab auctore sensum trahant, planeque ingenti apud omnes diffidentia laboret, actionesq; propè illius omnes etiam probæ in sinistram rapiantur partem. Ita omnium talis & beneuolentiâ excidit, & inuidiam in se prouocat,

uocat,in quem nimia Superiorẽ rapi confidentia ſenſerint: tanquam omnium petendus ſit telis, qui vnius Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnius patris ſobolem.cùm enim profuſiore in vnum ſenſerint animo parentem ferri, mutua reliqui conſpiratione in vnum feruntur; oppugnaturq́ue ab omnibus, quem nimia patris ſupra reliquos beneuolentiæ fiducia tegit: maximè cùm parentis ille in ſe affectu elatior, omnia ſibi licere arbitratur, & in fratres, vnius vteri & paritatis oblitus, impotentiùs inſurgit, reliquiſq́ue negata fidenter ſibi aſſumit, nec iam fratris ſed patris in fratres perſonã aſſumit.. Vix enim humanum eſt in nimiùm ſecundis animum moderari. aſſurgimus ſurgente fortuna, & iiſdem paſſibus extollimur, & diſpares felicitate, matris licet vbere & ſinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; prioriſq́ue fortunæ obliti, è ſola externa felicitate prærogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquã inimicũ, hoſtiles molitiones; nec inſidiarum machinationumq́ue finis eſt, donec penitus euertant, quem Superioris indulgentia efferri ſupra reliquos viderint.

Quod

Quod dum fit, ingentia partium consurgunt studia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illeque fortunatus censetur, qui socium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes sumenda sunt. fiet hoc, si par in omnes Superioris feratur amor: si singulos non ob priuata cõmoda, aut ingeniorum prærogatiuas, sed quòd vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij sint, amore prosequatur.

Non nouit hæc discrimina Dei amor, nisi ex virtute nata: ac ne tunc quidem palàm aperienda: tacitus apud se potiùs veneretur hos Superior, committatque ita negotia, vt ipse tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantùm speciosissima credat, sed aliorum etiam non raro virtutem experiatur, quando sine damno potest.

Neque cum vno plurimùm sermonem misceat, sed pro re nata varios etiam libẽs admittat, & vltro etiam prouocet, animetque si quid rectum ab illis factum; ac sicubi erratum, paternè moneat, errorem ostendat; ita tamen vt modum præscribat, quo corrigi ille possit.

Nec ideo vniuersim à negotiis tales excludat; sed vbi illa commiserit, præmoneat, modumque præscribat. quòd si iam ex præscripto feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd si quem innata prudentia probitasque maioribus dignum suaserit, vt meritò plus illi credi possit & debeat: neque enim omnium par industria, sapientia, solertia, fides, rerumque experientia est; is omni studio deuitet ne qua parte supra reliquos se efferat, ne quid muneris Superioris ad se trahat, ne aliorum se familiaritati subtrahat, ne potiores dignioresque partes assumat. sed contrà rara in omnes beneuolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris molestiarumque quàm splendoris habeant, vltro sibi deposcat, & oblata cum magna hilaritudine arripiat, illustriora lubens aliis deferat, concedique gaudeat: bene de omnibus, & si potest splendidè; de se suisque non nisi modestissimè loquatur, aut vniuersim sileat. errores si qui, vt in humanis solent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum potest minuat eleuetque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occasio tulerit assuescat, quam etiam studiosè nonnunquam in-

qui-

quirat, ne quis meritò contemptum aut neglectum se ab illo queri aut suspicari possit. Sic fiet vt omnium omnino beneuolentia iudicioque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, felicesq; se reliqui arbitrentur, si in rebus suis consilio illius vti possint. tantum in humanis humanitati iuncta modestia valet.

CAPVT XV.

Priuatæ necessitudines & amicitiæ.

NON sunt hæc signa veri amoris. contingit enim his quod simiæ, quam cùm mater fortiùs stringit, perimit: ita quos arctiori sibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cùm in his prouocet nimiam fiduciam sui, audaciã, fastum, aliorum contemptum; aliorum etiam in hos offensiones concitat, diffidentias, non inanes sinistras suspiciones, murmurationum ac detractionum non vulgares causas. vt non immeritò talis dicere Superiori possit, *Eleuans allisisti me*, ad inuidentiæ nimirum breuia, ad æmulationum scopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpostero planè

naturæ ordine res ire. neque enim non rarò non tam Superior domui, quàm talis Superiori & domui imperat, cùm plures sæpe ad hunc quàm ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc est; nec quidquam tam magnum quod per hunc non consequantur. negasse enim postulata, amico negasse est: quem cùm nolit Superior offendere, aut mœrentem dimittere, omnia concedenda sunt, aut sanè amicitiæ renuntiandum est.

Nascuntur deinde dissimulationes defectuum in iis, quibus familiariùs adstringimur; cùm eos vel amor tegat, aut offensionum metus dissimulet, aut priuatæ necessitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita respuant, nec iam admittant personam patris, multoque minùs iudicis.

Crescit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiarem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate, tanquam sobolem à parente, videmus nasci; vt indiuiduo ferè hæc nexu coniungantur, magna necessitudo, & ad intima quæque admissio, & minor æstimatio. Neque enim fieri potest, quin multa in illa familiari-

liaritate improbanda, aut ſanè non probanda deprehendamus, quæ priùs ignorata admirationem & venerationem prouocabant. quæ duæ res dici non poteſt quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio ſint, cùm ſæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cùm non probem nimiam in Superiore retractionem, ac ſolitudinem; tum nimis prodigam ac profuſam familiaritatem probare non poſſum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendum ſuaſerim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, ſed quòd non faciat ad venerationem, opinioniſque magnæ antè collectæ augmentum, vniuerſa reſerare & expandere.

Scio non vereri illum homines qui illaudanda committit teſte & iudice Deo; nec erubeſcere debere ad alienum proſpectum, cui frons colorque ſtetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quàm animo res metitur; nos ex ingenio noſtro, nudiſque non rarò opinionibus innixi, iudicium plerumque de toto homine ferimus: & aliquid aliquando

liberius aut vidiſſe, aut audiſſe, plurimùm de concepta exiſtimatione minuit. lapſus eſt verbo, improuidum aliquid excidit, minùs maturum, minùs ſerium? vniuerſim de omnibus iudicamus. remiſit aliquid Superior de conſueta maturitate, vt non rarò in intima illa familiaritate aſſolet? pręiudicia naſcuntur.

Iam cùm ad omnem bene gubernandi rationẽ plurimùm opinio momenti conferat, hanc verò nimia neceſſitudo, & ad abditiſſima quæque admiſſio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa ſuos admittet, niſi ea in omnibus, etiam ſecretiſſimis vtatur circumſpectione, vt nec hoſtiles in iis oculos vereatur. Quod cùm rariſsimũ in homine ſit, neque quiſquam facilè ad eum prouidentiæ gradum conſcendat; non facilè etiam aditus ad omnia aperiẽdus eſt. Magnus ille, cuius omnia patêre poſſunt omnibus, & qui nec in cubili, aut ſtrato, in menſa, animique corporiſque exteriore laxamento, inimicum teſtem ac iudicem vereatur. Niſi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea ſint, quæ quis meritò admiretur, imitetur, laudet; non ſuaſero ad omnia, oſtia reſerari.

Quòd ſi quando tamen faciendum neceſsi-

cesſitas ac ratio poſcat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omniũ ſuorum teſtem, ac quaſi iudicem ſtatuat. Rariſsimi enim ſunt, etiam in circumſpectiſsimo Superiore, quibus tutò hæc ſine venerationis diminutione credi poſsint, qui non faciles ad offenſionem ſint, qui ſciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere, qui nullo ſæculo cogitent fuiſſe quemquam, cui non aliquid, maximè inter domeſticos parietes, ignoſcendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone ſparſos, magnarum virtutum factorumq́; ſcopis norint detergere, quique volaticos hos diurnorum vitiorum cineres, illuſtrium ac generoſarum operationum ſerie, tanquam valido vento difflare didicerint. Tales vbi nactus fuerit Superior, fòrs poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

FRequens in Superiore conſideratio muneris ſui; omniũ ſe eſſe, non vnius, aut paucorum parentem; omnes pari ſolicitudine, non vnum alterumúe curæ ipſius commiſſos; omnes pari iuſtitiæ &

charitatis lege concreditos; omnesq; pari sanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnę ac fæcũdę matris, filios esse.

Cogitet deinde Superior, vnius omnes corporis membra esse. quare pari omnia cultu & obsequio obseruãda. quid? quòd Apostolo teste vilioribus maiorem honorẽ circumdemus. & fatuum omnino est vnius membri cultui totum se tradere, reliquis destitutis. quid enim nisi non modò reliquorum, sed & huius corporisque totius interitus exspectandus est?

Frequentata consideratio diuinæ gloriæ, quæ sepositis priuatis affectibus, ad omnium perfectionem & amorem pari iure deducit.

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus nasci consueuerunt, considerationes; ac illius in primis, multa ferè in his necessitudinibus amico cõmitti, quorum pœnitudo grauis auctori est. Factus enim quodammodo Superior illi seruus est, cui animi sui secreta committit, cùm illum variis iam nominibus obstrictum teneat; maximè cùm iustus ille insurgat metus, ne, si quam alienationis causam præbeat, prodat amicè concredita. Atque hinc iam dissimulationes illę nascuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt pe-

periculum ſit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiæ regias opes oſtendenti: vt, cùm animi ſui reconditos theſauros alteri reſerauerit, bella exſpectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus ſæpe ſecum voluat Superior, & ab ipſa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi*. Neque enim infelicius quidquam eo eſt, qui celare conſilia ſua non poteſt, quique animi ſui morbos in alterius effundit ſinum. Non eſt talis regimini natus, cùm primũ ſummumque prudentis bonæque gubernationis fundamentum ſit, noſſe ſilere. quod non poterit, qui ſe ſuaque in familiarioris ſibi pectus effundit. quod in omni propè familiaritate vſu venire ſolet. Iam cùm hic familiaris alium fòrs ſibi familiarem habeat, quem nihil celare conſueuit, fit vt intima quæque Superioris prodantur. quæ res ingentium ſecum incommodorum ſeriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FErè enim omnium oculi in Superiore versantur, & dux ille suis vt ad virtutem,ita ad vitia est; proniq́ue maximè iuniores sunt in Superioris imitationem; manentq́ue hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam ætatem impressa menti; & transeunt in posteritatem, tanquam morum regulam: vt religiosè ille viuere videatur, vocationemq́ue expleſſe, qui Superiorem moribus refert, dictaq́ue factaq́ue illius exprimit, eo etiam magis, quo propiùs ad illum accesserit. Præcla-
Apol. 1. rè Nazianzenus, *Neque enim vel indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut suauem odorem res admotæ ita facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidem pestis est & appellatur) quàm subditi Antistitis improbitate celerrimè impleri solent, & quidem multo faciliùs quàm virtute.*

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cùm non ignorent, dicta factaque sua in exemplum & imitationem posita; nec quicquam in sequelam efficacius esse Superiorum moribus, qui tanquam benè

&

& religiosè viuendi prima quædam principia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde ſcandala è Superiorum erroribus metuenda; quorum quo illuſtrior locus ac dignitas, eo periculoſiores defectus ſunt, & vniuerſo corpori nocentiores. vnde etiam illud metuendum, *Potentes potenter tormenta patientur*. Hinc Gregorius: *Nullum, puto, ab aliis maius præiudiciũ tolerat Deus, quàm à Superioribus, quando eos, quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando illi peccant, qui compeſcere peccata debuerunt.* Homil. 17. in Euang.

Et ad gloriam plurimùm facit, exemplo ad virtutem præluxiſſe. Sanè à moribus ferè Superiorum vniuerſa domeſtica diſciplina, reliquorumq; mores pendent. verba rebus inania plus etiam non rarò offenſionis, quàm documenti ſecum ferunt; res ipſæ viduatæ licet verbis, & inornatæ, nihil detrahunt natiuæ venuſtati: imò non ſemel plus roboris ac pulchritudinis, res nudæ, omnique adſcititio ornatu ſpoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis purpura veſtitæ oſtentarunt. facere, viri, & religioſi eſt: & plurimùm rebus potentes, verborum inopes; verbis diuites, rerum inopes ſunt. & è millibus vix vnum alterumúe, cui omnia conceſſa, reperies.

In locuplete namque verborum copia, rei parum esse solet, cùm inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia, verborum minus est. neque enim alienis splendere aut fulciri vult domesticis diues. imò murmurationum non leuem causam præbent fortia verba emedullata rebus, cùm non respondent monitis facta; & illudere etiam incipimus & obloqui passim. exasperare nempe animos solent mortua verba, rebus, id est vita sua, destituta, & prouocare in æstimationis suæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo est, ita nihil ad omnẽ illi auctoritatem venerationemque tollendam validius, quàm cùm verba factis aduersantur. Et frustra talis malis medelam sperabit, aut suorum morbis medicinam adferet. respuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à superficie, & à solis Superioris sui labris natum videt. Quare si sperare valetudinem suorum debet, si aut collabentem erigere disciplinam, aut ne collabascat tueri, si intepescentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammas, si immania alterius sexus præcipitia vitare, si mutuam animorum coniunctionem maiorumque imperia stare, reliquaque quæ ad Religionis

nis tuitionem, damnaque vitanda necesſaria ſunt; manum Superior admoueat, exercituumq; imitetur ductores magnos, qui non tam lingua, quàm manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda ſuos inhortati, fortiter facere, quàm benè dicere maluerũt. Faciendo nimirum, non dicendo res magnæ geruntur: nec quiſquam facilè paulo generoſior miles præeuntem deſtituet ducem. pulcrum namque per illius veſtigia triumphum mereri; per illius ſudores hoſtem ferire; per illius ſanguinem, hoſtilem bibere: idemque à Christo diſcimus, qui non antè docuit, quàm opere expleuit: *cœpit* nimirum, Scriptura teſte, *facere & docere*, vt exempla præceſſerint, monita ſecuta ſint: quæ tunc demum potentiſſima ſunt, cùm opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quàm reipſa ducem ſe præſtet, vt non tam monitor, quàm ductor ſit: primus enim ſi ille ad ardua manum porrexerit, ſequentur reliqui vel ſola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via eſt; neque res vlla validior certiorque eſt quæ bonis iuxtà improbiſque plus animorum addat, & ad virtutem

tutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil solidi sperari potest, nihil quod ætatem ferat, quod laudem mereatur, quod probatis maiorum moribus respondeat; dum singuli suo spiritu feruntur, & tot iam Religiones, quot capita enascũtur. In diuersa namque studia & partes scindi necessum est eos subditos, qui aut ductore carent, aut solis monitis præeuntem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicentem, inhortantem, sed verbis solis, rebus animaque, vt ita dicam, sua viduatis. *Neque enim potest auctoritatem habere sermo, qui non iuuatur exemplo; dum iniquum sit bona præcipere, & talia non egisse. Nihilq; æquè animum ducit ad salutem, iuniores[q;] ad laborandum incendit, atque si doctorem re ipsa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Cassiod. lib. 11. Var. cap. 8.

Ephrem de vita spir. cap. 37.

Remedia.

FRequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cùm vitia Superiorum eant in exemplum suis posterisque.

Feruida incentiua amoris vocationis suæ. Sic fiet vt instituti sui amantes, totos se in virtutum studium profundant, maximeque illarum, quæ Religionis suæ propria sunt.

Fre-

Frequens cogitatio muneris ſibi impoſiti, quare ad illud à Domino delectus fuerit: quid ipſi ratione illius incumbat: quàm forti exemplo cogatur imperio Dei præire militiæ huius dux conſtitutus: qua in Superiores ſuos obſeruantia, quo humilitatis, paupertatis, caſtimoniæ ſtudio, quo quantoque ad labores animo, qua ad imperata promptitudine, quàm benigno blandoque in delatores ſuos animo, in eosque quos alieniores à ſe deprehenderit, maximè ſi paria à ſuis exigat, & ſperare audeat.

Seria cogitatio grauiſſimorum incommodorum damnorumque quæ defectu boni exempli Superioris, naſci ſolent, non parum iuuabit: maximè ſi bis per diem Superior, examinum conſcientiæ tempore, ſecum tacitus conſideret, num in aliquo deliquerit, quod aliis ad deteriora incitamento eſſe poſſit: num quid omiſerit, quo dux ſuis auctorque ad virtutem eſſe debebat & poterat.

Proderit non parũ, ſi domeſtico ſuo confeſſario liberam monendi facultatẽ conceſſerit, quandocumque minùs religioſo exemplo præeuntem viderit, aut audiuerit; gratamque ſibi illam monitionem fuiſſe hilari lætoque vultu oſtenderit.

Iuua-

Iuuabit etiam plurimùm, ſi vltroneam ſibi certamque in omni deteriore exemplo pœnam irrogauerit, vt hac quaſi monitrice ad ſaniora melioraque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRuſtra namque ordinationes, regulæ, conſtitutiones, inſtructioneſque conduntur, niſi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac ſtrenua ordinatarum rerum executio. Neque quiſquam prauas conſuetudines, & quæ altè radices egerunt, leui & intermittente manu excaudicabit. aſſidua cura, non ceſſantibus laboribus eruuntur nocitura; & facilè itur ad ingenium, niſi vigilans accedat ſollicitudo, quę non patiatur vetera ſuccreſcere: cùm ferè proni rapiamur ad ea quibus olim aſſueuimus. & procliuior ſemper lapſus ad deteriora, ad recta difficilior exſcenſus eſt.

Accedit inferiorum in his omnibus neglectus, cùm videant Superiores in benè prudenterque conditarum rerum executionibus tepeſcere: naſciturque adeò in illis faſtidium quoddam optimarum licet

&

& vtilissimarum ordinationum, cùm sentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, satisque habere, semel denuntiasse: nam & illi satis tunc habent, semel audisse. Nec sanè maior à subditis in peragendo, quàm à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi posse videtur.

Quæ res vbi accidunt, vniuersam benè constitutæ Religionis disciplinam paulatim marcescere necessum est: succeditque hoc Superiorum neglectu, densa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarumque rerum in patrio, tanquam in peregrino solo studium; vt nusquam iam minùs, quàm in re nostra domi simus, alteriusque potiùs, quàm nostrę Religionis ciues videri possimus.

Nascitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è pusilli pectoris angustiis; cùm aut difficultatibus occumbũt, aut plus æquo subditos reuerentur, aut executionem desperant, siue rei magnitudine victi, siue suorum virtuti, siue viribus suis diffidentes. Nam & molestias, quæ se offerunt, diffugiunt, labores sudoresque auersantur, commodorũ suorum studiosi, & difficultatibus succumbentes, nunquam ad ardua protendunt manum, & dum placere student

dent omnibus, nulli fastidium aut molestiam creare volunt.

Quòd si suorum obstricti beneficiis Superiores sunt, duram seruiunt seruitutem, & animus ad imperata exequenda deest: quibus siquid commiserint, quod euulgari metuant aut erubescant; tanquam inter vincula & compedes constituti iacent, facti mancipium suorum.

Iam si non modò Superior ad hæc non adijciat mentē, sed tædio victus, vel, quod deterius, alienior ipse ab imperatis flaccescat, nihil est quod in aliis speret. ipse si præcedat, & prior calcet viam; non deerunt qui sequentur, vel solo rubore impellente. Nec quidquā tam potens, quod non Superiore ductore vltro lubentes exequantur inferiores, & inclament, Etiam illo duce, medijs inter arenas, fluctus, scopulos, serpentes, ferrum & ignem benè nobis est, & habemus benè; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam subeant, gaudentes illi inter aduersa pariari. Breuis proinde ad felicissimam executionem quantumuis maximarū rerum semita est, Superiorem præire, & exemplo suo executionem vrgere, nec antè ad monita descendere, quàm opere, quod imperat, expleuerit.

Reme-

Remedia.

ASsidua Superiorum in ſubordinatos ſibi Officiales vigilãtia, monita, peractarum rerum inueſtigatio, ſeriaque in res omnes excubatio: vt nimirum domum ipſam non infrequenter obeat Superior, ſingulorum munia luſtret, curioſiuſque nonnunquam perſcrutetur quid in vnoquoque genere à ſingulis peragatur; qua fide, induſtria, religione, ſtudio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus ſuæ Patribus de ordinationũ executione conſultationes, conferentiarumque ſpiritalium ſedula inſtitutio: in qua per occaſionem ſæpiùs in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei cauſſas diſquirat, aperiat, remedia præſcribat.

In Officialibus omnibus diligens impoſitorum munium adminiſtratio, maximeque illius qui Superioris loco domui præeſt, illiuſque vicariam adminiſtrationem ſortitus eſt: quem in omni hoc genere quàm inſtructiſſimum neceſſe eſt eſſe.

Conſequetur hoc, ſi frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares ſibi reddat: neque impunitos tranſgreſſo-

res permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmioque diligentibus proposito, pœnis etiam; maximè cùm malum grauius est, quàm vt mollioribus flecti possit: tunc enim ad duriora descendat; ita tamen vt aspera succedant dulcibus, minasque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locuplete officina depromi potest, ægrienti porrigatur: quæ si respuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis statuendus, donec depulso malo victrix stet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit seniorum exemplum, maximeq; eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel solâ verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Adlaborandum proinde omni conatu Superiori est, vt seniores ad exempla iunioribus statuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis multis subditi obruantur, ac tanquam molibus insepeliantur potiùs quàm iuuentur. facilis enim aut desperatio, aut fastidium, aut neglectus è multitudine est. frequensque præscriptarũ rerum mutatio, magno executioni impedimento esse solet. indignationem enim illa nauseamque prouocat,

ve-

veneratione mq; minuit, cùm inconſtantiæ opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Diſciplinæ neglectus.

EST verò *diſciplina cuſtos ſpei, retinaculum fidei, dux itineris ſalutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis.* & Hugone Victorino teſte, *deſideriorum carcer, frænum laſciuiæ, iugum elationis, vinculum iracundiæ; quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & omnes inordinatos motus mentis atque illicitos appetitus ſuffocat.* cuius negligentia à Superiorum indulgentia, & innato quodam animi tepore, à noxia clementia, à placendi omnibus ſtudio; à languore quodam animi, & à Religionis amore degenere; à politico denique ſpiritu, exiguaque aut nulla ſalutis ſuæ & ſuorum cura naſcitur; aut ſanè à nimiis Superioris in externa diffuſionibus. quo fit vt cùm totum illum ſæcularia occupauerint, ac vltronea quadam addictione vniuerſum obſederint, domeſticæ ſuorum diſciplinæ intendere non poſſit; plurimaque elabantur, fugiantque memoriam illius tanta externorum negotiorum mole cir-

Cyprian lib. de diſcip. & hab. virg.

Lib. 2. Inſtit. Nou. c. 10.

cumſeptam & oppreſſam. Exurgit hinc laſſitudo quædam mentis, &, dum quidquid roboris habet, exerit in externa; deſtituitur in domeſticis, viribus, comederunt nimirum alieni robur eius. raroque vni homini ad tam diuerſa,ac inter ſe pugnantia,quæque ſingula totum hominem requirunt, vires ſuppetunt, vt animi non deſint.

Iam vbi ſemel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono curſu, & præcipiti veriùs prolapſu in ſupinum omnium propè neglectũ ruimus; cùm vnus alium trahat, nec ſolitaria in vno ſtet ignauia, ſed prono ſemper curſu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauiũ corporum more, quibus ſtetiſſe iacuiſſe eſt.

Sequitur verò ignauiam quidam diſciplinę contemptus. Inde iudicia proſiliunt critica, quædam in primis, inde vniuerſim omnia damnantia; & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, veriqueboniqué tenacioris ſtudia contemnimus & ridemus. quòd ſi palàm non audemus, clàm eleuamus, & detractum imus nomini, & damnãdi cauſſas ſeduli diſquirimus: vt ſi ſemel è quocunque capite malè audi-

re

re cœperit, in omnibus diſpliceat; & pro diligente ac inſtituti amante,imprudens, immitis, ſeuerus, ac crudelis demum audiat.

Succedit inde ſpiritualium rerum nauſea,animiq́ue ad ſalutaria languentis faſtidium. diſplicent quæ placuere antè, vertunturq́ue optata priùs mella in abſynthium, & fel merum. intepeſcit virtutis ſtudium: & qui antè etiam de genu pugnabat, mixtoſq́ue quaſi ſanguine dentes lætus in ſpiritali lucta deuomebat, mille antè animas poſiturus, quàm leui ſe crimine obſtringeret; nunc vel ſolo eminus terrore, tenuiq́ue prouocamento, ac vltro etiam nullo hoſte impellēte, ſciens volenſq́ue inter grauiſſima ſcelera, tanquam inter ſociam amicamq́ue ſibi arenam voluitur.bibit nimirum iam ille gaudens iniquitatem, qui omni morte,omnibuſq́ue antè tormentis grauiùs leuiſſima quæque deteſtabatur, & ad ſolius delicti, tenuiſq́ue tranſgreſſionis nomen perhorreſcebat.

Proſiliunt deinde in inferioribus ex hoc Religioſæ diſciplinæ neglectu mala propè vniuerſa. orationis antè omnia tepor, ac quoddam ſpiritalis progreſſus frigus geluq́ue, diuertimur inde ad externa, ad

ſæculares confabulationes, iocos, riſus, ad cibi potuſque delectum, ad commodorum ſtudium, laborum fugam, otij amplexum; ad priuatas deinde amicitias, partiumque ſtudia. totuſque exinde homo in omni propè tam domeſtico, quàm externo congreſſu, ſæculum magis, quàm Religionem ſapit & loquitur.

Nec mirum. nam cùm in vnoquoque Ordine, regularum conſtitutionumque tenaci diſciplinâ tanquam habenis Religio ſtringatur, ac tanquam ſalutis vinculo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pronam natura ſua in libertatem humanam mentem, tanquam iniecta manu in præcipitium propellat. maximeq; hoc locum habet in iunioribus, qui necdum in ſolidum confirmato animo, tenera etiamnũ ceruice, priſtinæque licentiæ ac commodorum memores, laxatas vniuerſim excutiunt habenas, ac in veterem ſe vendicant noxiam libertatem; perituri, niſi prudentior Superioris manus fræna ſtrinxerit, loraque animæ æternùm profutura arctauerit. Indoleat licet ac ingemiſcat iuuentus arctiùs iam habita; gaudebit poſtmodum, & has Superioris ſui manus ſeueriores, vbi ad ſe & ad primogenium Religionis ac diſciplinæ ardorem ſtudiumque redie-

redierit, deoſculabitur; & clementes miteſque appellabit, fatebiturque agnoſcetque patris fuiſſe, quas iudicis arbitrabatur.

Remedia.

A Superioris manu vigilique cura petenda ſunt: qui ſi ſe ſęcularibus proximorum negotiis, quoad populi locique conditio patietur, expediuerit, totumque ſe tuendæ firmandæque diſciplinæ dederit, perfacilè illam ſtabiliet. neque magni moliminis erit non accerſere, non ad ſe trahere, non ſponte ſe externorum occupationibus induere; à multis etiam oblatis, ac incurrentibus ſe ſubducere, quando ſine merita proximorum offenſione, ac diuinæ gloriæ nominiſque diminutione, æſtimationiſq; Religionis, ſalutiſque aliorum detractione fieri poteſt. Prima proinde cura ſibi commiſſorum ſit, quibus arctiſſimis iuſtitiæ legibus obſtrictus eſt. reliquum verò quod à ſuorum illi cura temporis ſupereſt, externorum ſaluti impendat; memor ſemper primam curam debere eſſe ſuorum tanquam patri, tanquam paſtori, ſeueramque ipſi aliquando illorum reddendam rationem Deo.

In omnem deinde Superior partem in-

tendat; perſpecta domeſtica habeat, moreſque propenſioneſq; animorum ſingulorum; illiſque antè omnia incumbat, quæ Religionis iugulum petunt: qualia eſſe poſſunt, feminarum frequentata familiaritas; ſociorum fuga; aulici, politici, ſæculumque ſapientes mores colloquiaque; detractionis vitium; externos ad Eccleſiaſticas, ſeu ſæculares dignitates commendandi ſtudium; mutuæ domeſticorum, aut gentium diſſenſiones; aberratio ab vniuerſo vocationis ſpiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, ſed ſerios in omnem partem oculos animumque intendat. Frequentibus dein conſultationibus inſiſtat: è quibus aliorum etiam ore domeſticas res diſcat.

Quæ ſi ea fide, & paſtorali ac paterna qua obſtringitur cura ſeriò, & non curſim præſtiterit; non erit difficile Religionis diſciplinam intra imperatas regularum leges continere.

Curandum etiam, vt in tranſgreſſores pœnitentiarum vſus vigeat, in quibus nec nimis moroſum frequentemque eſſe conuenit, ne à frequentia contemptus naſcatur, & conſuetudo in naturam tranſeat,

con-

consuescatque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remissum, ne conniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutissimum, vt nec clementia, nec seueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Detque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi, cauendumque seriò, ne qua in his personarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac personarum acceptione oblocutionum occasio exoritur, dissensionumque materies datur.

Videat deinde Superior lapsuum caussas, fortuitæ sint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permista improbitate proueniant; rariùs aliquis, an frequentiùs in idem incidat; præcesserint aliquando monitiones, an secùs; auctor aliis fuerit, an alios secutus; è pronitate quadam naturæ, minusque prouida circumspectione, an è contemptu natæ. quę singula pœnarum grauitatem augent aut mitigant. ignoscat non raró, monuisse contentus. nec facilè ob priuata delicta aut vni tantùm alteriúe nota publicè puniat, ne subditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris diſciplinæ à Præfecto ſpiritus dependet; qui ſi cum Superioribus magnis animis cōſpiret,non magno negotio, quidquid hîc languoris eſt ac neglectus, erigetur in melius, in ardorem,&obſeruantię quendam zelum.

Inueſtigandæ demum ſeriò cauſſæ ſunt eneruatæ diſciplinæ, & è quibus ferè domeſtica in Religione diſciplina detrimentum capere ſoleat. quales ferè ſunt

1. Inutilium multarum perſonarum admiſſio, qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij duritiem, vel ad ſeditiones odiaque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum inſolentiam, vel peſſimorum habituum inueteratam conſuetudinem, vix ſubeundæ diſciplinæ idonei ſunt. à quorum omnium admiſſione remotiſſimum Superiorem eſſe conuenit.

2. Laxior Nouitiorum inſtitutio. quos nulla poſtmodum arte ad diſciplinæ rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare ſeriò illis nouitiatus tempore inuigilandum, ac ſeueriùs etiam nonnihil, minuſque molliter ac blandè habendi. facilis eſt nouitiatu expleto ſeuerioris diſciplinæ remiſſio: difficillima conceſſæ libertatis reſtrictio.

3. Pie-

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur,ac in regularum ac constitutionum omnium neglectum itur. vis disciplinam florere,da operam vt orationi omnes sedulò incumbāt. nemo illam neglexit, qui huic seriò incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tantusq; ferè quisque disciplinæ quantus orationis pietatisque obseruator fuit.

4. Frequentes domo excursiones, ac prolixiora cum sæcularibus colloquia,aut eorundem cum meliorum horarum dispendio, frequentatæ visitationes. ferè enim aliquid licentioris consuetudinis domum referimus, imbibimusque mores disciplinæ contrarios. cumque desuescat animus rigoribus, assuescit commodis; & iam amat otia, labor displicet, grauis solitudo est, fabulis delectatur; & qui antè vnius Dei, nunc sæcularium ambit amatque familiaritatem. præscindenda hæc erunt si consultum religiosæ disciplinæ volumus.

5. Hospitum frequentia. qui ferè curiosiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remissionis aliquid à regula secum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamē ideo hospitalitas negli-

ligenda; moderanda tamen & intra religiosæ disciplinæ circum continenda, vt dum caritati indulgemus, disciplinam non proiiciamus.

6. Superiorum in remissionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus est, & cùm plerique naturæ quadam pronitate præeuntem sequantur; religiosiores etiam paullatim imitantur, ne aut seuerioris vitæ genere displiceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo solius Superioris mutatione occurri posse videtur.

7. Superiorum in regularum transgressores conniuentia. quod siue vniuersim fiat, siue in paucis, tota pedetentim domestica disciplina corruit; nec iam vltrà Religiosorum, sed sæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius seueriorum statutorum rigor. abit enim tandem seueritas hæc in animorum à capite suo dissensionẽ. cùm enim durioribus se premi inferiores sentiunt, excutiunt tandem iugum vniuersum rigoris impatientes, seueritate in indignationem versa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto

pro-

prono curſu, pudore exuto, in apertum omnis licentiæ campum decurrunt. moderatio diſciplinæ magiſtra eſt, rigorque benignitate temperandus, ſi perpetuum volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis ſuorum.

NE aut ſuperfluis tepeſcat ſpiritus, abeatque in carnem & ſanguinem; aut parcimonia, & neceſſariarum rerum defectu ad alia ſe inferior conſilia cōuertat, alieniſque à Religione viis incedat, & neceſſaria paret. in quam neceſſitatem, ſi quando Superiorum aut neglectu, aut duritie, aut parcimonia ſe coniectum inferior videt; paulatim ad omnem licentiam dilabitur, friget obedientia, iacet vniuerſim paupertatis amor, naſcitur alienatio, & clancularia ac ſecreta ſuccedunt conſilia, & ad externos mala hæc decurrunt, non ſine Superioris, corporiſque totius nota, totaque domeſtica collabaſcit diſciplina.

Vix enim credi poſſit, quantum neceſſariarum rerum carentia & defruſtratio, in ſubditorum animis languorem prouocet;

cet; vt desipiant iam spiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia succedit tepiditas: frequentes inde querimoniæ, mutuæque inter se murmurationes, ac vniuersim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim est fragilitas humanę conditionis, vt ad necessariarum rerum carentiam flectamus animũ, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, sed à Superioris duritia ac voluntate nasci videmus: non enim in tali Superiore patris affectum, sed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipse filialem affectũ & obseruantiam exuat, nec iam volens amica & patria, sed coactus despotica sequatur imperia, contentus quocunque modo illa peregisse. Cùm è contra vnâ necessariarum rerum prospicientiâ, tanquam falce, omnes murmurationum occasiones secentur, addaturque animus ad quæcunque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior se suaque cordi esse videat Superiori, neque vllâ necessariarum rerum curâ pulsetur; totum se ad imperata exequenda conuertit, conaturque tam propensæ in se Superioris voluntati respondere: neque quidquam iam illi durum aut aspe-

rum

rum videtur, quod à tanta in ſe Superioris ſollicitudine natum intuetur. quoque generoſior quiſque, maiorique ingenio eſt, hoc ſe magis etiam ad imperata exequenda profundit, cùm paria ac maiora etiam Superioris munificentiæ reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lućta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in ſe patris ſollicitudini & amori non reſpondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægritudinibus, à quacunque cauſa natis, Superiorũ affećtus ſe prodit; & quo quiſque in ſuos animo ſit, ægritudo, ſiue illa corporis, ſiue animi, oſtendit. ac vix vlla in humanis potentior vis eſt, aliorum in ſe affećtus ac voluntates prouocandi, quàm cùm infirmitate quacunq; detenti, propenſos paternoſque in ſe, ac prodigos etiam, aliorum (vt ita dicam) animos ſenſerint. Hoc enim illud tempus eſt, quo neceſſitate ac indigentia creſcente, maioribus auxiliis opus eſt. nam integra valetudine, virium ſæpe in multis ſatis, quibus domeſtico ſe robore, etiam contra aduerſantia & incurrẽtia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, ſiue ille animũ, ſiue corpus depaſcitur; ad aliena ferè ſubſidia reſpicimus, domeſticis deſtituti.

ſtituti. quæ vbi nacta fuerimus, incredibile eſt, quanto in illa affectu rapiamur: quoque morbi vis maior eſt, eo & ardentiùs ad remedia aſpiramus, & tenaciori poſtmodum, gratiorique memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quòd ſola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingentibus inferiores animis excitet.

Neque vni illi ægro animi, ſed omnibus creſcunt, pares nimirum Superioris affectus in paribus ſibi malis promittentes. tantumque hæc res valet, vt hac vna beneuolentiæ, ac paterni in ſuorum ægritudinibus affectus oſtentatione, multa aliàs in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac ſpongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris ſui, alioqui grauiores, perferunt, cùm illum ſenſerint magno vereque paterno in ſuorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquere, quò ſuorum inualetudini conſulat.

At vbi ſe neglectos viderint, nullamque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in ſe ſollicitudinem ac beneuolentiam ſenſerint; non tepeſcit tantùm, ſed omnis euaneſcit amor, tollitur ad ar-

dua

dua alacritas, ſuccedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aſpernatio: & dum exiguam in morbis, Superiorum curam intuentur, ſolliciti perpetuò de valetudine, eam propè ſolam curant. ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia ſubterfugiunt, nec ad ea ſe adduci patiuntur, veriti Superiorum in ſe immitiores, aut minùs benignos ac ſollicitos animos, ſi qua inualetudine in talium ſuſceptione opprimerentur. perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac ſollicitam curam ſenſerint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec intra domeſticos parietes querimoniæ ſe tenent: magnis paſſibus ad externos decurrunt, à quibus ſolatia poſcimus, domeſticis deſtituti. præbetur etiam occaſio tacitè quædam valetudini tuendę commoda inſciis Superioribus emendicandi & arripiendi; conamurque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excuſare; paulatimque animus ab inſtituti & vocationis ſuæ affectu auocatur, perpetuaque ſollicitudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigeſcit ac tepeſcit; ſucceditque tanquam nauſeantis ad noxia ſtomachi hor-

ror quidam, & præclariſſimorum quorumcunque munium fuga; vnde perpetuus languor mentem occupat, nec ſperari iam quidquam magnum aut illuſtre poteſt.

Remedia.

NVllum potentius, quàm ſi ſe Superior patrem, non dominum; inferiores filios, non ſeruos cogitet: neque enim difficile erit patri, filiorum neceſſitatibus inuigilare. magis etiam ſi ſe matrem cogitet, quæ ferè indulgentior, maximè in ſuorum ægritudinibus, eſſe conſueuit, non laboribus, non ſanguini parcens, valetudinemque ſuam pro filiorum ſalute & incolumitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, ſi ſe bonorum familiæ ſuæ diſpenſatorem, non dominum cogitauerit, vt proinde illa in ſuos è voluntate diuinæ benignitatis diſpertiat; ſinguloſque in illa, tanquam ſummi parentis filios, hereditarium quoddam diuinæ adoptionis ius habere. Iam ſi qua munificentia benignitateque illa largitur Deus, eadem in ſuos profundat; perfacilè omnium neceſſitatibus occurret, explebitque quidquid meritò à Religioſo opum contemptore ſperari poteſt.

Pro-

Proderit vehementer, ſi certò ſibi perſuaſerit, ab hac paterna in ſuos cura, ſollicitudine ac proſpicientia reliqua ferè dependere; diſciplinæ nimirum Religioſæ exactam obſeruantiam, magnarum arduarumque rerum lubentem ſuſceptionem, inferiorum in ſe amorem, promptos facileſque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid paci mutuæ, ac domeſticæ quieti, & animorum coniunctioni aduerſatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in ſe ægrientium ſuſcipientium, ſi ſe Superior excitauerit, præmiiſq; cælo repoſitis; non facilè certiſſimas haſce obſtringẽdi ſibi ſuorum in perpetuum animos occaſiones elabi patietur: maximè ſi cogitauerit, vna hac paterni in ſuorum infirmitatibus affectus oſtentatione, duriſſima etiã imperia molleſcere, ipſaſq; adeò ſectiones & vſtiones à paterna ſollicitudine profectas ſuaues videri, nec quidquam ſubdito aſperum cenſeri, quod à patris affectu & manu proficiſci videt. abiicitque iam ſui valetudiniſque curam inferior, cùm viderit illam Superiori, tanquam parenti feriò commendatã, omneſque cogitationes ſuas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus

de propenſa in ſe illius ſollicitudine & affectu.

CAPVT XX.

Nimia in hoſpites parcimonia.

MOdicam plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquam & nuſquam virtus caritati aduerſatur. Et ſanè leue iudicari non debet. quòd ſi non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore ſuo deuenuſtat caritatem. Et vt in omnes, ita in hoſpites potiſſimùm, & peregrè venientes, liberales in primis maximos quoſque viros, & Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolentiæ oſtentatione mutuis caritatis pectoribus, tanquam ſubmiſſo igne flammas immitti & foueri. ſciebant quidquid foris in caſto religioſo amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguiſſet, ſola religioſæ munificentiæ ſeria oſtentatione, ac quadam effuſione reparari. Quare & proniores eos ſemper in omnem liberalitatem fuiſſe videmus, vt nec domeſticæ ſupellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religioſam hanc munificentiam legimus.

Et

Et ſolo illius exemplo, qui auguſta plenaque dona ſua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quãtum humana generoſitas æmulari diuinam poteſt, & inſequi præeuntem Deum. Habemus hîc monentem Apoſtolum: *Caritas fraternitatis maneat in vobis: & hoſpitalitatem nolite obliuiſci.* & alibi: *Neceſſitatibus ſanctorum communicantes, hoſpitalitatem ſectantes.* Heb. 13. Rom. 12.

Et verò anguſti parcimonia omnis animi eſt, ac de diuina prouidentia diffidentis. nititur enim auarus omnis viribus induſtriæ, ſolertiæ, diligentiæ ſuæ: liberalior animus, Deo. quoque generoſior cuique mens eſt, hoc etiam in liberalitatem pronior eſt. cùm contrà *auaro nihil* ſit *ſceleſtius, nihil iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet.* Eccl. 10.

Naſcuntur verò ex parca tenuique hoſpitũ exceptione obloquia varia, mœrores, ſuſpiciones, iudicia caritati inimica, offenſiones, faſtidia; paulatimque caritas omnis, quâ vnâ inuictæ Religiones ſtabant, diſpergitur. & quod à maioribus inuentum traditumque erat, in rugatæ, aut à temporum lapſu, abſentiaque æruginatæ quaſi caritatis augmentum nitoremque; hoc ſicca hac arenteque hoſpi-

tum acceptione dedecoratur. Ita quæ in languentis caritatis medelam hoſpitalitas erat, in eiuſdem perniciem parcimoniâ ſuâ inſurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna, tenacitatiſque narratæ terror omnium animos percutit; vt iam plerique fugiant has domos, & auerſentur Superiores: &, ſi ad illos deſtinentur, mille excuſationes prætexant. quòd ſi aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experientur qui præſunt, laborum impatientes, otij ſectatores, immorigeros. quid? quòd totæ plurimùm tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet proſtrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; ſed continuæ animorum luctæ, aliaq; non leuia mala domeſticos tenent. Dictum à Sapiente, *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam.* Prou. 15.

Neque interim nimia ſequenda profuſio eſt, & quæ plus habet ſæcularis vanitatis, quàm Religioſæ modeſtiæ. media inſiſtet via quiſquis benè religioſeque præeſſe volet, vt paupertatis, ita & caritatis memor; ne effuſior in liberalitate, ne in parcimonia contractior. modeſtia eluceat Religioſa, abſint ſordes: nihil hîc reperiatur quod ſæculum, & illius redoleat

mores;

mores; deliciæ & apparatus, & quidquid de splendore promittere & profundere mundus solet, exulent à Religiosa domo. sed & nimia parcimonia, frigidior mensa, contractior manus, morosior deiectiorque vultus, frons corrugatior, & quidquid inamœnitatem, minusque gratam beneuolamque mentem ostentat, à Religiosa familia exigantur. vt & pergratos se Superioribus domesticisque sentiant peregrè venientes, & non desit quo propensam Religiosam munificentiam suam commonstret profundatque Superior, ac non tantùm nihil desit, sed & aliquid supersit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna hæc Superiorum liberalitas ad animorũ coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuum amorem animi, pelliturque frigus omne à quocunque capite natum; mutuisque his amorum flammis mutuæ incalescunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum sit hæc Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua prosiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, spontaneæ in omnem etiam supra ætatem ac vires laborem oblationes, susceptiones. neque quidquam nunc arduum

animo tot flammis tanquam fornacibus ſuccenſo.

Plena dehinc regna ſunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos experti ſumus; ac ſi quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti ſpongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur. adeoque & mori delectat ſub munifica Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, molleſcit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moleque ſua prementia, triſtia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriã perhorreſcat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera; & omnis illa acerbitas dolorque in dulcorem gaudiumque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui ſi cogitauerit, domeſticarum ſe rerum non dominum, ſed diſpenſatorem; non erit illi difficile ex iis, quæ liberali manu profun-

dit

dit Deus, liberali etiam dexterâ in discipulos, adoptiuosque Dei filios erogare.

Cogitet deinde secutura mala, quæ priuatim ad se, publicè ad omnes eunt. qualia sunt, minùs carum subditis esse, malè apud exteros audire. parcum nimirum, sordidum, miserum, morosum, difficilem, aliaque huius generis, quæ non in vna hærent domo, sed perambulant regna, adhærentque æternùm homini, vt nec cum morte finiantur: viuitque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contra liberalior in suos exterosque animus, siue munere iam deposito, siue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domesticisque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, grataque etiam iucundaque post mortem memoria. peccat? fàcilis in omnium mentibus commiserationi mista venia est. deliquit ille prior? gaudium potiùs quàm dolor de lapsu est. vt fatuum planè sit, ob tantillã rem, contractiorem scilicet in hospites manum animumque, tantis se nomenque apud omnes suum periculis exponere, malorumque suprà recensitorum quà publicè, quà priuatim caussam dare; nullo, aut perexiguo domui, cui præest, emolumento, spirituali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parcimonia, anxiaque ſollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius beneuolentiam, obloquia innumera, contemptum plurimorum: qui ſi amorem laudeſque contemptui & odiis prȩferat; amorum cauſas munificentiâ ſectetur, odiorum parcimoniâ tollat.

Proderit etiam ſi Superior ſecum illud ſtatuat, eâ in reliquos eſſe munificentiâ, quâ reliquos in ſe eſſe vellet. & monemur

Luc. 6. ab Euangelio: *Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem, dabunt in ſinum veſtrum. eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.*

Exemplis denique ſeipſum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in ſumma animi magnitudine par liberalitas ſtetit, parque ſecuta eſt. pul-

Ad Ruſtic. cra hac in re D. Hieronymi ſententia eſt: *Non leui vſitatoq́ſermone hoſpites inuitemus: ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro atque compendio.* Semper lucrum ex Religioſa hoſpitalitate expectet Superior. Exempla in omni Religione maxima ſunt, magnis diuinis ſponſionibus firmata. & monet Apoſtolus Pe-

trus:

trus: *Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum: hoſpitales inuicem ſine murmuratione*; imò cum gaudio. hinc eſt illud Sapientis: *In omni dato hilarem fac vultũ tuum.* & illud D. Paulli: *Hilarem datorem diligit Deus.* præmittit remunerationis expectationem; quid nimirum ſperare debeamus: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* ſubdit, *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ, vt in omnibus locupletati, abundetis.* 1. Pet. 4. Eccli. 35 2. Cor. 9

Adde, neminem propè inferiorum reperiri, qui non volens lubenſque liberali ſubſit & obſecundetur; neminem, qui parco & ſordido. in illo vel omnia laudant, vel improbanda excuſant: in hoc, etiam laudanda damnant. hi fructus vtriuſque, & tanquam fontis ſui ſcaturigines fluminaque in poſſeſſoris ſui laudem vel vituperationem nata.

Quòd ſi neque aliorum exemplis, neque rationum pondere, non commodorum damnorumque varietate & multitudine, non Superiorum monitis, ſubditorumque aliorum querimoniis alios Superior

perior mores induerit, conſultius fuerit vnum à munere remouere, quàm tot tamque grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

Inutilium perſonarum admiſſio, aut retentio.

QVàm grauia ex his damna Religionibus data ſint, ignorare nemo poteſt; cùm aut parentum, amicorum, benefactorum, magnorumque virorum rogatu, aut ſpe bonorum in Religionem minùs idonei admittuntur, aut in ea retinentur. Quid enim non meritò vereri debeamus ab hac inutilium turba, niſi totius Religionis teporem quendam ac frigus, ac demum interitum vniuerſum? Nam cùm per hos conſueta Religioni munia rite & cum laude ac fructu obiri non poſſint, fit vt aut vniuerſim negligantur, aut cum dedecore peragantur: aut ſanè plurimi idonei ſupra hanc inutilium turbam admittendi ſunt, quorum opera tutò, ac cum fructu vti poſſimus: atque ita replentur Religiones perſonarum numero, vtilium partim, partim inutilium, quo-

rum exemplis priores illi ad otiosam,& ad non dignam Religione vitam descendunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm vt, postquam impleti, dilatati & incrassati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas, in obloquia, in aliorum criminationes, in instituti neglectum; inde etiam in contemptum, in mandatarum rerum refragatores; in cibum, potum, somnum, carnem, & his similia; & in magnum denique vniuersæ Religionis dedecus & infamiam latè spargendam; cùm externorum quisque ex his metiatur reliquos: vt non tam prosit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudens & ab instituto degenerans conuersatio.

Accedit quòd hi ferè vniuersam domesticam pacem turbent, semper inquieti, nulla in re stabiles, otio diffluentes, ad vana & sæcularia propensi; & cùm nihil in eis sit quod Religiosum redoleat, tum prima quæque munia venantur, dignissima quæque deberi sibi arbitrantur, reliquorum dicta factaque criminantur; & ferè in optimos quosque & probatissimos hi insurgunt, ementitisque quaqua possunt calumniis onerant, detrahuntq; primis quibusque. cùm enim videant, se virtute

tute non posse cum his contendere, ad maledicta descendunt, clàm primùm, inde publicè; vt per magnorum depressiones, gradum sibi ad summa quæque sternant.

Iam illud ferè obseruatum, tales plerumque in eos insurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admissi sunt. nam nisi omnia concedantur, insurgunt in benefactores; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum suum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim concessum beneficiū agnoscunt, nisi quæcunque voluntas suaserit extorserint; & cùm se admissione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum præmio pariari volunt, virtutis omnis expertes.

Laborant hoc malo non infimi Superiorum, innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non rarò animarum: qui si considerarent, crudelem illam meritò clementiam censeri debere, quæ vt paucorum non proborum saluti consulat, optimos quàm plurimos animarum periculis exponit; longeque illos à clementia abesse, qui, vt noxio membro parcant, corpus vniuersum morti obiiciunt; non tam facilè ad illa descenderent. Prudens

dens

dens verò ſecabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus damnabit, vt bono ſemini conſulat. Ille verus pater eſt, qui ſepoſito imprudenti paterno affectu, vt morigeris probiſque liberis proſpiciat, malæ improbæque indolis filium à domo fratrumque conſuetudine ablegat. Idem in pecoribus vſu venire videmus: amouet ſcabie laborantes prouidus paſtor, ne vnius contagione grex reliquus pereat.

Et ſanè non tam clementia, quàm immanis ſæuitia eſt, admittere aut detinere Religioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuerſi corporis vergat interitum, pluſque vnius ſæpe improbitas nocumēti Religioni damnique dare conſueuerit, quàm plurimorũ probitas emolumenti adferre. ita nocitura fæcundiùs ſerpunt, & nullo impellente fertiliſſimos agros occupant: proba, culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut ſe ad vicina extendunt, ni indefeſſus labor acceſſerit.

Remedia.

SEria in admittendis diſquiſitio, magis etiam ſeria poſt admiſſionem probatio.

Faci-

Facilis è tirocinio dimiſſio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia ſpem non magnam faciunt magnarum rerum.

Prudens delectus Magiſtri Nouitiorũ, qui iudicio, prudentia, & in ingeniorum diſquiſitione ſolertia valeat: qui inſtituti non tantùm amans, ſed & ſerius & accuratus vocationis cognitor, quò concreditos ſibi ad eam regulam formet, maximeque ad mortificationis ſtudium: aut enim ſequentur doctorem, & naturæ prauitatem, ſui victores, ſuperabunt; aut laſſi & victi, aliud vitæ genus deligent; aut ſat magnam occaſionem dabunt ad ſęculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimùm, vt neminem quis Superiori à quo admiſſio pẽdet commendet, niſi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtque non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorumq; virorum commendatione admittendus. in quo recti tenaciſſimum, conſtantemque per omnia deçet eſſe Superiorem: ne aut beneuolentia, aut conſanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus ſe Religioni,

cui

cui præest, quàm sanguini & potentiæ debere. prima proinde semper cura indolis & ingenij sit, postrema omnino opum, nobilitatis, sanguinis, amicorum: quæ ornamenta si nuda sint, omni ingenio viduata, reliquisque animorum præsidiis destituta, numquam Religioni asscribendos censeo.

Non facilè denique admittendi, de quibus merita dubitatio moueri posset; imò non admittendi quamdiu iustæ dubitationis metus subest.

Plures in omni admissione in consilium vocandi, quo certius aliquid statuatur, neúe vnius potiùs Superioris affectu, quàm plurium sententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens institutio nouitiorum.

A Qua ferè vniuersa Religionis habitudo bona nascitur. cùm plurimùm reliqua omnis ætas ab illorum recta prauaque institutione pendeat. ab hac enim in omnem profutura nocituraque ætatem documenta petuntur: fundamenta namque hîc mittuntur totius ædificij spiri-

ritalis. quibus perperam iactis, quid nisi reliquorum ruina timenda est?

Et sanè prudenti hîc opus architecto: qui magna solertia soli naturam serius diligensque scrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec paria fundamenta omne solum desiderat. malignum hîc & superstruendis cessurum molibus; altè proinde fodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua si destituaris, densè impactis sudibus superanda firmandaque malignitas est. Nihil est quod non ars laborque vincant: etiam in mediis fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles; tantum industria, labor, prudentia possunt. alibi fodientium votis terra respondet, nullis cessura ponderibus: aliquando nec fossionibus opus, arbitreris è viua rupe aut solido saxo compactam.

Imitabitur deinde noster institutor agrorum cultores. non omne statim semen credet omnibus. soli conditionem solers inuestigator perscrutabitur. Hîc nescio qua naturæ benignitate ne proscissa quidem gleba, sparsa leui manu semina in diuitem messem surgunt; ibi vomere & ligonibus altè proscindenda, sudoribusque madidanda est; alibi satis est supremam

super-

ſuperficiem leui manu retexiſſe; non vno loco nullus labor, induſtria nulla ſatis eſt, ſtercorandus ager, calce etiam ac interſparſo cinere iuuandus: vt horum æſtu frigus ac innatum quoddam gelu colliqueſcat. etiam ignibus vincenda ſterilitas, & non niſi flammis fœcunditas ſperanda eſt. adeò non ſolum ferrum fertilitati ſufficit.

Hic aliquando ſilua ſtetit? ſecanda eſt. nec ſatis eſt. maior in radicibus lucta eſt; euellendæ ſunt. nec hoc ſatis eſt, altè plerumque iacent; & ſparſa hinc inde ſemina nouam ſiluam minantur. ignes admouendi ſunt. Ibi vepribus, vrticis plena ſunt omnia, & neſcio qua naturæ prauitate, etiam bona ſemina in lolium degenerant. aſſidua hic & indefeſſa opus ſolertia & cura eſt, ſæpe vertendum ſolum, ac in ipſo quaſi ſemine elidenda prauitas. ſanè vt primũ ſe oſtenderit, eruenda eſt. & multorum tamen ſępe hic annorum labor eſt. nuſquam proinde indormiendum, donec labori malignitas ceſſerit, & neglecta primorum annorum ſemina, infatigata colentis induſtria excuſſerit. Alibi perpetua quaſi rudera & ſaxa, vt proſeminata ſtudio credas, fœcunditati impedimenta iniiciunt. eruenda ſunt. nec deſiſtendum

donec frequentibus altè fossionibus perpurgaueris solum, vt, si non omnis tollatur, rarior iam lapis sit, à cuius densitate nulla sementis boni suffocatio metuenda sit. Nec rarò nimio humore peccat solum. frustra messem speres natante semine. hinc inde proinde per varios aquę ductus aliò flectēda aqua est. Nimia etiam interdum ariditate peccat ager: vt frustra conatum adhibeas in tam arenti solo, æstibusque quibusdam suis siue à natura congenitis, siue aduentitiis, emedullato. frequentes proinde hîc densæque fœcundęque cælo nubes pluuiæque votiuis calidisque precibus exorandæ; aut prudenti solertia, è vicinia, aut remotiore etiam loco torrentes euocandi, flumina deducenda. paria in leuiori ac arenoso solo adhibenda: validis stercorationibus ac aquę ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire consueuerunt. Hîc saxosa inuenies ingenia, dura, & quæ culturam aspernentur, quæ fortiter resistant monitis, quæ non facilè cedant, quæ validè adhærescant semel conceptis, quæ vsu & iudicij sui consuetudine callū obduxerūt ad aliena consilia. bene sperare possumus quamdiu non coaluerunt hæc saxa, & abierunt in rupem.

pem. quamqum & hanc non tam ferro quàm mollioribus euincas. ita ingentia ſaxa ab elementorum molliſſimo exeduntur. frequentibus proinde paterniſque monitis vincenda ac emollienda hæc pectora ſunt, maximeque amoris diuini incentiuis, quibus ferè ſaxeæ hæ mentes tanquam ignibus cera, ſole niues colliqueſcunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni meliore ſucco emedullatas reperias, à ſæculi æſtu ambuſtas; quas virtutum ſucco, frequentique cæleſti rore orationibus euocato prudens rigator humectabit, potiſſimè verò frequentibus per diem iaculatoriis orationibus. qui vbi virtutum paulatim delicias deguſtauerint, proni auidique in eas ferentur; omniſque noxius calor à cæleſti pluuia orationum robore elicita extinctus, marceſcentem animam fœcundo ſucco beabit.

Alibi ſilueſcentem vitiorum varietate ac multitudine mentem nactus, non tota ſtatim nemora exſcindes, ſed carptim ſingula excaudicabis. quòd ſi molli manu vincere ſoli improbitatem non poſſis, ad ferrum & ignes deſcendes; ita tamen vt ferrum & ignes vltro depoſcat qui patitur; gaudeatque non ignibus & ferro, ſed

ſperata ex his valetudine & fœcunditate ſucceſſura.

Quòd ſi torrentibus fluminibuſq; innatauerit alius, totumque apertis faucibus elementum biberit, aut ſæculi abſorptus fluctibus ægrè laſſum caput extulerit; auxiliarem ſupponet dexteram, vndiſque ereptũ pericula docebit, terrebit, vt, dum diſcrimina ipſe ſua ſenſerit, exhorreſcat fatuos ſuos conatus, improuidos auſus, ſtultos prolapſus, morte mortemque ſecuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propoſitis.

Si quem temerario auſu per rupium montiumque vertices decurrentem, perque ſaxorum decliuia audaci conatu reptantem conſecutus fuerit; ingentia oſtendet præcipitia, prolabentium numerum, primorumque quorumcumque ſanguine nobilitata ſaxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò diſcat imprudentes ſperatæ per abrupta hæc gloriæ auſus, tot exemplis nequidquam antè edoctus.

Primò proinde inſtructor naturæ cuiuſque, ingeniorum iudiciorumque conditionem perſcrutabitur, diſpicietque ſingula peritorum medicorũ more. cognouiſſe, propè viciſſe eſt. vt longè maxima difficultas in morborum ac conſtitutionis

nis cognitione ſit. medicamenta ad manum ſunt, plurimus ferè error in ignoratione mali eſt. accedat cognitio, & ſpes ſumma elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuiſa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborūque animi diſcrimen eſt, ita & medicamentorum eſſe debet. *Ex corporalibus*, Hieronymo monēte, conſideranda *ſpiritualia* ſunt. *alius velox eſt pedibus, ſed non fortis manu. ille tardus inceſſu, ſed ſtabilis in prœlio eſt. hic pulcram habet faciem, ſed raucæ vocis eſt: alius tetram, ſed dulci modulamine canit. illum ingenioſum, ſed obliuioſum: hunc memorem, ſed tardi videmus ingenii.* Lib. i. adu. Pelag. addit Gregorius: *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: ſed ſi vnaqualibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuiſſet.* Hom. 10. in Ezechielem. Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum diſcrimē eſſe, vt maiore, in his induſtria ac prudentia opus ſit, quo & ſperati fructus & pericula maiora ſunt.

Diſcat proinde morum magiſter ingenium cuiuſque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipſo nouitio in-

ualetudinē ſuaque omnia tanquam medico prodente intelliget, quędam à ſociis cognoſcet, quædā ę recreationibus hauriet, alia longa obſeruatione ac experientia diſcet, verſando ſibi commiſſum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus, pœnitentiis, præmiis: variarumque propenſionum adiungat ſocios. hîc reſtringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas. committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipſius, omnia interdum neget, ac, cùm propenſioni aliquando illius laxauerit habenas, tum contraria omnia propenſioni imponat. ſeuerè etiam interdum habeat, molliùs deinde, iungatque aliqua ſibi familiaritate, iterumque ab ea ſecludat. ſæpe paternè agat, ac medici hinc inde perſonam induat, plerumque ſuauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tironem ſuum vertat. aſſueſcat duris, vt horum conſuetudine delectetur aſperioribus, & gaudeat difficilioribus cùm familiaria illa ſibi fecerit; induatque veteranos animos, quibus à vulneribus & ſanguine generoſum incaleſcit pectus. detque operam, vt non tam ipſe aſperiora imponat, quàm à nouitio vltro depoſcantur. quæ mitiget tamen, & ab vl-

vltroneis hisce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, saxa temere ac improuidè iactata, aut nata, intersparsa zizania, prauarum consuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut praui seminis superiectum est.

Purgata dein variè à noxiis area, solidas virtutes seminet, quas assidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia studium primas partes occupet. assuescàt illi nouitius, maximè meditationi; in qua ea primò pertractet quæ timorem incutiunt, validoque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturisque pœnis, iudiciique horrore proposito; transeat deinde ad virtutum prouocatiua, Christi Sanctorumque vitam documenta, consilia; ad amorum denique incentiua, cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aspirationibus mentem pascat, & contra aduersa firmet; binis etiã per diem seriis conscientiæ discussionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inemendatum.

Plus tamen mortificationi studeat, plus-

que operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, solidiùs roborantur, & contra aduersa parantur: cùm intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & superiacta zizania euelluntur, ac tanquã scopis euerruntur, totaque interior area serendis hauriendisq; virtutibus aptatur; vt nullo iam labore optima quęque semina tutò certoque mittantur, centuplaq; fœneratione dominum suum beent. Et sanè sine hac frustra quocumq; conatu virtutem inseueris. quæcunque enim nobilissima licet semina scruposo ruderosóq; solo, zizaniique improborumque affectuum pleno immiseris; nequidquam speres. neque enim aut radices agent, aut exurgent in culmum, aut emergent in fruticem; sed in semine suo occident, aut in herba suffocabuntur: vt nec sola cælestis pluuia, nec pinguior stercoratio, nec vigilans cura sufficiat. Eruderanda primò prudenti validaque manu noxia sunt, & proscindenda quaqua parte, durisque ligonibus, securibus, vomere secanda terra, ac quasi refingenda est, meliori que semini parãda. quibus peractis ad diuinorũ

amo-

amorum ignes accedat instructor; nec magno molimine in ingentes excrescent flammas. purus enim hic iam ignis est, pulso prauorum habituum æstu, solutaque glacie ac gelu, tepore languoreque fugato. Hinc est illud Magni Gregorij, *Ieremiæ misso ad prædicationem dicitur, Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes. quia nisi priùs peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset: quia nisi ab auditorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret.* *Pastor. p.3.c.35.*

Moribus etiam sub initium formandis inuigilet instructor. exuant prauos, sæculares, vanos; induant modestos, maturos, religiosos. oculi in primis domandi, ac tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partem excurrant, ne nocitura hauriant, statione sua contineantur, ac quodam quasi aggere claudãtur, verecunda quadam deiectione, rara eleuatione, aut curiosa circumspectione: manus contineantur, non indecorè protrudantur, nec in frequenti motu versentur: non iactentur brachia, aut longiùs protrudantur: incessus sit constans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam designet, nec ci-

tatiore progreſſu incompoſitam mentem teſtetur, nec in variam partem libratus faſtum denotet: totaque corporis compoſitio erecta, capite modicè ſubſidente: nihil denique, quod ſæculum ſapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & faſtum, quodúe nimiam aut amœnitatem, aut trucem ſeueritatem vultu præferat. ad verecundam honeſtatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effuſaque lætitia ſæculũ redolente eliminata.

In verbis ſeria maturitas, præcogitata dictio, ad moderatam tarditatem quàm ad celeritatem pronior; vt nihil pœnitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam pręueniat, exulet profuſior riſus, verbaque riſum prouocantia, dicteria, ſarcaſmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid ſæculum ſuum loquitur.

Aſſueſcant piis colloquiis, omnemque ſermocinationem diuinis condire rebus. læta triſtibus, triſtia lætis miſcere, mœrẽtes ſolari, prodigè effuſos moderari morte propoſita, dubio euentu, incerta futurorum conſecutione. honores opeſque ſæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorumque ſtudia beneuolentiamq;

cum

cum Dei Sanctorumque cælo aſſcriptorum, peritura cum æternis, momentanea cum perennaturis, terrena cum cæleſtibus componere. Extollitur aliquis proſperis? opponat aduerſa. deprimitur aduerſis? erigat ſpe meliorum. paupertate opprimitur? cælorum oſtentet opes. proſcinditur calumniis? melius eſſe doceat innocentem quàm nocentem pati. habeatque ad manum vtriuſque fortunæ exempla, quibus aut erigat aut deprimat, & intra modeſtiæ terminos hoſpitem ſuum contineat.

Remedia.

A Vigili Superioris cura petenda ſunt. qui ſi certò ſibi ſeriæ inſtitutionis nouitiorum momenta propoſuerit, ſibique perſuaſerit ab hac vna totius Religionis ſpem omnium maximam, vitamque ac interitum pendere; pulſa ignauia ad ſedulam ſe inſtitutionem accinget.

Quòd ſi pergat in ſocordia, moleſtiarum ac laborum pertæſus, alteri muneri admouendus erit, in quo minore Religionis detrimento verſetur.

Inuigilandum deinde vt qui præeſt, nō nuda pietate ac religionis zelo, ſed prudentia in primis inſtructus ſit: cùm plus

ſæpe

ſæpe momenti à prudenti quàm à ſola pia directione pendeat. Prudens ſanè director, qui ſingulorum naturam altitudine quadam mentis, ſeriaque ſolertique indagatione penitus introſpexerit; non facilè à recto bonoque aberrabit, aut commiſſos ſibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. ſcit conſilia, monita, remedia naturæ ſingulorum accommodare, molliaque aſperis pro cuiuſque ingenio temperare. at pius prudentia deſtitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes via ducit, eodemque omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauiter, & pro medicamẽtis non rarò venena porriget, in multorum interitum abitura. quę enim vni in vitam, alteri in mortem ſunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior eſt quàm in ſpirituali inſtitutione directioneque iiſdem omnes in omni re diſciplinis inſtituere, ijſdem mederi modis, cùm pugnantes naturæ morbique pugnantia remedia depoſcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præſcribendorum cogitatio à conſtitutionum varietate petenda eſt. in qua

qui

qui peccat, mille ſe erroribus inuoluit,& pro profuturis interimentia propinabit. Pius ſit inſtructor, orationis antè ſtudio excultus, magis etiam mortificationis; vt dux ipſe ſuis ad omnem virtutem ſit, pluſque exemplo quàm verbo inſtruat; habeant in eo, ac in omni actione verboque ipſius nouitij quod tutò imitentur. à prudentia verò ſiue illa naturali, ſiue cælo conceſſa quàm inſtructiſſimus ſit. adeò vt ſi votis hîc agendum ſit; minus in inſtitutione à ſolida magnaque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia deſtituta periculi videatur.

LIBER SECVNDVS.

INFERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Auersio à Superioribus.

EX quacunque causa nata, difficultatibus & periculis plena est: neque enim in sola Superioris persona stat hæc auersio, sed abit ad omnia ab ipso imperata; vt etiamsi hæc sanissima sint, instituto conformia, animarum saluti propria, bona etiam, adeoque amore illius cui imperantur profecta, omnia tamen ex aliis initiis prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens difficultas sequitur, cùm omnia imperantis suspecta sunt, totaque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam siue Superior taceat, crescit cum auersione inquietudo; siue loquatur, & salutaria præscribat, pro toxico illis salutis monita sunt. vt ex omnibus non modò im-

imperatis, sed ne ex dictis factisque Superiorum quidquam placeat, displiceant omnia: sint qualia à religiosissimo & prudentissimo sperari ac desiderari possint; fatua illi erunt, & periculis plena: sint amicissimâ mente, munificentissimâque dexterâ erogata; ab hostili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior consilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus est. Beneuolè excepit? aulicos mores induit. Largissimè omnia spopondit? insidias struxit, & aliud verbis, aliud animo fouit. Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis est? fraudes, & inimicam mentem tegit. Suadet profutura? commodis suis studet. Nihil denique tam sanctum certumq;, quod non profanum, periculisque plenum illi sit.

Neque manet hæc auersio in vno, prodit se foras, ac vbicunque deprehenderit aliquem ex quacunque causa turbatiorem, aut Superiori offensum, illi se morbumque suum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuaque hac confidentia mala crescunt; vt inde societate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, oblocutiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari potest.

L Quid?

Quid? quòd etiam ad externos ſerpat hoc malum: neque enim contineri vnius animo commotio & tempeſtas hæc iactatioque poteſt, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occaſione, maximè ſi externus ille pro contracta inter eos familiaritate, cœperit aliquid in Superiore improbare; tunc enim periculũ eſt, ne tanquam hac nouacula diſſectum apoſtema, venena ſimul omnia profundat, non Superioris tantùm, ſed & corporis totius damno.

Demum creſcente hoc malo, ad inſtituti vniuerſi damnationẽ prolabitur hæc alienatio, ægrumque ſuum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnat omnia, auerſaturque quæcunque documenta, tanquam ab hoſtili manu propinata: nuſquam patris, nuſquam medici manum agnoſcens, ſed inimicam vbique dexteram. etiam inter amica fercula & propinationes, inter patria monita benignisſimo pectore deprompta venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro ſaccaro, pro vita mortem. tantum valet alienior animus.

Iam cùm diſpliceat Superior, monitaque ſtudiaque ipſius, qualia demum illa fuerint, licet áb intimo Religionis depromprom-

prompta;incipiunt etiam Religionis propria diſplicere. & ſemel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ inſtituti ſunt, maximeque ab illis, ad quæ Superiorem propenſiorẽ videmus. quòd ſi ad omnia inſtituti pari conatu feratur Superior,ab omnibus auertimur;diſplicet nimirum res cùm perſona diſpliceat, & quæ proba antè erant,improba videntur, cùm ab hoſtili dextera nihil arbitremur amicum profuturumque porrigi poſſe.

Atque hinc ſpiritualis quædam exurgit nauſea, & mœrentis animi faſtidium, vt nihil iam placeat quo foueri mens conſueuerat, aut laſſa reparari, aut feſſa erigi, aut ægra ſanari.

Oratio verò tota proſtrata iacet, credas exſectis neruis omni robore viduatam. ita occupatus ac poſſeſſus alienatione hac animus, nihil præter auerſiones ruminat, vt nec ſpatium ſibi concedat cæleſtia cogitandi. tanquam ſi palatum amaritudine circumſeſſum, ſuauia ac ſalutaria omnia reſpuentem cogites.

Sed & animus ad generoſa quæque deeſt:amatque ſub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorem dedu-

 cit,

cit, variosq; etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in apertum erumpat odium, & hostiles machinationes, & desperatæ mentis molitiones, aut vitam sibi aliisque grauem tristi languore finiat, infelicique demum morte claudat.

Remedia.

CONandum Superiori quibuscunque potest modis, maximè verò per Præfectum spiritus, Confessarium, aliosque ei caros, vt æger hoc malum suum fidenter, clarè, & sine ambagibus retegat: in retectione enim hac, potissima sanitatis pars constituta est.

Beneficiis etiam vincendus æger, & ad hanc sui detectionem blandè ducendus erit: quasdam etiam in illo leuiores imperfectiones dissimulando: negotia quædam, quę tutò illi credi possint, vltro committendo: si quid rectè factum, laudando: si quid minùs benè, errorem tamen excusando, intentionem collaudando, suauiter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus est prudentia; vt si blandè inferiorem adducere non possit ad sinceram mali sui referationem, simulet se auersionem hanc scire, mul-

multiſque fiduciæ ſignis, ac quibuſdam etiã conceſſionibus ab inſtituto non alienis, ſuauibus appellationibus, colloquiiſque quæ animi in illum propenſionem fiduciamque oſtendant, eum ſibi deuinciendo; propoſitis etiam interdum quibuſdam tanquam conſilij cauſa, ac iudicium illius explorandi, probando etiam illud, ſi quo modo fieri poſſit.

Quòd ſi his ſimilibuſque animum illius ſibi conciliauerit; diſſimulare in vniuerſum Superior poterit, quò fidentiùs ille ſe ſuaque, pulſis diffidentiæ nebulis, Superiori credat: ſi verò æger ſe aperuerit, beneuolentia Superioris victus, benignè illum Superior audiat, ſoletur, oſtendat vanum metum fuiſſe, non fundatas ſuſpiciones, & ne à ſe cogitatis quidem rebus natas; aut ſanè rationem dictorum factorumque ſuorum amicè illi reddat, ſæpe ad ſe, ſuaque aperienda inuitet, vt conſuetudine hac, fiducia naſcatur & amor.

Magna denique dexteritate animum ægroti in omnem partem verſando, paulatim illi omnem auerſionis cauſam euellat, dicta factaque illius in Superiorem minuendo, multa humanæ fragilitati tribuendo, multa huius generis in omni hominum genere eueniſſe.

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è constitutionum diuersitate nata auersio est, quam priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdâs.

CAPVT II.

Neglectus obseruantiæ erga Superiores.

REm quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda secum trahit; sequitur enim hunc neglectum venerationis & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem veneraris; impossibile propè illi obsequi, quem contemnis, maximè ea obsequentia, quam ab animo profectam omnis bene constituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata; quæ placere perrarò possunt, cùm displicet qui imperat. nam etiamsi prudentissima illa sint, si non placet imperans, nec imperata placebunt: contrà, si pla-

placeat ille, etiam imprudenter imperata; si non probentur, locum tamen excusationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquã de manu optimi & clementissimi patris venisse iudicabis. Auersaris? etiam munera detestaberis, arbitraberisque ab inimica dextra venire, & molliora benignioraque verba factaque, dolos fraudesque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba sunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba sunt, muneraque verbera non dona sunt; vt nihil iam exspectare debeas, præter spiritalem quandam nauseam, ac tepentis animi spiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore displicere incipiunt; minorque iam veneratio rebus instituti propriis, minor maiorũ decretis. nam ad neglectũ ac contemptum satis est à tali Superiore profecta: sancta licet probaque sint, ac veteris germanique instituti, ac primarij spiritus, non sapiunt tamen, imò displicent à tali manu propinata. ita semel concepta opinio dulcia omnia ac salutaria, in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde

ſupinus tandẽ neglectus omnium ſpiritualium exercitationũ rerumque Religioni propriarum naſcitur, ac perpetuus tandẽ animi languor, non niſi cum Religionis ipſius odio aut morte finiendus. tantum in humanis poteſt ex neglecta veneratione contemptus, vt ad malorum vltima Religioſum deducat, nec antè finẽ faciat quàm illum tota Religione protrudat, iuratumq; hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod venereris, virtus, benignitas, paterna cura, comitas, ingenii magnitudo, iudicij profunditas, eloquẽtia; agendarũ rerum dexteritas, morum maturitas, rara continentia, pietas, probitas, eruditio non vulgaris, prudentia magna; aliquid denique quod venerationem prouocet, è qua ferè amorem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, venerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc ſolo nomine, quòd Superior Chriſti vices gerat, cui in Superiore obtemperamus: verùm difficile eſt, vbi omnibus Superior quę natura ſua venerationem prouocant deſtituitur, ſolo intuitu vicarij illi à Deo conceſſi muneris venerationẽ prouocare. ferè enim homines etiam ad diuina, humanis quibuſdam ducimur trahimurque ſub-

ſubſidiis; quibus ſi deſtituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipſa rapimur: veſtiri enim illa optamus, & humanis quibuſdam illecebris cingi.

Et ſanè vt nihil facilius eſt quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, ſi amore ac veneratione digna, manu quaſi tangimus; ita inter difficilia non vltimum eſt in venerationē ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta deſunt.

Illud verò in alieniore animo ſolemne eſt ſequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; ſpargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata ſemel veneratione, obedientia tota labaſcat: obmurmurationibus colloquia nàtent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc ſeruilis obſequentiæ ſunt, à ſola coactione nata. atque hinc omnium intepeſcunt animi, imperataq; nauſeabundi exequuntur. quare nec fructum illum ſperare prudenter poſſumus, quem à laboribus ſudoribuſque amoris ardoribus excitis exſpectare ſolemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama, & venerationis illa retractio cauſæque totas impleant vrbes, non ſine non-emendanda

nominis diminutione, quæ res in vniuersum corpus redundat.

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore cuius hic vicem gerit, præmiorumq́ue cælo repoſitorū ſeria frequenſq́ue conſideratio : non magnum eſſe variis naturæ cæleſtibuſq́ue donis exculto morem gerere, cùm ipſa donorum excellentia etiam hoſtes in admiratione̅ rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neque in his magna meriti ratio eſſe poteſt; ingens illa præmij meritiq́ue materies eſt, cùm in Superiore nulla humana momenta ponderamus, ſed Chriſtum ſolum, cuius ille vices gerit, intuemur: illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorq́ue apud verè Religioſum eſſe debet; & à qua ſola plus venerationis amoriſq́ue, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factiſq́ue præ ſe ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda, ſæpiùs ob oculos ponere; neque enim quiſquam eſt, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, ſiue è naturæ donis, ſiue ſtu-

dio

dio comparatis , siue singulari prærogatiua à Deo concessa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit,fortiter repellendum, excusandũ; intẽtionis bonitas,humanaúe fragilitas cogitanda errorum vitiorumq́; propriorũ magnitudo grauitasque leuibus illius opponenda. quod eo faciliùs faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in se non vna reprehensione dignum, tacitus secum euoluerit. Videat in quantis sibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda sunt omnia. quàm multa damnanda secum trahat, & non vni veniæ subiicienda, quo magis minora in Superiore dissimulationis & indulgentiæ scopis verrat . ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationẽ exigunt, & venerationis diminutionem , obijciat illustriora quæque ipsius , quæ iure quodam suo admirationem ac venerationem deposcunt. quod perfacile erit verè Religioso , & simplici melioreque oculo singula intuenti.

CAPVT III.

Simulata & tecta conſcientiæ explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certaque, ac ſecura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera, & mortem ſæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerſo inferenda; neque prudens, ac ſine inſigni aliqua clade diu conſiſtere gubernatio poſſit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, conijcitque non rarò ſuos in ſalutis diſcrimina Superior, morborum ac propenſionũ ſuorum ignarus.

Et ſanè vt nihil difficilius eſt, etiam peritiſſimo medico, longaque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, ſiue noxia verecundia, ſiue ſimulandi ſtudio, ſiue pertinaci ſilendi obfirmatione, obmuteſcit æger, premitq; ſecum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perſpectaſque infirmitates, earumque cauſas depellere. vt morbi certa cogni-

cognitio, medico certa propè curatio ſit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro ſalutaribus perimentia ſæpe medicamenta propinabit. calentibus opus eſt? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? ſiccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum ſunt, ſiue noxiorum ſubtractione, ſiue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem exſtent documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conſcio difficile ea præſcribere, quæ ſalutaria cum primis futura ſunt. vt ſciuiſſe ſuorū morbos propè curaſſe ſit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala naſci procliue ſit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac ſuorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita ſit, & mille lapſibus expoſita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil ſolidi ſtatui poſſit. fortunæ nimirum cōmittēda ſunt omnia. Nam licet ex externo ſuorum conuictu, colloquiis, domeſtica conſuetudine, familiarium etiam indagatione, multa ſolers prudenſque Superior colligat; plurima

ma tamen ignorabit. cùm pauci morbos ſuos prodant, tegant plerique: & ferè grauiſſimi altè habitant, ac in imo latent, viſceribus implexi; leuiores prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec niſi cum interitu reteguntur.

Cauſa ferè mali huius in Superiore reſidet. qui ſi paternum in omnes affectum explicabit, expandetque matris viſcera vberaque, nullo negotio filialem in ſe ſubditorum affectum prouocabit. creſcit enim cum amore fiducia. neque facilè ſe generoſus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare ſi Superior genuinos, verique patris ſinus expanderit, in omnem fiduciæ retectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantùm patrem & medicum, ſed fidiſſimum commiſſorum ſibi cuſtodem ſenſerit, creditaque ſibi arctiſſima æternùm cuſtodia ſeruantem. plurimùm enim in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & ſecretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, ſi à fidenti inferiorum conſcientiæ animique retectione, propenſos in ſe Superiorum animos ſenſerint, ac peculiares teneroſque patrios in ſe

ſe illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non poteſt, quantum his creſcat amor, fidenſque morborum animi, nudaque ſinceraque, omni fuco & ſimulatione ſepoſita, retectio.

Altera mali cauſſa, ab arrogantia metuq; ab hac nato proficiſcitur. cùm veremur, ne ſi quæ animum premunt vulnera aperuerimus, ſiniſtram Superiores opinionem induant, decedatque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minuſque iam aut ſolita committant, aut à maioribus digniori buſque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut puſillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc ſiſtit, naſcitur. Et ſanè niſi faſtum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, ſi humilitatis amor obſediſſet pectus. gauderet enim talis contemptu, & cauſſas vltro depreſſionis inueniret & ſuggereret. aut ſanè ſi firma in Deum fiducia occupaſſet animum, qui nunquam permittit fidentem ſibi in fraudem duci, non magno hîc opus eſſet molimine: cùm enim inferior Superiori Dei vices gerenti

mor-

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è constitutionum diuersitate nata auersio est, quam priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdâs.

CAPVT II.

Neglectus obseruantiæ erga Superiores.

REm quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda secum trahit: sequitur enim hunc neglectum venerationis & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem venereris; impossibile propè illi obsequi, quem contemnis, maximè ea obsequentia, quam ab animo profectam omnis bene constituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omnì propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata; quæ placere perrarò possunt, cùm displicet qui imperat. nam etiamsi prudentissima illa sint, si non placet imperans, nec imperata placebunt: contrà, si pla-

placeat ille,etiam imprudenter imperata, si non probentur, locum tamen excusationi & propugnationi inuenient.tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquã de manu optimi & clementissimi patris venisse iudicabis. Auersaris? etiam munera detestaberis,arbitraberisque ab inimica dextra venire, & molliora benignioraque verba factaque, dolos fraudesque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba sunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba sunt, muneraque verbera non dona sunt; vt nihil iam exspectare debeas, præter spiritalem quandam nauseam, ac tepentis animi spiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore displicere incipiunt; minorque iam veneratio rebus instituti propriis, minor maiorũ decretis. nam ad neglectũ ac contemptum satis est à tali Superiore profecta: sancta licet probaque sint, ac veteris germanique instituti, ac primarij spiritus, non sapiunt tamen, imò displicent à tali manu propinata. ita semel concepta opinio dulcia omnia ac salutaria,in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde

ſupinus tandē neglectus omnium ſpiritualium exercitationū rerumque Religioni propriarum naſcitur, ac perpetuus tandē animi languor, non niſi cum Religionis ipſius odio aut morte finiendus. tantum in humanis poteſt ex neglecta veneratione contemptus, vt ad malorum vltima Religioſum deducat, nec antè finē faciat quàm illum tota Religione protrudat, iuratumq; hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod venereris, virtus, benignitas, paterna cura, comitas, ingenii magnitudo, iudicij profunditas, eloquētia; agendarū rerum dexteritas, morum maturitas, rara continentia, pietas, probitas, eruditio non vulgaris, prudentia magna; aliquid denique quod venerationem prouocet, è qua ferè amorem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, venerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc ſolo nomine, quòd Superior Chriſti vices gerat, cui in Superiore obtemperamus: verùm difficile eſt, vbi omnibus Superior quę natura ſua venerationem prouocant deſtituitur, ſolo intuitu vicarij illi à Deo conceſſi muneris venerationē prouocare. ferè enim homines etiam ad diuina, humanis quibuſdam ducimur trahimurque

ſub-

ſubſidiis; quibus ſi deſtituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipſa rapimur: veſtiri enim illa optamus, & humanis quibuſdam illecebris cingi.

Et ſanè vt nihil facilius eſt quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, ſi amore ac veneratione digna, manu quaſi tangimus; ita inter difficilia non vltimum eſt in venerationē ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta deſunt.

Illud verò in alieniore animo ſolemne eſt ſequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; ſpargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata ſemel veneratione, obedientia tota labaſcat: obmurmurationibus colloquia nàtent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc ſeruilis obſequentiæ ſunt, à ſola coactione nata. atque hinc omnium intepeſcunt animi, imperataq; nauſeabundi exequuntur. quare nec fructum illum ſperare prudenter poſſumus, quem à laboribus ſudoribuſque amoris ardoribus excitis exſpectare ſolemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama, & venerationis illa retractio cauſæque totas impleant vrbes, non ſine non-emendanda

 no-

nominis diminutione, quæ res in vniuersum corpus redundat.

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore cuius hic vicem gerit, præmiorumq́ue cælo repositorũ seria frequensq́ue consideratio: non magnum esse variis naturæ cælestibusq́ue donis exculto morem gerere, cùm ipsa donorum excellentia etiam hostes in admirationẽ rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neque in his magna meriti ratio esse potest; ingens illa præmij meritiq́ue materies est, cùm in Superiore nulla humana momenta ponderamus, sed Christum solum, cuius ille vices gerit, intuemur: illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorq́ue apud verè Religiosum esse debet; & à qua sola plus venerationis amorisq́ue, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factisq́ue præ se ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda, sæpiùs ob oculos ponere; neque enim quisquam est, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, siue è naturæ donis, siue stu-

dio

dio comparatis, siue singulari prærogatiua à Deo concessa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excusandũ; intẽtionis bonitas, humanaúe fragilitas cogitanda errorum vitiorumq; propriorũ magnitudo grauitasque leuibus illius opponenda. quod eo faciliùs faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in se non vna reprehensione dignum, tacitus secum euoluerit. Videat in quantis sibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda sunt omnia. quàm multa damnanda secum trahat, & non vni veniæ subiicienda, quo magis minora in Superiore dissimulationis & indulgentiæ scopis verrat. ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationẽ exigunt, & venerationis diminutionem, obijciat illustriora quæque ipsius, quæ iure quodam suo admirationem ac venerationem deposcunt. quod perfacile erit verè Religioso, & simplici melioreque oculo singula intuenti.

CAPVT III.

Simulata & tecta conſcientiæ explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certaq́ue, ac ſecura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera, & mortem ſæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerſo inferenda; neque prudens, ac ſine inſigni aliqua clade diu conſiſtere gubernatio poſſit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, conijcitq́ue non rarò ſuos in ſalutis diſcrimina Superior, morborum ac propenſionũ ſuorum ignarus.

Et ſanè vt nihil difficilius eſt, etiam peritiſſimo medico, longaque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, ſiue noxia verecundia, ſiue ſimulandi ſtudio, ſiue pertinaci ſilendi obfirmatione, obmuteſcit æger, premitq́; ſecum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perſpectaſque infirmitates, earumq́ue cauſas depellere. vt morbi certa cogni-

cognitio, medico certa propè curatio ſit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro ſalutaribus perimentia ſæpe medicamenta propinabit. calentibus opus eſt? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? ſiccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum ſunt, ſiue noxiorum ſubtractione, ſiue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem exſtent documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conſcio difficile ea præſcribere, quæ ſalutaria cum primis futura ſunt. vt ſciuiſſe ſuorũ morbos propè curaſſe ſit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala naſci procliue ſit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac ſuorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita ſit, & mille lapſibus expoſita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil ſolidi ſtatui poſſit. fortunæ nimirum cõmittẽda ſunt omnia. Nam licet ex externo ſuorum conuictu, colloquiis, domeſtica conſuetudine, familiarium etiam indagatione, multa ſolers prudenſque Superior colligat; plurima

ſe illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non poteſt, quantum his creſcat amor, fidenſque morborum animi, nudaque ſinceraque, omni fuco & ſimulatione ſepoſita, retectio.

Altera mali cauſſa, ab arrogantia metuq; ab hac nato proficiſcitur. cùm veremur, ne ſi quæ animum premunt vulnera aperuerimus, ſiniſtram Superiores opinionem induant, decedatque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minuſque iam aut ſolita committant, aut à maioribus digniori-buſque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut puſillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc ſiſtit, naſcitur. Et ſanè niſi faſtum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, ſi humilitatis amor obſediſſet pectus. gauderet enim talis contemptu, & cauſſas vltro depreſſionis inueniret & ſuggereret. aut ſanè ſi firma in Deum fiducia occupaſſet animum, qui nunquam permittit fidentem ſibi in fraudem duci, non magno hîc opus eſſet molimine: cùm enim inferior Superiori Dei vices gerenti

mor-

morbos aperiat, fieri non poteſt vt permittat hunc Deus dolis circumueniri. quòd ſi tamen permiſerit fraudi hunc alicui candorem eſſe, certò ſibi qui damnum paſſus eſt perſuadeat, locupletiore longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd ſi pergat inferior Superiorẽ animorum medicum morbos ſuos celare, nihil propiùs, imò neceſſum omnino eſt, vt politicum quendam ſpiritum plenis faucibus hauriat, conſilia reſque ſuas vario artificio tegat; probitatem, pietatemque ſimulet; valetudinem bonam verbis vultuq; mentiatur, cùm extrema ſæpe, mortemque vulnera intentent. audiat Sapien-

Prou. 12 tem: *Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.* & illud: *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pænitebit.*

Eccli. 32.

quanto magis audiet conſilia Superioris inferior, parentis filius, infirmus medici, idque in re ſalutis?

Remedia.

A Superiore ferè petenda, vt paterna beneuolentiæ oſtentatione, affectũ in ſe fiduciamque ſuorum excitet, beneficiis etiam prouocet, adeoque ad ea mu-

nia

nia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignaſque in omni ad ſe recurſu aures præbere, vltro etiam non rarò compellare, fiduciamque oſtentare, aditumque in omnem retegendi ſe libertatem ſternere, nulloque vel minimo ſigno aut diffidentiam præ ſe ferre, aut è concreditis ſibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas neceſſitaſque, ſiue in exhortationibus publicis, ſiue in priuatis colloquiis, maximeque in domeſticis conferentiis, vel à Præfecto ſpiritus, aliiſque inſtituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnaque è noxio ſilentio nata, exempliſq; illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi ſua ſtudio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocationis ſuæ deſertionem deuenerunt, in carnem ſimiliaque vitia prolapſi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauiſſimis aliquando in omni vitiorum genere tentationibus pulſati, poſt plurima fruſtra tentata remedia, in vna mali ſui retectione ſalutem repererunt. Nec veriti non pauci ſunt, publicatis etiam libris, palàm quibus iactati fuerant,

dæmonum insidias aperire, quidam etiam lapsus suos, aut lapsui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi sui morbos periculaque aperienda prouocandi erunt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam nostris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeoque & hostibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis longè perniciosioribus, vt à quibus beata infelixque pendeat æternitas, nulla postmodum arte reparanda. Seriò in hanc rem Gregorius: *Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet.* & in Vitis Patrum: *Ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedet à te. Nihil enim ita confundit dæmones, eorúmque virtutem allidit, quàm si quis secreta cogitationum reuelet Patribus sanctis.*

In Past. p. 2. c. 1.

CA-

CAPVT IV.

Curiositas in indagandis, quæ guberna-tionem tangunt.

QVÆ quo magis internam cuiuſque pacem turbat, eo Religioſo magis vitanda & fugienda eſt: neque enim poteſt in illius animo ſolida pax tranquillitaſque conſiſtere, in quo agendarum imperandarumque rerum perpetuæ natant ſollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, abit in plures, cùm quæ ſolerti indagatione cognita ſunt, aperiuntur aliis; cauſamque ſæpe præbent magnarum turbationum: cùm ea ipſa quæ decreta aliquando, coguntur, re meliùs propiuſque perſpecta, aut quibuſdam inexpectatis nouiſque intercurrentibus, quæ aliud ſuadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconſtantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, ſi ipſos res tangebat, prioraque conſilia magis placebant, turbationum mare magnum naſci videbis.

Proſiliunt inde ſuſpiciones in varios, mœrores, murmurationes & obloquia,

quorum omnium cauſa primus ille curioſior indagator & explorator eſt. naſcunturque ex his principiis temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum coniicimus, qui extra omnem noxam eſt: vnde ingentes profluunt animorum alienationes, partiumque noxia Religioni ſtudia; variæ deinde parum religioſæ molitiones, & innocentiſſimorum ſæpe euerſiones; decurriturque demum ad interna, ac ad externa non rarò patrocinia & interceſſiones.

Plurimùm deinde curioſior illa diſquiſitio adimit de obedientiæ integritate, cùm magnam partem debitæ reſignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam cauſam habet curioſioris indagationis, promptus in omnem imperij partem: neque illum cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum eſt: ſed infima iuxtà ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magiſque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & rarò lapſui aut præcipitiis vicina, quia minùs ſplendida, & per plana ducunt, in quibus rarior vt

æmu-

æmulatio, ita infrequentior caſus eſt.

Monemur in hac materia à Sapiente: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curioſus. multos ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Præcipit Deus per Superiores. quorum præceptis vt diuinis inſiſtendum eſſe monet Apoſtolus. & ferè ingentem animo inquietudinē omnis curioſior indagatio adducit, magnarum vbique turbarum ac iactationum cauſſa. ita in perpetua quadam tempeſtate fluctibuſque curioſitas omnis nauigat, omnibus littoribus excluſa, ignara portus, ſtationum neſcia; inanibus plerumque vaniſque ſuſpicionibus iactata, dum irrequieta mente Superiorum conſilia ſcrutantur, dubioſque & fortuitos euentus, ſolerti ſubdolaque proſpicientia anteuertere conantur, ſemper anxij ne quid fòrs alienum à propenſione Superiores de ſe ſtatuant, multum de diuinæ prouidentiæ fiducia detrahentes, quam præprouida ſagacique induſtria ſua præuertere conantur. Eccli. 3.

quo fit vt relinquat illos Deus in manu consiliorum suorum, destituatque cælestibus subsidiis; quibus affluunt quotquot vni Dei voluntati innixi, totam sui curam Superioribus relinquunt, certi fortunatiùs successura quæcunque à prudenti & præprouida diuina manu profluunt, quã quæ à fatuo delectu nostro euentuum ignaro.

Huc accedit, in altissima pace viuere, quotquot se suaque diuinæ prouidentiæ committunt, ac cæca quadam manu accipiunt, quidquid à prouida illius dextera porrigitur. Eueniant vt placitum bonitati ipsius fuerit, res imperatæ; habent ad manum illud solatij, Obsecuti sumus Deo. non eueniũt optata aut sperata felicitate? satis esse homini debet, paruisse in Superiore Deo. & fortè in salutem erit infelicior euentus, fuisset in damnationẽ aut lapsum fortunatus successus. Quid altiora nobis scrutamur mortales? certum, non posse falli Deum, nec fallere sperantes in se posse.

Qui verò curiosiore indagatione Superiorum, ac in illis de se suisque aut aliis etiam, diuina disquirunt consilia, in perpetua quadam sollicitudine vitam trahunt. quòd si Superiores ad sua vota deduxe-

duxerint, æterna ferè pœnitudine conatus ſuos luunt; cùm plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præciſa tunc ſpes omnis mutationis videatur, cùm erubeſcimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatæ in Superiore ſententiæ.

Remedia.

OBedientiæ per meditationes, librorumque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio conſequuntur, quicunque extra omnem ſollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilareſque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus pleřumque minùs feliciter nimia hæc cura ceſſit; contraque aliorum, quibus fortunatiſſimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorũ mandata exequenda ſucceſſit.

Proderit etiam cogitare, quem curioſior hæc indagatio finem ſibi propoſitum habeat. ſi ſolam cognitionem: quò mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? ſi vt

habear primus euulgator; inuidentiam etiam vereri debeo, & secretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum consilia flectam in iis quæ me tangunt; parum tutâ ingredior viâ: accedentibusque molestiis, quales promptum est hîc nasci, nullus querimoniis relictus est locus, cùm Superiorem à suis ad mea consilia deduxerim. inde mœrores sequuntur non rarò; cùm contra pacatissimi sint, qui toti à Superiorum voluntate pendent, parique affectu quæcunque demum imperata cadant, amplectuntur; quibus si non omnia ex voto prospera eueniant, habent quo se solentur, Superiorum non sua se voluntate rem aggressos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediaque deposcere possunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

QVi ferè ex eo prouenire solet, quòd in Superiore non cognoscamus imperantem Deum: quem si in illo intueremur, non facilè ab imperatis deflecteremus, iudiciaque nostra illius præponeremus. Nam quis paulò religiosior sua diui-

nis

nis consiliis, quæ in Superiore elucent, præferre audeat? aut quis ea temeritate, barbaroque fastu est, qui diuina postponat suis? Omnis proinde neglectę obediẽtiæ ratio in Superioris ignoratione consistit, cùm vicariam in illo Dei potestatem inferiores non agnoscunt, nec imperantem in eo Dominum considerant, sed humanis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quàm aut inditam naturâ, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, vt sæculi more obtemperent, rationibus nimirum, aut metu, aut sola externa auctoritate ducti. qui obsequendi modus longissimè à diuino abest, ac prudentiæ potiùs, & seruili timori, quàm diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam si in Superiore consideraremus, non difficile foret obtemperare, maximè cùm in obseq̃edo rarus intercurrere error possit: non quòd non aberret à recto veroque Superior, sed quòd error ille perrarò in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obedientiæ præmia reposita sunt, si quis imprudenter, quàm si prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cùm minùs prudenter ac prouidè imperanti, solius Dei nomine,

in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò grauia & obuia ſunt quæ ex obedientiæ neglectu naſcuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potiſſimùm fundatæ, ſed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus ſine huius virtutis accurata obſeruatione prudens cōſiſtere gubernatio poteſt, nullum imperium ſtare, nullus exercitus ab hoſte victoriam ſperare, nulla ſecuritas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiâ tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu neceſſum eſt ſequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperant, aut non obſequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid ſperari poteſt, quid non timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parēre æquum eſt? cùm aut Superiorum ignauâ incuriâ inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quiſque ſua vitam moreſque inſtituat, munia deligat, res adminiſtret, in quæcunque ſe domeſtica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœ-

rore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, ſuccumbunt; aut temporalium denique commodorum cauſâ; aut ſanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas ſuis habenas permittũt; quid expectari magni boniq́ue poteſt, dum ſinguli vnius licet corporis membra, contrariis in diuerſa motibus feruntur, ſi non vltimarum deſperationum miſeranda conſilia?

Commoda verò adeò manifeſta ſunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore conſtringimur, dum ſinguli commiſſo ſibi muneri incumbentes partes ſuas tuentur, ne in aliena ſibi non concredita inuoluantur. Auguſtini de hac virtute verba ſunt: *Virtus obedientiæ in rationali creatura, mater quodammodo omnium eſt cuſtoſq́; virtutum.* *De Ciuitate lib. 14.*

Sequitur hanc virtutem ſine ſollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cùm Superiori ſe totum reſq́ue ſuas inferior credit, illius nutui paret, totumq́ue ſe illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum conſequitur? præmia cum Superiore laudeſq́ue partitur, & maior etiam gloriæ pars ad inferiorem tranſit. Infelicem ſortitur effectum? ſi obſcu-

cutus est imperanti, securus, & extra culpam & reprehensionem est: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, seriæ deliberationes, mœror & pœnitudo; Superioris sunt: pœnitũdo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum sollicitudo, interniq́ue fluctus nulli; sed pax alta, profundaq́ue quies, ingensq́ue animi tranquillitas, inferioris sunt. Nullę in hoc, vt in Superiore, noctes insomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullæ sollicitudines cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla gloriæ aut nominis defraudatio metuenda: cùm satis inferiori in omnem laudem sit quemcunque res euentum sortita fuerit, paruisse; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriã commendationemq́; referat inferiorem. cùm omnis obsequentis honos in sola parentia, non in successuum felicitate consistat, & fortunati infortunatiq́; euentus solius Superioris delectui ac imperio asscribi debeant. Semper proinde laudem decusq́ue quocunque euentu obediens reportabit, etiam apud iniquos rerum æstimatores; solam verò laudem Superior è fortunato euentu consequetur. vt tutissima obsequentis conditio, certissimaq́ue gloria;

dubia

dubia ac incerta per omnia imperantis ſit. tanto hęc diſcrimine diſſident, tantoque imperiis potior parentia eſt.

Remedia.

FRequens lectio, & commemoratio meditatioque eorum, quæ ad hanc virtutem pertinent. commodorum etiam incommodorumque, quæ ex huius virtutis proſecutione aut neglectu naſci procliue eſt, ſæpe repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta ſecuritate ac certitudine, moleſtiis expertem vitam ducant, qui ſe totos obedientię ſacrarunt: quanta contrà mentis turbatione, anxietate, inconſtantia, dubioque ferè exitu iactentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerũt. Bene Sapiens, *Vir obediens loquetur victoriam.* omnium nobiliſſimam retulit Chriſtus, qui *humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triumphus. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine* IESV *omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* IESVS *Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Prou. 21 Phil. 2.

Fre-

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimùm exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, suo se arbitratu voluntateque rexerunt: quantaque sanctimoniæ ac miraculorum etiam prærogatiuâ virtutis illius cultores, omni ætate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, præ-
Heb.13. miantem. Monet Apostolus: *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non ge-*
Ephe. 6 *mentes. Non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Deo & non hominibus.* ad-
1.Pet.2. dit Petrus: *Non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Ac licet de seruis illa verba; multo certiùs in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, sed tanquam Deo peculiari obedientiæ voto nos astrinximus. Hieronymi verba sunt: *Præpositum timeas vt dominum, diligas vt patrem. Credas tibi salutare quidquid ille iusserit. nec de maioris sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.*

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis Christi Domini, ad ardua quæcunque im-

imperia ſeſe animare, ſpe maximè futurorum: ſæcularium etiam exemplo, qui in Principum obſequiis, militari diſciplina, ac in omni republica, in grauiſſimis rebus maiorum imperiis parere coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo præmittere, orationem & reſignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein deſcendendum, mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monendo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, gratia, paratos promptoſque ſe exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è ſolo metu profecta.

SEruilis omnino ingenij obediẽtia, quę non vltra metum progreditur: ſi clàm futura putat, imperata negliget; ſi pœnarum effugium ſperat, etiam contemnet. nihil proinde magnum ab hoc ſperari poteſt; quale ferè ab animo bene compoſito, & affectu, aut in rem ipſam, aut in im-

imperantem proficiſci conſueuit: amor namque ardenſque deſiderium potentiſſima incitamenta ad magna ſunt, quibus tanquã validis arietibus, quæcunque aduerſantia propugnacula non magno negotio propulſantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quæcunque amore ſuo minora ſunt: qui metuit, etiã viribus ſuis inferiora perhorreſcit. omnia enim metitur metu, vt ille prior amore: qui cùm rebus maior ſit, non mirum ad ardua, vt ad leuia, proſilire: cumque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior ſit, nihil mirandum ſi ad illa non extendat manum. deſperatio enim quędam felicioris euentus, fortunatioriſque conſecutionis metu impellente mentem poſſedit: hinc anguſti illi exſurgunt animi, tremorque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare fruſtra ab hoc pectore, viro ac cælo dignas, victurique ac in poſteritatem abituri nominis cogitationes exſpectabis.

Idem in obedientia è ſolo humano metu nata reperies; aut enim vniuerſum quod operatur opus, negligit, aut ſine anima aut mente pręcepta exequitur, aut languet ac quaſi congelidata friget, plurimumque de ſperato calore amittit. ſuccedit

cedit pallor ac quædam operũ ægritudo, nec valetudinẽ sperare possumus nisi seruilem hunc metum, potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere necessum est, quæ in odia paulatim excrescunt, in murmurationes, detractiones, aliaque his affinia vitia. nam vbi solus metus inferiores continet, displicentia nascitur imperantis, cùm imperata displiceant, è qua procliue est recensita vitia, aliaque his similia tanquã laxatis habenis decurrere: quem enim solus continet metus, is si hunc excutere potest, fertur in imperantem, nec parcit, vbicunque vulneribus locum reperit, perpetuaque in statione est. hinc aperto siquando datur marte; inde, vt plurimum fieri consueuit, ex insidiis imperantem petit, omnem euertendi illum occasionem captans.

Quid? quòd animus è metu obsequentis in perpetua quadam amaritudine versetur, semper inuoluntarius, suspicionibus & æmulationibus plenus, nusquam nisi in oblocutionibus apertus & candidus, semper tectus & simulatus, & consiliorum suorum occultator, mœroribus verò tantaque melancholia tam validè oppressus, vt

N ferè

ferè nonnisi cum morte, aut loci Superiorisúe mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res poteſt, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapſo, mali huius magnitudinẽ perfacilè cognoſcunt: quod dum fit, nihil promptius eſſe poteſt, quàm vt vel in inuidiã vocetur Superior, vt in imperando durior & imprudentior, vel inferior ſuſpicionem apud alios incurrat alienioris à Superiore animi.

Politici deinde ex hoc metu exurgunt in inferiore ſpiritus, plenaque ſimulationibus ſunt omnia. obſequentiam parendique ſtudium factis exprimit, mente aliud voluit: vt rebus cogitata non reſpõdeant. atque hinc conſilia exurgunt varijs artibus tecta, doliſque fraudibuſque plena, & cùm mentem Superiori obſequentem, & imperiorũ amantem opera præ ſe ferant, animus odio natat, & ſub exteriore obedientiæ ſpongia, tanquam ſub amplexu Ioab ferrum latet, aut ſub oſculo Iudæ vincula & catenæ.

Et ignauiſſimorum hæc ferè ſigna animorum ſunt, qui cùm de virtute deſperent, ex inſidiis hoſtem petunt, ſolis fraudibus fortes, reliqua ſocordes. Generoſus ani-

animus aperta ingreditur via, antè in mortem ruiturus, quàm femineis his armis vsurus. certè nō nisi seruilis ingenij, & ignauissimi cuiusdam pectoris est, solo metu ad obsequendum impelli, testatissimumque signum nihil in tali religiosi affectus latêre. imò manifesta signa hæc sunt spuriæ vocationis diuinæ. quæ si germana legitimaque esset, ab amore nasceretur, omni seruili metu depulso.

Neque hic animus cælo dignus est, qui solis minis, grauioribus acrioribusque monitis, verberibusque in officio contineri potest. cælo filij inscribuntur, & hæreditario quodam iure possessionem illius adeunt; excluduntur quibus præter seruile ingenium, nihil amoris ingenitum est, nihil filialis parentiæ & venerationis. amare debet quisquis amoris præmia sperat. nulla verò cælo quàm amori dantur; quo solo præmia metiri & erogare solet Deus.

Remedia.

MAgna parte à Superiore petenda sunt, qui si paternum in suos affectum induat, rebusque non nudis verbis illum ostendat, non magno negotio suorum in se affectum trahet. Neque difficile

erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus senserint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequensque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re potest. qui enim vicariam in illo Domini potestatem intuetur, non tepidè ad imperata exequēda descendet; maximè si Sanctorum virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogitauerit. quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio si Dei imperia considerauerimus, quis non pulso frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam si generosum inferior animum induat, illumque ad magna obfirmet, indignumq; viro ac Religioso esse cogitet metu compelli, vt pudeat illum seruilis ingenij, & indignetur ad mancipij nomen, maioremque se statuat, quàm vt vincatur à metu: quin adeò fortium pugnatorum exemplo, antea in media arena generosam euomat animam, quàm timori locum tribuat.

Quòd si quis imperata amet, tanquam vberem materiam cęlo coronandam, tan-

quam

quam fœcundã messem horreo Dominico inferendam, discatque non imperantem intueri, variis fòrs affectibus obnoxium, sed promissa obsequentibus præmia; non erit difficile, metu seposito, æternorum amore alacri mente ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabitque imperia à quocunque ore dictata, felici æternitate commẽsuranda.

CAPVT VII.

Excusationes.

NOn postremum in Religione malorum, cùm imperata à Superioribus, quasi obiecto clipeo, excutimus. palàm & in os resistere verecundia prohibet, vìa excogitatur qua sine rubore liceat. valetudinem accusamus, virium tenuitatem, morbum etiam languoremq; mentimur. verbo, posse negamus, nimirum quia nolumus non possumus: vt nolle non posse sit. eneruandæ obedientiæ certissima regula. arbitreris tanquam nouacula aut securi iugulum illius præscindi: ita duobus verbis, Non possum, robur illius omne subruitur. Neque potest grauius quidquam Su-

perioribus euenire, cùm nolentes cogere durum ſit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quàm patris; & indulgere negantibus inconſultum ſit, fit vt incerti dubiique hæreant Superiores. Si pergunt imperare, ſeueros cogites; ſi aſſentiuntur repugnantibus, molleſcunt animi, & nulla iam imperia ſunt, niſi quæ vltro ſuſcipiuntur: vt vniuerſa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, ſed à parentis nuda voluntate ac propenſione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obſecundabimur: vt ante imperia voluntas depoſcenda inferioris ſit.

Infelici ſanè ferè exitu excuſationes hæ terminantur. cùm aut in nimis indulgentem, aut fortem nimiùm Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & ſecundus robore non tam flectit, quàm frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quiſquam facilè talibus ingeniis ſatisfaciet. nam vt voluntatibus iſtorum ſubſeruire graue, ita nolentes cogere durum eſt. Sanè diſciplinam paullatim omnem diffluere neceſſum eſt, cùm paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutienda minùs grata ſatis eſt, Non poſſum; quis

non

non duobus verbis molestiam omnem deterget, & auertet à se quidquid minùs naturæ, aut propensioni cuiusque amicum est?

Infortunata omnino Superioris conditio, cùm tales nactus fuerit, quibus nec imperare nec indulgere tutum. & vix in his prudentiæ locus est. neque enim tales ratione, Dei futurorumq; timore, aut vocationis amore, sed solis propensionibus suis aguntur. placent imperia? amplectuntur. displicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. assuescunt paullatim his excusationibus, adeoque excrescit hæc licentia, vt quidquid non placet, negent se posse, solis placituris obtemperaturi. vnde fit vt si in facilem mollemque Superiorem inciderint, ad indignissima quæque Religione dilabantur, suisque singuli motibus ac propensionibus agantur, nec tam ipsi Superiori, quàm hic illis obtẽperet, euersa omni prudentis gubernationis regula. si in fortem & qui imperare pergat deuenerint, ad mœrores labãtur & melancholias, & de deserenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures, & obit paullatim domum, cùm paria sibi singuli concedi velint, contendantque iisdem quibus alij prærogatiuis donari,

 nari,

nari. quæ ſi negauerit Superior, & perſonarum hæc diſcrimina admiſerit, tota familia æmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quies aut pax vlla, ſed tanquam fluctibus ac tempeſtatibus iactatur, non ante domus totius interitum poſitura motus: quos etiam in externos nonnemo effundet, ſolatia ab his, & morbo ſuo remedia captaturus.

Prouenire hoc malum aſſolet, vel ex ſupina quadam ignauia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tædio, vel ab alienatione à Superiore, vel à puſillanimitate mentis, vel ab amore proprio, vel à iudicij ſui tenacitate, vel denique ab innato quodam faſtu, & opinione ſui. è quibus illæ proficiſcuntur, non deprecatoriæ tantùm, ſed excuſatoriæ & negatoriæ voces, prævalida hac armatura armatæ, Non poſſum. hîc nimirum imperatis inferiores vires ſunt, ibi alienior animus munus exhorreſcit, alibi oneri ſuccumbit, valetudini noxia res aut cælum, ſocij diſplicent. vellem; ſed negat corporis animique robur, impedimenta quædam ſiue illa mentis, ſiue illa virium non permittunt impoſitæ rei ſuſceptionẽ. adducitur etiam conſcientia, & mentis quędam abdita vniuerſim narrata, periculaque non expreſſo periculorum nomine.

dé-

denique vno omnia verbo clauduntur, Non poſſum. quid agat Superior? perget imperare? ad manum eſt, Non poſſum. nihil nimirum poteſt niſi quod animo collibuerit. ad hoc & vires & animus ſufficit, ad imperata deſunt. ad optata robur ſupereſt, ad imperata exulat. quò ſe vertat Superior? vrgebit nolentem & negantem poſſe? ſæuus & crudelis habebitur, qui maiora viribus imponat. indulgebit? collabaſcet omnis paullatim diſciplina, corruentq; imperia, & in his Religio vniuerſa. vt magna in talibus opus ſit dexteritate ac prudentia, ne aut vniuerſa corruat diſciplina, aut mœroribus ſuccumbant & opprimantur inferiores, aut otio diffluant, & in noxium dilabantur teporem, Dominico ore deuomendi, ac paullatim ſpiritalia faſtidiant nauſeabundis in omnibus ſimiles: nec antè finem faciant, quàm deſperata vbique re, in ignauiſſima ſocordia contabeſcant, diffluantque in amicam otio carnem, & quia ſpiritu inceperunt, in fœdas corporis voluptates infortunatiſſimo exitu dilabantur.

Reme-

Remedia.

AB exercitiorum ſpiritualiũ frequenti repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Chriſtiq; Sanctorumq; exemplo diſcat gaudere duris, delectari aſperis, generoſiùs inter hæc animam poſiturus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde, ſiue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi & ad magna impellendi ſunt. honore etiã gloriaque, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, ſociorum, Superiorumque mutatio. virum enim ſi tales nacti fuerint fortem, conſtantem, prudẽtem, quique exemplo præeat, ſocios etiam ſerios, & ad labores promptos, ſola non raró verecundia ignauiam deponent, quam ſub tepentibus ſociis, mollibuſque Superioribus nutriebant,

Quòd ſi emendatio non ſucceſſerit, non inutile fuerit tales ad poſtrema officiorum reiicere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere, vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant. fortiùs certiuſque hoc etiam fiet, ſi iuniores alacres & ad ardua prompti illis præ-

præferantur, ſi præmiis donentur, laude afficiantur, ac ad illuſtriora munia obeunda admoueantur.

CAPVT VIII.

Interceſſiones.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum interceſſionibus infringuntur, & aliorſum vertuntur importunis intercedentiũ precibus: vnde periculum creari Religioni poteſt, ne in omni imperio voluntas primùm inferiorum, propenſioque inueſtiganda ſit; nec quiſquã alia ſuſcipiat, quàm ad quæ propenſam voluntatem reperit, vſurus in non placentibus aliorum interceſſionibus, quorum operâ imperata euertat: maximè cùm apud Superiorem facilem, pronumque in ſuorum voluntates res agitur.

Hinc etiam ſequitur, cùm ſubterfugiunt impoſita onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatiores, minuſque idonei, non ſine graui totius corporis detrimento, rebus admoueantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi

di ratio, libertaſque, Superioribus ſollicitis in omni imperio de voluntate ſuorum, vt non tam Superiores, quàm inferiores præeſſe videantur, vt quorum voluntati magis quàm Superiorum fiat ſatis.

Exurgunt verò ex his interceſſionibus ingentia mala, cùm paulatim iuuenes, patronos ſibi apud Superiores parant, & prę- prouida ſollicitudine tanquam in cautelam, antè ſibi mœcenates conciliant, habituri auxiliatores & propugnatores quacunque neceſſitate occurrēte. atque hinc partium videas ſuboriri ſtudia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus poſſe arbitrantur.

E quibus initiis quaſi diſſenſionum iactis fundamentis, mutua paulatim animorum coniunctio ſcinditur, dum huic potiùs, quàm illi adhæreſcimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quàm alios tuemur. quid enim reliquū, niſi vt ratione diuerſorum patronorum ac clientū eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium: illum ſupra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuæ obſeruationes, ac ne paula-

tim

tim patrocinationis ſtudium intepeſcat, frequentes, cum inſigni temporis iactura, miſcentur confabulationes: inter quas fieri non poteſt quin ſæcularia intercurrant colloquia plurima, mutuæ aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; ſubdolæ etiam, curioſæque in iis quę gubernationem tangunt, indagationes; & iam tanquam in diuerſorum patronorum clientes conſpirationes ſubnaſcuntur; conſuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes, ſolidáue amicitia eſt: mentita enim omnis beneuolentia eſt, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhæreſcet; ille ſi gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille ſimulatus amor, & alium circumſpicit mœcenatem, pluſque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, ſi cogitemus, non hominẽ clientes hoſce, ſed fortunam illius fuiſſe veneratos.

Minor etiam inter vnius partis clientes amor eſt, quos ſola patroni veneratio continebat, cùm intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur, ſi aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum conſulta-

tio-

tionumque prærogatiua prælatus, innumerisque aliis ex causis quas solers sibi inuidentia fingit.

Decurritur tandem etiam vsu, & quadam consuetudine intercessionum harum ad externorum intercessiones, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quasi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire benè constitutæ Religioni deterius potest, magisque noxium: cùm enim neque negare Superiores audeant, neque concedere sæpe tutum sit, hærent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio sunt, succumbunt, permittuntque & illis, & Religioni nocitura. nam cùm neque mores delictaque interdum suorum aperire religiosa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna nascuntur, nulla postmodum prudentia reparanda.

Remedia.

MInùs recedat Superior à sententia semel maturè concepta, intercessoribus intercurrentibus, quàm si ipsi quas proferunt difficultates, vltrò proponant.

Seriò intercessores moneat, & ab intercessio-

cessionibus deterreat, doceatque quàm noxiæ illæ omni bonæ gubernationi sint.

Intercessores hos, patronosque, si pergant importuniùs suorum causam agere, seriò non semel monitos à se remoueat Superior, aliisque functionibus distineat; vt hoc exemplo à patrociniis hisce terreantur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida manu clientelas patrociniaque rescindat; occurrat initiis, nec permittat noxia hæc molimina succrescere, seculares hasce aulicasque noxias in primis Religioni consuetudines; terreatque ab his, grauibus etiam propositis pœnis.

Munere etiam si quo splendidiore fungantur religiosi hi mœcenates, exuantur, quò desinant ex officij magnitudine audaciam sibi ad patrocinandum sumere, reliquique à simili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iusto metu veriti fuerint, aut factis etiam senserint, ad ea loca patrociniorum prouocatores transferant, in quibus omnis cuiuscunque patrocinij spes præscindatur. vt dum destitutos se patronis viderint, vni potiùs virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolentiæ, ac potentiæ incumbant.

CA-

CAPVT IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorumq; adeò omnium ſeminarium. ex hoc namque omniũ generum proſiliunt mala, in Religionis interitum nata, omnemque ſuccum, ſeminaque fœcundiſſimi antea illius agri emedullantia ac perimentia. & quid ſperari à Religioſo poteſt otij amatore, quæ non timeri mala? nam vt omnino nihil agat, remotiſſimum ab ingenio humano eſt, quod occupationibus gaudet, nec in ignauo cõſeneſcere perpetuò poteſt otio. refugit res inſtituti, ac vocationi ſuæ proprias? conuertit ſe ad alienas; & cùm domi deſint quibus delectetur, tranſit ad Religioni noxia, ſeque ſuosque non rarò in aperta coniicit diſcrimina. Si negata, aut non conçeſſa illi ſæcularium rerum negotiatio, deflectit ad animi mala; paulatimque tam altè ignauiſſimi teporis huius venena bibit, vt ne excutere quidem hæc dum volet poſſit. tantum inueterata vitiorum conſuetudo poteſt, vt verſa iam improbitas in naturam videatur, quam cum ſola vita deponat.

Pro-

Prosiliunt ex hoc otio murmurationes, dictorum factorumque aliorum obtrectationes. nam cùm paria aliis aut nolimus, aut vitio nostro non possimus, fit vt damnemus in iis, quæ nos aut magnitudinis terrore, aut otij amore fugimus: & cùm desperemus assequi in alto posita, pigeatque ad ardua dexterã porrigere laboribus territos, dolemus reliquos generoso difficilium calcatu, quasi per sudores & sanguinem ad excelsa decurrere. nasciturque hinc optimarum quarumcunq; rerum inuidentia: à quibus dum ob coniunctam ferè indiuiduo quodam nexu difficultátem, manum remouemus, alienæ virtutis inuidentia stimulamur & depascimur; conamurque reliquos aut propositis, ac in immensum auctis difficultatibus terrere, aut speratorum ex iis fructuum extenuatione auertere. quòd si non assequamur, ambitioni, aut inani placendi Superioribus aliisque studio conatus hosce ascribimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis quibusque reliquos auocamus. ac si quæ tota Religione exempla sint eorum, quos in medio magnarum rerum conatu valetudo aliquando destituit; ingenti illa amplificatione in terrorem adducimus, deterio-

teriora etiam ob oculos ponentes. quæ res non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim ſilentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo reſpondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupauit, aut perpetua quædam inualetudo tenuit. tacentur denique quorum inualetudo otio creuit, decreuit laboribus, quique non antea otio natam ægritudinem depoſuerunt, quàm ſe laboribus darent, quorumque quaſi per gradus laboribus valetudo creuit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantũ laboris.

Et ſanè plurimum damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non poſſumus. Valent enim hæc maximè in iunioribus in exemplũ, ac ſub prætextu valetudinis tuendæ, otij creſcit amor: quod ſemel deguſtatum, minùs generoſa pectora perfacilè in ſolidum, quietis quadam dulcedine ad ſe rapit, detinetque illicibus his prærogatiuis, moleſtiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores prono quodam lapſu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in ſomnum pronos, in cibum ac potum æſtuoſos, in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem

dem in carnem labentes. Laboribus ſanè caro frangitur, ſudoribus tanquam fluminum ſuperfuſu flamma illius reſtinguitur, otio roboratur, ac tanquam olei ſuperiectu accenditur: & vt non facilè inſurgit laboribus tanquam cæſtibus domita, ac quaſi pedibus conculcata caro; ita non facilè proſtrata iacet, otio fota, deliciis commodiſque exſtimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt ad lapſum non alia pronior via ſit. & ferè bona pars illorum, qui ſemel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò reſpexerunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & commoda; ab otio, & laborum fuga viam ſibi ad præcipitia proſtrauerunt. vt verè dixerit Sapiens: *Via pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via iuſtorũ abſque offendiculo.* & alibi: *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* nam *mens quia ſe ad ſuperiora nõ ſtringendo non dirigit, neglectam ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium vigore non conſtringitur, cupiditatis infimæ fame ſauciatur: vt quo ſe per diſciplinam ligare diſſimulat, eo ſe eſuriens per voluptatum deſideria ſpargat. cui rectè per Salomonem dicitur, Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex*

Pro.15. *Prou.19* *Gregor. Paſt.p.3 c 16.* *Pro.20.*

 bonis

bonis operibus non exudat, cùm sol iudicij feruentior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicabit.

Remedia.

A Superiorum in strenuos operarios beneuolentia sumenda sunt. vt quos magno religiosoque conatu in proximorum salutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcentes, eos & singulari affectu prosequantur, & currentes sistant, & iniecta paterna manu, beneuolè reprimant, deque necessariis omnibus vltronea ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorũ laborum cursu fractos reperiunt, vniuersum paternum affectum profundant, nihil deesse patiantur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus prosequantur, vltro misceant colloquia, consiliis etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honestam recreationem, decentemq; ac religiosam animi laxationem faciunt, deesse patiantur, vltroque etiam ingerant, & ad illa cogant.

Exemplo deinde suo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in subditorum ani-

animis valeat, vt vel ſolo pudore etiam illi excitētur qui ad otium proniores ſunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Eccleſia Dei illuſtrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti auſu conatuque aggreſſi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam ſi vita laborantes deſtituat, quid in omnem æternitatem glorioſius, quàm fortium militum more, in mediis ſudoribus, laboribus, ſanguineque vitam ponere: nec ingloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factaque priùs fortia indecora morte ſignare?

Proderit etiam vt, ſi quos otio & ignauiæ ſe dare viderint, nulla eos ſibi familiaritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; ſed tanquam ignauos, & Religionis quoſdā quaſi fucos ac vomitus auerſentur. vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulſa contemptuque ad meliora impellantur.

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibuſque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quaſdam habitationes, minuſúe nobiles reijcere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti ſpiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propoſitis; vt quos non poteſt amor, non

magnorum exempla, impellat timor & verecundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incursibus resistit, impetum frangit, quàm perpetua seriarum rerum occupatio. Hinc illud Bernardi: *Varijs autem officiis occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opúsque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* & Hieronymus: *Facito semper aliquid operis, vt te semper diabolus inveniat occupatum: multam enim malitiam docuit otiositas.* Vitabit sanè quisquis saluti suæ studet, quisquis illi ex animo consultum volet. neque enim potest mens humana, tanquam in ignauo quodam sopore tota conquiescere. semper aliquid agat necessum est: igni persimilis, qui erumpit in flammas, in scintillas, in fumum; & antè ferrum disrumpet & chalybem, quàm arctetur angustiis. facit idem mens nostra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua delitescat. bona desunt? versabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus distineatur. nec magno admodum hîc molimine opus est. assuescat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. sementem immitte bonam. respondebunt fructus.

Ad Fratres de monte.

Ad Rusticum.

Eccli. 33

CA-

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala si quis numerauerit, non multùm aberrabit. nam quid à iuuentute speres, studiorum ardore seposito? vt nihil agat in illo ætatis flore & æstu, nequidquam speres; vt ad meliora conuertat mentem, frustra expectabis: nam qui semel excussit iugum, ad quod ab obedientia destinabatur, reliqua contemnet. & quid potest in ea ætate maius esse, quàm solida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in salutem proximorum natæ, serio magnoque conatu & ausu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, sequelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facilè ignauus quisquam & altioris eruditionis contemptor consequetur. prodet se illius aliquando infantia & inscitia, tantumque ferè à salute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ se adolescens neglectis con-

uertet ſtudiis? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio naſci conſueuerunt. aliqua nimirum re neceſſe vt vacuam à ſtudiis mentem occupet. deſunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur, trahetque exemplo ſuo tenerrimum quemque, inde robuſtiores etiam, & quibus pluſculum virilis pectoris eſt: tandemq; iunctis quaſi manibus viribuſque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur ſtudia, vt quem ſeriò totiſque animis videris illis incumbentem, pari propè generoſitate virtutibus inſudantem reperias. idem enim propè ardor æſtuſque qui in ſtudiorum, in virtutum amorem rapiet. longè ſanè erit à vitiis, vt quibus aſſiduis ſtudiis aditum præcluſerit. ſeriis enim occupata mẽs non facilè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram poſtulat, poſcitque tempus: quod ſi negaueris, excluſeris ab occupatione. ille negat, qui vniuerſum animum iis detinet, & cuius totam mentem ſtudiorum occupauit amor, ſancta quadam æmulatione, proximorumq; ſperata ſalute, tanquam ſtimulis actus. qui cùm omnem aditum præcluſerit vitiis, vir-

tuti

tuti aperuisse censendus est, quæ vltro vacuam vitiis mentem occupare solet. sanè paratior mens talis ad virtutum susceptionem est.

Iam studia ferè ipsa, ardorque illorum, mentem ad magná & generosá prouocat, ad contemptum minimorum & vilissimorum quorumcunque excitat; ad detestationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitratur viro ad maiora gradienti: & cùm veretur maculam gloriæ, abstinet ab iis, quæ ad contaminandam illam nata sunt. cùm verò virtutem nullo studiis impedimento & dedecori, adiumento verò & honori maximo esse senserit; tanquam in amicam, studiorumque suorum sociam prona voluntate rapitur.

Adde, longa nos edoctos experientia, pari propè feruore Religiosos ferri in orationem, piasque exercitationes, quo rapiuntur in studia. Nam & studiorum neglectus ignauiaque transit in orationem; & scientiarum ac eruditionis ardor in orationis studium. nec difficile est æstuantem studiis animum pari in orationem æstu transferre: vt languentem in studiis, ignauiaque otiique amore subactum, in reliquis ferè languere ac ignauescere videas.

Ab hoc verò studiorū languore omnium

propè ſpiritualium rerum nauſeam proficiſci, ac quoddam piarum rerum faſtidiũ reperies; inde etiam murmurationes, detractiones, inuidentias, cibi potuſque auiditatem, commodorumq́ue corporis, ac complacendi aliis ſtudium. Nam cùm deeſſe ſibi ad maiora ſubſidia videant, & otij amantes, laboribuſque territi, nolint ad ardua conniti, ab aliis ambitioni ſuæ ſubſidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici ſpiritus ingentia ſemina, in validas arbores naſcitura, ni potentibus ſectionibus & vſtionibus fortiter obuiàm eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent. nec difficile eſt, adoleſcentiores maximè, quaſi ſubſtratis ignibus in ſtudiorum ardorem impellere, ſi modò priùs hoc æſtu inardeſcat Superior, remq́ue non perfunctoriè, ſed ſeriò tractet. Si frequenter ſuos quà publicè, quà priuatim animet. Si ardentes, laude & præmiis; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à ſtudijs; illos externa quadam paterni affectus beneuolentia accendat.

Magnum etiam momentum in hanc

rem

rem magiſtri adferunt. quos ſi ſtudiorum laborumque amantes nacti fuerint, pari ardore ſanctæ cuiuſdam æmulationis ſtudio ad illa rapientur. maximè ſi frequentes & feriæ commendationes illorum acceſſerint; ſi amica quædam cum ſtudiorū amantibus familiaritas, & externa beneuolentiæ neceſſitudo; ſi frequens in conatu animatio; ſi ignauos non patiantur inultos; ſi in priuatis publicíſque illos diſputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; ſi acrioribus ſtimulent verbis; ſi frequenti diſputationum ac defenſionum recurſu hos fatigent, vt quos non ſociorum exempla, non Superiorum monita, erubeſcentia extimulent, & pœnarum metus.

Plurimùm etiam proderit ad animos excitandos, monita Præfecti ſpiritus, aliorumque domeſticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu conſtricti ſunt, ſociorumque prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit, in linguæ Latinæ vſum. ferè enim linguæ illius neglectum, ſtudiorum neglectus ſequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam ſtudia, ſine quibus parari illa non poteſt. quem verò nulla capiunt ſtudia,

nec

nec elocutione gaudebit. Mutuo enim ferè contemptus ſe duorum horum, amorque ſequuntur. neque facilè ſtudiorum contemptor linguæ elegantiam amabit, aut ſequetur; ſequeretur, ſi amaret. rapimur enim ad amata. amaret, ſi ſtudia amaret, quæ linguæ calamique elegantia exornantur. Dandaque in hoc genere opera Superiori eſt, vt elegantiæ etiam in elocutione ſtudeant ſui. & turpe eſt ab externis in hoc genere Religioſos vinci. turpius etiam, non poſſe animi cónceptus Romana lingua, terſa & fluente exprimere: ſed hærere ad ſingula virum alioqui non ineruditum, vt qui ſcientias profitetur, balbutiat ad illarum explicationem. Neque erit difficile, ſi exemplo præeat Superior, laudeque, præmiis ac pœnitentiis reliquos excitet, maximeque iuniores, & humaniorum literarum magiſtros, ac cuiuſcunque profeſſionis ſtudioſos. ſerioque caueat, ne qua in recreationibus lingua, quàm Latina vtantur, vt aſſuetudine vſuque promptam ſibi illam, paratamque faciant; ne barbarie ſua & Religioni & ſibiipſis dedecori, & aliis graues ſint.

LIBER

LIBER TERTIVS.

SVPERIORVM AC INFERIORVM COMMVNES MORBI, ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Orationis neglectus.

RATIONE enim tanquam rore ſuo, aut cæleſti imbre deſtitutus animus neceſſe areſcat, abeatque in vagum puluerem, omni vento ſæcularis afflatus variè diſpellendum. Et ſanè qui agro quantumuis natura ſua fertili imbrem roremque fœcundantem ſubtraxerit, ille ſimul ſperatos fructus in ſemine tanquam falce demetit. Ac licet nonnunquam ſemen bonitate ſua exurgat, ſpemque in herba promittat; niſi nube rigetur, æſtu ſæuiente, omni meliore ſucco viduatur, vt in cineres tandem diues illa ſponſionibus herba fatiſcat, ornatu

natu ſuo nudata, ſpoliata robore. Eadem in animo cogita. Sortitus aliquis mentem bonam eſt, & promittebat Dominicis horreis meſſem amplam; verùm negatus cælo ros ſuus, & fœcundans ſubtracta pluuia, miſeram reliquit ſibi, omneſque illas locupletes ſponſiones vertit in arenam. Cæleſtes illæ pluuiæ mentem vndique irrigantes, & quadam pinguedine ſua fœcundantes, gratiæ ſunt cælo repoſitæ, quas ex opulenta nube ſua depluere Dominus conſueuit in animum orationi ac pietati deditum: nec ferè delabi gratiarum illum imbrem copioſo fluxu permittit, niſi orationum precumque vi pellectus. Credas nubem illam diuinam non pluere, niſi antè mentium noſtrarum vapor ſumma petierit, ac quaſi in cæleſtibus orationum vi concreuerit, à cæleſti ſole magno in ſublime tractus. atque hinc Propheta Regius:
Pſal. me tractus. atque hinc Propheta Regius:
142. *Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, in factis manuum tuarũ meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* & commodiſſimum huic orationum generi nocturnum ac matutinum tempus.
Pſal. 62 hinc illud eiuſdem: *Memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te.* &,
Pſal. 76 & 33. *Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, &*
Pſal. 118 *ſcopebam ſpiritũ meum.* & alibi: *Præuene-*

uenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.

Vt cibo potuque ſpoliatum corpus diu vitam tolerare non poteſt; ita & mens noſtra orationis cibo fruſtrata, quo vno nutriri, foueri, roborari ſolet, omni breui ſpiritali vita exuitur. nam vt corpori terreſtri cibus ſuus terra eſt, ita animo cæleſti à cæleſtibus ſperari cibus debet. quo fruſtratus contabeſcat, ac quaſi meliori ſucco emedullatus, exareſcat: maximè dum vis illius concupiſcentiarum vndique ignibus obſeſſa eneruatur, hoſtilibus illarum flammis excocta; euigoraturque robur omne, potenti harum incurſu protritum, vt niſi à cælo nouæ accedant vires, noua ſuggerātur robora, diu ſalua conſiſtere mens noſtra non poſſit: ſperari verò à cælo non debent, niſi valido orationum noſtrarum prouocamento excitatus Dominus cæleſtibus ſuis donis roborauerit egentem, ſtipaueritq; contra incurſantia inimica agmina potentibus dexteræ ſuæ armis, firmiſque illam diuinæ gratiæ propugnaculis fulſerit, ac in circuitum vallauerit contra nocte dieque procurſantes hoſtiles acies: vt quantum nimirum hinc inimicitiarum ac oppugnationum, tanta inde gratiarum ac propugnationum materies ſub-

ſubminiſtretur. quod ſine orationum aſſiduo cultu fruſtra ſperemus.

Et ipſa ſanè oratio, validum in omnes hoſtiles procurſus propugnaculum eſt: illa enim mens noſtra de propinquo iuncta Deo, ſub protectione dexteræ illius, omnes hoſtiles ridet conatus, valentiore clypeo diuinæ manus tecta; perennique diuinæ potentiæ aſſociatione, non metuit minitantes ac procurſantes mundi ac inferorum acies. Vt dama in ſummo inacceſſi montis vertice venatorum ridet conatus, & ſæuientium infrà canum illudit rabiem ſecura de loco: ita anima orationum quibuſdam alis ad ſuprema euecta, & Deo ſuo inhærens, de vicinitate illius omnem hoſtilem ſæuitiam contemnit, ſecura de protectione. Eleganter in hanc rem Chryſoſtomus: *Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non eſt, facilè venit in poteſtatem hoſtium: propterea quòd prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus: ſic & animam non munitam precibus diabolus facilè in ſuam redigit poteſtatem, nec multo negotio omni ſcelerum genere implet. Nam ad animam quidem precibus munitam, non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio ſubminiſtrauit, magis vegetans animam quàm cibus vegetat corpora.*

Lib. 2. de Oration.

Quod

Quod anima corpori, hoc oratio eſt animæ. illam qui ſuſtulit, vita ſimul exuit; hanc qui ſubtraxerit, meliore vita ſpoliabit: & cùm omnis animi vigor, vitaque à cæleſtibus donis, diuiniſque inſpirationibus pendeat, quibus neceſſum eſt carere mentem, quæ ex orationis neglectu talibus deſtituitur, fit vt mortuo ſimilior ſit, vt quæ cæleſti vita, qua vna verè viuit, ſpoliata, in ignauo quodam ſopore conſepulta iaceat. Et ſanè niſi continuo diuinorum influxu fulciatur, labaſcit & colliqueſcit tota, mortemque bibit, tot modis diu noctuque ab inimica inferorum manu propinatam, ignara generis ſui, improuidaque futurorum, immemorque creatoris ſui ac Dei: & iam hoſti mancipata, & duro æternùm ſeruitio obſtricta. Hind illud Chryſoſtomi : *Quiſquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt & vita carens, experſq; ſana mentis. nam hoc ipſum euidentiſſimum ſignum eſt amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi ſtudium, nec hoc habere perſuaſum, quòd animæ mors ſit non prouolui ad Dei genua. quemadmodum enim corpus hoc noſtrum, ſi non adſit anima, profectò mortuum eſt ac fætidum, ſic anima niſi ſeipſam incitet ad orandum, mortua eſt ac miſera, ac grauiter olens.* Et deterior Lib. 1. de orando Deũ.

longè animæ mors eſt, quacunque corporis morte; cùm deſtituta anima cæleſti vita ſua, orationis neglectu, graui ſomno defoſſa iacet, vt nec diuinæ virtutis rorem influxumque ſentiat, nec mala ſua perſentiſcat, nec amiſſorum bonorum deſiderio tangatur; tanquam vna obliuionis ſpongia, quidquid fuerat antè bonorum, deletum videatur. quæ omnia ab orationis demiſſo ſtudio paulatim irrepunt, donec ad extrema demum hominem ſuum deducant, & ad miſeranda Religionis pręcipitia propellant.

Exempla nos docent illorum, qui deſerta Religione, ab orationis ferè neglectu initia ruinæ duxerunt; neque quiſquam ad crimina deſcendit, aut in iis inualuit, callumúe obduxit, qui non antè in orationis ſtudio intepuit; vt meritò oratio meditatioque tutelaria arma, validaque aduerſus hoſtem propugnacula dici poſſint, quibus munitus animus, nullo hoſtili robore ſuperari poteſt. ſtat inuictus aduerſus carnem, mundum, diabolum, validis his ſpiritalibus armis protectus. Sed neque exareſcere mens poteſt, perenni hoc orationum fonte rigata, cæleſtiumque indies gratuitis donis perpluta. quòd ſi validè vndique oppreſſa ceciderit, promptiùs exur-

exurgit, periculaque vulneraque orationis ardoribus excita agnoſcit; neque diutiùs proſtrata licet, inhærere luto huic poteſt, quæ potentibus hiſce diurnis adminiculis, & tanquam auxiliaribus præualidis copiis fulcitur.

Quod cor viuenti, hoc oratio eſt animæ. illud ſuſtuleris, vitam ademeris. orationem tolle, & tanquam clauo & cęſtibus animæ vitam excuſſeris, quam ab oratione habet. qua ſpoliata, tanquam in ignauo ſopore proſtrata ac conſepulta iacet.

Quod condimenta menſis, hoc animæ oratio. inſulſus ſine illis cibus, & faſtidio ac nauſeæ propior: idem euenit animæ oratione deſtitutæ, nauſeabundos tranſiget annos, & in ignauo languore, ac diſplicentia etiam ſui deſidem vitam trahet.

Quod gemma annulo, hoc oratio animæ. annuli decor gemma, animæ gloria oratio: à qua ſplendorem lucemque accipit, gratam cæleſtium oculis, adeoque & Dei.

Quod flos horto, pomerio poma, botrus vineæ, nemori laurus, paſcuo flumen, vallibus torrentes, fontes montibus; hoc animæ oratio. hinc mentis gratiſſimi flores quibus cæleſtis Sponſi vertex coronatur, hinc illa malogranata dilecti manibus

decerpta, hinc botrus vineæ Engaddi quo inebriatur ſponſus, hinc ęterna laurus nullo fulmine ferienda, hinc felicia oculorum flumina, torrenteſque ſingultibus ab alto ductis proruentes, fonteſq; ſummo montium Domino ſalientes.

Quod laſſo requies, mœrenti gaudium, inopi aurum, fatiſcenti robur, nerui corpori, ſpiritus ſanguiſque vitæ; hoc animæ oratio eſt. alta ſecuraque pace mentem firmat, ingenti lætitia perfundit, cælorum opibus donat, vires ſuggerit, diuinoq; quodam ſpiritu animat iacentē ac torpentem, ac nobiliore quodam cæleſtium donorum ſanguine, pectoris mentiſq; venas implet.

Quod ſol diei, luna noctibus, nauigantibus ſtellæ; hoc oratio eſt animæ. ſol enim diem animæ pulſa criminum nocte ſtatuit, cæleſteque lumen præfert, diuinique amoris radiis calefacit, gratiarumque donorumq; fœcundo influxu inopem mentem, omnique ope deſtitutam locupletat: ſcelerum verò tenebris oppreſſis, denſaque delictorum caligine circumſeptis, errantibuſq; in tenebricoſo peccatorū ſenticeto, noua luna felices aperit & oſtendit, & à fallentium errore viarum reuocat. tentationum denique fluctibus oppreſſis, ſæuiſque tentationibus iactatis, inter ſco-

pulos

pulos & breuia oppugnantium nos vndique hostium, tuta littora, portumque gratissima stella designat, desperatisque rebus, & tantùm non insurgentium vndique vndarum procellosis iactibus absorptis manum eminus porrigit, & ad tot votis, suspiriis, lacrymisque optata deducit.

Quod gluten, calx, claui, funes iungendis firmandisque rebus, hoc oratio Deo & homini. qua vna tanquam glutine adnectimur, tanquam calce astringimur, tanquā clauo conterebramur, tanquam fune colligamur illi. Deme quibus illa in humanis iunguntur, & collabascent quæ associata mutuo fuerant. tolle orationem, qua vna coadunescit anima Deo, nec multo, dilabimur, & denectimur illi, quantumuis potenti priùs orationum vinculis constricti. ita perpetuari oratio debet, si perpetuanda cum illo coniunctio est.

Quod secures prævalidis secandis lignis, quod mallei ignesque ferro domando, hoc oratio duris veteribusque peccatorum nodis secandis, ac inueteratis; ac quasi chalybatis criminum consuetudinibus contundendis ac emolliendis est.

Quod speculum faciei, hoc oratio animæ est. illud maculas detegit, oratio animæ næuos, vt nihil reconditæ deformita-

tis, aut internæ inuenuſtatis latere diu poſſit orationis ſpeculo propoſito. intima enim peruadit, & nudam oculis proponit. ſiquid tortuoſum, ſi quid degenerat aut aberrat à fine cui creatum, vniuerſum nudat & aperit, & tanquam è latebris eruit, ac in apertam deducit lucem.

Quod muſica homini, hoc oratio Deo. neque enim vllus illi concentus gratior oratione ſupplici mente & corde prolata. nullus illi cantus ſuauior, inter ſuſpirioſos ductus tanquam inter ſaxa & ſcopulos mœrentis animæ & cupientis diſſolui, & eſſe cum ſponſo ſuo: nulla illi muſica ſonantior denſis oculorum fluminibus imbricata, ac tanquam ſalientium ac supernè cadentium lacrymarum modulis variegata: hinc tardè ac quaſi gemmatim proſilientium, vt ad grauitatem de compoſito credas fluere; ibi celeri motu ac quaſi mutuo ſe fatigantium & opprimentium lapſu, vt in multitudine feſtinoque lapſu arbitreris ludere; vbique in venuſtatem, lætumque cæleſtium oculis proſpectum.

Quod cella vinaria ſitienti, quod torcular muſto plenum, quod vinea odorato flore grauida, quod arboribus floribuſque conſitus hortus; hoc oratio eſt animæ, vt bibat

bibat & inebrietur ſponſus. neque alijs clauibus amoris cellæ aperiuntur, aut cæleſtia referantur vaſa, aut torcularia redundant, aut vineæ diuitem autumnum ſpondent, aut animorum horti gratos cæleſtibus fructus, cæloque perennaturos flores ſpondent.

Quod hominibus cellæ aromatum, hoc oratio eſt animæ. hinc illa currebat in odorem vnguentorum dilecti ſui, non aliis quàm orationis paſſibus; & non aliis quàm orationum ſponſæ ſuę odoramentis excitus ſponſus, columbam ſuam, ſpecioſam ſuam amplectitur.

Quod gladius anceps bis acutus, bis hoſtem feriens, hoc oratio animæ. in quamcumq; enim ſe aduerſarius partẽ verterit, ſigna intulerit, aciem direxerit, paratum orationi deditum reperiet. quodque inſtructiſſimus exercitus in inimicam aciem, hoc oratio eſt animæ. nam hac vna cælorum angelorumque legiones, ipſeque cæleſtium ductor legionum Deus, euocatur. neque inſtructior alia acies eſt, quàm mutuo ſibi ſuccedens oratio.

Quod nobiliſſima medicamenta morbis medendis, hoc oratio eſt animæ. neque potentior vlla medicatio, nullaque certior curatio quàm ab oratione venit. Docent

hoc omnium ætatum exempla. nobile ſanè mithridaticũ, generoſa theriaca oratio eſt. cui valentiſſima inferorũ, mundi, carniſque venena comparata flacceſcunt.

Quod corona regia nobiliſſimarũ gemmarum multitudine variegata regio vertici, quod armillæ aureæ pretioſorum lapidum textura collucentes, quod ornatus regius argento, auro, purpura grauidus regio corpori; hoc oratio eſt animæ. Nullæ enim gemmæ cælo lucidiores oratione, qua verticem, collum, brachia dilecti ſui ſponſa, tanquam nobili amoris vinculo ſtringit, ſibique æternùm adnectit. nullum argentum, aurum, purpura cælo gratior. hac vna decorat ſponſum ſuum ſponſa, purpuratque nobiliſſimo auro gemmiſque intertexto pallio, amoris ſui teſſera, latè interlucentibus votiuis flammarum ſuarum deſideriis, tanquam primis cælorum ſtellis.

Remedia.

FRequentes Superiorum de damnis neglectæ orationis exhortationes & monita: de fructu etiam & varia vtilitate frequentatæ orationis.

Exercitationum ſpiritualium annuus vſus; & frequentior etiam, ſi qua neceſſi-

tas

tas poſtulauerit, aut maior quædam ignauia teporque hominem occupauerit, vt annuo vno exercitiorum igne non videatur poſſe accendi.

Præfectorum ſpiritualium in hanc rem incumbentium aſſidua ſollicitudo, diligenſque in vnoquoque inueſtigatio, ſeriæque monitiones.

Frequens lectio piorum librorum, eorumque maximè, qui de neglectæ orationis damnis, quique de fructu, emolumentis, & orationis neceſſitate ſcripſerunt.

Iuuabit in primis frequens ſeriaque cogitatio innumerabilium propè bonorum quæ ex vnica oratione diuite vena promanare ſolent.

Hac vna quidquid in humanis intercurrit aduerſitatis, tanquam molli ſpongia deletur, aut tanquam flumine diluitur, aut tanquam valido vento inimicæ nubes metum incuſſuræ pelluntur, omniaque procurſantia mala vt leues aquilone iactatæ paleæ diſſlantur.

Hæc tormentis ſuperiores cultores ſuos facit, pœnarumq; contemptores, ignibus, clauis, ferro, cruce maiores; neque ſentit animus in neruo, ſub enſe & ſecuribus qui per orationem coniunctus Deo eſt. credas in aliena carne carnifices ſæuire, cùm

mens per orationem conditori ſuo iuncta eſt.

Hæc facit contemptorem ſæculi, cùm hac vna diſcat homo, quantum inter cæleſtia & humana diſcriminis interiaceat, quantoque diuina terrenis potiora, quantumque æterna perituris antiſtent.

Hac intellectus illuſtratus nil niſi cæleſtia ſapit, deſipitque illi quidquid hîc magnum & nobile, quod illis comparatũ non niſi calcantium protrimentum pedum eſt,

Hac voluntas cæleſti amore inebriatur, vulneratur, nec quidquam iam felici vulnere ſaucia præter dilectum quærit cælo recluſum: illum turturis inſtar compare deſtituti, ſuſpirioſis queſtibus amore languidis, lacrymiſque ſuauè fluentibus, ardentibus votis depoſcit.

Hæc vna ingentem animo voluptatem parit, cùm mens cæleſtibus potata gaudiis mœrorem omnem detergit, illumque in gaudialem diem conuertit.

Hæc incorruptos nos ſeruat Deo, cùm hac vna ſalis inſtar condiamur, & ab omni vitiorum putredine intacti ſeruemur. neſcit mens puruleſcere hoc animorum ſale confricata, intactamque ſe ſponſo ſuo ſeruat.

Hac vna ductrice virtutes omnes paran-

rantur, vitia extirpantur. Docemur hoc ætatum omnium ſæculorũque exemplis; cùm eos legamus omnibus ſemper virtutibus cultiſſimos fuiſſe, qui ſpeciali orationis prærogatiua florerent.

Hæc nos iungit Deo, diſiungit ſæculo, diſcriminatq́ue ab huius amatoribus. ſine qua ſola ab his veſte diuidimur; pareſq́ue nos angelis facit. cùm hac vna ad angelorum faſtigia tollamur, & mente Deo quodam familiarioris coniunctionis nexu aſtringamur, & quantũ diuina permittunt, mutuæ cuiuſdam amicitiæ vinculo colligemur.

Sanè nihil tam potens eſt quod oratione non conſequamur. hac ſcelerũ veniam conſequimur, extenſam in vindictam iudicis manum, animumq́ue flectimus, æternis ignibus pœniſq́ue abolitis. hæc enim vna certa vt præmiorum, ita & pœnarum felix procreatrix eſt. ſine qua nullę cęleſtes gratiæ, auxilia nulla ſperanda ſunt. petite & dabitur vobis. mentiri Veritas non poteſt, præmia petenti ſpondet; negatura torpenti.

Et certè vana ſine hac omnis noſtra religio eſt, & vmbræ ſimilis, cùm quidquid ſolidæ religionis eſt, ab oratione tanquam capite, & diuite fonte defluat; inaniſque omnis

omnis ſine hac medulla, ſine his neruis, ſanguineque vis ac robur, & vmbræ quàm corpori ſimilior ſit. nemo verò huius cultor aut cecidit grauiùs, aut diu in delicto proſtratus iacuit, cùm orationis quadam quaſi manu erigeretur in pedes, in ſpem vitæ melioris, peractæque pœnitudinem culpæ.

Qui verò hanc negligit, præcipitio proximus eſt, facilis ad lapſum, pronus in ruinam, cùm, quibus per orationem firmabatur præſidiis ac fulcimentis, ſpoliatus ſit.

Et nemo ſanè carni reliquiſque vitiis paruit, niſi hac nudatus. nemo hac munitus ſanguinē hoſti dedit, vulneraúe mortem allatura retulit. quid? quòd adeò potens ab hac vna medicatio petatur, vt innumeri huius ſolius præſidio firmati in æterna caſtitate ſteterint. cùm perpauci hac deſtituti in ſepulcrum caſtimoniam deduxerint.

Et verò quicunque Religionis deſertor audiuit, antè orationem proiecit & calcauit: à cuius neglectu, per contemptum ad iurata Religionis ſigna deſerenda, regia via deſcenditur.

CA-

CAPVT II.

Ariditas, & in oratione distractio.

QVA mens tanquam terra sibi relicta, nullo aut rore rigata, aut pluuia de cælo pasta, arescit, abitque in cinerem, ventis non multo pòst insurgentibusque tempestatibus futura ludibrium: vel quacunque etiam decidua cælesti nube fœcundata fuerit, quibuscunque mortificationis rastris ac vomere proscissa; manet tamen in inerti sua sterilitate, nec nisi perpetua vigilique cura assurgit aliquando ex ignaua & infœcunda sua procubatione. Quod vt faciliùs dignoscatur, remediaque malo huic admoueantur, ariditatis ac distractionum harum causæ examinandæ sunt. quare videndum,

Num ex innata quadam naturæ conditione, instabilitate ac leuitate, quæ certis adhærescere nesciat, aut vni insistere, aut materiæ defectu, discursus inopia, aut adnata ariditate malum oriatur. quod frequens multis malum est, eoque maioribus remediis eget, quò cum natura illis pugnandum est: frequensque hoc vitium non tantùm in iis, qui omni studiorum adiumen-

iumento carent; ſed doctis etiam, quibus innata quædam mentis inconſtantia eſt, aut quibus impotens imaginationis vis dominatur, quaque violenter in alia rapiuntur, vt incogitantes ab omni oratione alieniſſimis immergantur. Crederes nauem validis irruentibus aquilonibus, nequidquam pugnante domino, ad inimica littora rapi. quo maior cura ac ſollicitudo adhibenda, ac principiis omni ſtudio occurrendum eſt, præſcindendo omnes auocantium occaſionum radices, nec vel tenuibus parcendo ne exurgant in maius malum, habitumque induat qui patitur; & è leuibus his initiis innaſcantur, non niſi violenta poſtmodum manu medicanda.

Num ex inordinato ad vitia affectu, ſiue à natura ingenito, ſiue vſu exercitationeque comparato: quæ res impedimenta adfert plurima, nec patitur mentem cæleſti rore rigari: ſaxeſcit enim, ac quaſi rupeſcit anima vitiorum habitu roborata, omniſque è cæleſti nube imber proruens è rupeo hoc monte facilè dilabitur; aut ſanè vt in profundam vitiorum arenaream congeriem decidens tam altè ariditate illius, exſuccoque ſolo imbibitur, vt nulla propè tantarum cæleſtium aquarum veſtigia ſuperſint. Euertendum proinde omne hoc

ſolum

ſolum frequenti potentique ſuſpiriorum ductu, tanquam raſtris; exſcindendæque animorum illæ rupes violenta manu, ſeriò conatu, frequenti lacrymarum fuſu. nec deſperandum aut intermittendus labor, donec cum radice excaudicemus malum. Maior omni malo animus ſit,& vincemus. Nihil inuictum audenti; ſuccedit ſperata victoria, ſi validè inſiſtamus operi. Terretur tiro clamoribus & minis, veterano etiam vulneribus creſcit animus. Idem conandum nobis,ab ipſâ difficultate animus ſumendus. Vincet quiſquis vincere audebit.

Num ex occupationum multitudine, quibus ſpiritale ſemẽ ſuffocatur,animuſq; ad externa rapitur potenti illorum dominatu totus poſſeſſus, ac quaſi in ſeruitutem redactus,aſſiduoque illorum vſu adeò altè pertinctus, vt vix elui hic color poſſit, quacunque etiam cæleſti pluuia inebrietur.

Num ex cæleſtis influxus ſubtractione ariditas hæc proueniat. Cauſę hîc inueſtigandæ negati aut ſubtracti influxus, diuinarumque gratiarum;noſtra ne culpa ſubtractio hæc euenerit, impedimentane à nobis iniecta ſint; repercuſſus cæleſtis influxus duritia cordis noſtri,delapſus frigore

re ac tepore nostro, protritus nimia ad sæcularia effusione, excussus contemptu, ac ingratitudine nostra, repulsus peccatis nostris; proiectus, ac in fugam actus occultis vitiis nostris, superbia inprimis, mẽte non casta, detrahendi facilitate, mutuæ charitatis dispersione, obedientiæ ac paupertatis neglectu, regularum ac constitutionum transgressione, politici & sæcularis ac aulici spiritus prosecutione ac imitatione? An verò nulla causa nostra, sed vel innata quadam naturæ, tanquam pulverulenti soli, ariditate. An solius Dei nutu, idque aut in meritorum augmentum, aut exercendæ virtutis ac roboris causa, aut in exemplum denique & instructionem aliorum.

Quibus omnibus seriò occurrendum, cùm ferè ex hac ariditate spiritualium rerum nausea enascatur, omniumque virtutum fastidium; cùm languorem suum mens considerat, tædioque ac diffidentia quadam speratæ emendationis, in desperationem tandem melioris consecutionis labitur, indeque ad extrema malorum omnium prorumpit, ad vocationis suæ languorem, neglectum, contemptum, desertionem, ad vitia denique omnia. Neque quidquã tam graue aut immane est, quod

his

his initiis, tanquam è copioso fonte, fertilique vena non profluat, ac in apertum vitiorum omnium campum prosiliat. Vt meritò huic malo magnis remediis occurrendum sit, ne vniuersa animæ nostræ area cælesti imbre destituta, arescat tota, & in steriles soluatur arenas, aut in noxias degeneret miricas, in venenarios frutices, in cespites dominum fallentes, solaque fuliginosa fauilla diuites, spemque fœcundæ glebæ solique mentientes.

Validè nos monet Cyprianus: *Quæ segnitia est, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris. quomodo te audiri à Deo postulas, cùm te ipse non audias? vis esse Deum memorem tui cùm rogas, quando ipse memor tui non sis?* bene in segnitiei detestationem, in verecundiæ prouocationem. audiri venimus: & dum preces fundimus, animus aliis distinetur, Simulationis hæc species est, & illudentis non deprecantis Dominum. nemo reus judicis aduolutus pedibus incertus de exitu, inter mensarū delicias animo lætus accumbit: nemo pauper eleëmosynam supplicibus deposcens votis, opes suas ostentat: nemo æger medicas in dubia valetudine deposcens De Oration. Dom.

manus ludit & ridet. nos tot criminum rei, omnium egeni, extremis malorum morbis iactati, peccatorum vulneribus concisi quid exspectamus? remedia poscimus, & tam ignauo; frequenter pectore, vt orandi potiùs videamur venisse quàm oraturi. hinc illa increpantis Domini verba
Mat. 15. sunt: *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias, dicens, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Scio vix sperari in humanis posse, vt ab omnibus aliarum rerum cogitationibus liberi vacuique, soli Deo inhæreamus, nec iactemur aut feramur sæculi motibus; conatum tamen adhibebit Religiosus, totumque se dispellendis illis impendet, dolebitq; de importunis variarũ rerum procursibus monitore
Collat. 23. c. 7. Cassiano: *Quis tantum spiritus potuit vnquam retinere feruorem, vt non interdũ lubricis cogitationibus, in ipsa quoque orationis intentione translatus repentè de cælestibus ad terrena corruerit? quæ licet omnia nonnullis qui sunt crassioribus vitiis inuoluti, leuia, atque à peccato penè aliena videantur; scientibus tamen perfectionis bonum, etiam minimarum rerum multitudo grauissima est.* Sequatur proinde magno
1. Cor. 14. conatu Apostolum præeuntem: *Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente.*

Remedia.

PRimi generis iuuari poterunt, ſi frequentibus feruentibuſque mentem animent paſcantque iaculatoriis orationibus : memores Apoſtoli, *Orationi inſtate vigilantes in ea.* Coloſ. 4. &, *Sine intermiſſione orate.* 1. Theſſ. 5. Frequenti etiam ſed breui ferè, & interrupta piarum rerum lectione; ac ſi quando meditationi ſe dederint, propoſitæ meditationis primo pũcto perlecto, ſeriò de eodem aliquid cogitent, ſimilitudinibus, aliiſque à ſe inuentis materiam extendentes, claudantque breui aliqua oratione. Tranſeant deinde pari modo ad ſecundum, tertium, quartum, donec inueniant in quo animus magis conquieſcat, in eóque perſiſtant.

Secundi generis; ſi laborauerint, vt affectionum radices aſſidua cura, & particularis examinis ſtudio euellant, ſperare victoriam poſſunt, maximè ſi temporario & aduentitio malo tenentur: ſi adnato, & quod cum ipſa quaſi natiuitate adoleuit; maiore diligentia & aſſiduitate opus erit, maiore etiam cautela & cuſtodia ſui; amico etiam aliquo monitore, maximeque ſpiritualium rerum Præfecto, qui vbi

dignum aliquid monitione obſeruauerit, non parcat.

Tertij generis nulla videntur re magis iuuari poſſe, quàm frequenti per annum ſpiritualium exercitiorum repetitione: frequentatæ enim per exercitia meditationes facilè animum memorem ſui, etiam in mediis occupationum turbis ſtatuent, nec patientur ſuperuacuè effundi. Audet in mediis occupationibus regijs
Pſal. 38. Propheta, *Concaluit cor meum intra me, & in*
Pſalm. 140. *meditatione mea exardeſcit ignis.* &, *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* quid non poterit Religioſus ſi conatũ adhibuerit? Iuuabit etiam ante occupationum aggreſſiones, animũ cum Deo componere; illiſque finitis, dicta factaque ſe-
Eccli. 18 cum examinare. vnde illud Sapientis: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.*

Eccli. 35 Quarti generis, animi ſubmiſſione (*oratio humiliantis ſe nubes penetrat*) tolerantia, perſeuerantia, ſpe meliorum, diuinorum decretorum conformatione iuuari poterunt: maximè ſi ſibi perſuaſerint, ariditatem hanc, ſubtractionemque diuini influxus euenire ad gratiæ & gloriæ augmẽtum, ad amoris & ardoris excitationem; dum negata in amorem ſui prouocant, for-

fortiusque accendunt, & alliciunt ad se animos, & tanquam calcaribus cogunt, parantque ad condolentiam in aliorum ariditatibus: ad erudiendam deinde mentem, in aliorum instructionem; ad submissionis augmentum, & spiritalis superbiæ victoriam; ad virium etiam nonnunquam conseruationem, ne ex spiritualium consolationum & illustrationum affluxu contabescant; ad patientiæ denique exercitationem, imbecillitatisque suæ cognitionem, cùm vident, quàm nihil possunt, cùm solitariè sibi relinquuntur.

Nemo hîc dicat, Non possum. quanti omnium litterarum rudes, inculti, omnibus educationis probæ præsidiis destituti, moribus indomiti & efferi, & barbara gente nati, ad summum orationis apicem venerunt? si non desit animus, reliqua aderunt. nulli enim tam natura nouerca fuit, quæ illum orationis præsidio nudauerit. facile est protendere cælo manus, mentem, verba. &, si verum illud Sapientis est: *Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi. quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnẽ* Eccli. 15

operam hominis. Nemini mandauit impiè agere; & nemini dedit ſpatium peccandi. quanto promptiùs faciliuſque mentem per orationem coniunget Deo, Creatori, Domino, Regi, Iudici, Medico, Redemptori, Patri, animæ ſuæ Sponſo? nulli occludit oſtia Deus & Pater, cùm ipſe vltrò prouo-

Apoc. 3. cet: *Ecce ſto ad oſtium & pulſo. ſi quis audiuerit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.*

Matt. 23. & alibi: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* non repelle, admitte rogantem. aderit; nec ſolitarius. non ſolet nuda venire munificentia, ſed cæleſtibus inſtructa gratuitis donis, quibus obſequentem, paſci & ornari deſiderantem, cibat

Prou. 8. & beat animam. *deliciæ* enim illius, *eſſe cum filiis hominum*. nulla hoc in re elucet magis, quàm in oratione: vt gaudere videas Deum, ſi potenti ſubmiſſaque ſuorum oratione, prouocetur ad dona, ad familiares congreſſus, ad amicas mutuaſque ſermocinationes, vt exuiſſe illum arbitreris perſonam Dei, induiſſe hominis.

CA-

CAPVT III.

Neglectus lectionis ſpiritualium librorum.

EQuibus hauriuntur arma tutelaria aduerſus hoſtes, quorum robore opprimimur, medicaminaque in ſpiritualium morborum, priuſquam animum obſederint, præcautionem; vbi obſederint, depulſionem: diſcimuſque ex his non magno negotio, quæ multorum ſæpe annorum dubia non rarò pugna, & periculis non tantùm proximi, ſed & immerſi, & obruti etiam malis didicerunt viri magni: vt quaſi vno oculi iactu & morborum & medicamentorum, pugnarum & victoriarum diſcamus genera. ita quod aliis ſudoribus & ſanguine ſtetit, nobis non magno labore paremus. Idem hîc accidit, quod aurum per immenſa terrarum mariſque ſpatia, inter vitæ mortiſque ſpem metumque quærenti; quod alteri extra periculorum terrores laborumque moleſtias vltrò defertur.

Et ferè videmus eos qui piorum librorum lectionem negligunt, ad minùs probatos decurrere, è quibus non rarò noci-

turas flammas hauriunt: & iam ardet fornax, & iaculatur in propinquo flammas, quorum antè pectus frigora & glacies constrinxerat.

Completur deinde homo totus vesanis his ignibus, non multo pòst in alienum sexum erupturus; historiis etiam fallentibus & mentientibus, inaniumque litterarum scoria, vanissimarumque fabularum narrationibus. inde iam furit in tragœdia, amat in comœdia, liuet in satyra, ludit in epigrammate, adulatur in elegia, bellumque intonat in aliis, omnemque intus non rarò faciem induit noui alicuius lupanaris. & ferè harum rerum curiosiores gentilitatem cum his imbibunt, & cum illa animæ mortem.

Hinc colloquia nascuntur parum religiosa, modesta, casta, sæculum & aulam redolentia, alienissima ab omni pietate: & totus homo procurrit in historias aut veteres, aut nuperas, in narrationes nihil nisi vanitatem loquentes; vt in exilium pulsam credas omnem sermocinationem religiosam. sequuntur liberiores cachinni, immoderati risus, gestus solutior, vox clamosior, diffunditurque vniuersus homo in sæculi mores. Contrà quos piorum librorum frequentata lectio delectat, paria

etiam

etiam colloquia, & cogitationes delectāt; vt in mediis etiam externarum rerum occupationibus, piis cogitationibus pascantur, facileque ad illas in quacunque etiam sæcularium consuetudine descendant, vtanturque pro re natà talibus magno solatio suo, magno aliorum fructu; monendis etiam, & ad optima quæque impellendis, copiosam in promptu supellectilem habeant, qua & solentur mœrentes, reprimant effusos, erigant deiectos, deprimant arrogantes, animent timidos, refrenent audaces, mitigent iracundos, excitent languentes, recreent afflictos; medicamentis denique ad omnem spiritalem morbum curandum abundent. Neque enim deesse his remedia possunt, è tot præstantissimis spiritualium rerum officinis deprompta.

Sed neque deesse materia potest in omni serio, aut familiari colloquio, proximorum saluti aptata: semper enim ex iis quæ à lectione reposuit assiduus spiritaliū lector, ad manum habet plurima, quibus vtatur, ac tanquam è locuplete penu depromat vina, magnorum antea torcularibus & calamis protrita.

Et ferè optimum quemque Deoque coniunctissimum piorum lectionibus de-

lectari videmus; plusq; ex illis solidæ haurire voluptatis, quàm quotquot sæculo immersi ex omni conuiuiorum apparatu, inaniumque lectionum & confabulationum serie: cùm & animi gaudia certiora, tutiora, puriora, potentiora omnibus corporis voluptatibus sint, possessoremque suum via recta ad felicem æternorũ fruitionem ducant; corporis verò ad interitum, & miserandam pœnarum flammarumque perrennitatem.

Et experiuntur illi, qui studiis hisce capiuntur, tanta frequenter animorum solatia, tamque valida, vt præ his non deligant orbis imperia; contemnantque quidquid hîc magnum, tanquam verrucam terræ adnatam, tanquam folium aquilone raptum, tanquam puluerem vento agitatum, tanquam bullam concha excussam; rideantque magnorum omnium conatũ in gloriam, in diademata & sceptra, in purpuram & opes momẽto eripiendas, & vt plurimùm ignibus præmiandas.

Discet deinde ex his libris lector morbos sæpe suos, quibus ignarus premebatur; simulque remedia discet; variarum etiam tentationum, & inimicarum fraudum circumuentiones, dolosasque hostilium insidiarum machinationes, vt cùm

dolos

dolos cognouerit, nouaculasque spongia tectas, effugere sciat pericula, & imminentia vitæ damna. totum denique seipsum, tanquã in speculo intuetur, abditarumque sæpe ægritudinum intima depascentia viscera causas agnoscit, mortemque è propinquo minitantem: de cuius vicinitate, aliorum docetur exemplis, viresque roburque induit, prudentibus Scriptorum consiliis, tanquam clypeis, ferro & vallo cinctus; variamque breui sapientiam colligit, cùm è singulis quod prudentissimum est haurit, ac tanquam in vnum fasciculum compositum sibi ac occurrentibus necessitatibus seponit, vsurus vbi res ratioque postulauerit.

Iam cùm in humanis animus sibi non sufficiat, sed à variis ferè profutura mutuari cogatur, breuique scriptorum compendio, multorum sudoribus vti possit; facilè videmus quantis destituantur auxiliis, qui aut aliorum, cùm possint, messes colligere negligunt, aut alienos labores contemnunt; nec horrea quidem sua aperire dignantur, aut torcularia mutuare, alieno autumno grauidanda, aut alieno pecore stabula locupletanda.

Et sanè stolidum videtur, quod sine labore possis, ingenti sudore, nec raro non

pro-

profuturo, parare velle: quaſi ingratæ ſint opes, quæ vltro obueniunt, ac, niſi ſanguine ſudoreque diu tingantur, diſpliceant. Docemur ab apibus, quæ à variis propinanda mella ſugunt, etiam à venenariis quibuſdā floribus; vt mente captum non immeritò dicas, qui vltro oblatam ab aliis ſcientiam, rerumque prudentiam contemnit; tanquam ſi inglorium ſit, alienis noctibus & lampadibus erudiri, & ſapientiam diſcere.

Remedia.

FRequens prouocatio ſui in amorem librorum piorum, certumque in eorum lectione tempus diebus ſingulis ſeponere, quod nullis occupationibus elabi patiatur.

Examinis etiam particularis circa hanc rem inſtitutio.

Communicatio cum aliquo ſpirituali viro circa ea quæ quis legit, & maximè cum Præfecto ſpiritus, aut illo non inferiore.

Pia quædam curioſitas in variorum lectione excitata, deſideriumque varia cognoſcendi. Prudenter Hieronymus: *Vnum illud tibi nata Deo, præq; omnibus vnum prædicans*

Ad Demetriadem.

cans & repetens, iterumq; iterumq; monebo, vt animum tuum sacra lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui, sementem lolij auenarumq; suscipias. & alibi: *Maximum ad iustitiam auxilium est, implere diuinis eloquiis animum, & quod opere exequi cupias semper corde meditari.* ibidem: *Pracipua tibi cura sit, legem nosse diuinam, per quam possis quasi prasentia cernere exempla Sanctorum, & quid faciendum sit, quidue vitandum, illius consilio discere.* Inuitat in hanc lectionem magnis nos sponsionibus Augustinus: *Sunt quadam delicia sancta in libris, sunt gaudia spiritalia ex diuinis eloquiis scrutatis & inuestigatis, ex dulcedine inuentionis, quam pracessit labor inquisitionis.* *Ad Celantiã.* *In psal. 38.*

CAPVT IV.

Examinis diurni neglectus, aut persunctoria conscientiæ discussio.

QVÆ res maiora secum damna trahit, quàm prima fronte cuiquam videatur: nam cùm ex seria, & non perfunctoria sui discussione & mala retegantur, & malorum causæ; perfacile est ad eorum remedia deuenire, secareque ad radicem, aut cum semine ipso euellere. quod in leui-

uibus, ac à ſuperficie tantũ tentatis morborum diſcuſſionibus perdifficile eſt : in quibus perrarò ad malorũ fontes deſcenditur; vt vel palliata tantùm ex illa naſcatur curatio, vel ignauo hoc neglectu, tacitè ſuccreſcat malum, vireſq; ſumat maiores, quàm vt vis vlla poſtmodum aſſiduitaſque curaque domet & frangat: reperitque tandem homo animæ ſuæ hortum cum certo interitu ſementis bonæ, tribulis, ſentibus zizaniiſque tam densè valideque conſitũ, vt niſi ferrum & ignem admoueat, deſperanda ſalus & fœcunditas ſit. Ita quæ neglectu inualuere mala, morâ ipſâ ingentia incrementa ſumunt, cùm fœcundior ſemper fertiliorque noxiorum prouentus ſit. quod in accurata diurna excuſſione locum habere non poteſt, cùm hac vna, quidquid noxium eſt in ſemine, & à radice, tenero etiam tum caule euellatur. neque enim patitur ſeria hæc diurnaque cura mala ſuccreſcere, aut in nocituros frutices arboreſque coaleſcere.

Naſcitur ex examinis diurni neglectu ſpiritualis quidam tepor, ac totius hominis languor: qui examinis vi excitari ſolet, ac tanquam ſuppoſito igne exardeſcere, & exurgere in flammas, quibus animi gelu diſcuſſionis frigore concretum ſoluitur.

omniſ-

omniſque mentis torpor tanquam acrioribus ſuppoſitis aculeis pellitur, animique ſomnus vigili hac excubatione pulſatur.

Labitur etiam facilè ad ſæculi mores, quicunque hanc ſui diſcuſſionem ſegniùs obit. neque pronius quidquam eſt, quàm ad illos prolabi, cùm firmamenta tuendæ Religioſæ modeſtiæ deſint; quæ à diurno examine petenda ſunt. nam niſi continuo quaſi freno mentem contineas, ad aſſueta, & naturæ adgenita dilabitur.

Spiritualibus etiam ſpoliatur armis negligens diſcuſſor ſui. neque enim ſolet illius mentē Deus ſpiritualibus armare ſubſidiis, ac tanquam auxiliaribus copiis protegere: ſed cæleſtibus deſtituit influxibus, quibus & ſe tueatur, & audenter in hoſtes eat. ſed neque vlla re validiùs armatur pectus, quàm noxiorum depulſu, ſalutariumque accerſione. vtrumq; ſolerti conſcientiæ diſcuſſione conſequimur.

Exuitur hinc etiam paullatim cognitione diuina, cùm enim ex huius neglectu, ſui ignoratione tanquam denſa nube integatur homo, fit vt in cæleſte lumen aciem intendere non valeat. ſoletque Deus lucis ſuæ radios iis ſubtrahere qui & prioris vitæ noctem, & diurnas incurſantes tenebras aſſidua cura non depellunt; ſed in

in alto negligentiæ cuiuſdam ſomno intepeſcunt perpetuis erroribus ac labyrinthis inerrantes: è quibus nunquam ſe explicabunt, cæleſti ſole ſubtracto.

Sed & nulla re alia à primæuo maiorum ſpiritu degenerare pleroſq; videmus. nam cùm diligenti ſui diſcuſſione & praua emendētur, & futuris proſpiciatur damnis; fit vt illius neglectu & excreſcant mala, ac tanquam habitū quendam induant, eantque quaſi in naturam, nec præcaueantur damna; ſed cæco quodam impetu in illa proruamus, ac tanquam atra nube tecti in præcipitia voluamur. Et nulla certè reſpublica diu ſtare poteſt, quæ legum trāſgreſſoribus impunitatem concedit, & in qua cùm bonis negentur præmia, tum improbis condonantur pœnæ. idem in animo, & interiore mentis republica fieri conſueuit: in qua niſi iudicem adhibueris qui delicta puniat, qui in omnem partem intentum oculum habeat, quique ſeria indagatione in tranſgreſſionem inuigilet; nihil exſpectandum aliud, quàm quod in republica iudice deſtituta.

Magnam etiam homo ex hac diligenti diſcuſſione ſuiipſius cognitionem conſequitur: qua deſtitutus, nulla propè ſpes reliqua bene prudenterque dirigendi ſa-

lutis

lutis vias. neque enim fortuitò quis ſe ſuaque cognoſcet. magnum ſtudium aſſiduaq; diligentia neceſſaria eſt, vt quis tam abdita, totque inuiis vijs recondita, tot anfractibus implexa agnoſcat. quod ferè ſolius examinis vſu euenire conſueuit. diſcit deinde ex hoc quibus ſubiacet pericula.

Creſcit è ſeria hac cogitationum, verborum factorumque diſquiſitione, prudentia. neque enim ille facilè cogitatione, verbo, aut reipſa labitur, qui ſua omnia ad quotidianam incudem reuocat. quique quoties prolixiora cum externis habita colloquia, toties in ſe redit, audita dictaque diſcutit. maturitatem enim talis ac circumſpectionē in omnibus induet, doctus tacere & loqui, neque facilè in pœnitenda aut erubeſcenda proruet.

Magnum etiam ex hac accreſcit animo robur. cùm enim illa duce in noxiorum veniamus cognitionem, quorum detractione melior manet animi habitudo, fit vt huius vires ſolidentur: non ſecùs ac corpus corrupti ſanguinis emiſſione roboratur, valetudinique ſuæ reſtituitur.

Continetur dehinc mens in perpetua quadam puritate ac caſtimonia. vt enim ex aſſidua zizaniorum eliminatione agro-

rum perſtat integritas, frequentique domus ac veſtium emundatione, nitor quidam ac mundities ſeruatur: ita frequenti ſeriaque ſui diſcuſſione, mentis quidam nitor ſeruatur, ne aut ſordibus obtegatur, aut aliquid de ſplendore remittat, aut maculas contrahat; quibus improuida cuiuſque negligentia creſcentibus, omnis decor obfuſcatur. quod vbi euenerit, nihil familiarius, quàm nitoris, puritatis, caſtimoniæ loco, ſordes & impura vota ſubnaſci.

Ducit deinde hæc diſcuſſio ad contemptum ſui, magnamque animi ſubmiſſionem, cùm in miſeriarum noſtrarum nos cognitionem deducat, milleque ſubmiſſiſſimę mentis cauſſas præbeat, ac quadam verecundia totum hominem perfundat. indeque exurgit in admirationem laudeſque protegentis, eleuantis ac miſerantis Domini: cùm & delictorum ſuorum frequentiam, & ignoſcentis Domini benignitatem contuetur: maximè cùm inter illa nouorum ſemper beneficiorum augmenta videat, meritarumque toties pœnarum condonationem. quæ omnia non poſſunt non ad toties totque nominibus debitarum gratiarum actionem hominem impellere: ſimulque metum incutere, ne,

ſi

ſi negligentiores in hac fuerimus, benignam miſericordemq; manum ſuam ſubtrahat,& ad immania præcipitia labamur.

Paternum ac benignum in aliorum lapſibus animum inducit, commiſerationis viſcera aperit. dum enim ſua diligens ſcrutator delicta cognoſcit, periculaque quæ ſola potenti diuina manu euaſit; facilis in aliorum culpis eſt, nec tam indignatione, quàm commiſeratione impellente medicam ac paternam manum adhibet, conſcius infirmitatum ſuarum.

Inſtruit etiam ac erudit, peritumque animarum medicum ſtatuit. neque certior quiſquã illo eſt, qui in ſe mala expertus eſt, quiq; ex ſe, aliis mederi didicit, præcauere damna, præſentia pellere, prouidere futuris. ille namque, & morborum magnitudinem, initia, incrementa, exitum, & medicamentorum vim expertus, faciliùs tutiuſque in alio exercet, quod in ſe didicit. neque vlla certior ſcientia eſt quàm quæ experientia naſcitur.

Magnam deinde ſpiritalis lætitiæ cauſſam præbet. cùm diligenti hac diſcuſſione, peccata ac imperfectiones mœrorum ac dolorum cauſſæ euellantur; ac tanquã validis frequentatiſque ventis, noxiorum habituum nubes depellantur. hinc ingens

exurgit animo gaudium; innocentiæ nimirum ſuæ, diuinæq; protegentis ſe dexteræ:quod gaudium in illa mente eſſe non poteſt, quæ ingentium ſecum turbarum cauſas circumfert. nam cùm è negligenti ſui diſcuſſione, vitia habituſque praui indies augmentum ſumant, neceſſe etiam prauorum motuum ac turbarum cauſſas creſcere. cùm nullis aliis rebus, tam potentes inſurgant animo tempeſtates, quæ illum continua iactatione tanquam decumanis fluctibus variè in omnem partem impellunt.

Denique ex hac ſui ſedula perueſtigatione, ingens delictorum pœnitudo, melioriſque vitæ ſeriò inſtitutio exoritur. hîc enim æternùm profuturæ fluunt lacrymę, quibus tanquã flumine ſordes eluũtur; exurgunt ab alto ducta ſuſpiria, quibus tanquã prçualido fulmine cælos penetramus. Et ſanè cùm è neglectu examinis huius, in denſa ignoratione noſtri verſemur, fit vt paullatim grauiſſima etiam crimina ignoremus, obducto mentis oculo, frequentata ſcelerum congerie. cùm contrà, qui diurna hac ſui diſquiſitione aſſueuit, non facilè in pœnitenda labatur; aut ſi labatur, remedia ad manum habeat, ſeipſo pòſt robuſtior & cautior. adeoque vix fieri poteſt, vt

vt qui ſeria ac diligenti bis per diem diſcuſſione conſcientiam perſcrutatur, in grauius aliquod delictum corruat; maximè cùm in ſingulis diſcuſſionibus animum in delictorum, etiam minimorũ ſeriam pœnitudinem, ac emendationis propoſitum excitet, in præteritorũ lapſuum ſeuerum dolorem, ac in futurorum cautam prouidentiam.

In quam rem illud in primis proderit, ſi in ſingulis conſcientiæ diſcuſſionibus, ſeriò, & non perfunctoriè particularis alicuius vitij, in quod frequentiùs labimur, rationem à nobis ſeriam poſcamus, conferendo inter ſe præſentis hebdomadæ dies, diſpiciendoque quos in propoſiti vitij victoria progreſſus fecerimus, cum forti validoque emendationis propoſito. quæ res vel vna ad vitiorum extirpationem, rarioreſque lapſus plurimùm poteſt.

Remedia.

MAgnorum in Eccleſia virorum in exactam examinis inſtitutionẽ nos meritò mouere debent monita. Ephrem verba ſunt: *Diebus ſingulis veſperi & manè diligenter conſidera quo pacto ſe habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. & veſperi quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina* Tom. 3. Serm. Aſcet.

teipsum & dicito, Putásne hodie in aliquo Deum exacerbaui? nunquid verba otiosa protuli? num per contemptum negligentiamq́; peccaui? num in re aliqua fratrem irritaui? num alicuius famam detractionibus laceraui? Eadem matutino tempore præscribit. eademq́; S. Dorotheus: *Vesperi sedulò quisque perquirat & inuestiget, quomodo pertransierit diem illum. rursum manè examinet quomodo exegerit noctem illam.* & D. Bernardus: *Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indic cautionem. vesperi diei præteritæ rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem. sic districto nequaquam tibi lasciuire vacabit.*

Serm. 1.

Lib. de vita solit.

Bonorum, quæ à seria ac frequentata conscientiæ disquisitione nascuntur, recordatio; malorumque ac periculorum, quæ à disquisitionis neglectu proficiscuntur, commemoratio. & ferè sola frequens diligensque disquisitio sui satis erit ad omnia vitia superanda. Sapienter Chrysostomus: *Hoc solum est quod à nobis exposcitur, vt semper recordemur mala nostra, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro his supplicemus Deo.*

De cōp. cordis.

Fortis, ac sæpiùs iterata apud animum suum propositio, seriò in accuratam conscientiæ examinationem incumbendi.

Quòd

Quòd ſi quæ impedimenta intercurrerint, quæ dilationem ſuadeant, aut conſuetum examinādi tempus adimant; nullo tamen caſu, quantacunque neceſſitate occurrente, omittenda diſquiſitio hæc erit; ſed primo quoque tempore à grauioribus vacuo, exequenda.

Proderit etiam vitæ mortiſque incertitudinem ſæpe ſibi proponere, variorumque ſubitos caſus, miſerandos & inexpectatos exitus, momentaneoſque exceſſus, & in ſumma non raró valetudine, robore ac iuuenta, improuidos raptus: è quibus timorem ſimilis in nobis exitus prouocemus, perque ſerias has conſcientiarum diſquiſitiones, mentem ad ſubitas has & momentaneas mortes paremus. Ad quam rem iuuabit in primis, ſi quando aut grauius delictum, aut grauius periculum occurrerit, non expectare conſueta diſquiſitionum tempora, ſed ſubitam in ſe excitare pœnitudinem, prouocareque in ſe contritionis actum.

Conſultum etiam fuerit, ſi quādo negligentia noſtra diſquiſitio hæc omiſſa fuerit, vltronea aliqua pœnitentia animum ad maiorem ſui curam prouocare: vt hac quaſi monitione teporem, ac ignauum à ſe neglectum pellat.

CAPVT V.

Tepiditas in iis quæ ſpiritum tangunt.

VT non immeritò tales lenta tabe, & febri hectica conſumi dixeris, quorum robur pedetentim emedullatur, vt nec ſentientes mala ſua corruant;quoque ruinæ propiores ſunt, eò minùs pericula ſua perſentiſcant.

Nec alteri rei commodiùs hæc tepiditas, animique languor comparari poteſt, quàm blattis & tineis, interiora validorum etiam lignorum rodentibus,vt ſi moram feceris,nudum corticem,exeſo robore reperias.

Rectè etiam aſſimilari tepidus poteſt hydrope aut aqua intercute laboranti, à qua paullatim opprimitur & ſuffocatur. Ignauus planè morbus, qui à paruis initiis ſerpendo,tibias ferè, indeque vniuerſum corpus occupat:ſuffocatque quidquid generoſorum ſpirituum toto ſparſum iacebat corpore, enecatq; quidquid magnum abditum latebat fibris, vertitque in limoſam quandā ſaniem quidquid venis claudebatur valetudinis bonæ.

Melancholicis etiam humoribus pręgrauato

uato ſimilis eſt tepidus: nauſeabundo in omnibus ſtomacho. ad omnia varius & inconſtans, ſibi aliiſque grauis, aliorum contemptor & ſugillator, inuidiaque in proſperioribus aliorum ſucceſſibus intumeſcens. cui cùm nihil placeat, diſplicent omnia. frigidos calenteſque iuxtà auerſatur. nec bonus haberi poteſt, nec malus vult. *Vult* nimirum *& non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.* *Prou. 13*

Sed & ſimilis eſt limaci, ignauiſſimæ inambulationis pigra fœdaque veſtigia relinquenti; cùm inerti volutatione corpus reptando trahit, ſignatq; ignauas circumductiones ſpurca colluuie, ingenti ſpectãtium calcantiumque faſtidio. idem in tepido reperies, qui in omni actione, teporis ſui lenta veſtigia relinquit, nauſeam ardentibus paritura. & ſanè nihil ab illo exſpectes, præter ignauas quaſdam molitiones, pigro tepore ſignatas, vt aliquid voluiſſe illum potiùs, quàm feciſſe deprehendas: adeoque nec voluiſſe quidem, niſi quæ propenſioni ſuæ amica, amicum teporem fouent.

Vetus dictum & verum, Potior eſt exercitus ceruorum leone ductore, quàm leonum ceruo duce. vt videamus omni gentium ſententia, quantum poſſit ardor,

animuſque excelſus; quantum ſecum detrimenti damnique trahat mens vilis & tepore quodam cincta. leo nimirum vnus tot ceruos leones facit, ceruus vnus tot leones ceruos. Ita accenſus ductoris animus in reliquos ardorem ignemq; diffundit; mens tepida ducis in omnes teporis languoriſque ſui virus iaculatur. Ad ardua ſanè, & victura idoneus eſſe tepidus non poteſt; cùm quæ in poſteritatem abitura ſunt, calorem & ignem quendam exigant: ſine quo nemo manum extendit ad victura. Ingens nimirum animus eſſe debet qui ad excelſa dexteram porrigat. hunc animum interior quidam æſtus propellit. at in tepido languet omne pectus, caretque hoc magnarum cogitationum prouocamento. & ſanè niſi amoris quidam æſtus hominem protrudat, quid ſperari magnũ poteſt? cùm ab vno amore meritorum magnorumque menſura naſcatur. ab illo nemo excluditur. pares Reges diuiteſque ſeruis pauperibuſque ſunt. nulla conditionum, genituræ, opum, honorum diſcrimina amor nouit. hunc amorem in tepido non reperies: ardoribus enim amor omnis fulcitur, ignorat frigora. Iam quam mercedem à Deo tepidus ſperet, mercedis menſura deſtitutus? neque enim ille tam

dono-

donorum magnitudinem, quàm largientis ardorem intuetur. misera alioqui futura pauperis conditio, qui sola mente, magna magnis remuneranda præmiis donare potest. ita viduæ illius Euangelicæ laudatus animus, non minuta duo. & maiora hæc fuerunt magnorum thesauris, cùm ab ingenti animo duo venirent minuta, abitura in talenta, si opes animis pares fuissent.

Nec in vno primo possessore suo tepor hic manet, sed noxiæ instar scabiei ac pruriginis contubernales occupat. arbitreris lepram latè se spargentem, ac in obuia quæque sæuientem. ita serpit hoc malum, & ab vno capite totam propè non raró familiam occupat. extinguiturque vnius exemplo ardor quidam mentis, ac quasi iniecto flumine tepescit prior flamma. & qui ignis antè fuerat, nunc solo fumo, ignem aliquando fuisse ostendit. pœnitet nimirum ignium quia pœnitet laborum: molliaque blandaque amplectimur, cùm domesticum exemplum videmus. noxia enim potentia in exemplum & imitationem sunt.

Ingens deinde teporem pusillanimitas comitatur, animus deiectus, varij metus ac timores plurimũ inanes, suspicionumque

que integra nemora. quæ omnia potiendarum rerum desperatione clauduntur: è qua malorum omnium extrema nascuntur. bonitatis diuinæ diffidentia, miserationis desperatio: ac denique cælestium non iam neglectus tantùm, sed & contemptus quidam. nam cùm labores fugiat, videatq; se ad illa sine his peruenire non posse, in contemptum illorum deuoluitur: cùm carere cælestibus malit, quàm sudorem in illorum prosecutione fundere. ita carior illi cælestibus sudor est. vt similis sit
Sap. 2. illis qui apud Sapientem inclamant: *Extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis solis. Venite ergo & fruamur bonis, vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequã marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* cùm enim desperent cælestia quæ solis laboribus parantur, vertunt conatum suum mollem ad humana, omnemque in iis felicitatem ponunt, cùm non magnis sudoribus hæc parentur, vt quæ obuia sint, & vltrò etiam se ingerant, imò & non raró etiam reluctantibus se obtrudant.

Et

Et verò nemo è nobili Religioſo vertice, niſi per immania teporum prçcipitia ad malorum profunda delapſus eſt: vt per tepiditatis incrementa, tanquam per præcipites gradus, aut decliuia montium, ad infelicia præcipitia labamur. nemo etiam Religioſam ſtationem ſignaque in quæ iurauerat deſertor reliquit, qui non priùs à teporibus his proritatus ac delinitus, longa quaſi manu ad turpem infortũnatamque fugam deductus fuerit. nemoque ſpiritalis militiæ deſertor audiuerit, qui excuſſo tepore, fortiter Religioſam ſemitam preſſerit.

Benè dictum à Sapiente: *Spuria vitulamina non dabunt altas radices, aut ſtabile firmamentum collocabunt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint, infirmiter poſita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringẽtur enim rami inconſummati, & fructus illorum inutiles & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti*. Spuria in Religione vitulamina, & torpore quodam deſides ſunt, remotiſſimi à germanorum Dei filiorum affectu. neque altas in ea radices tepor aget: neque debilius vllũ fundamentum tepore eſt. cui quidquid ſuperſtruitur, aduerſis ingruentibus, radicitus euellitur: ſed neque ſi excreuerit in arborem, Sap. 4.

rem, ramos fructuſque dabit perennaturos: ac ſi quos dederit, inſuaues, & in fauillas aut quaſi in farinam cōmolendos dabit. inſipida enim omnis operatio tepentium eſt, & ſtomachum motura. vnde
Apoc. 6. illud: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Nec mirum hoc videri debet. cùm tepidus omnis inſtar tepentis ſit aquæ, vomitum prouocantis. quid verò fœdius vomitu in humanis? nauſeantis verò hîc ſtomachi conſuetudo exprimitur, qui noxia à ſe valido impulſu repellit, vt reliquo corpori bene ſit: ne, ſi nocitura hæc contineat, ad reliqua abeat hoc virus, & toti paullatim corpori interitum paret. Hinc grauis et-
Iere. 48 iam illa interminatio, *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* nec mirum, cùm in tantæ maieſtatis oculis conſtitutus, ignaua quadam ſocordia diuinas res exequitur, tantis promiſſionibus locupletatas, tanquam ſi res ludicras pertractaret. ita dum ludit in re ſalutis, infelici plurimùm exitu luditur; & ſeriò deſtituitur à Domino, qui non ſeriò tanti Dei res peregit.

Fortiter proinde per Sapiētem nos Do-
Prou. 6. minus ad labores inhortatur: *Vade ad formicam, ô piger, & cōſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præcepto-*

ceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Vsquequò piger dormies? quando consurges è somno tuo? paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conseres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas longè fugiet. Erubescat tepidus doceri à formica. cælo natum doceri ab infima bestiarum, & prudentiam discere ac futurorum prouidentiam ab insensato animalculo. vt paret hic sibi quod æternùm prodesse queat: tepore nunquam parauerit. labore & sudoribus æterna veniunt. Nam quid aliud speret torpore marcescens, quàm vt ab egestate tanquam ab armato prematur, perennibus cęlorum diuitiis exclusus? *Egestatē enim operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat.* Prou. 10 Sapientis verba sunt & illa: Prou. 12 *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.* Addit, *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Pro. 13. Et illud, *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Pro. 18. Egestatem anima remissa, fortium verò manus viriliter certantium, & de genu pugnantium, quibus à vulnere & sanguine crescit animus, opes parabunt æternas.

Hinc

Hinc meritò ſtolidiſſimi cenſendi ſunt otij ſectatores, quibus animæ panes cæleſtes gratiæ,& æterni fontes cæleſtium donorum negantur. hinc illa eſuries, & infelix tepentium ſitis, quæ à negato cæleſti cibo potuque naſcitur; atque hinc etiam promiſſorum diuinorum bonorum abdicatio. hæredes eramus. excludit nos tepor vt tam illuſtribus indignos. quæ ſola virtute, vigili cura, profuſis ſudoribus, indefeſſo labore parantur.

Eleganter torpentem deſcribit Sapiens: Pro.26. *Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo. abſcondit piger manum ſub aſcella ſua,& laborat ſi ad os ſuum eam conuerterit.* Et tamen *ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.* Commoditatibus nimirum ſuis tanquam molli lectulo indormit piger, frigora metuens. hinc illa ignauia retractæ dexteræ, orique cibum negantis. negat ſubtrahitque hunc ſibi animę cibum tepidus, laborem faſtidiens, quo ſolo cibus ille paratur. nec pudet illum à puellis pueriſque vinci: quorũ non pauci contemptis calcatiſque mollibus, per dura & aſpera cæleſti cibo paſti ſunt: per vulnera nimirum & ſanguinem cælo inſcripti. &, quod ſtolidiſſimũ eſt, ſapiens ſibi piger videtur; quaſi prudenti circumſpectione

ſpectione & ignes & frigora fugiat, & inimica corpori deuitet: gaudet nimirum blandè ludentibus, & quadam dulcedine molliter diſſuauiantibus: damnatq́ quos duris & aſperis calcatis, per ardua viam ſibi ad æternitatem ſternere videt, quaſi naturæ aduerſantia vltro auidi amplectantur: ignari, æterna illis præmia, torpentibus verò nullo æuo morituras pœnas parari. &, *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat*. tepentibus enim dormientibuſque nobis, ac tanquam de re ſalutis nimiùm ſecuris, nocitura aduerſarius ſemina inſpargit, oppletque malarum cogitationum ac deſideriorum zizaniis pectus, valido antè virtutum aratro ſubactum. Prou. 24.

Hoc malum vbi inualuerit, ad arduà quæque ignauiſſimos reperies, ſed neque facillima niſi placentia admittent. Vrges, & inſtas operi? negant ſe poſſe, inualetudinem cauſantur, oneriſque muneriſque magnitudinem, impares vires.

Succedit his quædam ſpiritualium rerum nauſea, horror paupertatis, obedientiæ & pœnitentiarum, omniſque omnino auſteritatis; dum mollia captat animus,

& blandientibus se totum immergit, deferuescente spiritus ardore, ac vniuersim mutua refrigescente caritate.

Itur deinde regia via ad corporis commoda, ad prodigam in cibum, potum, somnum profusionem, ad voluptatem denique suaue ridentem, prouocantem, & ad se molles hosce spiritus allicientem.

Neque aliud sperari ab hoc tepore potest. nam vbi elanguit ardor spiritus, extabuitque pristinus æstus, ac quasi in fauillam cælestes antè flammæ abierunt, nihil nisi inanem fumum, leuemque ac euanidum vaporem sperare possumus.

Et certè abacto pristino ardore, animique calore emortuo ac consepulto, omnium spiritalium rerum mortem quandam ac interitum sequi necessum est: incipitque exinde viuere caro, cùm quantum illi spiritus decedit, tantum illi vitæ accedat; quantumque spiritui cura cælestis subtrahitur, tantum huic sæcularis auræ succrescat. è tepore proinde illius, ardor huius enascitur: ita namque in his comparatum est, vt quantum detrahitur vni, tantum addatur alteri, quantum decrescit vni, tantum alteri accrescat: vt vnius interitus, vita sit alterius.

Inuigilandum proinde ne noxius hic tepor

tepor animum occupet. nam vbi illum semel possederit captiuumque duxerit, nequidquam ferè melioribus ignibus excites: tam alto sopore pectus illiditur, vt nec potentissimis quidem spiritalibus prouocamentis è profundo, quo tenetur, somno, ad se redeat, & nihil iam huic in omni vita serium. vt ludicra, & comœdiæ scenam grauissima quæque peragit: nec vt sua, sed vt aliena retractat: si dederis, accipiet, & vix aliquãdo vel offerenti manum porriget: quòd si vltro non inieceris, nec desiderabit quidem, multoque minùs sudorem effundet, aut laborem impendet: sed neque spe felicis æternitatis, aut infelicis æternitatis metu commouebitur: in gloria, aut inglorius vitam ducat, iuxtà habebit. propone vtriusque vitæ præmia, laboribus terretur: propone huius & alterius iudicia vitæ, tabescet ignauia; nec aut ad vnius gloriam, aut ad alterius prouocabitur tormenta. narra quæ æternitatẽ tangunt, fabulæ illi videntur; quæ Iudicem Deum, tragœdiæ fragmentum. Nec plurimùm magis præmiis pœnisque propositis mouebis, quàm cadauer minis: imple mẽtem terroribus, imple gaudiis, virtutis speciem propone, & quidquid in illa prouocat in sequelam, in admirationem, in

laudem , in animi tranquillitatem & pacem nullo calamo explicandam; adde cælestem amorem , & quidquid vnquam flammarum iaculatum est cælum , quidquid ignium infernus; emarcidum truncum arbitraberis : nisi quòd belluarũ more pronus rapiatur in corporis commoda, felicitatemq; in his ponat suam : quidquid verò ingenio, labore, industria assurgit ad magna, execratur.

Sed neque fidi huic quidquam potest, nec tutò aliquid committi, vnaque ferè huic beatitudo est, in ignauo otio & fabulis consenescere: nisi quòd, vt dixi, carnis plerumque vitia sequantur hunc teporem , eò maiora validioraque, quo languor hic maior est, altioresque in homine radices egit. quod vbi euenit, nihil in eo, non dicam Religioso, sed nec Christiano dignum reperies.

Remedia.

ORationum, meditationum vsus frequentior, piorum librorũ, vitarumque Sanctorum frequentata lectio: neque credi potest quantum exempla in imitationem possint. puerorum enim virginumque ignes calcantium, tormentis tanquã rosis

rosis inambulantiũ, pœnas tanquam mensarum delicias amplectentium, cogitationes, quem non teporem pellant? iam Christi Domini passio, calentes lacrymæ, fusus sudor, sparsus sanguis, immitia verbera, corona spinea, immania vulnera, claui, crux, lancea, quid non poterunt in religioso pectore, si seriò frequententur?

Mortificationum deinde, Sacramentorum, ac confessionis vsus solito maior: consultissimumque fuerit fortibus pœnitentiis tanquam immissis ignibus teporem pellere. validissima enim remedia sunt quæ à sensibus petuntur. magnus ille est, qui nusquam pepercit sibi: prudens, qui in se punit quod in alio displicet: fortis, qui pœnarum metu ad magna se cogit.

Spiritalium exercitiorum crebrior repetitio; frequens vsus piarum apud Deum aspirationum, maximeque earum, quæ aut in amorem illius, aut in laborem ex præmiorum aut pœnarum magnitudine impellunt, mentemque ad duriora ac diuina prouocant, auocant à suauibus & perituris. quæ si frequententur, tanquam perpetuis flammis inardescit animus, ac tanquam suppositis ignibus æstuant præcordia Deo plena. quibus accensus non facilè intepescit animus.

Diligens examen orationum, ac meditationum factarum, feriaque negligentiarum distractionumque in illis disquisitio. Serium deinde emendationis propositũ, excitationesque pellendæ tepiditati idoneæ. Neque satis fuerit in eo qui tepore hoc oppugnatur, si bis per diem examen instituat. iteret frequenter, post Sacrum, Horas, pias lectiones, conciones, catechizationes, prolixiora colloquia, studia. Incredibile est quantum breuia hæc examina, mentem sibi præsentem contineant, quantum animent; dum & lapsus suos & pericula intuetur, & fortibus se ipsum propositis ad magna exacuit.

Frequens consideratio diuinæ præsentiæ, magnitudinis illius, potentiæ, scientiæ. hæc qui propiùs considerabit, facilè teporem exuet inimicum Deo.

Iuuabit etiam in terrorem cogitatio iudicantis Dei, incertitudinis vitæ, æternarum pœnarum, paratorumque cælo præmiorum. vtriusque enim æternitas vehemens calcar est fortiter audẽdi & explẽdi.

Proderunt etiam frequentatæ per diem cogitationes, Omnem diem primum, omnem vltimum esse; illum in ardorem, hunc in terrorem. & magnorũ illud, Quare venisti? quis instituti finis?

Com-

Commodorum deinde incommodorumque discussio, quæ aut ex ardoribus, aut tepore nascuntur, non poterit non ingenti spe bonorum, malorumque metu, mentem accendere ac terrere, teporemque omnem excutere. verè Prosper: *Sicut corpori noxium est, corpoream escam non posse percipere; ita animo periculosum est, spiritales delicias fastidire.* Sent. 112.

Caussam denique teporis consultissimũ fuerit inuestigare, inuentãque valida manu euellere. neque sanè quidquam facilius quàm repertam pellere: qua etiam ignorata, nihil solidi sperandum est. cùm ab huius cognitione omnis victoriç spes pendeat. & principiis maximè inuigilandum est. maximè cùm in hoc vitio à tenuissimis & quę propè sensum omnem fugiunt, quasi per insensiles gradus ad extrema ducamur, eorum more qui per præcipitia labuntur, qui non antè desinunt quàm ad ima variis infelicibusque volutionibus deuenerint. initiis proinde fortiter insistendum, ne in medio infortunatissimarum volutationum serò remedia cogitemus, cùm non teporẽ tantùm sed & nauseam ac spiritalium contemptum imbiberimus. Iam cùm hostibus vndique cingamur callidis audacibusque, non tepenti-

bus consiliis opus est. domesticam patimur carnem, quæ nullam oppugnationibus moram concedit: ambientem mundum, ludentem, blandientem, allicientē, multa promittentem: insurgentem crudeli, effera, subdolaque simul infestatione dęmonem, singula vigili cura obeuntem, ac in omnem momento omni perdendi occasionem intentum. quo magis tantis domi forisque hostibus in æternis nocendi excubiis stantibus, ignauia teporeque pulso, inuigilandum quaqua parte saluti est. nusquam indormiendum. omnia etiam tuta circumspicienda, metuenda: nusquam, nunquam arma ponenda, ne hostili pateamus ferro, ne insidiis, ne inglorio tandem exitu tepentem pigramq; vitam signemus. Et sanè turpe est Religiosum, ab opum, honorum, voluptatumque amatoribus vinci: quos ingenti ardore alacritateque ad summa vitiorum tendere videmus, non sudoribus, non sanguini parcentes. & quid non audet auida humanarum fors hoc momento periturarum rerum sitis? quanto molimine in breui peritura insurgit; cùm audaci calcatu per contemptum etiam vitæ ad ruitura vota sua pergat? Turpissimum verò tantis illis æstibus in momentanea hæc insurgentibus, Religiosos

giosos beata æternitate proposita, ad cælorum non peritura præmia, ignauo protrudi potiùs quàm progredi gressu. quid hic speret, nisi qualia ab ignauo pectore exspectanda sunt, post grauem nimirum cum euangelici talenti fossore, Domini reprehensionem, pœnarum æternitatem?

Teporis autem ferè hæ caussæ. I. Consuetudo è sæculo in Religionem deportata, quæ in naturam abiit. hæc valido frequentique conatu, ac quasi flatu prouocatis sopitis ignibus, & sæcularium adhuc cogitationum cinere tectis, contrariisque consuetudinibus pellenda erit.

2. Naturalis quædam animi inconstantia. qua nulli certæ rei inhærentes, ad varia semper manum protendimus, nouorum auidi, veterum pertæsi: omnia nimirum tentasse iuuat, cùm vna ferè veritas virtusque gradiantur via; dubia semper error, sui consiliorumque ignarus.

3. Defectus bonæ voluntatis. quæ vna potentissima spiritualium omnium profectuum caussa est. excitanda illa erit Christi Sanctorumque exemplis, pœnis, præmiis, æternitatis vtriusque.

4. Imprudens & supra vires feruor, violento molimine expressus; qui ferè in languorem degenerat, cùm indiscreto cona-

tu robur omne paullatim exteritur, viresque vniuersim concidunt, totaq; valetudo eneruatur, nec se ad magna potest extendere, intempestiuis ardorum laboribus fracta. prudentia corrigendum hoc malum, & sapiente Superiorum ductu.

5. Domesticæ disciplinæ neglectus. cùm teporis languorisque omnis, conniuentia excessuum, mater sit: qui Superiorum vigili cura emendandus. vetus enim illud verum, Vbi rigor, ibi vigor. si prudenti Superioris manu ducatur, ne nimius rigor in seueritatem labatur, inde in animorum alienationem, & odia.

6. Laboris fuga, otij amor. vellemus nimirum, sed labore terremur. extimulanda proinde voluntas erit potentibus timoris Dei, & infelicis æternitatis stimulis.

7. Institutionis, & boni exempli in Superiore defectus. doceat; plus tamen rebus, quàm verbo, & imitatores habebit. nam vel solo rubore sequentur præeuntem.

8. Insurgentium difficultatum metus. qui ad infima abiicit, terret à magnis. expellendus ille, propositis fortibus in vtroque sexu in prima iuuentute exemplis, præmiorumque magnitudine.

9. Pusillanimitas. quæ è diuinæ prote-ctionis

ctionis & auxilij diffidentia naſcitur. hæc ingentibus Chriſti ſponſionibus, omniumque ætate teſtatiſſimis exemplis depellenda erit. animuſque ad æterna & magna erigendus, ingentique in Deum fiducia excitandus.

10. Neglectus minimorum. ſunt enim hæc tanquam flabra ignem prouocantia, tanquam ligna flammarum & calorum materies, tanquam pulueres qui denſati proſpectum adimunt, tanquam raræ nubeculæ, quæ compactæ noctem inducũt, lumen adimunt.

11. Profuſa paſſim loquendi licentia. qua ferè hauriuntur quę internum æſtum minuũt, profunditurque omnis animi calor. in cuius locum tepor ſuccedit, & generoſi antè pectoris languor.

12. Nimia ad externa effuſio. reſtringẽda hęc erunt, & excitandus ſolitudinis cæleſtiumque amor, vitæ breuitate æternitateque propoſita. quòd ſi obedientię imperio implicamur externis; frequentibus repetitiſque per diem piis aſpirationibus, mens indiſſociabili quaſi quodam nexu, iungenda Deo: temporaliaque negotia, diuinorum incentiuis farcienda erunt. ne his deſtitutus animus, diffluat in puluerem.

Quo-

Quoties denique deuotionis feruor intepuerit, consultum fuerit illud B. Bernardi grata memoria repetere: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad culpam præteritam quæ remittitur, ad gratiam præsentem quæ immittitur, ad inferni pœnam quæ euaditur, & ad gloriam futuram quæ repromittitur.*

Bern. de conuers. ad clericos, cap. 30.

CAPVT VI.

Mortificationis neglectus.

E Quo simul omnia propè mala nasci videmus. Neque cum immortificata hac affectuum ratione, castitatis, paupertatis, obedientiæ obseruatio, aut solida aliqua virtus consistere, aut in vocatione constantia sperari prudenter potest. diu fortè in alta permittitur pace, nec bella sentit, aut inimicas experitur acies; continebit se intra modestiæ, ac quasi virtutis limites: at vbi insurrexerit hostis, nec minis tamen, sed conserto fortiter pede, armis & ferro inassuetum malis pectus aggressus fuerit; cadent animi, labascent genua, & ferè antè succumbet, quàm verbera senserit, adeoque ad solas etiam hostiles expallescet minas, & victorem agnoscet, cuius non expertus est dexteram.

Tironibus hoc euenire ſolet, quos ſolus hoſtilium armorum fulgor terret, & in fugam vertit. Veteranus, cui cum pugna & lucta, dandiſque accipiendiſque vulneribus quædam quaſi amicitia interceſſit, quique non vno pugno diſculptum pectus habet; animos à ſanguine induet, aſſuetus poſt vulnera victoriarum.

Perpetuam deinde mentis inquietudinem ſequi neceſſum eſt, internæque pacis turbationem. neque enim quies ſperari poteſt, vbi perpetua turbarum cauſa eſt: cumque vniuerſa ſpiritalis vita, fructuſque à benè mortificatis affectibus pendeat, tanquam à benè ſubacta & proſciſſa terra, ſemineque mortuo ſimillimo ſperati agrarij fructus; fit vt mortuo ſimilior dici poſſit, in quo crudi adhuc dominantur affectus, à quorum fœcunda malignitate nihil niſi agro Dominico nocitura proueniant: neque enim è ſcrupeo hoc agro, loliis ac zizaniis obſito, magna expectari poſſunt. nam vt non improba terra ſit, ruderibus tamen, ac miricis innaſcentibus; quidquid eſt ſeminis boni ſuffocatur, ac quaſi inimico pede proteritur, vt magno licet ſe conatu in herbam nonnunquam erigat, ſpem tamen raritate ſua fallat, nec ad maturitatem deueniat; cùm ferè in me-

dio

dio ſperati fructus noxiorũ pondere corruat, aut exareſcat.

Sequitur deinde domeſtica vniuerſim turbatio, dum ab huiuſmodi malè mortificatorum affectuum inquietudine, domeſtica pax turbatur, commouentur animi, & ab vnius ſępe malè ſubacta mente multorum ſequuntur commotiones, & quædam quaſi tempeſtates; dum his tanquam flabris, iuniorum inprimis, minuſque ſolidorum animi grauiùs commouentur, excitanturque in paria exemplo, ac in imitationem prouocantur; dum ferè ad peſſimorum imitationem natura feramur, nihilque pronius ſit, quàm præeunte aliquo tanquam duce, reliquos ſequi, à quibus vniuerſa domeſtica pax ſcinditur, ac quaſi imis ſedibus concuſſo mari, tranquillitas in tempeſtatem vertitur; cùm neque iam quiſquam alteri cedere, nemo inſurgentium quorundam impetus declinare, nemo durioribus interdũ irruentibus, molliora, ac veluti ſaxis puluillos obiicere, nemo procurrentibus locum, ſpatiumque curſui concedat. quod vbi fit, & aſpera duraque paribus incurrunt & illiduntur, quid niſi fragmenta & ignes expectes? Vnde poſtmodum animorum alienationes, acerbioreſque indignationes naſcuntur, per-

perpetuiſque propè hiſce mentium æſtibus vniuerſa familia iactatur, periculiſque plena ſunt omnia; dum ſinguli immortificatis impacatiſque motibus præcipitio, quàm certę ſtationi viciniores ſunt. neque fieri poteſt, vt à malè ſubactis animis, non ingentes inſurgant fluctus, qui pacata etiam aliorum littora conturbent ac quatiant; vt totum iam domeſticum elementum in non conſuetos exurgat motus naufragiis proximos.

Sed neque quidquam magni ab his expectari poteſt, cùm in perpetuo non vano metu Superior ſit, ne in pertractandarum rerum decurſu, ſi quid non placiturum occurrat, aut minùs iudicio illorum conforme, erumpant è cruda hac affectuum compoſitione, in vniuerſo corpore pœnitenda. neque committi illis quidquam poteſt, à quo Religioni decus ſperari, aut damna timeri poſſint: ſemper enim iuſtus ille metus, Superiorum inſidet animis, ne qua parte elabantur, ne qua in erubeſcenda erumpant.

Quòd ſi iuſto hoc Superiores metu ducti, non credant honoratiora, periculum eſt ne in graues & nocituras indignationes inſurgant, & dum ſe contemptos arbitrãtur, in ſaluti ſuæ Religioniq́ue nocitura

tura prorumpant; vt ad quamcunque ſe Superior partem flexerit, non effugiat pericula. Quare neſcio an aliquid grauius euenire poſſit, cùm neque ſi fidat, neque ſi diffidat Superior, immortificatæ huius mentis ſcopulos euitare poſſit. vt autem inter hæc turbati pectoris, tanquam turbidi maris breuia, tam certò clauum dirigat, vt in neutram partem illidat nauem; ingens omnino induſtria, longaque experientia, & prudentia neceſſaria eſt: ac nec in ſumma illa quidem ſemper effugere naufragia poterit.

Remedia.

AB ipſo Religionis ingreſſu peti debent. nam & ſuauiùs & tutiùs peruincuntur mala, ac quaſi in ſemine ſuo præfocantur in primo illo quiduis ferendi æſtu, quàm cùm mora inualuerunt, calorque ille victoriæ ſuiipſius elanguit & deferbuit.

Non ab omnibus ſimul inchoanda res eſt, vnique rei primò admouenda manus, & à facilioribus, minuſque radicatis initia ducenda ſunt, vt aſſueſcat paulatim animus vincere, audeatque etiam maiora tentare.

Prô-

Proderit in primis adhæc particularis examinis ſeria inſtitutio, frequenſq; commodorum incommodorumque ex hoc neglectu naſci ſolitorum in vtramque partem, exemplorumque tam veterum, quàm recentium commemoratio.

Prudenter Leo monet: *Toties peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur. & pretioſa in conſpectu Domini etiam iſta mors Sanctorum eſt, vbi homo occiditur mundo, non terminatione ſenſuum, ſed fine vitiorum.* & Auguſtinus: *Moriatur homo, ne moriatur; mutetur ne damnetur.* optanda mors, qua vna viuimus, qua ſpoliati morimur. prudens delectus, mori vt viuas: non viuere, ne moriaris. bene viuit qui moritur. felix mors qua vna viuimus: infortunata vita qua morimur. Habemus in hanc rem illud Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* & apud Ioannem: *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternã cuſtodit eam.* Eleganter in hæc verba Auguſtinus: *Magna & mira ſententia, quemadmodum ſit hominis in animam ſuam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti. felices qui oderunt*

In ſermon. de natali 7. Machab.

Epiſt. 114. ad Sophiã.

Luc. 14.

Ioan. 12

Trac. 51 in Ioan.

runt custodiendo, ne perdant amando. & Chrysostomus: *Aenigmati simile hoc dictum videtur: non tamen ita est, imò verò praecipuae sapientiae plenum. Et quomodo qui amat animam suam, perdet eam? qui absurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui praeter debitum ei indulget: quemadmodum è contrario, qui odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est qui non paret ei cùm noxia iubet.* Facit hoc Religiosus omnis, qui se salutemque suam amat. mortis huius non tantùm oblatas fortiter amplectitur caussas, sed vltro quaerit, tanto futurus Deo gratior, quanto pluribus mortibus nobilitatus. foecunda mors, qua centupla foeneratione in vitam exurgimus aeternam. eo magis quòd interminantē habeamus Dominum: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* & Apostolum: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* & de se propheta Regius: *Propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oues occisionis.* monetque Apostolus: *Mortificate membra vestra quae sunt super terram.*

Homil. 66. in Ioan.

Ioan. 12

Rom. 8.

Psal. 43.

Colos. 3.

CAPVT VII.

Regularum etiam minimarum neglectus.

DE quo illud dici poteſt, *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*. & ferè à minimorum neglectu & tranſgreſſione itur ad maiora; vt hæc minima, gradus quaſi quidam ſint ad ingentia præcipitia. neque facilè quiſquã primo quaſi ſaltu ad deterrima deſcendit. à paruis ferè initiis ad ſumma exurgimus, & maxima quæque mala à tenuiſſimis profluxere principiis; quę neglectà, nulla poſtmodum arte reparanda damna attulerunt. Nec mirum à tam leuibus ſubnaſci maxima: ſerpunt enim mala, & dormientibus nobis, ignauoque quodam ſomno illiſis, ſuccreſcunt tenerrimi frutices in arbores ingentes, quæ ſuperbo poſtmodùm vertice de robore ſuo gloriantur, deſpectantque infra ſe poſita. Eccli. 19

Nec inter parua hæc numeranda, à quibus ad maxima decurritur, ad immania vocationum præcipitia, ad carnem & ſanguinem, & omni ordini erubeſcenda. ita tenuis nubecula, ſolis proſpectum adimit: & parua paruis innexa animum denſa caligine cingunt, proſpectumque vt melio-

rum, ita & periculorum adimunt. Sanè à ſcintilla neglecta ad humilem arenam nobiliſſimæ proſtratæ iacent ciuitates, è leui vulnere & morbo, frequentes magnorum mortes. & non gutta cauat lapidem? tam mollis elementi pars minima ſaxa & rupes. & ſtillicidia rara tectorum, ferrum & chalybem, & duriſſima quæque marmora, ferro non rarò imperuia, exedunt.

Iam quàm magna è minimis proſtrata iacent? à tineis & blattis emedullantur robora. & minimum animal, fluctuum rabiem, ventorum ſæuitiam, & nauium ludit magnitudinem. à cuniculis & formicis vrbes euerſas legimus. crocodilum ichneumon interimit, baſiliſcum muſtela, bufonem araneus, & ab imbelli populo & ſudibus armato ingentia armata agmina internecione deleta ſunt. Eua in vno ſerpentis alloquio perit, Adam in Euæ? inde in omnem poſteritatem vnius pomi improbitas tranſit: & pereunt tot millia quæ totius paradiſi nec ceſpitem nouerāt. in vno mulieris aſpectu cadit Dauid, leones & vrſos & Goliadas aſſuetus ſternere; in Dalila Philiſtæorū terror victorque Samſon, in variis Salomon. pietas, fortitudo, prudentia, qualia nulla ętate, in femina iacēt. & non nobiliſſimi ductoris felicitatem

vna

vna Iudith ſtitit? & quantula res mulierculæ aſpectus vnus, familiarior ſermocinatio vna, curioſior non caſti penicilli intuitus vnus, impurior calamus, laſciuior cantus, mollia verba? & tamen in omnem ex his ętatem bella retulit non vnus, & intulit ſepulcro vulnera, ab vno curioſiore oculorum iactu, vna in omnem vitam pœnitenda laſciuiore lectione, vno leui infelicique contactu. Dictum verè: *Nil tutò in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies.* *Curt. lib. 6.* Quantæ deinde, ac quàm validæ res è minimis exſurgunt? è tenui lino ingentia licia, è minimo ſemine ingens arbor exoritur, è zizaniorum vna aut altera plantula neglecta totus ſilueſcit ager. & quid inualidius ſtramine & ſerico? adnecte, & nullis viribus confringes. è minimis arenis ac lapillis quanti ſurgunt montes, vaſtiſſima palatia, ſuperbiſſimæ moles, celſiſſimæ turres? quę iiſdem quibus ſteterant artibus euertes. minimorum aggeſtione ſteterunt, minimorum ablatione corruent. & quàm tenuibus initiis ad ſummam erigimur eruditionem? è minimis elementis, è mutis inanimatiſq; voculis. è paruis etiam opibus ad auri talenta, è plebeio ſago ad orbis imperia.

Tepeſcit in his paulatim Religionis ac

instituti sui amor, dum ea negligunt quæ proprij instituti sunt, & per quæ magis etiam, quàm à maximis, ab aliis distinguimur. Votorum namque obseruationes & violationes, cõmunes omnibus reperies, si votorum vim roburque spectes. minora reliqua licet sint, tamen ab his discriminibus & ornamentis, reliquorum discrimina nascuntur. Et ferè qui vocatione deserta, sæculum petierunt, à minimorũ neglectu ac contemptu inceperunt, à quibus pedetentim ad extrema venerunt. Vetus dictum: Nemo repentè factus est pessimus. nec solet humani generis hostis ad immania quędam scelera Religiosum primo impulsu propellere: paulatim, ac quasi non sentientem ducit ad præcipitia; è quibus sera sæpe pœnitudine vetera respectantẽ ad malorum profunda deturbat.

Tepescit perfectionis desiderium. incredibile enim est quantum leuiora hæc profectum ornatumque secum trahant; vt si quis in veste aureas hinc inde licet minutas stellulas interspergat, venustiorem longè dabit, vt credas aliam ab illa priore: ita in Religioso, minimorum obseruatio magnum decus splendorémque adfert, vt toto cælo alium horum obseruatorem putes ab eorum violatore, & tanquam alienę

militiæ,

militiæ, ductorumque diuersorum stipendiarios.

Tenebrescit deinde paulatim his quasi nubibus, obtegiturque mentis nostræ lumen, & obscurantur animorum radij, quibus ductoribus ad virtutum summa ducebamur, collustrabamurque in perfectionis semita.

Labascit etiam amor Dei, diuinarumque rerum, dum paulatim abducimur à perfectionis studio; tædet laboris, minora errata, leuioresque offensiones nihil facimus. Non sunt amantis signa solis mortem inferentibus terreri, & auocari ab amati offensione: signa sunt in amore languentis ac tepentis. Nam quis hic amor, promiscuè non tantùm offendere amatum, sed prona voluntate ferri in has offensiones? Sanè nemo negare potest, diminutiones hîc esse amorũ, tantoque plures, quanto in pluribus transgredimur, & deflectimus ab iis, quæ illi amica & accepta sunt. Quisquis enim amat, si verè amat, minimam amati vitabit offensionem, & sæuiorem morte omnem amati offensam æstimabit: adeoque ferrum antè & secures patietur, ac in medios etiam deuolabit ignes. mites flammæ sunt, dulce ferrum est, si in eum locum deductum se viderit,

vt aut offendendus amatus, aut illa eligẽda ſint; oculoſque ſuos in amati oculos defert, in illis habitat; illis teſtibus, iudicibus, premiatoribus res omnes peragit; diſplicere ſi quid ſenſerit, mortem antè deliget, omni offenſa mitiorem.

Quare quicunque Religioſus vero fertur in Deum amore, eum vocationis ſuæ auctorem ac ducem, etiam in infimis quæret in quo placeat, fugiet in quo diſpliceat. ac inſtituti ſolius amore, ſi verè amat, nihil patietur negligentia ſua effugere, nihil intepeſcere: ac quadam illius quaſi zelotypia tactus, minima maxima arbitrabitur, & ab illis deflexiſſe, à magnis aberraſſe putabit.

Nec diabolus Religioſum primo aggreſſu in magnis petit: ſcit ſe repellendum, à minimis paullatim ad ingentia præcipitia ducit, ſera in lapſu pœnitentia. ſuadet Eremitæ paſcere gallinas, inde gallum, tertiò ancillam quæ nutriat, tandem in illa lapſum. Sed neque quiſquam à Religione cecidit, è tam nobili celſoque vertice ad profunda vallium, qui non per minima delapſus ſit. nec præcipitia timuit qui in minimis ſtetit. & vt nemo repentè fit optimus, ita nec peſſimus. gradatim & per minima ad illa exurgitur, ad hæc deſcenditur.

ditur. ita rapidiſſimi torrentes, vaſtaque flumina, à lentis minimiſque fontibus, ingentia maria à non magnis fluminibus enaſcuntur. vt verum ſit illud Gregorij: *Hoc agit ſentina latenter excreſcens, quod patẽter procella ſæuiens. & minuta ſunt quæ erumpunt in membris per ſcabiem vulnera, ſed cùm multitudo illorum innumerabiliter occupat, ſic vitam corporis, ſicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat.* *In Paſt. par. 3.*

Remedia.

CVM natura ſua facillima curatio minimorum ſit, neglectus tamen difficillimam illam facit. fit enim vt, cùm minimis indormiamus, ac extra metum in illis verſemur, à neglectu tanta incrementa ſumant, vt antè perimant quàm metum incutiant. & licet non rarò à tepore ſpirituſque quodam languore neglectus hic proficiſcatur; à ſuperbia tamen frequenter originem trahit. quaſi indignum ſit virum doctrina ac prudentia clarum, talibus alligari. quæ res cùm ad præſumptionis præcipitia ducat, ingentium cauſa malorum eſt. Sanè non ſunt parua quæ ad interitum ducunt, quæ diuinum amorem, vocationiſque minuunt, quæque à perfe-

ctionis ſtudio deducunt, quæ ad ingentia, non longa manu præcipitia ducunt, & ad nullis poſtea votis lacrymiſque emendanda mala præcipitant.

Cogitet neglectum hunc minimorum paullatim ire ad plures, abireque in poſteritatem. principiis proinde obſiſtendum monent prudentes. nec contenti ſumma cacumina reſecaſſe; ad radices manus ſecureſque admouendæ ſunt. niſi enim ad viuum reſcindantur, ac in ſemine ſuo euellantur; cum fœnore repullulaſcent mala, & agrum alioqui fœcundum, tanquam iniecta manu occupabunt. Nemo igitur prudens malorum initiis ignoſcet, ſecutura verebitur, & ventura mala in radice conſcindet. tutò hoc fit, nec magno molimine, cùm tenero adhuc frutice leui manu ſpurium germen euellitur. in quo, vbi adoleuerit, expugnando ignibus & ſecuri opus eſt.

Cogitet deinde de omni verbo otioſo reddendam rationem. grauis omnino res cùm minimorũ tranſgreſſio reuocanda ad iudicium Dei eſt. iam vt damnatio in violatoribus, ita præmiatio in obſeruatoribus conſideranda. præmiator enim Deus, non quanta, ſed ex quanto res proueniant intuetur. Hinc illud: *Euge ſerue bone & fidelis,* (Mat. 25)

quia

quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. & illud Lucæ: *Quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.* Magna paruorum merces; vt ingens in transgressore paruorũ pœna. cùm qui talentum domini suffoderat pœnarũ metu, audit: *Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.* Luc. 19. Mat. 25

Seria hîc adhibeantur minimorum examina, vt capiamus *vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* in magnis enim vix opus monitore. à subdolis & ex insidiis irruentibus cauendum. & sanè non facilè labetur in magnis, qui parua studiosè vitat. quid? quòd qui parua vitat cauetque ne in his offendat Deum, ne Ordinum statuta transgrediatur, ingentem & Dei vocationis amorem ostendat. Et sanè nemo filius in oculis piæ matris patrisque, nemo seruus in oculis domini & regis, nemo reus in oculis iudicis, etiam in paruis delinquit: nos in oculis magni Patris, Domini, Regis, Iudicis, Dei, quid facere deceat? Cant. 2.

Seriæ etiam Superiorum monitiones, & pœnitentiæ; ita tamen vt ne nimiùm frequententur, ne quasi in consuetudinem vertantur, ac tandem in contemptum: rariora proinde in hoc genere placent ma-

gis, ſed quæ pondere ſuo premant. ſecreta ſeriaque adhibeatur monitio: periculorum malorumque impendentium metu, exemplíſque aliorum, qui ab his principiis ad extrema deuenerunt, terreantur: dedecore etiam propoſito, cùm indignum ſit illum qui ſæculo opibuſque contemptis, calcata carne, dignitates ſpreuit, ab his minimis vinci, dextramque, ac victoriæ ſignum tam leuibus præbere: quæ cùm in virum, vereque Religioſum inciderint; non magis illum lædere, quàm illiſa tectis grando conſueuit. & ferè qui in paruis ſe virum oſtendit, is non tam animum quàm maiorum ſibi materiam oſtendit defuiſſe: maioribus etiam animis ad hæc procurſurus; vt à quibus ſcenam mercedemque ſperabit ampliorem.

Vtamur iiſdem artibus quibus ad lapſum diabolus. è minimis ad maxima ducit, ad immania ſcelera; è minimis nos etiam abducamur ab illis, ducamur ad virtutem. certè minimorum cura & ſtudium ab imminenti non rarò nos exitio tueri ſolet. ita ſumma libidinum proritamenta, minimarum recularum cogitationibus propelluntur. nec alia re certiùs tutiuſq; aut tentatio fugatur, aut inflammatio tanquam iniecto flumine extinguitur, aut commo-

tio

tio quantumuis valida ſedatur, quàm variarum minimarum rerum ab illis remotarum ſeria cogitatione; vt obiectorum fortuitò capillorum, aſſerum, tignorum, feneſtrarum, ſimiliumque rerum leui ac tranſcurſoria enumeratione.

CAPVT VIII.

Silentij tranſgreßio.

QVANTA è loquacitate, liberaque quiduis quouis loco effutiendi licẽtia, mala vereri debeamus, nemo ignorare poteſt; cùm paulatim ex hac ſilentij tranſgreſſione, à vanis ad nocitura decurramus; minuſque iam circumſpecti negligentioreſque verborum noſtrorum obſeruatores, facilè etiam apud externos in pœnitenda labamur. Neque enim modum adhibere currenti, ac per præcipitia prolabenti facile eſt: neſcit enim finem ſui, qui labitur, donec per infelices circumuolutiones deponitur potiùs, quàm conquieſcat. Idem in hoc linguarum procurſu reperies. faciliùs vniuerſim ſiſtitur, quàm vt in medio prolapſu reprimatur. aſſueſce ſilentio, etiam cum voluptate taciturnitatem coles: aſſueſce fabulis, cum mœro-

re

re linguam continebis. tantum in vtramque partem assuetudo valet.

Ac vbi paulatim inter domesticos creuerit hoc malum, nihil tam sanctum est, quod in sociorum sinum non diffundatur. nascitur quiduis effutiendi libertas, secretum res postulet, an secùs; damna ex euulgatione secutura sint, an bona, iuxtà habetur: dixisse enim, terminus est, vt quæ voluuntur corporum, iacuisse.

Assuetus deinde animus quiduis profundendi libertate, nihil, nec externis quidem clàm facit; amici illi, an inimici sint, pro eodem habet: neque enim personam intuetur, sed effutiendi quod concreditum illi erat, libidinem. Scitè sapiens:

Prou. 25 *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum: quia enim murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm se per verba extra semetipsam eijcit, apertam se aduersario ostendit. quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat.* Greg. Past. p. 3 cap. 15.

Itur deinde ad mulierculas, & huic tam prodigo omnis secreti sexui domestica committuntur, ac cogitata etiam propè scelera; plusque illis iam creditur quàm Superiori, quàm Parenti: quibus tacuisse,

crimen

crimen eſt; maximè dum inter ſocias mutuo prouocamento quidquid reconditum erat, produnt in amicitiæ quoddã pignus, nouique fœderis teſtationem.

Sequitur deinde ex hac prona locutione noxia in omnium mores vitamque curioſitas, cùm mens confabulationibus aſſueta, deſtituta propriis, aliena quæ narret quærit. ſi obuia deſint, intima ſcrutatur, & nunc per ambages, nunc dolis & aſtu, nunc aperto cælo profunda rimatur: nec quidquam tam abditum, quod horum oculos aureſque fugiat: & dum gloriam quandam à nouarum rerum narrationibus venantur, nihil ne in amiciſſimo quidem intactum relinquunt: & cùm vera deſint, ad vanum ſuſpicionum ſuarum campum decurrunt, & in alieno agro, etiam hyeme media, quod doloſa metant falce reperiunt; mendaciis, cùm veris deſtituantur, diuites. inde plenis iam plauſtris, aliorum fama proſtituitur, & ille ingenioſiſſimus habetur, qui de ſuo quàm plurima in alieno reperit, & mendacio, tanquã peregrina veſte eiuſdem contubernij ſocios induit; fitque dicendi quodam vſu ac conſuetudine, vt falſa pro veris habeant; non dicta, non facta vſpiam pro indubitatis teſtatiſque narrent, nec mendacium ſen-

ſentiant mendacij auctores. abiit nimirum in naturam, & laudem etiam ſperant ab ingenioſa criminatione. ita in aliena fama & ſanguine natant hæ linguæ, poſtquam ſilentij ſemel frænis laxatis, vicina proterunt paſcua, proculcant nemora; improba linguarum falce, flore ſæpè medio, ſpem annorum multorum demetunt, ter impij, in Deum, in ſocios, in Religionē, ac in ſalutem etiam proximorum, quam barbara hac libertate euertunt, dum fidem nomenque eis adimunt, à quorum æſtimationis integritate plurimorum ſalus pendebat.

Variarum etiam in oratione diſtractionum occaſio ſequitur; cùm mens tam variis onerata, ægrè ſe ad orationis quietem componere poteſt. occurrunt audita, narrataque; & quidquid imbibit curioſa in alienos mores inueſtigatione, non ſupremis tantùm natat labris, ſed ſuprema cordis occupauit: vt dum mens orationem meditatur, importuna hæc ſuggeſtione aliò eam vocent, & ad ſe trahant. nec poteſt facilè animus tot dictorum auditorumq; luſus ſpeciebus, ad meliora ſe conuertere, aut ſupra hæc ſeſe erigere, tanta illorum mole oppreſſus. Contingitq; non rarò, vt nullo fæcundiùs tempore narran-

da

da nascantur. fertilis nimirum in talibus area est orationum tempus: hîc suggeruntur, quæ alibi ignorantur: hîc inueniuntur abdita, & sociorum effodiuntur thesauri, imis sæpe defossi pectoribus, densissimisq; tecti ac damnati tenebris. tantum potest inimicus homo, & consuetudine improbitas firmata.

Denique Religiosus, à quo meritò perpetuam cum Deo coniunctionem exigas, totus ab illa auertitur, & in vana, ac non profutura, noxiaque etiam profunditur. Nescit mens inhærere Deo, sui Deique per fabulas prodiga. ignorat cum Deo coniunctionē, quæ solitudinis amica non est, cùm illa in omnia se profundat temerario ausu: neque potest coniungi Deo, quæ tanta vanarum narrationum congerie disiungitur, neque tanta vanarum rerum varietate cincta, erigere caput potest; aut cælestibus inhærere, quam narratarum auditarumq; rerum maria oppresserunt, absorbuerunt fluctus. Non fert æmulum Deus; aut amari solus vult, aut amari non vult. quantumque coniungeris aliis, tantum ab illo disiungeris. vis illi coniungi, pelle quidquid te disiungit, quidquid alteri iungit. Inter potentissima, quæ te coniungunt alteri, loquendi quædam

V pro-

prodigalitas est, & narrandarum rerum curiosa inuestigatio: amat enim hæc, quicunque studiosiùs his incumbit; quantumque hæç amat, tantum ab amore illius decedit; quantum accedit Deo, tantum ab illis recedit: nec alias, quã diuinas narrationes nouit, quisque Deum amat.

Quemcunque ergo videris propensum in aliarum rerum narrationes, cogita res illas amare, Deum non amare: nam si amaret, plenus diuinis esset narrationibus. profunditur enim quisque in ea quæ amat, vt animo, sic ore: non profundi, non amare est. & ea amantur, in quæ quis profunditur. Nescit amor mentiri, vt nec tegi. prodit se ignis, & amorẽ suum loquitur.

Sed neque magni quidquam sperari ab eo potest qui pronus in hoc vitium est, nec quidquam Religioso dignum. vt meritò

Iac. 1. dicat Apostolus: *Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, secretorum violatio, muliebris inconstantia, sæculi mores, imprudentia magna. vt meri-

Eccli. 5. tò Sapiens: *In multis sermonibus inuenietur*

Prou. 29. *stultitia.* & alibi: *Vidisti hominem velocem ad loquendum; stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.* sed neq; diu immunis à pec-

cato

cato talis esse potest: *In multiloquio enim non deest peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentissimus est. argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nihilo.* Et, *Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam.* hinc illa monita: *Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum, est enim in illa verbum peccati.* & alibi: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit: remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* atque hinc illæ etiam preces: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.* & alterius: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum votum, vt meritò inclamet: *Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. qui* enim *custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.* neque hoc mirum videri debet, cùm *mors & vita in manu linguæ* sint; *inquietum* omnino *malum, plena veneno mortifero.* & verbis paucissimis omnia complexus mala est: *Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis.*

Prou. 10. Eccli. 20. Eccli. 23. Prou. 4. Psalm. 140. Eccli. 22. Eccli. 14. Prou. 21. Prou. 18. Iac. 3.

Remedia.

POenitentiæ tranſgreſſoribus imponãtur. In inueterata verò libertate loquendi qui longiùs progreſſi ſunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna diſçant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religiosè tranſigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximeq́ue ſpiritualium excitatio, qui reliquos in religioſa recreatione præeant, duceſq́ue ſint ad linguarum moderationem, moneantq́ue etiam, maximè exemplo, ſi quis ad alia deflexerit, minuſq́ue religioſa miſcuerit, præſcindendo omnem eiuſmodi narrationem, aliamq́ue magis inſtituto conſentaneam ſubſtituendo.

Seria in conſcientiæ examinibus inueſtigatio cauſæ erroris huius, periculaq́ue ac incommoda recenſendo, præcauendo, cum firmo ſeriæ emendationis propoſito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum verborum diſcuſſione: *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Addantur in omni hominum genere, damna ex hoc vitio-

Mat. 12.

tio nata:quorum frequenti commemoratione reprimat effusam hanc libertatem, quam sola sæpe pœnitentia sequitur; cùm emendari tam calidè effusa, ac in extremis labris, non in corde fabricata, non possint. neque enim retrahi dicta possunt, aut indicta dicta semel haberi. & manet non rarò offensio æterna, ex improuida paucorum verborum effusione nata. Accedit ferè in hac quiduis effutiendi libertate, quidquid in meditationibus orationibusque magno studio collectum erat spiritus boni, effundi ac euanescere. vt meritò vir Religiosus omnem expellendo hoc vitio conatũ adhibere debeat, certus magnam silentio prudentiæ opinionem colligi, magnam in humanisq; diuinisque prouidentiam, raros in pœnitenda lapsus, rarissimas aliorum offensiones, magnam modestiæ famam, magnam cum Deo coniunctionem, altam internam pacem, omniumque virtutum vberem fœcundamque per omnia messem.

CAPVT IX.

Aberratio ab instituto in rebus pijs.

GRAVIS error, eoque maior, quo sub pietatis prætextu fallit insequentem; ducitque Religiosum sub boni specie ad instituti sui alienissima: neque enim quia in se bona, ideo omnibus amplectenda sunt. quanta medicamenta multis fuerunt noxia? Et quis potest grauior error in humanis esse, quàm omnes ad eadem cogere, ijsdem fouere & pascere, iisdem mederi velle, eadem munia & onera, remedia eadem præscribere? Nullum propè vitæ genus est, in quo non reperies aliqua laudanda; non tamen ideo imitanda omnibus. Nullum Religiosum institutum, in quo non plurima videas admiratione decusque merentia: non tamen omnia ad omne institutum traducenda. Nam cùm discrimina necesse sit esse Religionum variarum; confundit ille decorem, quem in hac varietate grata memoria decurrimus, quicunque omnia ad omnes transferre conatur. Suos cuique limites præscripsit dictauitque Spiritus sanctus, suis iussit moribus contineri. non transgrediamur hæc

cælo

cælo data in primis Religionis parentibus monita, ne plus aliquid, & ſupra cæli prudentiam ſapere videamur. Hinc illa Sapientis monita: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.* Prou. 22.

Nobile inſtitutum eſt SS. Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Dominici, Franciſci; ſed ſua cuique ſtat gloria, ornamenta ſua: quæ ſi quis in agrum ſuum transferat, erret. neque enim eadem fert omnia tellus. alia atque alia pro regionum terrarumque conditione, ſpera. omnia ſi omni loco cogites, falleris: vt iam è locorum varietate rerum diſcrimina enaſcantur; illa calido, illa tepenti, frigido etiam non pauca, humido plurima; ſunt quæ ſicco gaudent ſolo. Eadem propè reperies in variorum Ordinum ſitu vario, Spiritu ſancto ſeminatore, rigatore, fotore & altore.

Quare vt grauiſſimus ſæpè error eſſet, ex aliena republica in ſuam leges velle transferre, cùm alias atque alias diuerſi hominum mores, ingenia, loci conditio, aliaque id genus poſtulent; ita grauior etiam error foret, ex aliena Religioſa familia decerpere ea velle, quæ in tuam transferas: cùm ferè ita inter ſe connexa ſint omnia, vt qui vnum loco mouerit, plurima mouere cogatur, magnamque illius par-

tem veteri decore ſuo ſpoliare. Quòd ſi noua aliunde euocata ac mutuata inſeruerit, in vno cõſiſtere non poterit; ſed ad magnam receptarum antè, longaque annorum experientia probatarum rerum mutationem compelletur. quo fit, vt alia iam reſpublica videri meritò poſſit, priore forma mutuatitio hoc colore deuenuſtata: imò monſtrum è differentibus coagmentatum; vt ſi quis è variarum gentium veſtibus moribuſque veſtem vnam, rempublicam vnam ſtatuat; ſi quis è variis animantibus animal vnum, equino capite, bubulo pectore, ceruinis pedibus, elephãtis proboſcide.

Et perſuadere ſibi quiſque debet, quidquid à primigenio ſpiritu degenerat, ruinæ proximum eſſe. tranſit enim quaſi in aliam familiam, ad aliena caſtra, ad alienas aquilas, alteriuſque ducis imperia, quiſquis moribus alios profitetur, alieniſque induitur armis; vt non immeritò militem credas, alieno ſacramento obſtrictum. Sanè aurigæ fortiter orbitæ inſiſtunt. nam vt vicinior planicies ſit ac planior, fòrs tamen ea ducet ad ſaxa, ad dubios exitus, ad inuia. prudentiſſimus tutiſſimis notiſque inhæret; temerarius incerta amplectitur, & per ignota decurrit. ſapiens trita incedit ſemi-

ſemita; per inuia viam ſibi ſternit impru-
dens.

Nec minor illorum error eſt, qui non ex alieno agro, ſed è cerebro ſuo nouè inuenta, quia pia, quia ad ſalutem aliorum, traducunt ad vitæ genus ſuum, degenerantes à maiorum placitis, & non pauca attexentes nobili Religionis ſuæ vertici, quæ nulla retro nouit ætas. Non ſunt hæc viri prudentis, & inſtituti ſui amantis: ſunt proprio iudicio fidentis, & de ſuo cerebro nouum inſtitutum fabricantis. tales enim cùm paulatim ſuos à maiorum moribus abducant, adducantque ad ſuos, ad aliud vitæ genus ſuum, non maiorum transferunt; vt ignari propè rerum, aliam omnino à maioribus faciem paulatim introductam ingemiſcamus: quam eò difficiliùs eluimus, quò quæ ſub pietatis prætextu immiſſa ſunt, altiùs reſederunt.

Et ſanè tales aut ignorantia rerum ſuarum labi neceſſe eſt, aut ambitioſo nominis ſui faſtigio, aut quadam proprij iudicij pertinacia, aut denique imprudenti ſpiritualis profectus zelo. quidquid dixerimus, non leuis culpa eſt. Nam ſiue tam ignarus rerum ſit, vt quæ ſtabiliendæ Religioni neceſſaria ſunt, ignoret; ſiue veteris pertæſus nominis, ad nouum nouo faſtu co-

gitationes flectat; siue nimia sui fiducia, longiùs quàm par est in nouarum rerum delectu prouehatur; siue fatuo denique zelo feratur in aliena, domestica fastidiēs, lata vbique culpa est, nec excusationi locus.

Dæmonũ ferè fraudibus obnoxij sunt, qui suo fidentes iudicio, noua sibi placita commentantur, facti sibi ipsis legislatores ac magistri. quibus ferè contingit quod ægroto, peritissimorũ medicorum manum negligenti, deque suo cerebro medicamenta sibi in interitum commentanti: quodque secundo prosperoque vento nauiganti, sed aliò vela vertenti, factus sibi ventus & infelix exitus. Et sanè periculi plenissima res, à maiorũ placitis tot lacrymis rigatis, tot sanctissimorum virorum moribus comprobatis, recedere; aut de suo illis post tot magnorum testata exempla, addere aliquid aut demere. magna sanè in hac re circumspectione opus est. Solet enim diabolus illos imitari qui sapidissimis quibusque rebus venena miscent, quo faciliùs incautos in errorem & interitum trahant: vt sub bonarum rerum prætextu, ac perfectionis studio, in immania præcipitia trahat. neque enim quæ apertam malignitatē improbitatemque continent

tinent timentibus Dominum propinabit; ſcit enim ſe repellendum. nec quiſquam palàm porrecta venena prudens haurit. ſed electiſſimis interſparſa inſcius tranſmittit: vt dum auidus in cibum fertur, mortem celeriùs accerſat.

Remedia.

OCcurrendum proinde eſt huic malo ingenti conatu, & ad viuum reſecandæ malorum radices, ne pullulent in interitum ſementis bonæ. Cautè etiam prudenterque inuigilandum huic malo, ne grandi paulatim auctu occupet & depaſcat intima; eoque maiori prouidentia opus eſt, quo ſub prætextu ac ſpecie boni trahimur in nocitura, & interitum de propinquo ſub amica ſpecie iaculantia.

Accedat frequens lectio eorum quæ inſtituti propria ſunt. plurima enim ab inſtituti ignoratione naſcuntur ab eo aliena.

Amoris inſtituti ſui prouocatio. neque facilè ab eo aberrabit, qui illius affectum altè in animum immiſit: hîc ille, antè propoſitis ignibus, in illos inſiliet, quàm ab inſtituto deflectat.

Nihil nouè inſtituere, ſine ſeria & repetita in arduis deliberatione, ac ne in tenui-

ori-

oribus quidem, quidquamve voluntate sua aliis inconsultis statuere: nec minùs suspecta habere diuersa à maiorum & instituti moribus, quàm vestem Ordinis & instituti alieni.

Suspectissima omnia habere, quæ aliorsum ab instituto deflectunt, aut à maiorũ semita recedunt: etiam in optimis, quæque magni speciem præ se boni ferunt, si peregrina sunt, neque domi nostræ nata, nec Religioni consueta, timidè ac lentè procedere, ac non nisi matura grauique non vna præuia deliberatione, idque cum iis qui & intelligentes, & instituti amantes sunt: sæpe apud animum suum voluendo, quò hæc tendant, quò ducant euntem; quid sperari ex his, quid timeri possit; à quo spiritu nata: subita, & tanquam à musto è torculari adhuc spumantia, aut ab igne calentia sint; an verò à matura seriaque meditatione, maiorumque placitis promanantia.

Iuuabit in primis nihil, quod nouitatem quoquomodo redolet, aggredi inconsulto Præfecto spiritus, multaque ad Deum prece, & sacrificiis præmissis.

Frequens etiam consideratio finis ad quem vocati sumus: à quo aberrasse, ab omnibus aberrasse est. qui verò à mediis ad

illum ducentibus aberrauit, à fine decessisse arbitrandus est. facit hoc quisquis à præscriptis in Religione medijs recedit.

CAPVT X.

Auersio aut vniuersim ab instituto, aut aliquibus instituti propriis.

QVÆ res extremæ ruinæ proxima, & periculi plenissima est, & ferè à superbia nata; cùm quis iudicium suum auctoris instituti, totque magnorum in Religione virorum, decretisq; Pontificiis præferat: aut certè à desideriis commodorum corporis proficiscitur.

Hinc videmus eos qui aut carne, aut nominis sui gloria pulsantur, cùm desperauerint ea in Religione consequi, paulatim ad instituti derogationem descendere; vt hoc quasi pallio vitia sua tegant. Sanè vbi inceperit animus se his irretire, singulaque institutionis suæ, humano sensu suo, non maiorum placitis, non tantorum annorum confirmationibus, non maximorum Deoque gratissimorum virorum comprobationibus discutere; non multũ ab extremo periculo abesse potest.

Desi-

Desipit deinde huic, non prima fronte tota vniuersim instituti ratio, sed vna alteráue constitutio, regula, Superioris ordinatio; inde serpit hoc malum ad plura, ac deinde corporis totius iugulum petit.

Nascitur deinde in hoc ab omnibus imperatis animi quædam alienatio, & tanquam febri detentis, occupato semel palato ab humore febrili acido, dulcissima amarissima videntur: ita hominis illius obsessa semel mente ab instituti auersione, acescunt omnia. & quæ antè mollia & suauia, rationique ac diuinis consiliis ac placitis consona videbantur; ea nunc dura & aspera, & à diuinæ voluntatis decretis remotissima censentur.

Plena deinde hæc res periculi est, cùm ferè eiusmodi quærant aliquem ingenij sui, cui paulatim instillent hæc venena; serpitque hæc res non magno negotio per plures, viresque acquirit vniuersæ Religioni noxias. & ferè magis coalescunt ingenia hac similitudine tacta, mutuoque se firmant & exacuunt, quàm probatissimorum quorumcumque mentes. ita ad oppugnationem, quàm ad tuitionem natura proniores sumus, & pessima quæque, maximeque noxia impetu feruntur maiore, miscenturq; tanquam fatua quadam circum-

cumuolutione, secumque trahunt, quidquid solidiore fundamento caret. si quid radice tenuiore fœcundo Religionis solo insertum, siquid opimæ illius arbori leuiùs inculcatum, si quid trunco superficiem tantùm radat, id omne non magno impulsu corruere necessum est. Quare si quem hi deprehenderint aut commodis suis studentem, aut obedientiæ iugum reiectantem, aut potui ciboque potentiùs addictum, aut carnis illecebris proritatum, aut in mulierum familiaritatem propensiorē, aut laudis gloriæque suæ sectatorem, aut magnorum familiaritatibus inhiantem, aut orationis studium fastidientem; perfacilè in sententiam suam pelliciunt, & ab his initiis ad vniuersum institutum conuellendum pertrahunt. Nec difficile est tales inuenire, qui in aliquod vitiorum horum proniores sint, repertosque in omnem partem flectere, maximè si accedat accuratior regularumque obseruantior Superior, qui non parcat, nec impunita in illis delicta transeat. hinc enim animorum commotiones, exacerbationes, querimoniæ, oblocutiones nascũtur. Cõmodum proinde turbandæ rei tempus nacti priores illi in sæuas propellunt tempestates hæc maria, arentibusque his lignis flam-

flammas ignesque subiiciunt. & à minimis sæpe scintillis ardet domus tota: à non potenti flatu, non in iras tantùm minasque, sed in furores insurgunt hi fluctus, secumque non rarò in interitum trahunt domum totam.

Euitabit has flammas, venena, pestes, quisquis Deum, quisquis Religionē amat: fugietque tanquam insanos scopulos multorum in Religione mortibus nobilitatos.

Remedia.

CAusæ inuestigandæ, è qua nimirum radice germina hæc pullulent: illa enim semel retecta & euulsa, reliqua nullo impellente corruent.

Fiducia etiam in illis excitanda, vt fidenter se Superiori aperiant. Beneuolentiis etiam, ac quibusdam confidentiæ demonstrationibus in fiduciam excitandi. vbi se aperuerint, paternè iuuandi.

Veterum etiam, aliarumque Religionum exemplis, rationeque singula confirmanda, dubia excutienda & dissoluenda: in quibus omnibus magna necessum est Superiorem vti patientia; audire lubenter, operam suam vltro spondere, nullum illis aditum ad se negare; rem modò leuare,

re, modò periculorum votorumque quibus se obstrinxit, magnitudinem ostendere, prout prudens charitas, & patientis constitutio suaserit.

Spiritualibus deinde exercitiis, piorumque librorum lectionibus talis iuuandus.

Proderit etiam per spiritus Præfectum, aut per alium virum cordatum, cui æger plus fidat, medicamenta malo huic propinare, maximè si quando aliquid alienationis ab ipso Superiore intercurrat; quod ferè talibus euenire solet.

Dispiciendum deinde, an per alium Superiorem æger noster, aut loci mutatione iuuari leuarique possit: nec quidquam omittendum quod ad latentis huius mali venenum vtile futurum sit. Neque enim malo huic indormiendum, cùm ferè magno impetu incrementa sumat, vbi primũ hominem occupauerit. Quare nullis hîc laboribus parcendum, frequenter, & in omnem partem versandus æger, nullaque non medicamenta tentanda sunt.

Iuuerit etiam piarum occupationũ varietas, à quibus minùs abhorret. Familiaritas etiam illorum, qui in virtutibus magna incrementa fecerunt, & à quibus nullum in hoc hominum genere periculum.

Auocatio etiam conuersationis illorum, qui faciles ad hæc mala sunt, minoresque in instituti amore progressus fecerunt. Communes denique preces, ipsiusque in primis Superioris, cui vt pastori, hæc cura magis incumbit.

CAPVT XI.

Æmulationes, etiam in rebus piis, & instituti propriis.

VT euenire frequenter solet in lectionibus, concionibus, confessionibus, catechizationibus, externorum familiaritatibus, aliisque generis eiusdem; cùm paria, aut plerumque superiora etiam cogitemus, quæ cùm ingenio, naturęque dotibus assequi non possimus, decurrimus ferè ad alienorum dictorum factorumque improbationes, depressiones, criminationes, tanquam si his alienæ famæ derogationibus, viam ad gloriam nobis sternamus.

Neque res alia Religiosum ad alienarum virtutum, nominisque boni detractionem faciliùs deducit. vt non errauerit, qui exitialem hanc Religionum pestem dixerit: nam & virtutibus derogat alio-

aliorum, & propria deuenuſtat ac eneruat: nec quicquam iam illi placet, ſemperque reperit aliquid quod reprehendat, ac in omni re magna tantum miſcet acoris ac toxici, vt vniuerſam maſſam venenet, laudeque ſua, meritoque decore defraudet. Ingenioſa nimirum omnis æmulatio eſt, nec vnquam ei, quod reprehendat, deeſt: fœcunda damnationis mater, vt ſi rem non poſſit eleuare vniuerſam, maximam tamen laudum partem detrahat, & ad apertè decurrat falſa, ad manifeſtas criminationes: & cùm vbique talis dictorum factorumque alienorum vituperator ac damnator ſit, tum ſuorum ingens laudator eſt. Quæ res etiam in rebus magnis fidem ei detrahit. aſſueti namque auditores narrationum exceſſibus. nec cùm vera quidem narrat, fidem inuenit. Habet hoc nimius laudator ſui, vt fide etiam in veriſſimis careat.

Sed neque diu latere hæc ſtudia poſſunt, produnt ſe & vulgatione ſui, animorum primùm alienationes, inde etiam odia concitant, contrariaque ſtudia, quacunque via, proba an improba adiuuanda. Ita æmulatio omnis, quæ ſuperbiæ innititur, cùm virtutum media & adiumenta deſint, à vitiis auxilia mutuatur, imme-

mor mutuæ caritatis, instituti, & Dei. Acutè & verè in hac materia D. Augustinus: *Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo: tolle inuidiam, & meum est quod habes. liuor separat, caritas iungit.*

Tract. 32. in Ioan.

Nec inter domesticos parietes se malum hoc continet, decurrit ad externos; ita proditor affectus sui, fit æmulator omnis; causámque præbet cur & externi descendant in partes ac factiones denique: ingentesque aliorum animis dissensionum suspiciones ingenerat, quæ ad vniuersi corporis subuersiones tendunt. Neque Deo, aut gloriæ illius, sed sibi nominique suo æmulus omnis studet; paulatimque ab instituti & animarum zelo degenerans, ad laudes suas commodaque labitur, vt laborum sudorumque suorum finem seipsum sibi statuat.

Videt in alio, auditque laudanda? indignatur ringiturque, & aut improbat, aut minuit laudem, semperque aliquid solers inuidentia, etiam in laudatissima re quod vituperet inuenit: sæpiusque lubentiusque in externorum, quàm domesticorum procurrit laudes. etiam in hostium religionis ac hæreticorum scriptis, quod obseruatum non semel, inueniet quod probet; in domesticorum verò quod vituperet; quasi

si domesticis laudibus aliquid detractum eat suis. contingitque non rarò, vt quæ externi summa in aliquo & admirantur & prædicant, ea nos ingenti conatu deprimamus, stupentibus illis, & admiratione quadam attonitis, cùm in suos exurgere vident viros religiosos, inuidiaque odioque grauidum pectus æmula prodant verba: indeque iam prosiliunt famæ nominisque dedecorationes; fitque vt quos Religio laudatores sperabat, vituperatores inueniat. Insurgunt nimirum in matrem filij, cùm filiorum vituperationes eant in matrem, magno non infrequenter totius Religionis damno; cùm iudicia hæc plurimùm integra regna peruadant, arbitrenturque quorundam hanc sententiam, vniuersæ Religionis sensum esse.

Bene in re nostra Gregorius Magnus: *Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua facerent. sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in corpore; quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, vnum fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua concurrat,* Past. p. 3. c. 11.

ſuffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipſa igitur corporis poſitione accipimus, quod in actione ſeruemus. nimis igitur turpe eſt non imitari quod ſumus. noſtra ſunt nimirum, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in aliis, & amantium fiunt quæ amantur in nobis. Hinc ergo penſent inuidi, caritas quanta virtutis eſt, quæ alieni quoque laboris opera noſtra facit ſine labore. Dicendum itaque eſt inuidis, quia dum ſe à liuore minimè cuſtodiunt, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demergantur. Admonẽdi ſunt inuidi, vt cognoſcant quantis lapſibus ſuccreſcentis ruinæ ſubiaceant, quia dum liuorem à corde non proiiciunt, ad apertas operum nequitias deuoluuntur. niſi enim Cain inuidiſſet fratris acceptam hoſtiam, minimè perueniſſet ad extinguendam vitam. liuor itaque ſacrificij fratricidij ſeminarium fuit. Dicendum inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecus peſte conſumunt, etiam quidquid in ſe aliud boni habere
Prou. 14. *videntur, interimunt. vnde ſcriptum eſt, Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. oſſa quippe per inuidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire.*

Reme-

Remedia.

DEVM in omnibus quærere, illumque vnum ſibi laboribuſque ſuis proponere: nec aliud in his, quàm & illius gloriam, & animarum ſalutem intueri. quod qui conſecutus fuerit, non facilè per æmulationum præcipitia labetur, prudens in ſolido pedem figere, in ſolius nimirum diuini nominis propagatione.

Proderit etiam meminiſſe damnorũ ex æmulationibus naſcẽtium, cùm ferè nunquam illæ ſine alterius, aut vtriuſque etiam partis interitu, aut ſine graui damno finiantur, maximè vbi ſe illæ prodiderint: tunc enim in apertam itur diſſenſionem. non deſunt auctores alendis his ignibus idonei, donec erumpant in apertas flammas, in incendia & cineres: nec antè ferè finem faciunt, quàm lata partium tegantur ruina, quæ corpus ſimul vniuerſum in periculorũ & damnorum partem trahit.

Iuuabit etiam frequens cogitatio præmiorum à Deo repoſitorum iis omnibus, qui totis animis illi, cui omnia debemus, non ſibi nominique ſuo laborant.

Et ſanè miſerum eſt à ſola populari laude præmia ſperare, quæ aut cum vita, & plerumque ante illam, finiantur; qualia

[illegible] ab æmulo hoc liuore consueue-
[illegible]: Prudens ille est, qui pulso hoc mon-
[illegible] illi uni sudat, à quo æterna sperat, omnemque aliam cogitationem aliorsum ducentem contemnit & calcat, tanquam cælo speratorum præmiorum blattam ac tineam.

CAPVT XII.

Amor sui.

HInc nasci videmus non leuia mala, murmurationes, impatientiam; parendi difficultatem, cùm imperantur quæ minùs placent, minusque ex honore suo esse iudicauerit qui hoc malo tenetur; indignationes ètiam & alienationes, grauesque animorum mœrores consequi solent: contemptus deinde aliorum, censuræ graues, detractionis studium, q[illegible]
quid in aliis magnum [illegible]
extollant; delect[illegible]
que ad honor[illegible]
cum viris [illegible]
ta; con[illegible]

prærogatiuæ in rebus honoratioribus concessiones. Sequitur pœnitētiarum & asperitatum, omnísque mortificationis fuga, iudiciique sui tenax in omnibus sequela, primarúmque vbique partium postulatio: ingens denique inquietudo mentis, si quid sentiant detractū gloriæ, si quid non concessum, si frustrata vota, nec expleta in omnibus desideria, quæcunque ea demum fuerint.

Concedit Superior quæ aut honori tales suo, aut commodis idonea arbitrantur? nullus rogandi finis: neque enim modum sibi amor sui statuit, delabiturque in dies ad noua; vt vnius rei concessio gradus sit ad aliam. accenditurque hoc exemplo reliquis animus ad paria audenda & petenda; vt qui antè nec cogitationes quidem harum rerum admittebant, nunc exemplo moti, tan… valido vento plenis velis ad similia … & i…ri nunc palàm delectet … tationem taciti aue…

…, & abnuat ro-
g… nationes, decur-
r… olas machinatio-
… am externos: &
…, quæ nostris im-
…, non illubentiùs

 quàm

quàm audacius accipimus. Ita paulatim & paupertatis, & obedientię ornamenta detrahuntur; & parte maxima priſtini roboris ſpoliantur ac nudantur.

Eſt & illud in hac re in primis perniciosum, quòd ferè huius generis homines laborem omnem fugiant, ſectentur otia: ardua ne attingunt quidem, aut ſi tangunt, leui decurrunt manu, & ſuperficiem potiùs radunt, quàm in latentia petant. Nihil proinde magni ab his ſperari poteſt, quæ ferè innumeris difficultatibus, tanquam vepribus, ac denſis vndique ſpinis obſeſſa ſunt. nam vt primùm aſperiora ſenſerint, manum retrahunt, & ad mollia flectunt, deliguntque in ignaua potiùs commoditate ſordeſcere, quàm per ardua viam ad magna ſternere: aut ſi quando ad difficilia dexteram porrigant, non extendunt conatum ad maiora, quàm quò eos honoris ac dignationis propriæ libido impellit: vt nunquam, aut nuſquam eos Dei ſolius, aut Religionis gloria, aut animarum ſalus, ſed proprium decus ad auguſta protrudat.

Quæ res cum veræ Religionis affectu diu ſtare non poteſt, atque ita præterquam quòd meritum omne corruat, domeſticæ mutuęque Religionis amor diu conſiſtere non poteſt, aut locum, quem debebat, tenere.

nere. Vnde minor iam vocationis amor, auersio etiam, & vniuersim ab illa subductio & fuga, ac tandem odia nascuntur, & alterius vitæ cogitationes, nausea præsentis, & ingens fastidium.

Atque hinc gratiam venantur externorum, amicos sibi parantes in extremam hanc fortunam, & plurimùm deteriorem sexum sibi conciliant, apud quem domesticas etiam querimonias deponunt: quòd sexus ille facilior in commiserationem sit, & laxiores affectui habenas concedat, maximè si paribus excitetur. quæ res à periculo longiùs abesse non potest; accenditur enim vtrimque animus, ac tanquam ignes duo, mutuis se exacuunt flammis, celeriùs perituri, & in cineres dilabendi.

Et nihil in his dein sanctum aut sacrum est, quod non faciles lubenteśq; prodant, nihilque adeò reconditum, etiam cum alterius, ac non raró cum Superioris ipsius dedecore coniunctum, quod non vltrò profundant, & denuntient illis, quæ nihil arcanum norunt, nisi quod ignorant; quibusque adeò etiam ignorata pro certis vulgantur; neque diutiùs silent, quàm socia aut auditrice destituuntur.

Nec quisquam Superior voluntati talium faciet satis, aut explebit cupiditatem;

tem: ſemper enim in quocunque Superiore quod deſiderent aut damnent, reperient, etiam in beneuolentiſſimo viro. omnia enim concedere, impoſſibile eſt; pauca verò, imò vnum illis negaſſe, omnia negaſſe eſt: immemoreſque beneficiorum præteritorum, ad ſola præſentia mentem conuertunt, reliquorum obliti. adeò eos commodorum ſuorum vota cæcarunt, vt niſi omnia conceſſeris, omnia negaſſe videaris: feruntur que in hunc, tanquam in iuratum commodorum ſuorum hoſtem.

Sed neque ſerias vllas monitiones admittunt, non molles ac leues: ita dum peccare impunè volunt, puniri nolunt: vt nihil reliqui amor ſui fecerit, ſpe propè omni emendationis adempta, quàm extrema quædam ſalutis ac vocationis præcipitia.

Sequitur indiuiduo quodam nexu amorem ſui, ingens ignoratio ſui; vt in rebus ſuis in perpetuis tenebris ac denſa vbique nocte ambulent. acciditque his qui hoc vitio tenentur quod phreneſi laborantibus, qui quo propinquiores morti ſunt, eo ſe valentiores arbitrantur, pereuntq; dum in ſumma valetudinis bonę opinione ſunt. E quo deinde errore ſtolidiſſima ſequuntur conſilia, audent viribus non imparia.

tan-

tantùm, ſed & ſibi & Religioni noxia. nec remedia ſperari poſſunt, cùm & graui teneantur ignoratione morborum ſuorum, nec monentes admittant. ſibi nimirum illi ſapiunt, reliquis fidem abrogant: vt omni planè ſpe careant valetudinis bonæ.

Cumque cæci in ſuis ſint, oculatiſſimi in alienis ſunt. monſtro ſimiles. domeſtica & è propinquo ſua non vident, remotiſſima aliena vſque ad oſſium medullas, ſcrutantur. quin etiam vident in alio quæ nuſquã ſunt: cùm ſolis ſuſpicionibus in aliorum vitiis oculos habeant, in quorum tamen laudibus oculis carent. ſi quid lucis in aliis, nihil vident; ſi quid tenebrarum, vident. noctemque non raró in alieno cælo reperiunt in quo pleniſſima lux eſt, diemque in denſiſſima nocte ſua vident. ita in nocte diem, noctem in die reperiunt; prodigioſo vbique errore. tantum cæcus poteſt amor ſui. minima illi in alio vitia maxima ſunt, verruca mons eſt, pilæ ſurgentes cælo rupes, feſtuca trabes, riſus fulmina cælo iaculata: in ſe ingentia criminum ſaxa nulla ſunt, monteſque & ſuperſtantes nubibus rupes, nullæ ſunt. quid? quòd vitia etiam ſua virtutes arbitrentur, infantiam eloquentiam, imperitiam ſcientiam, fatuitatem prudentiam, moroſitatem lenitatem, aſpe-

aſperitatem ſuauitatem. quo fit vt in grauiſſimos errores labantur. nemo mirabitur qui cogitauerit oculos illos habere toxico ſaginatos, ac in alienis inuidia ac odio, in ſuis amore ſui grauidos: febri deinde illos maligna teneri. quo fit vt ſuauia illis amara, mella fella videantur: amoriſque ſui veneno farti ac ſaginati, nil præter venena in aliis vident, & vt cum improbitate ingenioſus hic amor eſt, ſi quid inter ingentes aliorum virtutes non laudandum latet, aranearum more exugit, optima intacta relinquit.

Succreſcit deinde ex hac improba radice amoris ſui, Dei diuinarumque rerum denſiſſima ignoratio. cùm enim in omnibus ſe ſolum, commoda, honoremq; ſuum intueatur qui hoc malo tenetur, fit vt longiſſimè abſit à diuinorum conſideratione cognitioneque. quòd ſi quæ cæleſtia intueatur, non videt ea niſi qua parte commodis illa ſuis ſubſeruire poſſe arbitratur. & ſanè tegitur ſpiſſa quadam nebula quicunque hoc vitio laborat, vt cæleſtis ſolis radios intueri non poſſit: aut ſi quos intueatur, facit eorum more qui per obſcuram nebulam, veſtigia quædam cæleſtis luminis intuētur.

Cùm verò fiducia ſui ab amore ſui nata caſti-

caſtimoniæ ſit hoſtis, fit vt mille ſe pudicitiæ periculis induat, quicunque plus æquo prudentiæ ſuæ innititur: & antè labatur infelix quàm damna ſenſerit. cumq; commodis ſuis impensè ſtudeat, delectatur mollibus, & corpori amica auidus amplectitur: effundit ſe proinde facilè in cibum & potum, caſtitati inimica. accedũt excuſationes in omnibus ſui, ſpretaque prudentium monita. quo fit vt cùm in præcipitio ſteterit, præcipitia ignoret, & antè per inuia infortunatiſſimo lapſu deuoluatur quã periculum adire ſe ſciret.

Scinditur exinde vniuerſæ familiæ caritas mutuaque animorum coniunctio, quà vna Religiones firmantur, ac tanquam inenodabili vinculo connectuntur. cùm enim ſinguli paullatim horum exemplo rebus ſuis ſtudeant, fieri non poteſt vt coaleſcant animi, dum ſinguli ſe ſuaque commoda, honores, reliquaque præferri volunt aliis: quæ cùm mutuò ſe iugulent perimantque, neceſſum amorem interire, amicitiamque penitus omnem ab illa domo exulare. nam niſi omnia probes quæ cæcus amor ſui ambit, amicitia collabaſcit. omnia probare in tanta iudiciorum diuerſitate impoſſibile eſt, niſi adulatio rebus miſceatur, quæ cum germano amore

ſtare

ſtare non poteſt.accedit, eos qui hoc malo tenentur, ſibi amicos eſſe, aliis eſſe non poſſe, cùm ſolis rebus ſuis ſtudeant, aliorum commoda laudeſque ignorent.

Ingrediuntur verò huius loco doli & fraudes, omni candore ac ſinceritate pulſa: nam cùm regia via ad optata peruenire non liceat, quæruntur anfractus, ſubdolæque ſemitæ, & per obſcura viarum ad præfinitum animo tendimus. quòd ſi minùs è voto ſucceſſerit, nec cogitationibus res reſponderint; ſuboriuntur mœrores, graueſque inſurgũt melancholiæ, ac non vltima puſillanimitas, timoreſque, ac ingentes vndique curæ: indeque extremus quidam languor, orationum ſalutiſque proximorum neglectus, ac vniuerſæ vocationis contemptus. nam cùm quæ validè animo propoſuit, his non conſequatur viis, ad alia principia vitæque genera amori ſuo congrua, ſe, cogitationes, ſtudiaque ſua, toto conatu conuertit.

Remedia.

EXercitatio ſui in rebus humilioribus, maximeque in iis, à quibus potiſſimũ horremus, delectuſque eorum, quæ in primis auerſamur: animo priùs per varias huius

lius generis meditationes exculto, & ad viliora ac duriora excitato; propoſita ſibi humilitatis pulchritudine, vtilitate, neceſſitate, præmiiſque virtuti huic à Domino æternùm conceſſis: ſuperbiæ verò fœditate, damnis, minisque ac pœnis à Deo intentatis: cælum in Lucifero, & Angelis illius; paradiſum in primis parentibus; orbem, in infelici ferè ſuperborum exitu; infernum, in miſerando æternùm arrogantium cruciatu conſiderando.

Mutuæ deinde caritatis per beneficia inuitatio: mutui honoris, maximè in ijs, à quibus alieniores ſumus, præuentio: honoratiorum operum, & quæ plus externi ſplendoris habent, aliis conceſſio: difficiliorum, minuſque in ſpeciem illuſtrium arrogatio.

Contemptus in ſe ſui, dictorúmque factorumque ſuorum præteritorumque criminum memoria.

Sanctorum hîc, magnorúmque, ac Chriſti ante omnia exempla proderunt, ſi noſtra cum illis compoſuerimus: ſi quanta Deo, creationis, conſeruationis, redemptionis, innumeriſque penè aliis titulis debemus, præmiorúmque cælo repoſitorum magnitudinem frequenter conſiderauerimus.

Proderit in primis frequens cogitatio
Ioan.12. verborum Domini: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* qui odit, prauas animi propensiones frangit ac domat: qui amat, assensum illis præbet, obsequitur. ille demetit tanquam falce luxuriantes noxias herbas, nusquã parcit, ferro & ignibus sæuit in insurgentem amorem, hoc vno pius, quòd impius sit amori, nec quidquam largitur petenti.

Iuuabit etiam odio quodam ferri in hoc vitium, propositis sibi illis quæ ex hoc nasci consueuerunt. maximè quòd nec humana nec diuina, vbi inualuerit, pensi habeat amor sui. nihil apud hunc sanctum, nullum secretum, nisi qua parte commodis hæc suis seruiunt. pugnant cum amore sui? violabit omnia, quò amori suo consulat. Ingens deinde cæcitas amoris socia terrere nos debet. cæcus ad æterna præmia, ad ignes æternos est. nec mortem videt imminentem fòrs cras, fòrs hodie. sed neque finem suum consequitur hic amor sui. laudem quærunt? damnationem referunt. commodis suis student? ferè iis frustrantur. honores venantur? ignominiam referunt. cùm gloria fugientem sequatur, prosequentem destituat.

Ma-

Magnum deinde calcar ad victoriam sui, cogitatio seria iudicij extremi, in quo occultissima quæq; nostra retegenda sunt orbe inspectore; mortisque momento omni dubia incertitudo. & quò mihi in illa hora gloria, opes, eruditio, scriptio, eloquentia, commoda? quis tunc sensus humanarum laudum, quæ vtilitas?

Vtile etiam fuerit sæpiùs animo voluere, quanti nos orbe toto vicerint robore, forma, eloquentia, opibus, honore, commodis, prudentia, variaque eruditione, æternis nunc ignibus materies æterna. quòd si humanas laudes spectemus, quanti nos laudant? quàm pauci norunt orbe toto? & vicesimúsne quisque è notis laudat? certum plures damnare. iam quò laus absentium ignorata mihi? præsentium verò laudes, adulationes sunt, laudes non sunt. cùm ergo absentium de te laudes ignores, præsentium adulationes habendæ sint, quid certi in humanis est quo extollimur?

Necessaria in omni hoc vitio frequens seriaque conscientiæ per diem discussio: validum in eo propositum victoriæ sui: omniaque amori huic amica generosè ac constanter pellere; illiusque loco contemptum sui, diuinumque in se amorem his similibusque verbis excitare, *Dilectus meus*

 mihi,

mihi, & ego illi; qui pascitur inter lilia. Deus meus, amor meus, & omnia. A te quid volui super terram? Pars mea & hereditas mea Dominus. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Sub vmbra illius quem desideraui sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat? Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Hæc aliaque generis huius, quæ cuique sua pietas, & amoris diuini auctor Deus suggeret, ad illius amorē nos excitabunt. beneficiorum etiam commemoratio diuinorum, grataque recordatio, præmiorum deinde cælo repositorum, ac passionum Domini. potentissima hæc incentiua veri amoris sunt.

Ora-

Orationis deniquè ſtudium plurimùm in hac re poterit. in quo mens cæleſtibus colluſtratur, diſcutitque cæleſti lumine errorem ſuum, agnoſcit tenebras exuitque, melioribus cognitionis amoriſque diuini radiis perfuſa.

CAPVT XIII.

Dictorum factorumque ſuorum commendatio, reliquorum damnatio.

EST hæc innata quibuſdam conditio, conſuetudine deinde aucta & roborata, ſua vt laudent ſola, aliena aut damnent, aut ſilentio tranſeant; laudes ſuas etiam ab imperitis auidè excipiant; aliorum, deiecto vultu, fronte, oculis hauriant; & cùm improbare non poſſint, nunquam tamen probent. Dolent potiùs aliorum præclaris dictis factiſque, ac mœrorem ſi quando verbis obtegãt, vultu tamen produnt; ad ſua, etiam minima, & quæ laudem nullam merentur, ſi quis laudator accedat, totis animis vt ad tubas & tympana militiæ amatores, exiliunt. nec continere pruritum hunc poſſunt, os genæque gaudium teſtantur; vt ille iam illis amico-

rum primus maximuſque ſit, qui primus maximuſque laudator eſt.

Quò te vertas in hac vanorum hominum prurigine? laudabis omnia? non eſt viri Deum timentis; neque enim poſſibile eſt, non profluere ab homine quędam non laudanda. damnabis? pro hoſte habeberis. tacebis? non laudaſſe, damnaſſe apud hos eſt. quin adeò eò creſcit hæc quorundam ſcabies, vt in vno non laudaſſe, aut improbaſſe, in omnibus damnaſſe ſit. Neſcit modum aut frenum ſibi imponere laudum hæc libido: ſed neque vulgari contenta laude eſt, etiam infima in ſumma reponi laude deſiderat. ferendum quoquo modo eſſet, niſi meritò improbanda non raro, ſummè etiam laudari vellent; vt, ni feceris, contracta ac corrugata fronte, deiectiſq; genis ac ſuperciliis mœrorem teſtentur, & amicitiæ renuncient. cùm enim amaſſe in illis, laudaſſe; non probaſſe, damnaſſe ſit, fit vt amorem & odia, ſola laude & improbatione metiantur.

Et ſunt plerumque hi moleſti graueſque omnibus: nulla enim propè illorum colloquia ſine dictorum factorumq; laude reperies. velis proinde, nolis, laudes audias neceſſum eſt: & ingerunt has nullâ ſæpe temporum, locorum, perſonarum ha-

habita ratione ad omnium fastidium; nec immunem quemquam ab importunissima laudum suarum narratione abire permittunt, veriti ne, si vnus ignorauerit, damnati, aut non satis laudati videantur. non facerent si memores essent monitorum Sapientis: *Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.* Prou. 27.

Nec inter domesticos tantùm, apud quos facilior venia esset, sed inter externos, & mulierculas etiam ingentibus verbis decantant sua: quæ nisi plenæ abeant cõmendationibus, nullum sibi dictorum factorumque suorum fructum retulisse videntur; futuræ nimirum apud socias aut æmulas, laudum præcones confessariorũ suorum; narranturque sæpe dicta factaque, nec dicta, nec facta vnquam: imò vniuersæ aliorum Superiorumque laudes in illos commigrãt: ab horum scilicet consiliis, si quid in domo vniuersa est, quod laudem mereatur, profectum est; sin aliquid infelici euentu præter spem successit, his monitoribus meliora euenissent. aliud suaserunt, auditi non sunt, hinc damna accepta: auditi fuissent, & alia longè rerum facies esset, & pro damnis emolumenta nata forent.

Noxium ante omnia hoc hominum ge-

nus in Religione eſt, multorumque æmulationibus & inuidiæ obiectum, mutuarum diſſenſionum & alienationum cauſſa. Et nati hi non Religioni, non Deo, famæ tantùm ſuæ ſunt: nam ſi Deo & Religioni, gauderent vtriuſque nominis propagatione, quam aliorum dictis factiſque ingentia vident incrementa ſumere. Non gaudere, non laudare, cùm meritò poſſis, damnare eſt. Et cùm de tuis minimis prodigè in omnem lætitiam profundaris; in aliorumque etiam maximis, doloris potiùs quàm lætitiæ ſigna prodas; non hoc eſt de Domini Religioniſque gloria, quæ talibus augeſcit, creſcitque in maius, dolere? quæ quibus innitantur principiis, nemo non videt; ſuperbiæ nimirum & inuidentiæ fundamentis, quibus hæ ſuorum laudationes, alienorum damnationes inædificatæ ſunt.

Et ſanè non minùs perniciosus eſt, qui alienas laudes alto ſilentio premit, quàm qui eleuat, aut damnat facta. quid? quòd ſilentio ſuo grauiùs ſæpe ille feriat, quàm apertus hic improbator: nam cùm primus ferè moderatioris ingenij habeatur, vt qui affectus ſuos tegat, fit vt ſilentium illius pro aperta damnatione habeatur. Non laudaſſe enim cùm poſſit, qui modeſtiæ opi-

opinionem habet, vituperasse est. & ille qui apertè laudanda damnat, criminatoris potiùs nomen obtinet, & verbis ipsis, improbandiq́ue modo alienationẽ ostendit, incompositumq́ue minusq́ue ordinatum affectum, vt hoc ipso fide careat. at ille alter modesto seueroque silentio fidem reperit, vulneraq́ue infligit, altiùs penetratura, quo á profundiore mente infliguntur & veniunt.

Et tales ferè, qui alto silentio laudanda in aliis premunt, ingentes sub modesta fronte arrogantiæ montes tegunt. neque enim aliunde prouenit parca hęc alienarũ virtutum laudatio, quàm ab animo laudis suæ auido: qui cùm aliorum commendationibus suis detractum iri veretur, seriò cauet ne quid elabatur in alio laudandũ. apertè damnare conscientia terret, & exterioris cuiusdam moderationis opinio captata: silere posse arbitratur, nec vlla lege ad alienas laudes vulgandas teneri. qui si cogitaret plus sæpe moroso se obesse suo silentio, quàm apertum criminatorem effutiendi quidlibet licentia; non tam parcus laudator esset.

Et sanè vt homines fugiat, Deum latêre mens illa æmulationibus grauida non potest. videt illam propriarum laudum bal-

neo, tanquam oceano innatantem, aliorumque encomiis liuidam: nec crimen effugere poteſt interni faſtus, à quo vnico hæc ſilentia imperantur.

Et ſanè niſi ingenti vndique cingeretur poſſidereturque rerum ſuarum arrogantia, vt nullo non loco ac tempore auidè laudes ſuas venetur, non tam ſeuero ſilentio aliorum prçconia premeret: quæ cùm veluti ſoles arbitretur officere tenuiſſimis lucernarum ſuarum luminibus, omni conatu dies illos ſupprimit, magnaque eos ſilentij ſui nebula, denſaque liuoris nube tegit; qui ſi altiùs pectoris ſui latebras excuteret, perfacilè fundamenta taciturnitatis huius erueret, & in abditæ arrogantiæ ſuæ profundum nullo negotio veniret.

Quamquã palàm ac quaſi aperto marte dicta factaque aliorum damnare, maioris cuiuſdam impudentiæ ſit: neque tales aliud expectare debent, quàm vt pari licentia feriantur. ferè enim hæc diuinæ cuiuſdam vindictæ remuneratio quædam eſt, vt damnari ſua ab omnibus ſentiant, qui omnium damnant; ita talionis pœna ferit hos Deus, aut permittit ea, qua ipſi reliquos, menſura donari: acciditque illis, vt cùm dicendi licentia in omnes ſe profundant, omnium etiam patiantur linguas,

guas, calamiſque omnium percutiantur, qui nulli parcere didicerunt;& vt nihil illis rectum bonumque,quod ab alio patre natum eſt, ita nihil horum,probum aliis laudeque dignum videtur, aut quod nomen decúſque mereatur.

Graues deinde tales omnibus eſſe conſueuerunt, inuiſi paribus, duri inferioribus, niſi quos perpetuos laudum ſuarum præcones nacti fuerint: Superioribus moleſti. cùm enim mutuam pacem turbent, amicitias ac neceſſitudines diſſoluant, non Superioribus,non æqualibus, non inferioribus parcentes, fit vt omnium in ſe animos prouocent,omniumque indignationem extimulent: vnde etiam fit, vt omnes horum familiaritatem fugiant,conſuetudinem auerſentur, vt à qua nihil expectare poſſint,præter graues cenſuras,ſeueraſq; accuſationes, eo moleſtiores, quo neminem propè illæſum prætereunt, damnant omnes, teſtes facti ac iudices omnium,maximéque magnorum virorum; in quibus ob auguſtam aliquam nominis amplitudinem, proniùs inuidia & æmulatione ſtimulante incurrunt.

Reme-

Remedia.

A Malorum, quibus laudator ſui agitur, extirpatione petenda ſunt: innatam quandam hîc ſuperbiam inuidiamque nemo non videt, quibus agitatur, & alienis contabeſcit, ac ſuis paſcitur laudibus. Quare ad ſuperbiæ ac inuidentiæ radices ſecuris admouenda eſt, contrariiſq; ſubmiſſionis & amoris remediis animorum hæc venena pellenda ſunt.

Aſſueſcat proinde quicunq; hic eſt, aliena laudare etiam minima, illa mirari, prædicare & publicare; ſua tegere, deprimere & extenuare: fugiat ſuorum laudatores: cogitetque ferè eos nos pati grauiſſimos in abſentia cenſores, quos præſentes profuſiſſimos ſenſimus laudatores.

Cogitet illa nobis ſperanda ab aliis, quę nos impendimus aliis, paribuſque dicta factáque noſtra commendationibus, aut vituperationibus metienda.

In aliis denique, qui ſimili vitio tenentur, tanquam in ſpeculo ſeipſum intueatur, & in aliena fœditate ſuam deuitet; alieno exemplo vitia emendet ſua. diſplicent in aliis? fugiat in ſe diſplicentiora. odit domeſticæ pacis turbatores, amatque

ſocias

ſocias dextras neceſſitudinis fraternæ? exequatur in ſe quod amat in aliis: fugiat quod odit in illis, factus iam aliis magiſter & ductor mutuæ caritatis, æternitatis memor vitæ alterius, breuitatis huius; pœnarum & præmiorum illius, incertitudinis huius.

CAPVT XIV.

Ambitio. ſpecioſorum munium proſecutio: viliorum fuga & contemptus.

MALORVM omnium in Religione ſummum, & è quo tanquam oceano & fontibus, reliquorum ferè vitiorum flumina naſcuntur. Quid enim ſperari ab illo poteſt, ſiue in ſalutem proximorum, ſiue in Religionis augmentum, ſiue in diuini nominis propagationem, cui honor dignitaſque propria pro propoſito ſibi fine eſt? quique cogitationes ſuas omnes in præfixum ſibi dignitatum ſuarum ſcopum iaculatur? Quid non timeri? Diuini illi nominis gloria, ſalus proximorum, Religionis progreſſus, tamdiu cordi erunt, quamdiu hęc idoneam ambitioni ſuæ materiam iudicauerit: vbi ſenſerit auxilio ſibi ad quæ ſperabat, non eſſe, repellet & auerſabitur,

vt votis, expectationi, conatibusque suis inimica; adeoque in depressionem ac euersionem illorum studia sua conuertet, si per calcatam Dei Religionisque gloriam, proximorumque salutem, viam sibi ad honores stratam viderit.

Cæca omnis ambitio est. nihil videt præter conceptam semel animo gloriam, qua tanquam densa circumfusus nebula, nullos aliorum prospectibus habet oculos. sol luceat, sideráque micent; nihil videt oculus obscura dignitatum suarum nube circumuallatus. nubem suam videt, ad reliqua cæcutit. Non patet illi aditus nisi per scelera ad prætensum decus? per scelera in illud ibit. clausa illi semita est ad munus quod ambit, nec aditum videt, nisi per diminutionem famæ alterius? miscebit falsa veris, & in optimo quoque comminiscetur pessima; nec persequendi finem faciet, donec detractionibus, tanquam validis harpagonibus, innocentem à munere deturbauerit, vt optato potiatur. obstat fortior illius studiis? adulationibus expugnare conabitur. irriti hi cadunt doli? ad aperta se conuertet odia, vt importunitate ac improbitate vincat, quem non potuit fraudibus.

Hinc ingentes domi animorum na-

ſcuntur conturbationes, dum mente ambitioſus inquieta, iactatione ſua commouet reliquos: vt pro pacato æquore, tempeſtuoſa in Religioſa domo reperias maria; ſorbendus cum non vno, ſi propiùs acceſſeris, & inter hortorum pratorumque hæc quondam amœna, fornaçes inuenias, ambitionum ignibus accenſas, amburendus ſi admoueris pedem.

Miſera Religionis conditio, quæ ambitioni patefecit oſtia. reliqua enim cum illa admiſit vitia: neque enim ſola venit, ingenti ſcelerum omnium ſtipata comitatu eſt. nec vllum iam illi ſcelus, ſi fruatur optatis. etiam in matrem ſæuiet, & per calcatum Religionis vterum ad propoſitum ſibi decus aduolabit interrita, crudelis in genitricem.

Sed neque, ſi ſperata conſecutus ambitioſus fuerit, quieſcet, noua meditabitur: perpetuo namque tanquam rotatu per aſpera, mollia, plana, præcipitia, voluitur infelix. nec vlli minùs quàm ſibi placet: intus inuidentia depaſcitur, foris aduerſarios patitur; nulli amicus, inimicus omniũ; contemptor omnium, omniũ percutitur linguis; pari menſura feriendus, qua prior ille reliquos ferit. alienæ virtutis hoſtis; nulli benignus, crudelis in omnes.

omnes. nullius etiam beneuolẽtia donandus. laudat neminem, damnat omnes, etiam quos ſibi iunxit. nam ſi eos viderit vilioribus cōtentos, inter inglorios & ignauos numerat: ſi ad maiora exemplo ſuo contendentes, pro hoſtibus & gloriæ ſuæ obſtructoribus habet. ſed neque facilè fidem adhibet vlli, ſuo ſemper ingenio reliquos metiens. ſuſpectiſſima deinde illi omnia, dum ſingula metuit, & ingenioſa ſolertia, è vanis, nec cogitatis principiis miras conſecutiones nectit. & ferè cogitabundum talem reperies, multa machinantem, melancholia etiam oppreſſum, nuſquam explicatum, dum vel amittendi muneris torquetur metu, vel mœret de repulſa, vel in obtinendo etiamnum laborat, & aduerſarios circumſpicit.

Infelix planè ambientium in Religione conditio, qui nec noctes patiuntur quietas, dum perpetuis æſtibus iactantur. nulla iam illis oratio. vota pro oratione ſunt. exulat pietas, & pro pietate ſperatum illis decus inhæret animo; pro Dei præſentia, expectata gloria. quid? quòd vileſcant animis, dum ſingulorum, quos commodos ſibi arbitrantur, captant gratiam, etiam viliſſimorũ; ad quorum ſe genua abiicient, ſi idoneos arbitrabuntur fini propoſito.

Hu-

Humilis contrà, ſorte ſua contentus quanta in pace degit? nec mirum in pace eſſe qui nihil ambiat, nulli abblandiatur, nihil à quoquam ſperet. quare nec quemquam veretur, aut ſollicitè & anxiè colit. erecta illi verba, animus celſus, nulliuſque, præterquam Dei indigus. verba plana, nec ad gratiam compoſita, nec ad ſimulandum formata, aut ad fallendum delecta. inimicus nulli, amicus omnibus; moleſtus grauiſque nulli, carus omnibus, in alta quiete, omniumque admiratione & laude vitam ducens, vitamque finiens rara poſteritatis grataque memoria. Superioribus obſequens, inferioribus carus, paribus acceptus, omnium ore laudatus. familiaritatem illius ambiunt omnes, delectantur conſuetudine, paſcuntur colloquiis. Superiores concedi hunc ſibi poſtulant, prehenſant inferiores, pareſque gratulantur ſibi. qui quo maiore ſubmiſſione repellit à ſe magna, hoc maiori impetu confluunt ad illum magna. poſtrema deligit, prima omnes vltrò obtrudunt. viliſſima ambit, ſumma nolenti ingeruntur. quoque maior ſui contemptor, hoc validiore aliorum conatu extollitur. Hæc ſunt debita virtuti præmia, quibus omnis ambitioſus caret. vt bene Auguſtinus: *In humili* *Serm. 1. de vita. Cleric.*

mili loco salus, in alto periculum. & eleganter Magnus Gregorius, ad ambitionis contemptum, metum, horrorem, humilitatis

Past. par. 3. cap. 18. amorem & amplexum: *Audiant humiles quàm sunt æterna quæ appetunt, quàm transitoria quæ contemnunt: audiant elati, quàm sunt transitoria quæ ambiunt, quàm æterna quæ perdunt. audiant humiles ex magistra voce veri-*

Luc. 18. *tatis, Omnis qui se humiliat, exaltabitur: audiãt elati, Omnis qui se exaltat, humiliabitur. audiant*

Prou. 15 *humiles, Gloriam præcedet humilitas: audiant elati, Ante ruinam exaltatur spiritus. audiant*

Isaia 66. *humiles, Ad quem autem respiciã, nisi ad humilem & quietum & trementem sermones meos? audiant elati, Quid superbis terra & cinis? audiant humiles, Deus humilia respicit: audiant elati, Et alta à longè cognoscit. audiant humiles,*

Matth. 20. *Filius hominis non venit ministrari, sed mini-*

Eccl. 10 *strare: audiant elati, Initium omnis peccati su-*

Phil. 2. *perbia. audiant humiles, Quia redemptor noster humiliauit semetipsum factus obediens Patri vsque ad mortem: audiant elati quid de eorum capite diabolo scriptum est, Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Occasio ergo perditionis nostræ facta est superbia diaboli, & argumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei.*

Reme-

Remedia.

AB humilitate petenda ſunt. ambit aliquis magna, in viliſſimis continendus eſt, ad ignobiliſſima loca relegandùs, minimiſque deſtinandus: vt talium aſſuetudine aut ſe vincat, conterátque altiores ſpiritus, ac ſub iugo contineat; aut impatientia victus, Religionem à metu liberet. cōſultius enim fuerit talibus carere, quàm tot domi turbarum cauſam alere. monendus tamen ſeriò, per confeſſarium, aut Præfectum ſpiritus, alioſque viros magnos. pœnitentiis etiam ſtimulandus: quæ ſi irrito cadunt conatu, & perſtat ille in faſtu; forti Superiorū robore & conſtantia continendus in humilibus erit. aut enim ſe vincet, animoſque domabit, magno Superiorum aliorumque gaudio; aut ſubmiſſionis impatiens, in apertam prorumpet defectionem, Religionémque metu liberabit.

Proderit in primis, ſi omnis illi materia gloriæ adimatur. obſeruetur diligenter à variis, ac ſicubi deliquerit, non parcatur. ſi quid vituperatione dignum egerit, non ſileatur: ſi quid laude, ſilentio prematur. à magnorum clarorumque virorum, ma-

tronarúmque confeſſionibus & conſuetudine auocetur, adimatúrque illi vniuerſim quidquid ad laudem facit aut ducit.

Super epiſt. ad Rom. Forti ſententia terret ambitioſos Origines: *Omnis adeundi honoris Eccleſiaſtici abſcinderetur ambitio, ſi ſe iudicandos potiùs, quàm iudicaturos, hi qui praeſſe volunt populis, cogitarent*. Ambitionem verò ipſam ſcitè

In Sermon. quadrageſ. Bernardus deſcribit: *Ambitio futile malum, ſecretorum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans.*

Paſt. par. 3. cap. 18. Nobile remedium à Diuo Gregorio habemus: *Plerumq; elatos vtiliùs corripimus, ſi eorum correptionibus quædam laudū fomenta miſceamus. inferenda namque ſunt illis aut talia bona quæ in ipſis ſunt, aut dicendum certè quæ poterant eſſe ſi non ſunt: & tunc demum reſecanda ſunt mala quæ nobis diſplicent, cùm priùs ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmiſſa bona quæ placent. nam & equos indomitos blanda priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs poſtmodum etiam per flagella ſubigamus; & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ ſaluti profutura eſt, in ipſo guſtu aſpera amaritudo ſentiatur: & dum guſtus per dulcedinem fallitur, humor*

mor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipſa ergo in elatis inuectionis exordia permiſta ſunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt.

CAPVT XV.

Delectus munium, locorum.

FALLIT plurimùm Superiores hic delectus, nec reſpondet votis, pluſque ferè ſiue temporalis, ſiue ſpiritalis auxilij ab aliis conſequitur. quòd maior in his fiducia in Deum eluceat, plus in illis prudentiæ humanæ: quo fit, iuſto Dei iudicio, vt ſpe ferè ſua Superiores fruſtrentur, cùm ſæpe etiam tales patiantur aduerſarios, graueſque obſeruatores ac cenſores, quos precibus impetrarunt. Monitorum deinde ac ſi qua neceſſitas id poſtulet, iniungendarum pœnitentiarum libertas tollitur, cùm offenſionem Superiores vereantur; & qui ſe vocatos ſciunt, liberiùs offendant, euocationis ſuæ ſpe freti, facileſque ad murmurationes ſint, ſi minùs placentia imponantur. Nec quidquam in his promptius, quàm ad minimarum rerum diſplicentiam illud inculcare, Cur euoca-

uit bene conſtitutum? meliùs mihi erat alibi. Naſcitur inde non loci modò, & muneris, ſed & omnium propè diſplicentia, & murmurationes, inde animi inquietudines, cùm nunquam explentur deſideria, & præteritorum memoria præſentia diſplicent.

Quòd ſi in Superiorem minùs fortem, aut robore deſtitutum delectus ceciderit, ſequitur facilis & ingens noxiorum iuxtà ac bonorum permiſtio; cùm indulgentiores ferè ſimus in eos quos vltro vocatos meminimus: & nullus propè querelarum locus apud eos, qui mederi poſſent, ne delectum noſtrum damnare videamur, aut imprudentiam accuſare; neúe conſuetum illud audiamus, Habes quem petiſti; obſecutus ſum voluntati tuæ. antè cogitaſſe oportuit. bene illi alibi erat. vt omnis iam culpa in euocatorem eat. atque hinc graues ſæpe multorum offenſiones naſcuntur, cùm Superiores delectus ſui ſibi conſcij, ne aut offendant, aut mœrore afficiant, aut minùs commodos tales experiantur, non cõcedenda concedant. quod vbi fit, abit res in exemplum, & paria ſperare reliqui non verentur, paria etiam audere: è quibus vniuerſa paulatim domeſtica diſciplina delabitur: quæ vbi refrixit ac corruit,

corruit, à ſola ferè ſectione remedia expectanda ſunt; mutandi nimirum plerique omnes, & ad Superiores diſciplinæ arctioris, variáque amandandi loca ſunt, cùm à ſola propè mutuę cohabitationis ſeparatione ſalus ſperari poſſit: ac diſciplinæ amantiores in illorum locum ſubſtituendi erunt; aut ſanè Superior ipſo loco mutandus, & robuſtior illo ſubrogandus.

Eadem incommoda in inferioribus reperias, qui precibus locorum mutationẽ impetrarunt. ſequitur enim plerumque pœnitudo, cùm non omnia votis reſpondeant; & damnamus preces noſtras, & queri erubeſcimus, ne conſilia ipſi noſtra accuſemus, & audiamus inconſtantes: inde mœrores, ac tacitæ interni roboris emedullationes, cùm interiores animi vires exeduntur, & aperire pudet, & ad vincendum robore deſtituuntur. ad locorum enim nouas deſcendere mutationes rubor vetat; & locorum tamen, ſociorum, Superiorúmue ferre conditiones imbellis animus negat, aut innata quædam menti aliena, pugnanſque cum aliis, ac quaſi hoſtilis & inimica conditio. ita cùm hinc verecundia terreat, iſthinc moleſtia creſcat; contabeſcit animus, aut in apertas prorumpit factiones, & cauſas aliquas com-

miniſcitur, quibus inconſtantiam ſuam tegat. has ſi veriſimiles reperiat, laxat delationibus habenas; ſin minùs, comminiſcitur etiam falſas, dummodo potiatur optatis, ſubducatque quaſi è ſeruitute ceruices nunquam ſatis domitas, nec ſuaui obedientiæ iugo in ſolidum ſubmiſſas.

Proſiliunt ex his initiis omnia malorum genera, nec quidquam tam à Religione alienum, quod non audeat. ſemel enim pudore depoſito in omnia ſe profundit mala, & quæ antè damnauerat, probat vt ſequenda: ita qui febribus tenentur, inimica antea guſtui laudant, & auidiùs hauriunt, profutura damnant.

Accedit, quòd raro diuina bonitas felices huic delectui ſucceſſus tribuat, vt qui reſignatæ obedientiæ repugnet, pluſque adferat iudicij noſtri, quàm in Deum fiduciæ: quaſi enim de Domini in nos prouidentia diffidentes, recurrimus ad hunc ſeu perſonarum, ſeu locorum delectum, cui pœnitentia perpetua & indiuidua comes eſt. quod innumeris propè aliorum exemplis diſcimus: quorum infelix exitus meritò terrere omnes, & auertere ab his conſiliis debeat.

Iam cùm ferè in inferioribus delectus hi naſcantur ex amore ſui, cùm huic aër ſit craſſior,

craſſior,illi tenuior; huic minùs amœnum cælum, illi nimis ſudum; alteri plebeiæ nimiùm occupationes, minùs ſplendidæ, minus è dignitate, eruditionis opinione, vulgares, rariores, frequentiores, intempeſtiuæ, ſubitæ: aut Superior durior, tenacior, moroſior, oculatior, maturior, retractior, ad ſuſpiciones pronior, regularum obſeruantior; aut alius ſuauior, liberalior, mollior, facilior, hilarior, laxior, ad omnem conceſſionem profuſior, indulgentior; fit vt in ingentia ſe plerumque animarum diſcrimina conijciant: cùm ferè ignorent quanta domi foriſq; pericula immineant. intus nimirum latet malum, quod niſi excuſſerint, nulla locorum mutatione pellent: cùm ferè tales libertatis amor, diſciplinæ Religioſæ fuga, commoditatū corporis ſtudium, adnatus animo tepor, grauiorum metus & horror, ad hæc conſilia adigant; vnde fit vt ſperatæ apud Deum mercedis non poſtrema, aut omni etiam parte ſpolientur, cùm delecti muneris aut habitationis conceſſio mercedis illis loco ſit.

Remedia.

INdifferentiæ ſtudium, frequens excitatio in Deum fiduciæ. cui maior cura de nobis, quàm nobis ipſis incumbit.

Incommodorum delectui huic colligatorum memoria, recordatioque illorum, quibus non rarò cum interitu delectus hic coniunctus fuit.

Nihil deinde in omni Religione certius pacatiuſque, quàm vniuerſam ſui curam Deo cõmittere; ne quid videamur detraxiſſe de ingenti in illum fiducia, pluſque prudentiæ noſtræ, quàm illius prouidentiæ fidiſſe. Ille ſecurus viuit, qui totum ſe diuinæ gubernationi commiſit. quàm for-
Matt. 6 titer monemur, quàm certò: *Conſiderate lilia agri, quomodo creſcant, non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. quærite ergo primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.* Quòd ſi pergat delectus hic animum pulſare, conſultum erit cum Præfecto.

cto ſpiritus, aut ſi quis alius in domo vir prudens, rerum experientia edoctus, conſultare; nec quidquam aggredi, niſi non tantùm conſulto ſæpe Domino, ſed aliorum iudicio præquiſito, quorum potiùs ſententiis, quàm noſtris ſtemus.

Proderit etiam aliquando cum iudicio confeſſarij voto ſe aliquo temporario obſtringere, omnemque hanc delectus cogitationem negligere ac reſpuere, vt inimicam Deo, aut ſanè vt minùs ei placentem gratamque, vt obedientiæ repugnantem, adeóque vt omnis perfectionis hoſtem, omniſque inquietudinis matrem.

Moueant nos exempla Chriſti, totum ſe parentis obedientiæ cõmittentis: *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius, qui me miſit, vt perficiam opus eius.* & poſt illam lacrymarum, ſudorum, ſanguinum luctam, omnium quas vlla ſæcula viderunt grauiſſimã, *Non quod ego volo, ſed quod tu*; & apud Matthæum, *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* ſequamur ducem milites, & cuius præferimus nomen, imitemur facta.

Ioan. 4. *Mar. 14* *Mat. 26*

Magnum victoriæ genus hîc eſt contraria propenſioni ambire, voluntatemque valido conatu ad illa propellere, magnorum in omni Religione exemplis. nunquã ſanè quidquam poſcere, & in re firmare

ani-

animum tutiſſimum eſt. verſanturque tales in altiſſima quadam pace, quidquid euenerit, diuinæ prouidentiæ committentes, ſecuri ſe non ambiuiſſe: in quo vno ſolari ſe poſſunt, & audenter cum Propheta dicere: *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Nam & ſi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.* &, *Non erubeſcam quoniam ſperaui in te.* &, *In Domino ſperans non infirmabor. protector* enim *eſt omniũ ſperantium in ſe.* memores monentis Apoſtoli, *Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis.* cùm contra petitores interno externoque ſolatio deſtituantur. intus habent conſcientiam redarguentem, extrà reliquorum deſtituuntur auxilio, bis infelices, bis miſeri.

Pſal. 90. Pſal. 22. Pſal. 24. Pſal. 25. Pſal. 17. 1. Pet. 5.

CAPVT XVI.

Nimia in vnam alteramúe nationem propenſio.

DE beata feliciquediuerſarum nationum in vno ſpirituali corpore indiſcriminata coniunctione, benè Hilarius: *Populo Dei congruit ſub vno patre fratres, & ſub vno capite vnius corporis membra eſſe. non*

Pſalm. 132.

enim

enim oculus aurem odit, nec nares os execrantur, nec manus pedem ſpernit. hæc enim vt officiis mutuis ſibi, ita & amore diſtracta ſunt. hoc iucundum & bonum habitare fratres in vnum, in eodem eſſe, idem eſſe, nec congregatione fieri, nec amore diuerſos. Propiùs etiam ad rem noſtram S. Baſilius: *Quid eo beatius dici? quid hac coniunctione, vnitate ac neceſſitate aptius excogitari? quid mutua inter ſe morum animorumq́; contemperatione gratius fingi? homines ex diuerſis nationibus profectos, per exactam morum ac diſciplinæ ſimilitudinē adeò in vnum veluti coaluiſſe, vt in pluribus corporibus vnus modò animus eſſe videatur: viciſſimq́; plura corpora mentis vnius inſtrumēta cernātur.* Hanc variarū gentium tanquam variarum vuarum in vnum torcular amicam commiſtionem, aut variorum marmorū in vnius eccleſiæ ornatum coalitionem, quicunque ſuſtulerit; & nobilitate & decore ſuo vniuerſum corpus nudabit, & in miſerandam ridendamque ſolitudinem, omni robore auguſtaque maieſtate ſpoliatam diſperget. ſcinditur enim hac nationū gentiumque diſcriminatione vniuerſum Religionis corpus, quod ſola animorum coniunctio tuetur, deſcenditurque in validas partes; neque iam in vno, aut altero, ſed totis concurritur caſtris, proniq́ue in vniuerſæ

Conſt. mon. c.19.

uerſæ Religionis perniciem & interitum, laxatis habenis deuoluimur.

Nam vbi ſemel hic morbus occupauit animos, nullis iam propè conſiliis, aut rationi locus eſt. exulat enim cum veritate ratio, cùm non tam rerum momentis, quàm nationum pondere ducimur.

Et quid ſperari poteſt,quid non timeri, cùm ad fugam, aut ſequelã ſatis eſt, hanc illámue gentem ita cenſuiſſe, aut damnaſſe? in quo non tam rationum momenta, quàm gentium placita diſcutiuntur, vt ſatis iam ſit ad damnationem, alterius à noſtra natione mentem hanc eſſe; ſatis ad probationem, gentis noſtræ ſenſum hunc eſſe. & veritatem ipſam non rarò manu tangimus, repellimus interim cùm ab alia gente prognatam ſcimus, gaudemuſque deterioribus domi noſtræ natis, ne meliora videamur ab aliis mutuati. Deſunt noſtræ viri magni qui præſint, quique ſaluti proximorum incumbant, vti deterioribus placet domeſticis, ne ab externis meliores videamur depoſcere. tantum nationum ſtudia poſſunt, vt deſtituti noſtris, carere in ſolidum velimus melioribus, ne ab alieno ſolo nata nobis ſalus, aut petita videatur. & iam ad impugnationem damnationemque ſatis eſt, ab alia, quàm noſtra gente

te venisse consilia. etiam solem negaturi in meridie, si ab alieno in nostrum illuxerit agrum.

Denique ad aperta vniuersim descendimus odia, & perire prauis nostrorum consiliis, quàm bonis salutaribusque aliorum florere præeligimus. ac tandem eò dissentientiũ animorum acerbitas venit, vt si ignorata gens sit, probemus & sequamur consilia; at vbi primùm innotuit alienæ gentis auctor, resiliamus à probatis, nouasque impugnandi caussas reperiamus; priora consilia nostra, ex auctoris ignoratione prognata, damnantes. grande malum, & non iam turbandæ, sed euertendæ Religioni natum. nam cùm è variis nationibus omnium propè Religionũ, tanquam validissimi exercitus robur conflatum sit, nec alia re magis virtus illius potentiaque quàm animorum coniunctione contineatur; nemo non videt, disiunctionibus hisce, animorumque dissensionibus, vniuersum robur, quod vna validaq; connexione firmabatur, labascere, hostibusque ludibrium fieri, inimicorumque deprædationibus exponi; & quæ terrori primùm acies erat, inuictaque mutua coalitione stabat, solis domesticis dissensionibus, nulla externa inimica manu impellente ruere.

Huc

Huc accedit, quòd hæc gentium ſtudia etiam ad externos decurrant: & inuoluimur iam Principum, rerumque publicarum pœnitendis, & in capita noſtra caſuris negotiis. tantum poteſt efferueſcens hic gentium amor: vt cùm æmulationes odiaque abeant in vniuerſam gentem, in vniuerſam etiam eant conſilia machinationeſque, exigua cura tuitionis famæ ſalutiſque noſtræ: ita dum fortiùs quàm prudentiùs aduerſarios inſequimur, vulneribus locum damus, & antè ſæpe ipſi cadimus, quàm hoſtem feriamus, aut aſſequamur.

Et ſanè totum paulatim genuinæ Religionis ſpiritum peſtifera hac nationũ diſcretione collabaſcere neceſſum eſt. neque enim inter has inuidias, æmulationes, partiumque ſtudia charitas habere locum poteſt, vnicum Religionum Ordinumque vinculum ac firmamentum. neque venenario hoc partium gentiumq; ſtudio commaculata Religio valetudinem diu tueri ſuam poteſt. ibit non multo pòſt in perimentes morbos potenti hoc toxico inebriata. & quam nulla externa mouere poterant arma, domeſtico hoc cadet malo. ſtetit interrita & inuicta ſtante charitate? cadet pauida labante charitate, quæ nulla

in

in re potentiùs, quàm in diuersarum nationum coniunctione illucescit.

Certè tales degeneres à Christi disciplinatu sunt. ignorat nationum discrimina Christi sanguis, quo vno arctiùs quàm omnibus patriæ vinculis colligamur. non imitamur magistrum discipuli, ducem milites, parentem filij si aliud sapimus, si non pariamur inter nos amore, quos lacrymis, sudore, sanguine, ac vocationis prærogatiua pariauit Christus. nec Apostolos in vnam gentem, sed in omnes misit. & ferè omnium gentium conuersiones ab exteris nationibus profectæ sunt, quo magis in illis diuina luceret potentia: ne quis illarum ad fidem conuersionẽ sanguinis propinquitati, linguarum cognitioni, amicorum opibus, similibusque tribueret.

Quot propè amoris proprij incommoda, tot huius sunt, cùm ex amore proprio nationum hæc propensio nascatur. commodior nimirum ab vberibus frequentata lingua, cibus, vestes, socij, amicus, cælum. ignaui militis signa hæc sunt. ardua poscit generosus, in quibus virtutẽ ostendat; gaudet asperis, in quæ magnos animos effundat. sanguinemque aut dare aut haurire pulcrum, ne inglorius, aut sicco hostili sanguine baltheo cadat: hæc prima illi

cura. ab arduis gloriam laudemque venatur. à quibus solis ingentia & viro digna decora nasci arbitratur. facit idem verus Religiosus, qui vocationis ac Christi ducis sui memor, indignatur animos patria sua claudi. angusti hi termini sunt virtuti. vniuersum contuetur orbem. semel renuntiauit patri, matri, fratribus, sororibus, amicis, patriæ, renuntiauit æternùm. aut si retro flexit oculos, indignus Christi sui militia, indignus regno est.

Remedia.

E Superiorum ferè vigili studio speranda ac petenda sunt. initia proinde, seminaque mali huius validâ secanda & excaudicanda manu sunt.

Quòd si publicis priuatisque monitis non cesserit malum, ad pœnitentias decurrendum erit, etiam publicas in publicis delictis.

Quòd si neque hîc steterit malum, seriò de dissensionum harum auctoribus à Religione tota rescindendis deliberandū erit. Clementia est sæuire in paucos, vt vniuersi corporis valetudini consulatur.

Nec inutile fòrs fuerit misceri nationes, vt mutuo hoc conspectu conuictuq;

coa-

coaleſcăt animi.plurimũ enim ad coniunctionem contubernia faciunt, maximè ſi à prima ætate mutuo aſſueſcant conuictu. non quòd frequentem in linguarum varietate & imperitia, miſtionem probem; aliquam tamen probo, & paucorum à prima adoleſcentia conſuetudo, mirum quantum ad variarum gentium coniunctionem valeat.

Neque quenquam in quacunque gente excludendum putem à muneribus, etiam Superiorum, modò reliqua functionibus eiuſmodi neceſſaria adſint. Nam vniuerſam aliquam gentem à talibus excludere, magnam & diſſenſionum, adeoque & odiorum cauſam præbet. Nam quæ ſe ſecluſam videt, paria in aliis tentabit. atque hinc iam partium & nationum contraria & aduerſantia proſiliunt ſtudia.

Et licet inter genuinos, vereque Religioſos, fuga potiùs horrorque, quàm dignitatum aut munerum proſecutio, aut vota eſſe debeant; neſcio tamen quis ſenſus à negatis functionibus pectus animũque feriat. præſcidiſſe, ac in ſolidum negaſſe, quaſi in vota impuliſſe eſt.offer, faſtidient.nega,propendebunt.creſcit à negatis amor,à conceſſis faſtidium. vt ad expletionem ſatis ſit potuiſſe: ad deſiderij

prouocationem, negatum fuisse. Et vniuersim gentis alicuius exclusio validissimum alienationum ac odiorum prouocamentum est. quis enim nesciat, ex omni gente viros enasci magnos, & sæpe vnam destitui, aliam abundare? ita vno non rarò sæculo & ætate plurimi in vna republica duces imperatoresque, ac in omni scientiarum genere exurgunt magni, cùm insequenti sæculo nullum bellica, aut literaria gloria clarum reperias. mutuare proinde ab aliis, cùm propriis destitueris, prudentiæ est: magis etiam in Religione; in qua non à nationum varietate, sed à dignatione, ac meritis munia distribuenda sunt. quæ res valido illam in primis vinculo colligat, & non nisi stolidissimi ingenij est, nolle ad externa circumspicere auxilia, cùm domesticis destituaris. Sanè potentissimos ferè summorum imperatorũ exercitus è varia gente videbis; vt mutuis æmulationibus crescerent animi, dum pro gentis suæ gloria in posteritatem itura quisque pugnaret. primasq; ferè orbe toto victorias à misto variarum gentium robore relatas legimus.

Proderit incommoda secum considerare, quæ è nationum discrimine nascuntur, beneque de aliarum gentium moribus

bus ſentire & loqui, ſemperque in *illis* inuenire quod laudem mereatur; quæ verò meritis reprehenſionibus obnoxia ſunt, alto ſilentio premere: humaniter illos benigneque excipere, ac impenſiùs etiam in ſalutem illorum incumbere: operamque ſuam prolixè ſpondere, prolixiùs etiam rebus exequi, peculiarem etiam familiaritatem cum illis induere, ſæpiuſque opportunitate data colloqui, aliquid etiam quãdo Religio patitur, propẽſionibus illorum indulgere: hilari etiam vultu excipere à moribus noſtris aliena, ſi nihil contineant Religioni aduerſum: ac facillimum eſſe in delictis illorum ignoſcendis: parciſſimè cum laude de gente ſua loqui, prolixè de aliena: ſi quæ miſceantur de gente tua minùs proba, aut damnanda etiam, cum riſu ac modeſtia excipere; quædam fateri, quędam ſuauiter excutere, alioque ſermonẽ flectere, ad laudem nimirum gentis alterius, aut quamcumque rem aliam.

CAPVT XVII.

Nimiæ cum vno alterouè familiaritates.

AEmulationum hîc magnus aperitur campus. paulatim enim illæ excreſcunt in alienationes, adeoque in odia, & frequẽtes oblocutiones, murmurationes, detractiones etiam; quoque magis hæ familiaritates creſcunt, eo magis etiam creſcit obloquendi facilitas. quod quò promptiùs fiat, cauſæ improbandi has priuatas familiaritates & diſquiruntur, & non magno conatu ab aliis reperiuntur. itur deinde ad talium mores, cùm aut faſtum, & reliquorum contemptũ ſinguli interpretentur aliorum vitationem & fugam; ſingulorum vitia, tanquam coalitionis cauſa ſingulis imputãtur. nec famæ hîc parcitur aut gloriæ. tantum poſſunt conceptæ è familiaritatibus hiſce indignationes ac æmulationes.

Sequitur deinde in aliis fuga conſuetudinis talium, vt omnes alieniores tandem reperiant, & diffidentia plenos. quicunque enim ſe neglectum videt, contemptum etiam arbitratur, & ab innata paucorum ſuperbia naſci hæc putat, aut à ſtudio reliquis ſe præferendi. quod vbi ſemel alio-

rum

rum animos peruasit, omni ope qua dictis, qua factis deprimere tales conantur, quos per priuatarum familiaritatum studium ad maiora conniti suspicantur.

Nascitur etiam plerumque è priuata hac tanto studio parata consuetudine, vt mutua facilè vitia imbibant, adeoque sequantur, æmula quadam morum similitudine, tanto nimirum futuri coniunctiores, quanto mutuis vitiis propinquiores. Coniunctio enim, à morum ferè similitudine, initia & incrementa sumit: hinc vt placeamus amico, aut cuius amicitiam venamur, mores effingimus; probi illi aut improbi fuerint, minima ac postrema cura: maxima, placuisse, & ingenio ac moribus se alienis conformasse est. Vincit nimirum familiaritas, quem vitium vincere non potuit: imò quos valido tentationum procursu vincere non potuit diabolus, vincunt familiaritates. dum aut offendere nolumus, aut mœrorem ingenerare, aut placere lubet, aut imitari etiam iuuat, delectatque similem amico fieri: vt quos arctior quædam necessitudo coniunxit, connectat delictorum paritas, ne nimirum ruborem incutiat amico, si imitari vitia erubescat: quasi amicitia corruat, nisi scelerum connexio statuatur.

E mutua hac etiam familiaritate, mutuas necessum exurgere adulationes. cùm enim mutuam deuitent offensionem, mutuas decantant laudes, mutuoque se scabie hac capti perfricant: probant omnia, improbant nihil, veriti ne quid alienationis enascatur.

Discindimur his familiaritatibus, imusque in partium studia, ac aduersarias molitiones: nec iam vniuersim caritas, aut amicitia stat, sed in vno aut altero capite. quæ res noxia in primis Religioni est, exponitque corpus totum iniuriarum oppugnationibus, cùm nudet latera, viribusque quæ totius corporis coniunctione continentur, spoliet, exuatque omni robore, quod mutuo vniuersim amore firmatur.

Maiora etiam ab his amicis mala quàm ab inimicis metuenda sunt. nam cùm ab his sibi quisque caueat, neque facilè quidquam illis committat, quod ruborem iniicere possit, non habent metuendi caussam. cùm enim quisque se suaque sciat ab inimicis obseruari, insidias verbis rebusque tendi, nemo prudens pœnitenda elabi permittit. accedit, hostium quæcunque consilia, beneuolentiæ signa muneraque, ac iuratas etiam sponsiones suspectissima meritò esse; vt in perpetuis verborum facto-

ctorumque suorum versetur excubiis quisquis hostes patitur. at ab amico aut perfamiliari quis se tueatur? quis non intima referat familiariori sibi, siue consilij, siue solatij, siue leuandi mœroris caussa? è quibus ingentia deinde pericula damnaque metuenda sunt, ab offenso nimirum familiarioris illius animo. offensionem verò nasci è minimis etiam rebus experientia docemur.

Et fallaces ferè has familiaritates, dolosoque cinere amicitias ex his natas tegi indies discimus. neque enim diutiùs perstãt, quàm sperata partis cuiusque emolumenta ferent. vbi illa corruunt, collabascit omnis amicitia, quam ferè quisque commodo suo metitur. excidit spe sua, & frustrata est illum opinio, dilabitur omnis familiaritas. ita qui nihil sperat, cùm nihil metuat, non facilè aliorum venabitur amicitias, quas quisque bono suo venatur.

Ingens deinde hę familiaritates, diuinæ familiaritati impedimentũ iniiciunt. credas ingentia flumina flammæ extinguendæ iniecta. Et sanè quantum ferè amicitię hæ crescunt, tantum diuinæ decrescunt. quantum enim prioribus concesseris, tantum diuinis ademisse videris. occuparunt priores animũ? occuparunt totum, Deum-

que exclusisti, cùm illi locum nullum reliquum feceris, qui omnem prioribus concessisti.

Demum in carne ferè consummantur hæ familiaritates, desinuntque in mutuorum commodorum, honorum, similiumque rerum connexionem. cùm enim in talibus, non Dei maior gloria, non boni communis amor, aut proximorum salus, sed suum cuique emolumentum propositum sit; fit vt ab his paullatim quàm longissimè recedamus, ac in sensuales plurimùm familiaritates dilabamur. semel enim seposito Deo, alioque nobis fine proposito, toti per priuatorum commodorum præcipitia ad carnem sanguinemque diuoluimur.

Remedia.

HVmanum amorem nostrum diuino amore metiri, nec ab alio, quàm à diuino principia illius petere, aut ducere: hinc fiet, vt cùm in omnibus pares diuini amoris causas reperimus, pari omnes amore complectamur, parique familiaritate ac beneuolētia, quæ amoris famulæ quædam sunt, in omnes feramur. Hæc certa, & falli nescia regula est, à qua quantum per priuatas

uatas amicitias deflectimus, tantum à veritate aberramus, mendacio iungimur.

Frequens in nobis deteſtatio omnium quæ Religionis propugnacula roboraque diſſoluunt: cùm verò inter prima priuata illa priuatarum familiaritatum ſtudia ſint; perfacile erit viro Religioſo intelligere, quo loco illa habere debeat, qua cura ac ſollicitudine vitare.

Aliquoties in anno meditationes hac de re inſtituere, cogitareque apud ſe ſæpiùs, religioſam familiam nobili muſicæ harmoniæ meritò comparari poſſe; in qua vnius diſſonantia vniuerſam concentus ſuauitatem turbat & euertit, & ridendam aliorum auribus muſicam propinat. facit hoc, quicunque harmoniacum hunc Religionis concentum priuatis familiaritatibus turbat.

Iuuabit etiam non aſſueſcere paucis, ſed promiſcuè omnibus, maximè recreationis temporibus, eumque arripere, quem primum fortuna obuium dederit.

Proderit vetus illud ſępiùs ſecum reuollere, Sic ama tanquam oſurus, ſic odi tanquam amaturus. quod in magna familiaritate locum non habet. amamus enim in illa tanquam ſemper amaturi; hinc committimus varia tanquam ſemper celanda,

tan-

tanquam ſemper amico. fallimur. nullæ propè in humanis æternæ amicitiæ ſunt, quas leuiſſimus aliquando flatus diſpellit, tanquam nubeculam coalitam validiores venti. Sanè nemo in erubeſcenda corruet, qui amauerit tanquam oſurus. neque enim tali pœnitenda committet, aut ad quorum propalationem erubeſcat.

CAPVT XVIII.

Familiaritas, & gratia quæſita externorum Principumque virorum.

SPECIE plerumque hanc ambimus animas lucrandi, & Religíoni conciliandi, maximè viros magnos: reuera plurimùm ad ea amore proprio impellente trahimur, magna ferè multorum offenſione, æmulatione, odio, emolumẽto propè nullo, errorum & lapſuum periculo magno, vt tam carè familiaritas hæc parari non debeat, Religionis nõ raro damno ingenti, nominiſque illius fœda deuenuſtatione. Neque enim quidquam procliuius eſt, quàm inter Magnorum quæſitas familiaritates verbo aut facto labi: quod vbi contigerit, vno non tantùm lapſu, bona laboreſque omnes ſepeliuntur, vt illorum memoria

moria iam nulla ſit, quaſi vna potenti ſpongia deleta, aut tanquam falce reciſa ſint; ſed grauis inſurgit indignatio, quæ in vniuerſum etiam corpus tranſit, & tanquam à Babylonia fornace, vicina, & latè etiam poſita amburit. vnius enim error abit in omnes, & delicto vnius plectuntur omnes, ab vnoque indignatio nata totum corpus amburit.

Et ſanè tot in omni Religione, omnium retro ſæculorum docemur exemplis, vt nullo alio magiſtro opus ſit in terrorem & cautelam: neque vigeſimus quiſque intactus ab hac aulica flamma pedem retulit. Ita amburitur quiſquis propiùs acceſſerit, vt vix cineres referat, vel ignium veſtigia, ſæpiuſque in fauillas abeat, quàm in lenem vſtulationem.

Et experientia tot iam ætatibus docemur, perraros omnino, ea aut virtutis opinione, aut integritatis fama, aut pietatis ſenſu, à Magnorum familiaritate ad Religionem rediiſſe, qua egreſſi fuerant: plurimos etiam aulicam conſuetudinem miſerando vocationis naufragio nobilitaſſe; vt vix iam trigeſimus charybdim hanc tabula enatarit, fortuita potiùs, quàm præprouida felicitate; reliqui irreſpirabili hoc profundo abſorpti ſunt.

Nec

Nec facilè quemquam reperies aulicis hiſce Magnorum moribus aſſuetum, qui non ea retulerit, quæ vix annorum plurimorum deleri ſpongia potuerunt. Ita ſemel Magnorum conſuetudine delinitus & aſſuetus Religioſus, vix affectum hunc niſi cum vita aut infamia deponit. Iam vbi inualuit illa nobilitatis prurigo, vileſcit quidquid humilitatem, & inſtituti tenuitatem ſapit: atque hinc vocationis quidam contemptus naſcitur, omniaq; diſplicent quæ probata priùs; dulcia nimirum in amaritudinem, mella in fella, medicamenta in venena verſa ſunt; & quæ antè adamabat anima, in horrorem mutata ſunt: exulat candor, & priſtinæ religionis ſimplicitas, euanuit pulſa ſynceritas, veritas abacta eſt; & pro his aulici mores, politica agendi ratio, mentiendi libido, doli & ſimulationes ſubintrarunt. Nec mirum ea adhæreſcere quæ inter aulicas conſuetudines in dies teruntur manibus.

Fugiet hanc familiaritatem, quicunque vocationem amat, qui præcipitia vere-tur infelici, in omni quà patet orbis Religione, exitu funeſtata: quique nullos ab illa meliores, omnes propè deteriores exiuiſſe videbit; pauciſſimos integra nominis, quam intulerant, æſtimatione; omnes ferè in-

ingenti eiusdem decoloratione. præterquam quòd ea res in Religione, magna non vltimarum æmulationum mater sit. nam cùm vident reliqui ambitioso aliquẽ conatu Magnorum familiaritatibus se implicare, domesticorumque consuetudini subtrahere, quasi viliorem sociorum consuetudinem ac conditionem auersetur; in auersiones etiam ipsi, adeoque & in odia decedunt, carpuntque iam etiam optima, cùm æmulatio inuidentiaque è captata magnitudine nata, religiosum alioqui pectus occupauit: contingitque plurimùm, vt, qui aliena sectatur, domestico excidat amore, ac Magnorum interim beneuolentia careat, vtrisque inuisus, aut sanè neutris probatus. E qua re mœror exurgit, & animo non satis Deo, aut cælestibus dedito melancholia exoritur, vniuersum internæ mentis robur emedullans, & quidquid est spiritus boni, radicitus excaudicans. Hinc languor, & spiritalium rerum omnium fastidiũ ac nausea: sibique, aliisque demum grauis, miseram vitam trahit, finitque etiam miseriorem.

Sequuntur externorum æmulationes inuidentiæque; qui non ferunt Religiosos tanta Magnorum vti familiaritate. nec res ferè magis vlla in oculos incurrit, aut citatiora

tiora certioraque odia prouocat. tritum namque eſt, quæ conſequi ipſi diffidimus, aliis inuidere. hinc illæ in æmulationibus euertẽdi molitiones: quaſi leniendo mœrori medicamentum ſit alios deturbaſſe; mitiuſque damna feramus, ſi ſocios nacti fuerimus. Huc accedit, Principum plurimùm delicta familiarioribus aſſcribi. prudenter beneque ſe habet Princeps, Principis ingenio naturæque illius benignitati tribuimus; aberrat à probitatis regula, in familiarẽ illi Religioſum omnis culpa reijcitur. non monuiſſe etiam aut diſſimulaſſe in his, feciſſe eſt.

Sequuntur & reliquorum in Religione non minùs noxiæ æmulationes, imitandi nimirũ hæc ſtudia. hinc mille excogitantur viæ, non tritæ priùs Religioni, mille inueniuntur maioribus ignoti modi. cumque per nos, perque domeſticos ad optata peruenire non poſſumus, externos in conſilium adhibemus pudendæ ambitionis noſtræ. quòd ſi nec hac ſucceſſerit via, vertimur in indignationes, in detractiones, in euerſionẽ conatuum alienorũ. tantum poteſt æmulationi iuncta ambitio, nulli parcit, & in maximum, in optimum quemque citatiore fertur paſſu. nam in aliis æmulationum materia deeſt. neſcit enim

enim æmulum paruo contenta humilitas, in magnis inuenit quod ambiat, quod æmuletur.

Ferè etiam ingentibus aulica hæc captata familiaritas adulationibus plena est: dum enim placere studemus, displicere nolumus, amorem venamur, offensionem fugimus. purpuræ proinde & gratiæ seruiendum est. quare placitura dicimus, facimus, & ad omnem Principis voluntatem vela vertimus. cumque vnicum studium gratiam parare, partam conseruare; modis ad hanc rem idoneis vtimur. quod cùm fieri non possit, nisi pleraque ad gratiam eant, liberum adulationibus campum aperimus, laxamusque indomito huic vitio liberrimas in omnem partem habenas: plùs laxaturi si plùs placuerimus. quæ res ad quàm indigna Religiosos propellat, nemo non videt. certè generosi spiritus hæc esse non possunt, non cælum suspirantis, non æterna cogitantis, non Dei sui gratiam ambientis.

Omnis deinde in hac familiaritate, monendi libertas perit. quòd si in Principis confessarium Religiosus talis ascitus fuerit, quantis se induit conscientiæ laqueis Religiosa libertate deposita? dum monere timet cuius gratiam venatur, cuius in-

 digna-

dignationem veretur. & tamen ferè non monuiſſe hîc, deliquiſſe eſt, & Principis ſui error in doctorem cadit. monuiſſe verò, non rarò excidiſſe gratia eſt. quid faciet? monebit? parata offenſio eſt. tacebit? Deum habet iudicem. ita dum amittere gratiam veretur, ſilentio cauenda premit. grauius etiam eſt, dum, ne offendat, aſſentitur roganti, & laudat damnanda.

Periclitatur in his frequenter caſtitas, cùm inter aulicas ſermocinationes ferè minùs pudica, & caſtis indigna mentibus intercurrant. Paupertatis etiam amor flacceſcit, cùm plerumq; aliquid opum, commodorum, dignitatumque, etiam non cogitanti, affricetur. aſſuetudine enim ac quadam vitiorum familiaritate ac conſuetudine, etiam quaſi nolenti, aliquid adhæreſcere ſolemne eſt; quo magis ambienti, & vltrò ſe in illa coniicienti? Obedientiæ etiam vis vel vniuerſim tollitur, vel magna ſui parte minuitur; cùm vix talibus imperare Superioribus liceat, ne fòrs in offenſo ſubdito, offendant Principem, exurgantque patrociniorum ac interceſſionum molitiones: quæ vbi inualuerint, proſtrata iacet obedientia, non facilè caput erectura.

Mon. conſt. c.12. Addit S. Baſilius: *Qui maiorem in modum ſæcu-*

sæcularium hominum amicitia delectatur, eaq́ re assiduè cum illis esse in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis sermone, prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis completa, à præclara illa, quam erat ingressus instantia operis desciscet, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quem ex animo effuderat vitæ prioris vomitum resorbebit, atque adeò saucius tandem concidet, miserè confixus ab hoste. Et B. Ephræm: *Qui conuersationibus gaudet mundanis, sæculum nondum se odisse ostendit. nam sicut qui ignem excitat flammam suscitat: ita & mundana colloquia, passiones & affectiones prauas in corde monachi commouent.* Et Dauid ab Augusta, Ordinis Minorum: *Sæpe experti sumus, tam in nobis quàm in aliis, quòd frequens exitus & conuersatio cum sæculo, & occupatio nimia negotiorum externorum, deuotionem mentis extinguit, feruorem spiritus tepefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissoluit, studium proficiendi debilitat, delicias docet amare, tempus sine fructu expendere, verba otiosa multiplicare, iocis & trusis intendere, orationes prætermittere.* Et fortiter in terrorẽ B. Laurentius Iustinian. *O quot tẽporibus nostris fuerunt, qui tanquam ardentes lampades & mundi luminaria lucebant coram hominibus, paullatim ex conuersa-*

Tom 2. paren. 46.

Lib de discip. cap 22.

uersatione sacularium, & confabulatione tepefacti, ad pristina opera sacularis vita miserabiliter redierunt! Et docemur à Seneca, vt non pigeat Religiosos imitari Stoicum factum ex se magistrum: *Nunquam mores quos extuli refero. aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his qua fugaui, redit.*

Epist. 7.

Signa verò animi in hac familiaritatis venatione non Religiosi esse possunt: si quis eo in illam affectu rapiatur, vt grauiter molesteque ferat, si ab iis retrahatur; si maiore cura & sollicitudine illorum negotia, quàm quæ Religionis propria sunt, suscipiat; si insciis Superioribus, negotia illorum amplectatur, doleatque sibi eorum tractationẽ à Superioribus inhiberi; si maiori conatu & studio viros magnos, Principesque sibi, quàm Religioni concilieti; si Religionis ministeria minùs speciosa contemnat, & indigna putet quibus se tradat, & implicetur; si paupertatẽ & obedientiam incipiat fastidire, commodisque suis hinc inde quæsitis studeat; si Superiorum monita minùs æquo ferat animo, simpliciumque consuetudinẽ aspernetur.

Reme-

Remedia.

AMouendi ab hac familiaritate quoſcunque pronos in eam Superiores deprehẽderint; aliiſque occupandi & diſtinendi muneribus, minùs quidem ſpecioſis, ſed tutioribus minorique periculo obnoxiis: demum loco etiam mouendi, alioque ablegandi.

Proderit etiam aliquem è domeſticis maximè ſpiritualem excitare, qui vltrò amicitiam illius ambiat: quò ſecuriùs eum poſtea, maioreque fructu monere poſſit.

Magna etiam cura in hunc inuigilandum erit Præfecto ſpiritus, qui ratione crediti ſibi muneris, maiore auctoritate & pondere monere ac terrere poteſt, magnorum maximè exemplis, qui propè omnes à quæſita hac familiaritate ad ſæculum & Ægypti ollas tranſierunt, infortunatoque ferè exitu vitam finierunt.

Nec erit inutile, retrahendi tales conatum, Principi magniſque viris elucēſcere: vt, ſi quid erroris poſtmodum intercurrerit, videant non fruſtra Superiores motos fuiſſe, & in illius auocatione laboraſſe, erroreſque non iam Religioni, ſed homini adſcribantur.

Malorum quæ ex hac familiaritate nasci consueuerunt seria recordatio non parum proderit: ingentia pericula, damnaque accepta, finem deinde vocationis suæ proponere alium omnino ab aulica consuetudine. Deum denique sæpe sibi ob oculos proponere, cuius seruitio Religiosus mancipatus, & à quo filiorum prærogatiua donatus est. vt indignum sit tanti Imperatoris sacramento addictum, minoris se obsequio addicere, & ad inferiora dimittere.

Pulcrum in imitationem apud Augustinum exemplū habemus de suo Nebridio. *Agebat illud prudentissimè, cauens innotescere personis, secundùm hoc sæculum maioribus, deuitans in eis omnem inquietudinē animi, quem volebat habere liberum, & quàm multis posset horis feriatum ad quærendum aliquid, vel legendum, vel audiendum de sapientia.*

Lib. 8. Confess. cap. 6.

CAPVT XIX.

Affectus in parentes, in sanguine iunctos.

NEc postremum, nec contemnendum in Religione malum. damna namque à nimis prodigo in suos affectu, & varia

ria & magna ſequi neceſſum eſt. fauemus propinquorum opibus ac dignitatibus, proſperiorisque fortunæ ſucceſſibus. inde etiam operam noſtram aut rogati impendimus, aut vltrò etiam pollicemur: & negotiis iam ſæcularibus, quibus antè renunciauimus, induimur & implicamur.

Accedunt non rarò ex infelici euentu, pœnitendæ, & ruborem incutientes commendationes; fitque vt qui ſæculo ſemel ac parentibus nuntium miſerunt, plus illis, quàm extra Religionem immergantur, magna ſæpe aliorum inuidia, qui Religioſorum ſtudio operaque parentibus ſe illorum poſtpoſitos vident; & inimicos illos non priuati tantùm, ſed Religio patitur: ac non infrequenter ex amiciſſimis hoſtes parantur, cùm ſe priuatis Religioſorum propinquitatibus poſthabitos ſentiunt.

Creſcit deinde obligatio apud eos, quorum operâ parentibus impetrata dignitas, aut quæcunque res alia: tranſitque hæc obligatio in Religionem, quam tanquam collato beneficio obſtrictã ſibi arbitrãtur.

Et ferè videmus prodigum hunc in parentes amicoſque affectum, totum in ſæculi affectum ruere, exuto ſpirituali domeſticorum, ipſiuſque adeò Religionis affectu: vt omnis Religioſæ coniunctio-

nis æſtus hac propinquorum alluuione, tanquam vaſtiſſimi fluminis prolapſu, extinguatur. neque enim affectus hic propinquis tantùm adhæret, tranſit ad opes & dignitates, ad eaque omnia, ad quæ ſtudia illa cogitationeſq; feruntur. Frequentatæ enim res ſæculi, affectuum in parentes materia, neſcio qua Religioſam mentem fuligine aſpergant, ac tanquam ſepia tingant. nam cùm frequenter illa menti obuerſentur, manibus etiam tangantur, non leuia ſui relinquere veſtigia, nemo prudentior mirabitur: imbibimuſq; paulatim pro Religioſo, ſæculi ſpiritum & mores, tanquam lana imbrem, valida nube fuſum: etiam amare incipimus, quod procurare non pudet, ambire etiam, &, vocatione ſæpe deſerta, ad ſæculi dignitates commodaque cogitationes flectere ac transferre.

Præeunt deinde tales exemplo ſuo reliquis, prouocantq; ad par in ſuos ſtudium, & ad æmulationes Religioſo indignas, ad alienationes etiam animorum; dum indignantur reliqui, improbantque has commendationes, effuſumq; in ſuos affectum; cùm ſemel mundo, ſuiſque mortui, ſaluti incumbere animarum, non ſuorum indulgere deberent amori.

E ni-

E nimio deinde propinquorum affectu, ferè in carnem & ſanguinē Religioſi prolabuntur: vt affectus ille ſuorum de propinquo carnis affectum iaculetur, accendatque recludatque tot annorum cineribus reconditum impuritatis ignem; & plurimū ex his initiis ad illicita quęque ruunt, cùm aut ſororis, aut neptis, aut alicuius ſanguine iunctæ, femineis ac mollioribus aſſueſcunt colloquiis, liberioribuſque proſpectibus. dum enim non timent mala in propinquo ſanguine, minùs cautè prouideque verſantur: caduntq; non rarò propinquis hiſce inſidiis, aut ſanè cauſam illæ præbent, pulſo priore metu, puritatis cuſtode, familiarioris cum aliis ſimilis ſexus conſuetudinis: è qua celeri procurſu reliqua poſtmodum mala mortem allatura promanant.

Sequitur & aliud malum Religioni in primis noxium. facit enim frequentata hæc cum propinquis conſuetudo, vt multa iam liberiùs in ſinum illum Religioſi profundant; domeſtica dicta, facta conſiliaque retegant: nec quidquam tam reconditum ſanctumque, quod tantis affectibus claudatur: narrantur aliorum imperfectiones, animorum in hæc aut illa vitia propenſiones; & hæc ferè innata qua-

 dam

dam naturæ propenſione in maius tolluntur, virtutes deprimuntur: ſi quid dignum laude, extenuatur: ſiquid reprehenſione, immenſum augetur. atque hæc mulierculis ſæpe committuntur, à quibus propero curſu, non ſine inſigni augmento abit ad alios.

E qua re & mala naſcuntur plurima, quæ cuique obuium eſt videre: & tanquam iniecto fræno, aut compede, ſperata reprimuntur bona: Religionis nomen minuitur: ſalutiſque proximorum propagatio arctatur, dum illorum virtuti detrahitur, à quorum ſingulari induſtria, nominiſque æſtimatione magna ſalutis proximorum pars pendebat.

Et vt reliqua non terreant, terrere nos
Luc.14. meritò debeant verba Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Seuera omnino ſententia. cuius erit, ſi non fuerit Domini diſci-
Luc.16. pulus? *Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſeruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Hinc illa ſponſi ad fidelem animam deſponſandam
Pſal.44 ſibi verba: *Audi filia, & vide, & inclina aurem*

tuam:

tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Magna prærogatiua animæ obliuiſcentis domum patris ſui, vt concupiſcat Rex decorem eius, deducatque illam in cubiculum genitricis ſuæ, fiatque illi ſponſus, atque inter vbera illius commoretur, dignetur illam aſſociatam iam ſibi reginam & ſponſam oſculo oris ſui.

Et verò quid ſperari de Religioſo poteſt, cui adhuc patriæ affectus inhæret infixus animo? non compatiuntur ſe mutuo patriꝗ amor, & Deus ſponſus. illam ſi amas, deſtituendus ſponſus eſt; hunc ſi vis ſponſum, deſerenda patria eſt. Acutè Hugo Victorinus: *Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autẽ, cui omne ſolum patria eſt: perfectus verò, cui totus mundus exilium eſt. Ille mundo amorem fixit, iſte ſparſit, hic extinxit.* *Lib 3. Did. erud. cap. 20.*

Remedia.

VT qui propenſiores in propinquos ſunt, non permittantur ſoli cum illis verſari, ſed adiungatur ſocius, linguæ & rerum intelligens, & ſpiritus boni.

Rarior omnino permittatur collocutio.

Interdicatur ſeuerè commendatio omnis,

mnis, & ſi qua deprehenſa, non permittatur impunita.

Mittantur ad ea loca, in quibus nulla commendationum harum commoditas eſſe poſſit.

Moneantur Superiores, vt diligenter diſpiciant, ne quas aut ad ſuos ſcribere patiantur litteras, aut ab iis accipiant negotiorum adminiſtras.

Ipſi Superiores exemplo ſuis præeant, caueantque ab omni omnino propenſionis in ſuos oſtentatione; idque adeò prouidè ac ſeriò, vt nec verbo in hoc genere labantur: fugiantque, quacunque mentione iniecta, omnem harum rerum materiam, & apertè à ſe repellant.

Magnorum in Religione virorum exempla proponantur, qui omnem hunc affectum fortiter calcarunt, ac in ſe aliiſque damnarunt, & ferè patria domo egreſſi remotiſſimè ab omni cognatione vitam duxerunt.

Iuuabit etiam pericula damnaque ab affectu hoc in non vltimis virorum nata proponere, vt horum exemplo propenſiores terreantur.

CA-

CAPVT XX.

Commendationes ad Ecclesiasticas, aut sæculares dignitates

INnumeris permistæ periculis.

Quia dubiæ in impetratione. quòd si non succedant rogata, in nos plurimùm cadit indignatio; cùm arbitrantur per nos stetisse, quo minùs consecuti fuerint. ita ferè euenire solet, cùm omnia nobis ab vno pollicemur, cùm aut potentiæ, aut gratiæ fidimus, conatum licet omnem explicauerit; si frustrati spe sumus, in illum ipsum indignationem vertimus, & negatæ, aut non consecutæ rei causam in patroni negligentiam coniicimus: è qua ferè opinione, nullo licet plurimùm fundamento nitatur, animorum nascuntur alienationes, & amicitiæ in odia commutantur.

Quia incertæ in euentu, & impetrati muneris administratione; vnde grauia timeri aliquando reipublicæ pericula possunt. quid, si se aperiant improbi, qui latebant mores? quid, si læsæ maiestatis crimina? quanti conscientiæ exurgunt remorsus, verecundia? quanta pericula auctori & promotori? Ferè enim promoti à se de-

lictis

lictis inuoluitur: ac licet magna innocentia tegatur, ſemper tamen in probatiſſimo veſtigium aliquod liuoris aut vulneris manet: neque facilè clientis à ſe notam patronus eluet, maximè in iis, quæ Principem, aut rempublicam tangunt, in quibus tanquam indomitis furentibuſque fluctibus, aut tanquam inſanis montibus, rupibuſúe, ſedibus ab imo diuulſis, non vicini tantùm, ſed & longè poſiti vna ruina conſepeliuntur.

Ferè aduerſarios iuſto Dei iudicio, commendatione noſtra prouectos experimur. quod plurimis in vtraque dignitate Eccleſiaſtica & ſæculari exemplis doceri poteſt eo magis, quo plus ſæpe operæ ſtudijque impendimus. Nec mirũ, viro hoc Religioſo euenire, cùm ſe extra modeſtiæ & regularum ſuarum limites extulerit. nam & illi ipſi, qui patrocinia noſtra poſcunt, licet patrocinia hæc probent; Religioſos tamen patronos non probant, cùm non ignorent, longiſſimè à Religioſo inſtituto ſæcularia patrocinia abeſſe debere. vtuntur tamen ijs vt proditoribus reges; non amant, non colunt: timent magis, & potentiam hanc in alieno ſolo metuunt; amaturi, ſi in ſæcularibus reſideret: in Religioſo, cuius omne ſtudium ſalus propria & proximorum eſſe de-

debeat, oderunt veriùs quàm amant ridentque tacitè ſecum, tanquam frænos aureos, iubamque leoninam in ouino vertice.

Offenſio dein naſcitur omnium illorum, qui ſe neglectos à nobis arbitrantur. Hinc pro vnius dubia ſperata beneuolentia, plures inimicos paramus; quorum odia longè Religioni pernicioſiora ſunt vnius commendati fauoribus, ijſque plerumque incertis ac dubijs, ac in perniciem potiùs quàm ſubſidium tendentibus.

Graue etiam Religioni accreſcit onus, cùm pluribus eadem præſtanda veniunt, maximè ſanguine iunctis, amicis, aut qui tales videri volunt, beneficis, alijſque huius generis non paucis; vt tota iam Religio in negotiationis quandam curiam, aut patrocinantium atrium vertatur: nam cùm nemo ferè in illa ſit, qui non aliquem habeat clientem, aut amicum cuius commodis ſtudeat, perfacile videre eſt, quanta immineat moles à Religioſo inſtituto alieniſſima. Vnde fit vt creſcētibus paulatim commendationibus, quæ innumeram ſecum negotiorum turbam trahunt, elangueſcat ſpiritus, dilabaturque primæuus ille rigor; & qui ad Deum, animorum ſalutem, Religionis augmentum ducebat, ad ſęculi mores

res & imitationem deducat.

Grauia dein damna metuenda vniuersæ Religioni, cùm vnius factum errorque toti Ordini adſcribitur. ita ferè euenire ſolet, vnius delicto plectuntur omnes: arbitreris tanquam è paradiſi traduce, crimina tranſire in ſocios; & quos ſociauit amor, imprudentiæ colligari nexu, tanquam ſi vnius inſipientiæ, temeritatis, arrogantiæ, vanitatis nota ſignentur omnes. virtutes nimirum ſingulorum, vitia omnium ſunt. quare nemo alterius virtute coronatur; vitio vnius damnantur omnes. quo maior cura adhibenda eſt, vt ab omnibus, quæ quoquo modo in vniuerſum redundant corpus, abſtineant ſinguli.

Ingeneratur etiam plurimorum animis politiciſmi opinio, cùm pluribus eandem dignitatem ambientibus, operam noſtram addicimus: qui enim ſe vident fruſtratos, & vni de facto operam noſtram impẽſam, veniunt in non immeritam politiciſmi de nobis ſuſpicionem; peritque omnis conceptæ æſtimationis opinio, cùm tales iam non in Religioſorum, ſed in aulicorum numerum referant; tantam in poſterum verbis fidem adhibituri, quantam operę compererint. Vnde nec in ſalutis negotio certa iam ſtat fiducia, cùm exemplo vno edocti,

aliud

aliud arbitrentur verbis exprimi, aliud mente contineri. quæ res vniuersam salutis animarum spem euertit & eludit, tanquam si aut vna falce quidquid erat messis futuræ demetas, aut vnis frigorum ardoribus omnem torcularis spem fallas, aut vna denique nouacula omnem bonorum operum spem præscindas.

Accedit demum non leuis obligatio apud eos, quorum in commendationibus operâ vsi sumus; qui beneficium hoc non in vnum hominem sed in totam Religionem collatum arbitrantur. Quare obstrictam se hanc putant habere, paria aut maiora expectantes, & cùm tempus aut ambitio suadent, suo quasi iure poscentes: quibus si neges, cùm beneficia acceperis, durum. nam & gratitudo quædam obstrictos nos tenet, & impensus in nos labor, fauorque iure suo paria deposcunt; aut si rogati operam negamus, præter ingratitudinis notam, animorum alienationes, odia quoque expectanda sunt, quæ in vniuersum Ordinem transfundantur.

Remedia.

OMnium vbique commendationum interdictio: nam si vel tenuem rimã, quocunque demum prętextu, illis aperuerimus,

rimus, integra postmodum pandentur ostia:serpit enim hoc studium,vbi inchoaueris,ac instar cancri aut scabiei,ex vngue ac capillo vno vniuersum occupat hominem.dulce venenum,quod magnos etiam viros à leuibus initijs, tanquam riuulis, in ipsa commendationum maria impulit, è quibus salua rate nunquam enatarunt: sed neque subducere eam, cùm vellent,potuerunt:in altum enim prouecti,medios inter procellosos fluctus, nequidquam littora portumque spectarunt.

Seuera in transgressores punitio, vt & ipsi desuescant, & alij terreantur, ne paria audeant:quos enim pariauit delictum,pariare & pœna debet; imò grauiori pœna post primi punitionem,secundi transgressores puniendi sunt.nam primo exemplum deerat, vt aliquid excusationis videretur posse prætexere, secundis nulla excusatio reliqua est.

Exemplorum in infortunato ac infelici euentu frequens commemoratio, qualia in terrorem & fugam,siue domestica, siue externa nunquam deesse possunt. obruimur enim multitudine,nec quisquam vlla memoria se illis miscuit, cuius non hisce flammis ambustæ pennæ timenda posteris dederunt exempla, pœnitendaque

que reliquerunt vestigia.

Damna periculaque Religioni è varia commendatione nata recensita iuuabunt.

Fuga etiam sæcularium negotiorum, ac inter Religiosos limites certa rigidaque arctatio: in id solùm intenti, operamque laboremque pollicentes, quod in salutem tendit animarũ: quod vnum veri Religiosi est, reliqua tantum ab hoc spiritu absunt, quantum à proximorum salute recedunt.

Nulla cuiuscunque negotij etiam pij susceptio inscio Superiore; quem tamẽ ne nolentem in suam trahat sententiam inferior, curandum est: nam vbi precibus, tanquam armatâ dextrâ, res extorquetur, magna simplicis obedientiæ pars deperit, raroque felici successu, res peraguntur: quin imò infortunato ferè exitu domum funestant.

CAPVT XXI.

Paupertatis neglectus.

CVM immemor quasi votorum suorum, quæ distinxerunt labia sua, ad opes & periturarũ se rerum studium conuertit, incipiuntque placere, quę generoso ausu cõtẽpsit prius, admirari etiam & vo-

uere atque insectari, quę forti calcatu protriuerat antè, factus ex hoste amator & laudator opum. miserrima planè conditio, dum, quæ reipsa pondera excussit, repetit, & sub pusillo ingemiscere delectat, qui vno iactu exonerauerat humeros sub immani mole fatiscentes: eoque miserior, quo minoribus implagatus detinetur, qui vniuersa perfregerat retia, tanquam si passerum laqueis teneatur, qui leonum plagas excusserat.

Et sanè post ingentes sæpe thesauros nō semel calcatos, indignis viro reculis irretiri, cōmiseratione dignissima res est: breuiario tenetur elegantiori, icuncula capitur formosiore; veste delectatur hic laxiori, ille strictiore, comptiore alius: vt meritò in admirationem rapiantur quotquot viderint valentem antè & robore plenum implexum inhęrere minimis, qui maxima difflauerat tanquam plumas vento raptas, aut festucas fluctibus illisas.

Magis etiam mirandum cùm magnus ille diuitiarum cōtemptor, qui per iocum & lusum magno impetu adlabentes, & vndique afflatas opes repercusserat, postremis inhæserit reculis; post Philistæa nimirum agmina æreasque diffractas portas, Dalilæ fascijs, fæminea implexis manu.

Turpe

Turpe viro, magis etiam Religioso, maximè cùm repudiata repetit, & amare incipit, quæ odiſſe didicerat. Infelix omnino infortunataque viciſſitudo, è ſæculi totius regnorum imperiorumque etiam cõtemptore, amatorem naſci ſpretarum rerum, & adrepere ad ea, quæ valido antea impulſu, magna omnium laude, ſæculo regniſque maior, vt Religioſo cæloque indigna protriuerat.

Varia ex his ſequuntur mala, dum ambire & amare Religioſus audet, quę neglexerat priùs, & ſæpe veteranus commodis inhiare, quæ ſpreuerat tiro. hinc enim inquietudo naſcitur animorum, nec quies menti vlla, donec optatis fruatur. Sed neque in conſecutis ſtatur. ſemel enim habendi admiſſa auiditas ad noua deuoluitur; vt è minimis tanquam è ſemine ingentes ſuccreſcere arbores videas, latiſſimis poſtmodum ramis vicina quæque ſterili ſua vmbra obtegẽtes. nam & in exemplum & imitationem res hæc reliquos trahit, dũ noxia ęmulatione priuatis quibuſdã commodis ſuis ſtudent, amantque quæ oderunt antè: inde iam ſecreta proſiliunt conſilia, & ab externis mutuamur, ad quorum nomen exhorreſcebamus antè.

Decurritur deinde ad priuatorum com-

modorum studium, & dum ab amicis aut pœnitentibus reculas emendicamus; libertatem proijcimus, pro pulmento nimirum primogenita vendentes. ingens exinde ex amissarum aut Superiorũ voluntate subductarũ rerum priuatione mœror nascitur, crederes regno exutum regem, aut amplissimis possessionibus sæculi possessorem. Prosiliunt ex his initijs integra murmurationũ plaustra, & maiora iam audet animus, tegitque necessitatis quodam prętextu, tanquam pulchro velamine fœdam proprietatum sentinam. ingeniosa nimirum ad vitiorum suorum tuitionem auiditas, amorque proprius est: & qui antea ad priuatarum rerum possessionem expauescebat, nunc illam etiam tuetur, & subdola ratiocinatione propugnat. & plurimùm auidam hanc proprietatis famem, priuatorum honorum sitis comitatur, incipitque Religiosus hac titillari & exasperari: & qui vltrò pleno se sinu expandentem gloriam repulerat, obuijs etiam fugientẽ prosequitur vlnis; nec erubescit ad prosecutionem, qui priùs erubescebat ad vltroneam oblationẽ. indiuiduo enim ferè nexu opes & honor iunguntur; vt qui illas amet & ambiat, honore delectetur.

Omnia deinde paulatim corporis commoda

moda irrepunt, amorque rerum harum totum occupat hominem: incipiunt displicere duriora, & quidquid seueriorem veramque religiosam disciplinam sapit. Accedit ciborum & potus auiditas, vnoque impetu tanquam ruptis aggeribus omnia corporis commoda inuolant: cibus proinde parcior potusque moderatior virtutum propè reliquarum vehiculum, pro minùs ingenua parcimonia ac pro sordescente etiā auaritia habetur; prodigalitas & liberior in escam potumque profusio virtutis nomen sortitur: & auarus iam audit, quisquis mensas religiosa moderatione circumscribit,. quisquis libidinum fomitem excludit, quisquis ignibus materiam subtrahit; liberalis verò quisquis prodigit parcenda, & animorum in saginato corpore flammas nutrit.

Accedit quòd omnis paulatim pietas in talibus refrigescat, omnis Religionis amor congelascat, omnis disciplinæ rigor consepeliatur. nam cùm in paupertate tanquā in fundamēto omnis religiosi ædificij structura formetur; illa collabente, omnem necessum est reliquam structuram collabascere, nec rimas tātùm ducere, sed vniuersim corruere; cū primus omnino gradus lapisque angularis, cui reliqua Reli-

giosa domus innititur, ab auri opumque contemptu originem trahat.

Iam cùm Beati pauperes spiritu à Domino dicantur, non infelices erunt paupertatis supra omnes opes à Domino amatæ contemptores, desertores, osores? & quàm infelices, illius in Religione post sacrata Deo vota, transgressores? vt meritò quidam dicat: *De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignuntur vitia hæc: inobedientia, superbia, auaritia, contumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, luxuria.* &, *Turbat pacem cum proximo, subiicit hominem diabolo, auertit animam à Deo, vt nusquam feratur affectus quàm de conseruando pe-*
Matt. 6 *culio, iuxta illud, Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* & pergit, *Raro salutis remedia admittit proprietarius, à paruis ad maiora præcipitatur, sub specie boni & necessitatis. è conquisitis bonis oritur displicentia sui status, murmurat, detrahit, iudicat omnes, transferre se cogitat ad tutiorem locum, sub colore profectus. viaticum putat suæ apostasiæ insolenter respondere Superiori, quærit caussas discessus, alios nititur deprauare.* & antè: *Inter fratres concors & amica perstat consonantia fraternæ caritatis, cùm nihil habet vnus, quod non omnes. inter proprietarios rixæ sunt, discordiæ, diuisiones. Res communes non sunt materia litis, sed cùm*
quis

quis vult sibi appropriare, surgunt inquietatiua pacis, iuxta illud, Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam. Ob hoc vitium Cyprianus Diaconum suum sepultura Ecclesiæ priuauit, & patres sepultura asini tumulandos voluerunt. quanto ergo magis punietur in inferno, qui sic punitur in mundo? Prou 15

Paupertatis verò neglectores, propriorumque commodorum amatores vir magnus fures vocat, & Achan, Ananiæ & Saphiræ comparat: latrones, quòd plurimos exemplo suo iugulēt: sacrilegos, cùm Deo in pauperibus data prodigant: proditores, cùm domesticos defraudent bonis: apostatas, cùm abiiciant repellantq; à se paupertatem, cui arctiori vinculo, quàm vestibus locoque religioso astringuntur: idololatras, cū auaritia, Apostolo teste, sit idolorum seruitus: mendaces & hypocritas, Spiritui sancto ad Ananiæ imitationem mentientes: plenos dolo & diabolo.

Remedia.

A Christi primorumque Sanctorum exemplis petēda sunt: quorum si aliquando gloriæ participes esse velimus, etiam opum contemptu pariari debemus. Christi sanè in Propheta suo verba sunt:

Psal. 87 *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.*
Psal. 39. &, *Ego mendicus sum & pauper.*

A recordatione seuerissimæ dictæ in Epulone ac diuitiarum sectatoribus sententiæ. & apud Lucam quanta interminatione insurgit? *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* & Apostolus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerũt se doloribus multis.* & Dominus: *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

Luc. 14.
1. Tim. 6.
Mat. 19

A frequenti opum ac cælestium thesaurorum, centuplæque redhibitionis & sponsionis recordatione. hinc illud, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorũ.* & Iacobus: *Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* & auxilium apud Isaiam pauperi habemus: *Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu.* vt ingenti fiducia pleni, certam in vnum

Matt. 5.
Iac. 2.
Isaia 25

Deum ſpem coniiciamus, certi impoſſibile eſſe deſtitui ſperantem in Domino, cuius hæc verba ſunt, *Ego pars & hereditas tua.*

Num. 18. A damnis paſſim omni propè Religioni datis & acceptis à poſſeſſionum opumque coaceruatione.

Danda Superioribus hîc opera, nequid ad honeſtam religioſamque ſuſtentationem deſit, ne neceſſariis Religioſi deſtituti, ad paranda ſibi illa animos ſtudiumque conuertant. meminerint huius: *Liberalis & bona prouiſio Prælati, omnium neceſſariorum: vnicuique neceſſaria dentur ſine exceptione perſonarum. vt quemadmodum ſibi prouidere deſiderat, ita & ſubditis: nam ex indigentia neceſſitatis, ex mala prouiſione, ex tenacitate Prælati ſæpe oritur hoc vitium.* Caueant proinde *Prælati, ne ſubditis occaſionem proprietatis ſubminiſtrent, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ſuperflua admittendo.*

Plurimùm in hac, vt in omni alia re, Superiorum exempla proderunt; ne non neceſſarijs abundent, ne ſuperfluis ſtipentur, ne ad delectationem aut ornatum aut priuatum commodũ rebus vtantur, communibuſq; contenti, ſingularia deuitent.

Ea demum res ingens reliquis ad veræ paupertatis amorem irritamentum eſt: neque enim Superiore præeunte, quidquam

facile

facile cuiquam graue videbitur: & sola sæpe erubescentia deterrebit subditos, pudorque è Superioris in paupertatem affectu collectus, ne ad maiora commodioraque manum porrigamus: neúe ad sæculi opes commodaque, sæculi desertores circumspiciamus.

CAPVT XXII.

Singularia in cibo, potu, vestitu, reliquisque corporis commodis.

AEmulationum & murmurationum in Religione causa, ac dissensionum seminarium. nam si Superior hoc malo laborat, perpetuam sugillandi materiam præbet, eò magis quò omnium in illum oculi intenti; eoque nocentiùs, quò illius exemplum transit ad plures, seminaque in posteritatem spargit, prouocatq; reliquos, viamque secuturis sternit ad paria aut maiora etiam audenda. sæpe enim, quòd exempla desint, à noxiis abstinemus; at vbi prçuiis maiorũ factis reseratus est aditus, proni ad libertatem commodaque decurrimus: nec imitari pudet, ad cuius initia erubescimus; & cùm pudeat audire primum, in imitatione gloriamur.

Eoque

Eoque grauius hoc malum eſt, quòd non ſe intra primi tranſgreſſoris terminos cōtineat, ſed ſinguli ferè aliquid adiiciant noui, hic in cubiculo, ille in veſtibus, alius in cibo & potu, non nemo in omnibus; ac tandem in delicias & luxum, ſæculumque totum res abeat. è quibus infelicibus initiis paupertas Religionis murus corruit, nudaturq; vniuerſa Religio propugnaculo, exuiturque ſuis viribus, robore deſtituta.

Accedit ciborum hunc reliquorumque commodorum delectum, ipſis plerumque Superioribus grauem adgenerare moleſtiarum cauſam. nam cùm in pleriſque Religionibus perpetui non ſint, fit vt munere defuncti, ægrè conſuetis commodis careant; patianturque non poſtremas in illorum defraudatione difficultates, multorum exin fabula facti, & acerbiorum irriſionum materies.

Si inferior malo hoc tenetur, ſociorum in ſe æmulationes excitat, oblocutiones etiam, percutiturque ferè tot linguis ac iudiciis, quot capita in vna domo ſociata habet. Iam exemplo ſuo ad paria prærogatiua reliquos prouocat, maximè eos qui meritis, laboribus functionibuſque ſuperiores, pares, aut non inferiores ſunt. adoleſcentioreſque etiam ad paria aliquando

auden-

audenda incitat: neque enim quidquam in vtramque partem, vitiorum ac virtutum, maiorum exemplo potentius eſt.

Graues deinde tales Superioribus ſunt, & plerumq; illorum conuictum auerſantur, ſubterfugiunt oblatos, ac cum mœrore quodam patiuntur domeſticos; dum aut negare non audent ne offendãt, aut concedere non audent ne reliquos ad paria prouocent.

Quòd ſi Superiorum vnum beneuolum nacti fuerint, reliquos patiuntur aduerſos; ita vt quod aut naturali quadam munificentia, aut priuato affectu cõceſſerit vnus, negaturi ſint alij. quæ negatio duriſſima in conſuetis eſt. proſiliuntque exinde omniũ propè generum tentationes, triſtitiæ ac mœrores, cor exedentes, ac murmurationum integra plauſtra. quòd ſi fortiter in ſententia ſteterint Superiores, non raró tabeſcunt tales; ac quaſi emedullatis oſſibus decinereſcunt; ſi grauiorum metu aliquid à conſtantia remiſerint, faſtidioſos patiuntur, ac vniuerſæ familiæ pacem euertunt.

Iam quotquot commodis ſuis auidè, & ſupra quàm Religioſam modeſtiam, ac paupertatem decet inhiantes vides, eos ferè in carnem & ſanguinem labi comperies,

ries, ac in inchoatæ tandem vocationis desertionem. cùm tepescat primò in his omnis Religionis spiritus, qui fomentis hisce tanquam iniectis puluinaribus suffocatur. neque aliud ferè certius signum est, languentis in vocatione, ac à primo feruore degenerantis animi. vnde ingens spiritualis nausea nascitur; à qua ferè vehemens flamma carni iniicitur.

Repugnat etiam hæc singularitas mutuo amori: qui paritate roboratur & crescit, imparitate subuertitur. ignorant filiorum discrimina vbera necessitati nata, vniusque patris filij prærogatiuam degeneratione nesciunt. nimirum quos vterus vberaque pariarunt, pariare debet amor. quẽ minuit quisquis de prærogatiua censeri desiderat; quisquis sub eodem patre matreque Religione, potiora sibi arrogat, aut concedi desiderat.

Illud verò mali huius magnitudinem auget, quòd superbiæ tanquam fundamento inædificetur. qui enim præ reliquis singularia ambit, plus sibi deberi quã aliis censet: si consequatur, plus sibi merito suo cõcessum quàm aliis gaudet. singularis esse voluit Lucifer, dum pariari Deo studuit: si in ordine reliquorum angelorum stetisset, æternùm stetisset. prærogatiua

tiua illum vota æternaturis flammis addixerunt.

Remedia.

A Superioris exemplo petenda, qui ſi fortiter intra conſuetos ſe Religionis terminos teneat; vel ſolo rubore reliquos continebit, terrebitque ab hoc parum Religioſo conatu. Sanè ſi fortem in hoc genere ſe præbuerit, commodorumque contemptorem; non difficulter reliquos ab hac ſpe excludet, terrebitque ab illorum petitione. memor proinde ſit illius Sapientis: *Rectorem poſuerunt te, eſto inter illos, ſicut vnus ex illis.* vt *nihil habeat, vel diligat pompoſum, mundanum aut vanum, ſed omnia quæ habet, Eccleſiaſticam perſonam & ſtatum ſuum deceant, & humilitatem oſtendant: nihil in omnibus appareat, quod iactantiam vel curioſitatem ſapiat. non eſt enim humilis cordis indicium, curioſa quærere, pretioſa affectare, excelſa ambire.* Et ſanè indignum viro eſt cæleſtia cogitanti, ad quæ natus, ad vilia hæc ſe abiicere, & primogenita cum Eſau pultibus commutare.

Bon. de 6. alis, c 6.

Exempla hîc deinde omnium ætatum in omni Religione magnorum virorum valent: qui per calcata corporis commoda, ad magna claraque in terris cæloque no-

nomina debenerunt. exempla etiam generoſorum militum, qui vltrò aſſueſcunt duris, auerſantur mollia, quibus vt corpora, ita & animi effeminantur. neſcit mens ad magna ſe erigere, quæ vilioribus deprimitur.

Terrendi denique multorum magnorum lapſibus erunt, quicunque ad hæc auidè aſpirant. & *admonendi gulæ dediti, ne in eo quod eſcarum delectationi incumbunt, luxuriæ ſe mucrone transfigant, & quanta ſibi per eſum loquacitas, quanta mentis leuitas inſidietur, aſpiciant: ne dum ventri molliter ſeruiunt, vitiorum laqueis crudeliter aſtringantur. tanto enim longiùs à ſecundo parente receditur, quanto per immoderatum vſum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapſus iteratur.* Greg. in Paſtor. p 3. c. 2p

Incommoda etiam frequenter ob oculos ponenda, quæ ex hoc ſingularium delectu ſequi nata ſunt: idque in publicis exhortationibus, conferentiis, ac priuatis etiam Superiorum aliorumque monitis.

Remediorum verò potentiſſimum eſt nihil vlli præ reliquis indulgere. præſcindenda proinde omnis ſub initium occaſio eſt, ne ſerò remedia cogites poſtquam inualuere mala. in ſcintilla nimirum ſua extinguendum incendium eſt.

CAPVT XXIII.

Neglectus munditiei & modestiæ religiosæ.

LICET mundities in omni exteriore cultu non sit Anachoretis,& ab hominum consuetudine ac familiaritate remotis necessaria; illis tamen qui proximorum saluti promouendæ student,perquam necessaria videtur. ne dum è sordium conspectu & odoratu in personarū fastidium veniunt, doctrinam etiam institutionemque contemnant. ferè enim certa sperati fructus spes est, placuisse. quicunque proinde ex instituti ratione ad aliorum salutem vocantur, munditiei studeant.

Nolo curiosiores vestium compositores, nolo capillorum structores, nolo sæcularem ambitum, moresque ad aulam compositos, ad externam beneuolentiam captandam figulatos, ac quasi è capsa & acu prodeuntes, nolo ornatum luxus ac deliciarum indicem: munditiem volo grauitatis & interioris nitoris ac munditiei testem. nolo sordes. neque enim sanctimoniæ aut solidæ pietatis hæ signa sunt: plusque non rarò fastus ac arrogantiæ in ex-

tremo quodam veſtium corporiſquè neglectu, quàm in curioſiore delectu eſt. mediocritatem tenuiſſe viri & virtutis eſt. non ſplendeat proinde, nec ſordeat veſtis, vt ſine cultu culta ſit, & dum paupertatem Religioſus amat, non amet ſordes quibus faſtidium nauſeamque prouocet: ſed neque exquiſitiore compoſitione vanitatem ſignet. Sanè nec affectatæ ſordes, nec exquiſitus cultus Religioſum decent: hic delicias, illæ animum neglectum ac remiſſum, aut inanis gloriæ ſtudium deſignant. nam cùm ferè habitus hominem ſuum loquatur, fit vt exterior conſtitutio interioris animi indicium ſit, tanquam ſi quis è veſtibulo de domo ſententiam ferat, è fronte oculiſque mentem deſignet, è verbis pectus cuiuſque recludat. non quòd hæc falli neſciant, ſed quòd plurimùm externi mores ingenium cuiuſque prodant.

Qui ergo aliorum ſibi ſalutem propoſuit, vitiorum extirpationem, virtutum inſitionem; nec faſtum præ ſe ferat nec contemptum, ne ſuadelæ oſtia claudat, ne ſordibus terreat, horrore exanimet, mollioreúe cultu aliquid de probitatis opinione amittat. virilem habitum moreſquevirtus depoſcit, maturos, graues. Non

loquatur veſtis feminam, ſed neque ſordes aut agreſtem & inhumanam negligẽtiam aut barbariem aliorum oculis ingerat. nemo è ſpeculo & crinali acu ad vitiorum odia, virtutumque amorem potens prudenſque perſuaſor prodiit; nemoque facilè in quæ voluit animos flexit beneuolentia deſtitutus. cùm ergo horrorem ſordes, accuratiorque compoſitio mollitiem teſtentur; vtrumque prudens animarum auceps fugiet, media ſectabitur, extrema deſeret: nec fœda à ſe illuuie reliquos terrebit, nec munditiem tantùm colet; ſed vbi nitore in familiaritatem pellexerit, in virtutis amorem pertrahet.

Tota etiam domus nitorem præ ſe feret, magis etiam ſingulorũ cubicula: quorum concinna aut neglecta compoſitio, inhabitantis ferè animum moreſque deſignant, compoſitos, incompoſitos. & incredibile propè eſt, quantum domus totius apta concinnitas externorum animos in admirationẽ & amorem trahat, quantumque ſordes deterreant, ac in contemptum ducant: vt plerique è domeſtica compoſitione de incolentiũ moribus ſtatuant. magis etiam in Religione: in qua in minimo deflexiſſe magnum videtur, maximè cùm ea innata omnibus opinio

ſit, ab interna animorum conſtitutione externa profluere, tálemque cuiuſque mentem eſſe, qualem mores factáque teſtantur, nec aliam. proditor interiorum mores ſunt.neque certior internorum index reperiri poteſt, vt frons, oculi, verba, vultus, corporis iactatio, lentitas celeritaſque inceſſus, modeſta aut ſordida, cultior aut neglectior habitudo totum hominem ſuum loquatur. etiam ipſe odor neſcio quid virtutum vitiorumque ſpiret. tetrum omnes auerſantur, nimiam veſtium fragrantiam, impurioris molliorisq; animi ſignum deſignare arbitrãtur. Quid? quòd inter prima tuendæ valetudinis adiumenta munditia ſit.

Dici deinde non poteſt quantum ſiue ad imitationem, ſiue ad perſuadendum religioſa morum compoſitio valeat, vultus totius modeſtia ac maturitas, decens membrorum omnium compoſitio, frons ſerenior, oculi modicè deiecti, & verecundiam ſignantes, os genæque pudorem teſtantes, manuum totiuſque corporis ſeria maturitas. vt vel hæc ſola ingentia non ſemel incitamenta fuerint vitæ melioris. potentiora nimirum ad ſuadelam facta verbis ſunt, pluſque poteſt muta morum locutio, quàm fœcundiſſima verborum

flumina, diuite quocunque fonte manantia. ita non rarò plus Superioris aspectus ad seueritatem compositus quàm acerbiora verba potuerunt: vt lasciuior etiam quisque si in seueram maturamque vultus compositionem inciderit, comprimat meditatos ignes, ac tanquam fulmine percussus cogitata recondat, & audaciæ suæ cursum pudoris freno retrahat: vt sola sæpe vultus castimonia satis sit ad validè procursantes flammas restinguendas. credas integra superfundi ignibus flumina, ita momento sistitur omnis æstus, cùm in verecundos seuerosque maturosque mores incurrerit.

Iam ipsa oculorum casta maturitas, verecunda deiectio, quantas peccatorum occasiones tanquam falce secat? quantis contrà liberior illorum procursatio ostia reserat hostibus? quanti deinde omni ætate vno licentiore oculorum intuitu ceciderunt? quanti starent si stetissent oculi littoribus suis cōtenti? quantos verò vnius mulierculæ curiosior circumspectio sub iugum misit? quot captiuas animas vna audacior oculorum iactatio in triumphum duxit? quanti æternis pascuntur ignibus, viuerent cælorum gaudiis, si proditor oculus non prodidisset animas? quanti deniq;
mutuis

mutuis oculorum propudiosis ignibus decinerati in inglorias fauillas abierũt? adeò vt vel semel aliquid vidisse minùs castum multorum annorum materiam suggerat. quid, quòd in omnem etiam ætatem? tantum potest prouida arctiorque oculorum cohibitio, tantum licentiosior peregrinatio. Idem de reliquo corpore dici potest, ore, auditu, tactu, incessu. quæ omnia si ad religiosam modestię regulam componantur, ingenti decore Religionem illustrant, magnámque sui admirationem amoremque prouocant: cùm contrà lasciuior liberiorque ostentatio dedecus inurat, auctoritatem minuat, probitatis opinionem tollat, speratamq; animarum messem fallat.

Remedia.

A Superiorum in primis vigili, ac in omnem partem intenta cura petenda sunt, crebris monitionibus, cubiculorum singulorum totiusque domus frequentibus lustrationibus.

A nouitiorum seria institutione magna harum rerum pars pendet. ferè enim in omnem ætatem adhæret quod primis illis annis imbiberunt. seriò proinde ab ipso Religionis exordio excitandi erunt

ad munditiei cultum & amorem, ad modestiæ admirationem & studium. quę vna, Bernardo teste, *ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos; cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, firmat incessum*, omnemque corporis motum ad exterioris etiam cuiusdam elegantiæ normam, religiosamque compositionem fingit.

Epist. 113. ad Soph.

Pœnitentijs deinde à sordibus deterrendi, præmijsque laudibusque ad munditiem, decentemque corporis compositionem impellendi sunt.

Commodorum etiam è nitore, incommodorumque è sordido neglectu nascentium consideratione iuuari singuli poterunt.

Excitandum denique in singulis vehemens salutis proximorum desiderium, quę res ad nitorem impellet, cùm beneuolentia ante omnia captanda sit illorum quorum saluti studemus: quam nemo sordidiore neglectu ac cultu, & externo squalore nauseam prouocaturo parabit. honestatis enim pulcritudine ferè omnes capiuntur, munditia, maturaque morum consuetudine gaudent, & lubentes hôrum monita admittunt.

CA-

CAPVT XXIV.

Sæculares mores, riſus, ioci, minuſúe religioſæ recreationes.

QVæ paulatim animos ad ſe rapiunt, auocant ab inſtituti & perfectionis amore. Irrepunt hæc mala à leuibus primùm initiis ad ſumma, vt nihil iam præter nomen & togam in Religioſo videas: mores ſæculum non redolent, ſed exprimunt. Et ſanè qualem externo conuictu & conuerſatione Religioſum videris, talem interiùs cogita. reſpondent interioribus externa, cùm hæc ab illis proficiſcantur; vt meritò mentiri habitu Religioſum dixeris, qui ſæculum moribus, veſte Religioſum præfert.

Sed neque conſiſtere vocationis amor cum ſæculi moribus poteſt: exprimunt amorem mores. ſæculum loquuntur? à ſæculi amore naſcuntur. amarent vocationem? amorem hunc mores referrēt. aliud oſtentant? aliud amant. Neque certior index interni affectus eſt. neſcit amor mentiri. prodit affectum, flammaſque ſpargit, quibus intus ardet. vt omne iudicium conſtitutionis internæ, ab externis moribus

ſumendum ſit: neque enim alios teſtes habemus, non certiores, minuſque fraudibus expoſitos. Deum quis loquitur? poſſedit animum Deus. vana inaniaque loquitur? poſſedit animum mundus. nemo è vaſe odorato vino pleno venena promit: nemo ex impuro fonte aquam puram. nimi-
Matt.7 rum, *non poteſt arbor bona malos fructus fa-*
Mat.12 *cere: nec arbor mala bonos fructus facere.* &, *Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.* nec
Matt.7 quiſquam colligit *de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus.*

Sequuntur ex his multorum offenſiones, animorumque alienationes, conceptæque de Religione opinionis ingens diminutio. neque enim cum his moribus integra ſtare opinio poteſt, nec prudens de interno homine aliud iudiciũ ferri, quàm quod mores exprimunt.

Atque hinc illud ſequitur, vt collapſa ſemel ſanctimoniæ aut ſanctitatis opinione, exigua in ſanioribus intercurrentibus monitis, fides reſideat, fructus aut admodum tenuis aut nullus, totaque ſpiritualis emolumenti ſpes corruat: nemo illis paulo circumſpectior arcana credat, neque facilè animam cõmittat; nemo prudentior ad virtutem magiſtros hos deligat, quos

ad ſęculum moribus præire potiùs, quàm ad cæleſtia videt, naſciturque inde vetus illud, Exemplo præeat, qui docere volet: &, Talem te finge, qualem alios deſideras: Res monitis præluceant, facta dictionem ducant: Illudque in alio ſpera, non quod animo foues, quod verbis exornas; ſed quod rebus factiſque exprimis, memor grauiſſimę cenſurę D. Bernardi, *Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemiæ.* *Lib. 2. de Conſider.*

Exemplo etiam talium in paria trahuntur reliqui, maximè iuniores; in quibus necdum ad viuum & radices, domita & exciſa ſæculi vanitas, leui hoc exemplorum flabello exurgit in arborem, vetereſque inanium vanitatum fructus: & ferè quoſcunque in moribus deprehendimus effuſiores, & ſæculum ſuum loquentes, illos poſtmodum vidimus, ab his infelicibus initiis, in carne prolapſos. præludunt enim illa carni & ſanguini, viamque inſternunt perituræ animæ.

Illud etiam ex his malum naſcitur, vt tales plerumque domeſticam turbent pacem, vniuerſam diſciplinã euertant, exemploque ſuo regularũ inducant neglectum, ac inſtituti denique totius contemptum: à cuius vniuerſim placitis morum vanita-

te recedunt, cùm nihil aliud quàm fæculum ſapiant, ſæculum loquantur. nam vt nihil minùs cogitent;fit tamen vt vſu quodam, ac ſæcularium morum conſuetudine, tantum ab omni religioſa modeſtia ac diſciplina recedant, quantum ad ſæculi mores accedunt; tantumq́ue religioſarum rerum neglectum inducant, quantum ſæcularium morum adducunt. dum enim hos imitari diſcunt, amare etiam aſſueſcunt,& in deliciis habere;vnde fit,vt religioſæ modeſtiæ mores faſtidio incipiant eſſe, nauſeamq́ue pariant animo ſæculi moribus imbuto: maximè ſi à frequentatione, vt fit, altiùs inſederint, & quaſi in naturam abierint.

Iniuriam deinde Deo non leuem irrogare videtur qui linguam ipſi ſacratam iocis verbiſq́ue non ſatis caſtis polluit. tanquam ſi quis nobiliſſimam gemmam ſterquilinio contegat.cumq́ue viuum Spiritus ſancti templum Religioſus omnis ſit,peculiari illi voto ſacratum, quid arbitramur facturum, cùm dicata ſibi membra ad ſæculi mores transferri viderit? Angelos ſanè ſuper vno peccatore pœnitentiam agente gaudere docemur. quid facient ſuper degenere à maiorum inſtitutis Religioſo, ſæculi moribus implicito? magno

pro-

profectò aduerſarius, qui circuit quærens quem deuoret, gaudio repletur, qui ſciat viam per hæc ad quæcunque crimina ſterni, ſoletque ſe colloquiis hiſce medium miſcere, cùm piis cordatiſque ſe miſceat Deus. vbi enim duo congregati ſunt in nomine Domini, ibi ductor ipſe auctorque colloquiorum horum eſt.

Signum verò hęc colloquia ſunt tepentis & languentis in amore Dei. nam quis amans non vltrò lubensque prorumpit in amatum? imò omnis amans perpetuus in amantis laudibus eſt. nam cùm ille pectus vniuerſum occupauerit, non poteſt non verbis effundere igneum amorem ſuum corde clauſum. in illo eloquens eſt, in aliis infans; verborum in reliquis inops, hîc diues eſt; parcus in aliis, in his prodigus. quanto verò ardentiùs amat, tanto promptior in illius laude frequentiorque eſt. neque vnquam amanti materia deficit. mare magnum amor eſt: nauigat illud quicunque amat. deeſſe nauiganti aqua non poteſt, nec amanti laudes: vt non laudaſſe, non amaſſe; adeoque de amato ſiluiſſe, non amaſſe ſit. Certè ſola ego illũ veſte Religioſum arbitror, qui parcus in Dei, prodigus in ſæculi moribus ac laudibus eſt. parcus non eſſet ſi amaret, & Re-

ligio-

ligiosus esset si amaret. quare cùm parcus in illis sit, nec amat, nec Religiosus est. iam cùm verba sæculum loquantur, veste Religiosus, animo non est. cùm hunc alium verba prodant. dictum olim: *Ex verbis tuis iustificaberis, ex verbis tuis damnaberis*. nec potest animus religiosus esse in ore non religioso.

Matth. 12.

Et ferè quicunque in sæculi mores verbaque effusiores fuerunt, exuta tandem Religione, totum sæculum induerunt. nec mirum. induerant antè animo. nec poterat non totum se aliquando effundere animus talis, neque diu habitu solo mentiri Religionem. quòd si qua necessitate commodisque suadentibus in Religione perstet, monstrum non Religiosus est, tanquam si quis capiti equino hominis adnectat pectus; Religiosæ nimirum vesti animum, verba, moresque sæculares.

Remedia.

EX intenta Superiorum in omnium mores vigilantia peti debent, vt in semine suo occidantur hi mores, cùm nulla re maiora incrementa sumant, quàm Superiorum incuria & neglectu. Seriò in accuratam regularũ omnium obseruationẽ in-

incumbat, qua vel sola mores componuntur, domesticamque disciplinam fortiter tueatur. Describit eam Bernardus: *Disciplina virtus est, quæ corporis & mentis habitum componit, ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, format incessum.* Accuratè Religiosum instruit Hugo: *Temperanda est etiam facies, & modificanda in gestu suo, ita vt nec proteruè exasperetur, nec molliter dissoluatur. Sed semper habeat rigidam dulcedinem, dulcemq́ rigorem, secundùm illud Ecclesiastici, Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Motus corporis, & risus dentium, & incessus hominis enuntiant de illo qualis sit. quia per illud quod foris, siue bene, siue malè agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patēter indicatur.* Idem: *Disciplina honestæ conuersationis ex quatuor perpendi potest, ex gestu, motu, affatu & conuictu. gestus autem reprehensibilis est, si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus, aut incitatus. mollis significat lasciuum, dissolutus negligentem, tardus pigrum, citatus siue impetuosus inconstantem.*

Epist. 113. ad Sophiā.

De disciplin. Monachorum

Iuuabit in primis, si Præfectus spiritûs fortiter insistat componendis suorum moribus ad modestiæ regulam.

Proderit etiam, si iunioribus, & ad sæcula-

cularem profusionem propensioribus, misceantur in recreationibus potissimùm viri graues; nec permittantur iuuenes à seniorum se conspectu proripere. habeant semper quem obseruent, cuius oculum vereantur, cuius exemplo ad modestiam componantur, cuius, quando necessum, monitis comprimantur.

Quòd si quis post varia antè nequidquã tentata, maiore remedio eguerit, semouendus ille ad tempus à reliquorum recreationibus ac consuetudine fuerit, vt assuescat modestiæ, alijque hac seueritate mores temperent. Neque enim amor tantùm, sed verecundia & metus magnum in Religione momentum afferunt.

Spiritualibus etiam exercitijs extra consuetum tempus assumptis & imperatis iuuari talis poterit, vt sæpiùs ea etiam per annum peragat, donec se reducat ad eam morum maturitatem, quam iure suo Religio postulat.

Proderit vehementer, ante omnem recreationem fortiter animo Religioso dignam recreationem proponere, post singulas verò breuissimè eas animo percur-
Mat.12 rere, cogitareque illud, *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Simul etiam tacitum

secum

ſecum cogitare altam animi pacem tranquillitatemque poſt religiosè tranſactam recreationem, inquietudinem verò à vana recreatione inſurgentem, malaque plurima quæ ferè recreationes has ſequuntur; illudque magnorum virorum, Verbum leue in Religioſi ore blaſphemiam eſſe, non quòd talis ſit, ſed quòd paullatim eò Religioſum ducat.

Vtile etiam fuerit, præſentem nobis Deum proponere, inſpectorem, iudicem, præmiatorem. eoque modo recreationes omnes peragere, quo non illo ſolùm, ſed & externis ſpectatoribus peractas vellemus.

Denique conſultiſſimum fuerit ſemper aliquem è maturioribus domus iuniorum recreationibus intereſſe: ipſumque adeò Superiorem, quãtum occupationes ferũt, eo loco eſſe, è quo moderari illas poſſit.

CAPVT XXV.

Conuiuiorum frequentatio.

SIVE illa domi noſtræ, ſiue apud externos inſtituantur, noxia in primis ſunt. intepeſcit enim his paulatim Religionis ſpiritus, qui cibi potuſque magnam moderationem exigit, & ferè ieiuniis paſcitur.

Ita omni fæculo, quotquot arctiùs fe Deo deuouerunt, ab infigni victus potuſque moderatione initia duxerunt: quotquot verò laxata maiorum inſtitutione, ad lautiores fe menfas profuderunt, ſpiritum, quem ciborum continentia imbiberant, exuerunt, & ad malorum demum extrema delapſi ſunt.

Et ferè pari, quo frequentantur conuiuia ardore, pari ſpiritus, aut tanquam flammis exeditur, aut tanquam flumine aut ſpongia eluitur; vt quantum acceſſit creuitque menſarum, tantum deceſſerit decreueritque genuini ſpiritus. ita augmenta decrementaque à cibo potuque, ſpiritus iam inde à primordio mutuatur. neque vnquam in benè paſto ſaginatoque corpore, & eſcis vndique ſtipato, religioſam mentem, & ſolius Dei cupidam reperies. Nõ poſſunt ſimul ſtabulare Deus & menſæ. quantum conceſſeris vni, tantum neceſſe detrahas alteri. quare ſi quẽ videris in menſas proniorem, eum in ſpiritu comperies retractiorem: quoque plùs quiſque cibo potuque madueritit, hoc plùs ſpiritu exaruit. vt delicijs emedullari ac eneruari ſpiritale robur deprehẽdamus. Nam cùm ciborum potuſque copia, tanquam oleo libidinum creſcant flammæ; perfacilè quiuis

uis

uis videat, reſtingui his ęſtibus internarum fluenta gratiarum. neque alia potentior libidinum materia; quàm ſaginatum fartumque cibis corpus. vt validiſſima voluptatum incentiua à cibo potuque naſcantur. Et ferè videmus eos qui victus moderatione ſpiritu inceperunt, eiuſdem liberiore conſuetudine carne conſummaſſe: & vt nullus lapſus ſequatur, minùs tamen caſtæ narrationes, quales inter pocula naſci procliue eſt, potentibus tentationibus materiam in omnem ætatem ſuggerere ſolet: vt taceam ad illecebras femineum compoſitum ornatum, mollia verba, laſciuientes oculos, quarum vel in medijs orationibus recordatio ingentes animo parit moleſtias.

Sequitur hunc ciborum affectum, laborum fuga, otij amor. langueſcit enim ad labores corpus cibo fatigatum. colloquia deinde venatur & fabulas, riſus, iocos, luſus, & quidquid ſæculum de menſarum ac conuiuiorum apparatu promittere ſolet. ſterniturque his via ad mutuas detractiones, quas ferè ex otio tanquam è fonte flumina promanare videmus. proſiliuntque tandem ex his liberiores locutiones, carnem & ſanguinem redolentes, caſtitatis omniſque puritatis hoſtes. inde etiam mi-

nùs prouida oculorum custodia, blandiorque prospectus, quàm religiosam castimoniam, maturamq; seueritatem deceat. itur demum ad verba libidine natantia, parumque castas libertates, ac demum ad malorum profunda. Nec mirum si duobus his ignibus substructum corpus accendatur, & appetere discat quod ignorabat. neque sanè quidquam promptius quàm duabus his potentibus flammis inardescere.

Plenas etiam ex his videas Religiosas domus ęmulationibus, dum paria concedi sibi quisque contendit. &, vt ingeniosa cupiditas est, modi excogitãtur & inueniuntur, quibus impetremus quod volumus. quòd si præclusa via est, murmurationes nascuntur. cùm enim quæ prona hæc cupiditas implacabili auiditate poscit, negantur, aut minùs quàm vellent prodigè largiuntur; exurgunt querimoniæ & oblocutiones, in quas reliquos etiam facilè propellunt, eosque maximè, qui non inferiore propensione in cibum potumque feruntur. plena etiam conuiuia reperias detractionibus, cùm familiare sit inter mensas poculaq; in alios incurrere, liberiusque effutire silenda, aliorumque mores carpere, dicta factaque improbare, damnanda

laudare, laudanda dámnare. à quibus ſi Religioſus ſibi temperet, domum tamen ea refert quæ aliis narret. hec crimē agnoſcitur quod palàm inter pocula acceptum. nihil deinde tam ſanctum tamque reconditum quod non deuomat vinum, impatiens ſecretorum: publicanturque perſæpe ea à quibus fama vitaque pendet. neſciunt ſecretum vina: adeoque publicaſſe illis gloria eſt, & candidi pectoris ſymbolum. etiam domeſtica ſuaque retegere mala, pulcrum.

Offenſiones deinde externorum ſequi procliue eſt: qui ſi Religioſos videant in hæc proniores, & ſupra religioſam continentiam in cibum potumque effuſiores; non immeritò offenduntur, contemnuntque non delinquentes tantùm, ſed vniuerſam Religionem, cùm ex paucorum horum affectu reliquos metiantur. magis etiam, cùm liberiora, minuſque religioſa inſonuerint verba, moreſque ſæculum potiùs quàm pietatem loquentes viderint. quod ferè inter pocula, in omni menſali deliciarumq; profuſione vſu venire videmus, vt immemores ſui, religioſæque modeſtiæ, cibo potuque impellente, plus longè de mundi vanitate, quàm de religioſa referant maturitate. quæ res & ſcanda-

lum parit, & nominis æstimationem minuit, & proximorum in primis saluti aduersatur. Et sanè prodigium sit in tãta prouocantium ciborum copia, vinoque prodigè propinato, modum statuere, ac se intra modestiæ ac continentiæ limites continere. dum prouocati veremur ne neglexisse videamur, aut honori detraxisse, aut amicitiæ minus concessisse, aut denique non satis affectui indulsisse.

Estque hoc huic vitio inditum, vt nulla moderatione exsatietur, maioraque semper concupiscat: nec expleatur, donec insigni aliquo lapsu se nomenque suum dehonestauerit. sed neque hîc finis: vt oculis priuatos arbitrere, ita nec mala quidẽ, licet grauia, in quæ inciderunt, vident, rapiunturque in dies ad deteriora. adeò difficile est modum in his statuere, vt etiam post præcipitia nouam quærant ruinæ materiam. Periclitatur deinde in his vehementer paupertas, cùm in tanta rerum varietate, immemores illius, multa profundimus veriùs quàm vtamur, & appetere discimus religiosæ tenuitati ignorata, desipiuntque domestica, & religiosæ mensæ quibus antè delectabamur fastidium pariunt. gustata nimirum copia inopiam detestatur, nauseatque iam animus super

tenui

tenui cibo, qui per conuiuia lautioribus assuescit.

Neque domesticæ in hoc genere mensæ, minùs quàm externorum noxiæ sunt, maximè cùm ad eas vocantur externi. nam cùm dignitatũ illorum rationem habere volumus, fit plurimùm vt religiosos transgrediamur limites, pulso modestiæ rigore, effundimurque in apparatum sæculo magis, quàm Religione dignum. nec hoc non rarò cum offensione etiam conuiuarum.

Accedit talibus alios ad paria excitari, & Superiorum exemplo ambire his similia, & imitari. Inde frequentantur domi conuiuia, & repetuntur mensæ ab instituto alienæ. dumque his externorũ gratiam venamur, fit iusto Dei iudicio, vt illa excidamus: neque enim per conuiuia beneuolentiam captare religiosum est.

Disciplina deinde domestica soluitur, dum protrahuntur mensæ, Religiosiq; his occupationibus distinentur. Iam dum inassueti talibus indulgent, & valetudinem lædunt, & religiosæ obliuiscuntur modestiæ, & inlatentes ignes excitant, vitiaque aliquando eruptura, lateque crescente consuetudine damna datura.

Illud etiam in his non caret incommodo, quòd lautiùs habiti externi, domesti-

cis exin ſuis, aliiſque menſarum apparatum referant, augeant etiam: ac præ ſe nonnunquam liberaliorem tractationem vultu voceque referant. quæ res & Religione indigna, & meritam offenſionis materiam præbet, & plurimum æſtimationis detrahit, & proximorum ſaluti, ac diuinæ gloriæ propagationi non leui impedimento eſſe ſolet.

Neque in vno alteróue ſtare hæc conuiuia poſſunt: nam cùm plurimi ſint, quibus aut obſtringimur beneficiis, aut quorum opera nouè ſemper egemus; multi qui dignitate, opibus, nobilitate, amicitia pares videri velint, pares etiam inuitatione eſſe volunt. Concedis omnibus? quid non iure metuendum? negas vni, concedis alteri? ſequitur de prærogatiua hac indignatio, quæ etiam ad odia tranſit: vt aut omnibus concedendum, aut negandum ſit omnibus. omnibus concedere, indignum Religioſo. omnibus ergo negãdum. & ſanè quocunque te vertas, vix reperiri temperamentum poteſt. vnum enim admittere, altero neglecto non poſſimus. frequentanda proinde ac repetenda conuiuia erunt. verùm quis finis euntibus in orbem amicis, beneficiis, conuiuiis? creſcentibus etenim illis, hæc etiam creſcere ne-

necessum est. quæ res incommoda quanta secum trahat, nemo paullò prudentior non videat: cùm & vniuersam domesticam soluat disciplinam, modestiæque ac religiosæ castimoniæ mores, in vanos sæcularesque vertat; vt non iam vltrà religiosam, sed externam domum præferat.

Tolliturque ex his pars maxima, in monendo ac suadendo, libertas. nam cùm deuinctum te teneat conuiuator tuus, fit vt non parum de libertate decedat. veremur enim offendere cuius beneficio obstricti tenemur. displicere nimirum nolumus à quo mensale beneficiũ accepimus, & erubescimus etiam in delictis monere, cuius munificentiam experti sumus. Misera conditio, pro tam vilibus libertatem vendere, imò pro tam leuibus æterna proijcere. nam cùm ferè conuiuia remunerationis ac quasi mercedis cuiusdam loco instituantur, meritam hîc mercedem accepisse videbimur priuandi æterna. & plurimùm conuiuiolo vno omnem se gratitudinis obligationẽ exsoluisse sæculares arbitrantur. noui nos Esau facti, pro pulmento primogenita vendentes: vt meritò ab Apostolo moneamur, *Sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* Sanè 1. Pet. 5.

inter vina ac lautiores mensas perfacile illi est exarmatum aduersarium ferire. ita cadit Amnon, Simon, Holofernes etiam muliebri manu: quo magis nos armata inferorum dextera. Et quam tentationem superabit qui deliciis succumbit? qui tam mollibus frangitur prosterniturque, quomodo inter rugientes leones & hostiles acies stabit interritus? Indignum viro, magis etiam Religioso, vinci à vino; à tam molli, generosum pectus Christi toties sanguine delibutum, sanguine pastum. &

Prou. 23 terret nos Sapiens: *Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fouea? cui sine caussa vulnera? cui suffusio oculorum? nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? ne intuearis vinum quando flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet.*

Remedia.

MOderanda conuiuia erunt, & tanquam iniecto fræno reprimenda, vi etiam coërcenda. sæpiusq; versetur animo, quare te Religioni dederis, sacraueris

Epist. ad Nepotian. Deo. & illud Hieronymi: *Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat. Consolatores nos potiùs in mœroribus suis,*

ſuis, quàm conuiuas in proſperis nouerint homines.

In ſolidum ſi conuiuia amoueantur, tutiſſimum erit. nam moderationem ægrè reperies, neque facilè ad mediocritatem deduces: inexplebilis enim quædam conuiuiorum ſitis mentem occupat, quæ ſemel ſe ei dederit. Nec ſatiatur hęc auiditas conceſſis, nec expletur modicis. & tanquam ſphærica corpora, quæ ſupernè labuntur, non antè finem voluendi, quàm præcipitij faciunt: ita animus ſemel hoc malo poſſeſſus, nullum pronitati ſuæ finē ſtatuit, donec ad extrema deuenerit, vt finis illi ſit, cecidiſſe.

Seriis pœnitentiis, monitiſque grauioribus delinquentes auocandi ſunt. Superiores etiam à functionibus amouendi, quorum exempla eo nocentiora ſunt, quo ſingula eorum facta, domeſticis poſteriſque non raró documenta & prouocamēta in imitationem ſunt.

Proderit, exemplis eorum qui omni ſæculo à conuiuandi pronitate ad grauia delapſi ſunt, reliquos deterrere. nec exempla deeſſe poterunt in omni Religioſorum Ordine, domeſtica tamen plus ad motum & terrorē poterunt, quanquam & externa in hoc genere iuuabunt.

Iuua-

Iuuabit considerare sæpiùs, quàm paucis natura contenta sit, quàm modico satietur. quanto etiam paratiores è tenui mensa ad magna surgamus, ad studia, consilia danda, imperia, virtutum exercitia, cælestium cogitationes, tentationum victoriam, hostium proculcationem.
Lib. 2. in Iouinian. Bene Hieronym. *Grãdis exultatio animi est, cùm paruo contentus fueris mundum habere sub pedibus, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & crassiore tunica compensare:* citò enim *expletur naturæ necessitas. frigus & fames, simplici vestitu & cibo expelli potest.* addit: *Sapientiæ operam dare non possumus, si abundantiam mensæ cogitemus, quæ labore nimio & cura indiget.* & monemur à Sapiente: *Melius est ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij.* caussam addit: *In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.* *Eccles. 7.*

CAPVT XXVI.

Munerum acceptatio, largitio.

NON magna hæc res cuipiam videatur, maximè in rebus non magnis; grande tamen malum est, eoque nocen-

tius, quo ſub amoris ac beneuolentiæ teſtatione molliùs animo illabitur. antè nimirum venenum præcordia occupauit, quàm bibiſſe nos ſciamus: neque enim ad animorum obſtrictionem potentius quidquam in humanis reperias; vt vinculis iam tanquã validiſſimis compedibus conſtrictum teneas, quem muneribus quaſi retibus implagaſt. Et verò certiùs etiam beneficiis hoſtem, quàm armis fregeris, faciliuſque inimicam mentem muneribus ſub iugum, quàm ferro miſeris. Ingens omnino vis munerum eſt; quæ ſeueriſſimos etiam iudices, nulliuſque minis, purpura, ac ne propinquo quidem ſanguine à recto bonoque flectendos, ab innata ſeueritate & æquitate dimouit. vt munus in iudice accepiſſe, propè viciſſe ſit. expugnauit nimirum arcem quamuis prævalido præſidio inſeſſam, qui aurum immiſit; perdidit, qui acccepit. hinc illud Sapientis: *Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiã; qui autem odit munera, viuet.* & illud: *Xenia & donaria excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus in ore auertit correptionem.* Prou. 15 Eccli. 20

Et exemplis docemur omnium ſæculorum, vt neſciam an validius aliud ad expugnationem in omni hominum genere reperiri poſſit. hoc prudẽtes ſapiẽtia exuuntur,

tur, prouidi circumſpectione ſpoliantur, docti eruditione deſtituuntur, continentes caſtimonia nudantur, fidentes ſpe ſua fruſtrantur; amicitia labaſcit, deferueſcit zelus, intepeſcit pietas, ſuccidit fiducia, exarmatur exercitus, emedullantur robora, & quidquid terris magnum eſt, ad humilem deſcendit arenam. Ita quidquid in vnaquaque re ſummum eſt, ſi acceſſerint munera, defloreſcit, vt exaruiſſe virtutem omnium credas ab horũ tactu. quid? quòd longè etiam poſita improbo quodam afflatu venenent, vt vel vidiſſe noxium ſit. bene Caſſianus: *Oblatio muneris, tinea eſt regiminis.*

Si à Superioribus hæc naſcuntur, neſcio quo modo in mores vitamque illius nos trahant, vt etiam damnanda laudemus, imitemur.

Si ab inferioribus, credas tanquam falce præciſos diſciplinæ neruos: ita intepeſcit rigor, & correctionis ſucciduntur genua. ſuccedit ſimulatio, dum offendere nolumus, quorum beneficiis tenemur, aut à quibus maiora ſperamus.

Si à paribus, mutua marceſcit correctio, dum indignum cenſemus Superiori in benefico ſocio nocitura prodere. quid? quòd perfacilè etiam in illorum mores eamus,

ne

ne videamur à benefactoribus degenerare? aulicos referũt mores? imitamur. obloquũtur? addimus aliquid de nostro. detrahunt? probamus. in cibum potumque feruntur? iungimur socij. in risum, & sæculares iocos soluuntur? reddimus paria. liberiora, minusque casta proferunt? arridemus. nimirum ne silentio nostro dicta factaque illorum improbare videamur, decurrimus ad paria vitia: neúe displiceamus quorum beneficiis irretiti tenemur, mores restringimus, & induimur ijsdem malis, vt dictorum factorumque similitudine placeamus.

Si ab externis beneficia accipimus; perit in monendo, consulendo, corripiendo libertatis pars maxima: nam & pretio illam benefactor emit, & nos vendidimus. minuit deinde veneratio auctoritatem, offensionisque timor magnam libertatis partem adimit, dum veremur ne monitione nostra elanguescat benefica manus, & exarescat donorum fons, monitis tanquam æstibus repressus.

Quid? quòd ab eodem offensionis timore, & placendi studio, non raro improbanda probemus, probaque respuamus; vitia si non laudamus, extenuamus, placituraque etiam in sceleribus consilia damus.

mus. nimirum displicere nolumus, ne beneficiorum spe excidamus.

Quòd si à femina veniant munera, in priuatum maximè vsum vertenda, maius etiam periculũ est. quoque hic sexus mollior teneriorque est, hoc maiora etiam damna metuenda sunt, & nescio quid etiam seuerissimis ac castissimis mentibus afflent tenerioris affectus. solaque non rarò muliebrium donorum memoria, valentissimi ac religiosissimi viri pectus tanquã molli, sed potenti tamen iaculo transadigit. & dum munera placent, incipit placere donatrix. Ludit deinde in muneribus, tanquam in amoris quodã symbolo, mollior affectus. & illa antè mens, multorum sæpe annorum spiritalibus exercitationibus roborata, ac quasi in ferrum chalybemque versa, muliebriũ donorum malleis concussa, fatiscit, succiditque paulatim, donec suauioris huius elementi frequenti stillicidio excesa & euigorata, in vagum puluerem cineremque dilabatur: & quæ nullis antè minis territa, non armis fracta, inuicta mundo & inferis steterat, mollissimis hisce femineis vinculis, omni ferrea compede firmiùs tenetur. credas Samsonis capillum vniuersi roboris germen, muliebri manu demessum.

Huc accedit, non vna nos experientia doctos, aliquid aliquando in his muneribus diabolicæ latitasse fraudis; nec antè animo quieuisse qui acceperant, quàm à se dona propulsassent, tamque diu tanquam immanissimis sæuissimisque iactatos æstibus, ac quadam quasi flamma ac fornacibus inæstuasse, atque adeò arsisse totos, quamdiu muliebria hæc munera circumferrent: quibus vt primùm sese exuerant, resedisse tempestates, restinctas flammas, & ad pristinam animorum rediisse malaciam & tranquillitatem.

Accedit, munera hæc familiaritatis ac fiduciæ cuiusdam maioris prænuntia quędam esse, nec pudet præeuntem sequi, neque ad colloquia iam illius erubescimus, cuius donis inhiamus. transitque iam talis aut in matrem si senior, aut in filiam si iunior est. inde licentior exurgit cõsuetudo, nec peccatum in tanta propinquitate veremur. liberiora hinc exuto pudore nascuntur imperia: neque ea dicere nunc veremur, ad quorum antè memoriam erubescebamus. Benè Hieronym. *Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas, & oblatos ac degustatos cibos, blandasque & dulces litterulas sanctus amor non habet. Hæc sunt incitamenta vel amoris retinacula.* Ep. ist. ad Nepotian.

 Exur-

Exurgunt denique ex his domesticorum æmulationes, externorum offensiones, vtrorumque obloquia & murmurationes: & imitari delectat, quod damnari non videmus. trahimur enim commodorum spe, & rapimur in nocitura exempla. nec præcipitia sentimus, nisi in ipsis, serò in medio lapsu tutiora cogitãtes. antè oportuit.

Ingens prærogatiua apud Isaiam munera detestantiũ meritò mouere nos debeat, & calcar addere, ad seriam illorum

Isaiæ 33 detestationem: *Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, & proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manum suam ab omni munere; iste in excelsis habitabit, regem in decore suo videbit.* Armemus pectus hoc robore. quò sub his spongiis ferrum, sub hoc fauo inlatentia venena vitemus. mollia licet iacula sint, & feminea sæpe dextera missa, tincta perimente toxico sunt: vt tetigisse in mortem satis sit. Et sanè vel sola diues illa Prophetæ sponsio meritò mouere nos debeat, *Habitabit in excelsis, regem in decore suo videbit.* quid vel sperari aut voueri poterat maius? alterius sæculi felicitatem omnem complexus est. habitatio æternitatem designat, visio in decore diuinam fruitionem. vt omnia consecutus fuerit qui munera excusserit.

Reme-

Remedia.

RESecanda omnia hæc munera priuatis collata, maximè à mulieribus & pœnitentibus: quæ non vni noxia fuisse, experientia edocti sumus. dandaque opera, vt pœnitentes intelligant religiosis moribus vetita hæc munera esse, ac si quę dederint, Superiorum iudicio pro cuiusque necessitate distribuenda. consultumque fuerit, alteri potiùs, quàm confessario hæc concedi. vt si materia ad vestes, similiaque corpori necessaria donantur, ea alterius necessitatibus impendatur. confessario verò, si eguerit, aliunde prospiciatur. ingentes alioqui hæc res, præter recensita pericula, excitabit æmulationes, & ad paria à suis impetranda dona prouocabit alios. vel sanè abundabunt hi, egebunt alij; quæ ingens materia dissensionum est, & à paupertate, quam Religiosi profitentur, aliena, cuius nitorem non parum obfuscat.

Iuuabit non infrequēter secum reuoluere verba D. Hieronymi: *Nescio quomodo etiam ipse qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum si eum rogantem contempseris, plùs te post venerabitur.* *Ad Marcell.*

Proderit in primis si Superiores exemplo suo reliquis præeant, excludantque à se quantum fieri poterit, omnem omnino munerum largitionem, aut in priuatum vsum acceptationem.

Pœnitentiis etiam proniores in hanc rem terrendi, si quando in horum aliquo peccauerint: nec parcendum hîc ætati, ne concessio eat in exemplum.

CAPVT XXVIII.

Adulatio.

INdignum in Religioso vitium, cuius omnes cogitationes debent esse cælestes, omne studium placendi vni Deo. degeneres sanè à vera Religione animos ostēdit, quicunque se ad humana studiosiùs quàm par est conuertit. facit hoc omnis adulator, qui in aliorum se effundit beneuolentiam, quam vt consequatur in omnē se vertit formam. virtute non potest? virtutem mentitur. satis enim illi placuisse est. adeò si vitiis placeat, vitia induet: & totum se in illa immerget, si natasse in illis, placuisse sit.

Quo magis vitandum malum Religioso est qui aliquid Christiani ac virilis animi

mi pectore clausum tenet. quid enim tam indignum Christiano ac Religioso quàm mentiri, sine quo nulla diu stare adulatio potest? cùm omnis illa mēdacio vestiatur. detrahe vestes, mendacium & informis apparebit nuditas, ridenda non admiranda. neque enim aliud est adulatio quàm perpetuis propè oratio vestita mendaciis. aut enim infra aut supra fidem adulantis verba sunt. dum enim placere studet, si laudibus aliquem capi videat, auget illas longè etiam supra verum, vt placeat magis. si nihil quod laudem mereatur repererit, è suo cerebro noua comminiscitur. quid? quòd non rarò, cùm nihil præter vitia repererit, etiam illa ipsa in laude ponat, & damnanda probet. quo fit vt in maiora impellat scelera. laudasse enim hæc, ad paria aut maiora impulisse est.

Ingens vitium, quando in Principes & Superiores incurrit: quorum crimina improbamque vitam moresque laudasse, ad similia calcar addidisse est, & natura aut educatione ad illa properantes, grauiùs etiam propulisse est. tanquam si quem præcipitio vicinum iniecta manu protrudas, quò facilior proniorque lapsus sit. vt dictū verè, Tolle laudatores & magnam scelerum materiam sustuleris. neque quisquam

facilè improbata omnibus aut aggreditur aut iterat. laudem & propugnatorem crimina poſcunt vt repetantur. tolle hæc fomenta, ligna ignibus; & partem longè maximam ademeris. Vera nimiùm Magni Gregorij verba ſunt: *Inceſſanter creſcit culpa fauoribus nutrita. curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. vnde bene per Salomonem dicitur, Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. peccatores enim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. an non lactatur de quo per Pſalmiſtam dicitur, Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & cùm iniqua egerit iniquus, benedicunt?*

4. Mor. cap. 25.

Prou. 1.

Suſpectum proinde omni viro probo hoc hominum genus eſſe debet: neque enim illi tam animi ſui ſenſus exprimunt, quàm voluntatibus aliorum ſubſeruiunt ac obſecundantur. mores ingeniumque cuiuſque obſeruant, & quod cuique auditu iucundum referunt. vera an falſa pro eodem habent: ſatis illis dixiſſe, placuiſſe. quin adeò, ferè aliud ſentiũt, dicunt aliud: vt probaſſe adulatoris improbaſſe, laudaſſe damnaſſe ſit. ſi quem proinde videris in os laudantem, mente damnare cogita. aliud nimirum recluſum habet anima, aliud de-

depromit ore. ac ſanè malè de te ſentit quiſquis coràm laudat; arbitratur enim te gloriæ nominiſque quadam ſcabie teneri. profundit proinde laudes, eo copioſiores, quò maiori te harum prurigine titillari arbitratur. non faceret ſi te virum putaret, ſi res diuino iudicio metientem, ſi æterna cogitantẽ, ſi repoſita cælo præmia, ſi non ab humano doloſo ore, fallaci dictione, ſed ab omnium conſcio Deo fallique ignaro mercedem ſperantem videret. Laudat? mollem cenſet, & ad præconia inſurgentem, aqueum nimirum, facilem in bullam; in ventum, & ad omnem flatum vela pandentem. ludit proinde inter hæc amica ac votiua carbaſa, & in omnem partem molli Fauonio impellit hanc ratem ignaram ſui, diſcriminumque ſuorum. quæ eo periculis propior eſt, quo ſecurior indormit his ventis, ludibrium paullò pòſt futura fluctibus ſera pœnitentia.

Comparari deinde meritò aſſentator omnis proditori poteſt, qui blandis & ad dolum compoſitis verbis, diuite ſponſione, in inſidias & fraudes improuidos impellit: medico etiam qui inani & falſa ſpe ægrum lactat, pluſque bonarum valetudinum ſpargit, quo vicinior morti eſt. Facit omnis aſſentator, ementitis incautos lau-

dibus in verarum virtutum opinionē trahit, damna tegit, pericula minuit, aut vniuersim tollit, eoque magis cautiusque, quo viciniores illis sunt. Magnus Gregorius adulatorū linguas locustis cōparat, quòd omnem virtutum virorem adulatione sua corrumpant. Augustinus verò duo ait esse genera persecutorum, vituperantium & laudantium; plùs tamen persequi adulatorum linguam quàm persequentiū manum.

Moral. 31. c. 20.

In psal. 59.

Plenis etiam faucibus politicismū adulator cōbibit, quem in eos maximè deuomit, quorum gratiam venatur. cùm enim virtutibus destitutus, factorū claritate nomen parare non possit, decurrit ad fraudes cōmune improborū subsidiū, vt quod probitate desperat, dolis cōsequatur. cùm enim beneuolentiā alicuius sibi suisq; rebus persuaserit cōmodam aut necessariam esse, quacunq; illam via parare studet. veris nudatur? protrudet falsa. satis illi si optata consecutus fuerit, quocumque demum flumine deducatur ad hunc portum.

Noxium in primis Religioni genus, cùm Superiores eos deliberationibus admouent, consiliorumque ac secretorum participes faciunt. cùm enim ferè non è mente sua, sed è Superiorum voluntate sententiam dicant, fit vt non pro veritate, sed

pro-

proponentium affectu consilia explicent, in eam partem prolabendi, in quam Superiorem viderint propensum. ita fit vt dum captandæ illorum beneuolentiæ insudant, sola placitura depromant. vnde fit vt malis remedia nulla admoueantur, ac nec nocitura quidem & in interitum ductura, Superioribus indicentur, displicendi metu. Hinc paullatim zizaniorum more serpunt neglecta mala, & mora vires sumunt, donec sera eradicationis spe terram latè occupent.

Accedit, plurimùm tales quę hîc laudarunt, alibi damnare; quæ apud hos probarunt, apud illos improbare, siue innata quadam naturæ inconstantia, siue omnibus placendi studio. vnde fit vt nihil stabile firmumque sperari ab his possit, nihil illis tutò credi; produturi commissa quæcunque si è re sua futurum arbitrentur. nulli deinde ex vero amici, sed fortunæ cuiusque sunt, omnium se successibus expandentes, omnium subseruientes: tam faciles in proditionem, quàm faciles in assensum, vt nulla illis fides adhiberi, nulla verbis fiducia possit.

Remedia.

CONsultum erit suspectos assentatores omnes, ac pro hostibus ex insidiis in-

ſurgentibus haberé, familiaritate ſua excludere, conſuetudinem fugere. ſi inferiores ſunt, pœnitentiis monitiſque frequentibus ab hoc vitio, indignitate ac fœditate huius propoſita, arcere: per domeſticum etiam confeſſarium, alioſque viros cordatos ab irreligioſa hac conſuetudine auocare. quę omnia ſi concurrant, non magno negotio euelletur hoc malum. vbi enim viderint ſerios vbique Superiores, qui aſſentationem omnem improbent, qui candorem ament, adulationem auerſentur, qui ſinceros & regia inambulantes via, familiaritate ſibi aſtringant, reliquos negligant; facilè ſe ad illorum mores component. quòd ſi deſeri ſe à reliquis viderint, optimorumque quorumcumque familiaritate deſtitui, alia longè conſilia moreſque induent.

Iuuabit etiam tales ſi ſubditi fuerint loco mouere, & iis Superioribus ſubdere, qui ab omni aſſentatione alieniſſimi ſunt: ſi Superiores ſunt, à gubernatione amouēdi, & aliis occupandi erunt. ne horum mores reliqui imitentur, & incipiat placere quod in capite ac ductore ſuo vident, & pro virtute vitium habeatur.

Proderit etiam frequens cogitatio incommodorū quæ ex hoc vitio naſci conſue-

ſueuerunt. Frequentata deinde cæleſtium cogitatio, vnicumque ſtudium placendi Deo. ſic enim vileſcent humana, nec gratiam aut beneuolentiam captabimus hominum, ſolius Dei contenti.

CAPVT XXVIII.

Politica agendi ratio.

QVæ res ingentem diffidentiam parit, mutuæque alienationis vel inter primas cauſa eſt; maximè vbi hæc ratio innoteſcit, quam diu celare in tam varijs dictorumque factorumque obſeruatoribus impoſſibile eſt. atque hinc perpetua quædam naſcitur diffidentia, vt in illo quaſi iuſto metu, dum ſeu Superiores, ſeu inferiores detinentur, nihil ſperari poſſit boni.

Nam ſi Superior hoc malo laborat, fruſtra genuinam conſcientiæ rationem ſperabit. nemo ad hunc vt ad patrem & medicum recurret. omnes vt minùs ſincerũ, & cui fidi non poſſit, aut ſecretiora credi, auerſabuntur. contingitque illis, vt dum affectu plano ſinceroque res tractant, fidem tamen non inueniant: quòd retecta ſemel politica agendi ratio perpetuam ingeneret ſuſpicionem nulla arte eluendam. Agit ſeuerè? ſeueritate ſua diſplicet. molliter & benignè? ſeueritatem his tegi arbitran-

trantur, animumque alieniorem, & fraudibus dolisque vicinum. tegitur nimirum hoc cinere ignis, paulò pòst in flammas & incendia erupturus; integunturque pulchro hoc velamine nocitura venena, si quis propiùs tangat.

Iam adulationibus omnia plena videas. exulat candor, & è politico Superiorum ingenio, reliquorum finguntur mores: vt secularis iam Principis aulam, alienissimã à religiosa familia reperias.

Atque hinc in Superioribus imperia nascuntur sæcularia; in inferioribus seruilis obsequentia. dolis interim fraudibusque plena sunt omnia; & ille iam prudentissimus habetur, qui solertissimè socium circumuenit. veris falsisue rebus, aut calumnijs etiam ac criminationibus, iuxtà habetur; res modò votis respondeat. solertia proinde, ac quadam sæculari agendarum rerum dexteritate, simulataque beneuolentia, ac ementita sæpiùs pietate tota Religio continetur. verba amorem præferũt, intus aluntur odia. externa beneuolentia animorum dissensiones, improbasque & Religiosis indignas æmulationes tegunt, dum suis singuli commodis student, & per aliorum emendicatas extrinsecus amicitias, gradum sibi ad optata struunt. inanibus

bus plurimos pollicitationibus, vanaque ſpe ludentes; ſolis ferè verbis diuites, niſi qua parte aliorum promotiones votis cogitationibuſque ſuis ſubſeruiunt. Habes in hanc rem illud Gregorii: *Eſt ſpeciale duplicium malum, quia dum peruerſa & duplici actione cæteros fallunt, quaſi præſtantiùs cæteris prudentes ſe eſſe gloriantur: & quia diſtrictionem retributionis non conſiderant, de damnis ſuis miſerè exultant. audiant quomodo ſuper illos propheta Sophonias vim diuinæ animaduerſionis intendat dicens, Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies illa, dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris ſuper omnes ciuitates munitas, & ſuper omnes angulos excelſos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur niſi ſuſpectæ mentes, & fallaci ſemper defenſione circundatæ? Et quid per excelſos angulos, niſi duplicitas mentis intelligitur? Dies igitur Domini, vindictæ atque animaduerſionis plena, ſuper ciuitates munitas & ſuper excelſos angulos venit, quia ira extremi iudicij humana corda defenſionibus contra veritatem clauſa deſtruit, & duplicitatibus inuoluta diſſoluit.* Paſt. par. 3. cap. 12.

Si inferior vitio hoc tenetur, omni apud Superiorem fide caret. nihil illi tutò certoque credet. verebitur omnia, nec vera dicenti fidem adhibebit, omniaque eius

dicta

dicta factaque, licet à virtute profecta, in deteriorem partem interpretabitur.

Quòd si vtrumque malum hoc possederit, nusquam fides, dolis verò mutuisque adulationibus plenissima reperias, conspirationibus etiam, fallacibusque in optimos non rarò machinationibus, quæ ad euertendos maximos etiam viros sufficiant. Neque interim inter eos qui politico hoc spiritu aguntur, certa aut fides, aut animorum coniunctio consistere potest: cùm enim è suo iudicio metiantur alios, timoribus referta sunt omnia. verentur dolos quales animo se suo fouere sciunt, neque diutiùs externæ huic coniunctioni inhærent, quàm commodis eam suis vtilem sibi fore persuaserint: quæ vbi consecuti fuerint, in aperta mentitus hic amor abit odia.

Signa in his vides animi, sibi ac virtuti diffidentis. qui si virtute excultus foret, nõ descenderet ad has fraudes artificiaque: cùm sat multa domi suæ nata ornamenta ad maiora haberet. quibus dum se destitutum videt, confugit ad hæc externa, & à sæcularibus mutuatur, quò se consiliaque sua tueatur. quo fit vt sola iam vestis Religionem, reliqua sæculum loquantur. exulat exinde omnis candor sinceritasque

reli-

religiosa, charitatis custos: succedunt fucata, pulsaque veritate è perpetuis mendacijs intertexta verba. laudant, assentiuntur, ampla promittunt; alia omnia cogitanda sunt, & sponsionibus aduersantia: vt laudasse, damnasse; spopondisse, negasse sit.

Iam quid indignius viro Christiano, Religioso, (cuius vniuersa professio habitusque simplicitatem candoremque loquitur) quàm continuis contexta oratio mendacijs? parui hæc animi sunt, sibique virtutique suæ diffidentis. generosa mens antè vitam ponit, quàm illam mẽdacio commaculet. nescit magni animus mentiri, pusilli & muliebris pectoris mendacia sunt.

Et meticulosos ferè hos, immites ac crudeles reperies, vbi rerum potiti fuerint. neque in vllos magis insurgunt ac sæuiunt, quàm quos paribus fallacijs ad maiora conniti vident, conscij fallaciarum animique sui, veriti ne paribus aliorum dolis circumueniantur & corruant, quibus ipsi iam antè non vnum in fraudulenta præcipitia impulerunt.

Scinditur hinc vniuersim mutua charitas: qua vna Religio omnis stare consueuit. nam vbi fiducia, candor, veritas exulãt, mutuam etiam charitatem exulare necessum

ſum eſt. Hinc dura illa Sapientis impreca-
Eccli. 28. tio: *Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbat pacem habentes.*

Naſcuntur demum partium ſtudia, & dum politico magis ſpiritu, quã Religionis amore feruntur, ſolerti ſinguli prudentia illis adhærent & abblandiuntur, quos conatibus ſuis vtiles fore arbitrantur: reliquos negligunt ac contemnunt. è quorum neglectu ac cõtemptu parem in aliis neglectum, ac contemptum ſequi procliue ac quaſi neceſſum eſt: vt iam in partes toti deſcendant, in mutuas animorum alienationes, mutuorum conſiliorum ac conatuum ſubuerſiones, in ſociarum amicarumque ſibi partium promotiones, alienarum depreſſiones. denique tanquam in aduerſaria ac inimica acie pro ſe quiſque pugnat, ferturque in alios tanquam in iuratos conatuum ſuorum hoſtes; ex inſidiis tamen plurimùm, quod proprium atque adnatum huic ſpiritui eſt: quæ ſi non ſucceſſerint, ad aperta etiam arma odiaque decurritur. nec iam vltrà Religio, ſed inimica ſtant in vna domo, ac ſub eiuſdem Religionis ſignis agmina. eo nocentiora, quo magis domeſtica. nam ab extraneis non magno fòrs ſe quis negotio conatuq; tueatur, à domeſtico hoſte difficile, ac

propè

propè impossibile est:cùm mutuus conuictus, mutua colloquia, nihil propè tectum patiantur, mutuaque consilia priuati retegant parietes; vt omnia, etiam tutissima suspectissima sint, secretissima periculis plena, vt vix iam sibi ipsi quis credat. oculata arbitrantur omnia, ac in cubiculi sui pariete thalamoque aduersarios verentur oculos. Sanè in vultu, mutuoque prospectu profutura, aut nocitura legunt. tantum in omnem indagandorum consiliorũ partem solertissima hæc valet improbitas: *Verba* nimirum *bilinguis quasi simplicia*, *&* *ipsa perueniunt vsque ad interiora ventris*. Prou. 18.

Misera planè Religionis conditio, cùm spiritu hoc semel imbuta, ac quasi possessa, veteri pulsa charitate, simplicitate, candore, politicis hisce flatibus, tanquam fluctibus in profundum, ac interitum sui rapitur. quo magis fugienda ac detestanda hæc pestis est, ingentibusque animis in hęc mala insurgendum. nec supersedendum labori; donec stirpitus grande hoc malum euellatur, vt ne vestigia quidem spiritus huius remaneant quòd si euellendi mitior clementiorque desit via, ferro etiam sæuiendum, & partium sectionibus. ingens pietas est secare & vrere, nec noxiæ parti parcere, vt vniuerso periclitanti corpori

Gg suc-

ſuccurras: noxiaque è contra & crudelis clementia eſt, perituræ & noxiæ parti parcere, qua reliquum pereat corpus.

Exurgit demum ex his ambitio: nam vbi ſemel à politico hoc ſpiritu genuinus & primogenius ſubactus ac depreſſus ſpiritus eſt, ac tanquam in languido quodam ſopore conſepultus iacet; nil reliquum eſt, quàm vt ſinguli ad prima quæque magiſque illuſtria in Religione munia contendant: ad quæ vt aliquando pertingant, captanda eorum gratia eſt, quorum fauor operaque vtilis ad propoſitum ſibi finem eſſe queat. quæ res ad indigniſſima quæque tales impellit, dum ſe variorum moribus ingeniiſque & à Religione alienis accommodare coguntur, plurimaque ſeruilis planè ingenij munia obire, voluntatibuſque etiam aliorum non raró parum religioſis morem gerere, ne nimirum alienos aduerſarioſque patiantur, quorum opera ſtudioque in votorum ſuorum deſideriorumque conſecutionibus egere ſe arbitrantur.

Inconſtans omnis politicus eſt, nulli certæ perſonæ aut rei inhærens. ſi commoda ferant, ad contraria prioribus vita propelletur, damnabit probata, iterumque laudata damnabit. idque in æterno quodam metu.

metu. *Poſſedit* enim *timor hypocritas*. cùm *Iſaia 33.*
iiſdem artibus circumueniri metuat, quibus alios in fraudem impulit. Accedit perpetuus timor, ne fòrs in apertum doli erumpant, quos in tanta mutuo conuiuẽtium ſibi ingeniorum varietate & ſolertia, diu tegere impoſſibile eſt. Et iuſto ſanè Dei iudicio, ſuis ferè politici capiũtur artibus, retibus implagantur ſuis, politiciſmis ſuis, tanquam veneno, enſe, fune ſuo. neque diu tales in alta pace eſſe poſſunt. *Gaudium* *Iob 20.*
enim *hypocritæ adinſtar puncti*. nec poteſt ibi ſolidum eſſe gaudiũ, vbi perpetuis ventis fluctibuſque perpetuæ coguntur tempeſtates.

Similes politici ſunt purpuriſſa & ſtibio formam mentientium. ementita enim verborum beneuolentia humanitatem amicitiamque mentiuntur, quibus crudelitatẽ & infidos tegunt animos: vt meritò quis dicat ſepulcra dealbata, monumenta marmore tecta. retege, intus latent ſordes, quæ pedore ſuo vicina remotaque compleant. Hinc grauis illa Sapientis intermi-natio: *Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis*. Sce- *Eccl. 2.*
leſta ſanè politicorum labia ſunt, quæ ſub melle & ſaccaro venena tegunt, ſub molli ſpongia nouaculam premunt, ſub roſeo ore & labris virus iaculantur, ſub lilio &

viola toxica recondunt. à quorum ore cadunt barbara illa verba, Si violanda fides, regnandi caussa violanda est. Et sanè nihil tam sanctum, quod mens politicis imbuta opinionibus non violet, si proposito sibi fini aduersari putauerit. suus enim cuique politico honor, emolumentũ suũ, pro summo bono est: minusque veretur offensam magni Dei, quàm propositæ sibi rei frustrationem. vt iure detestetur hos Sapiens:
Prou. 8. *Arrogantem & superbum & os bilingue detestor.* quæ ergo poterit esse spes hypocritæ?
Iob 27. *Nunquid Deus audiet clamorem eius, cùm venerit super eum angustia? aut poterit in Omnipotente delectari; & inuocare Deum omni tempore?* Fortiter Sapiens:
Sap. 1. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.* neque habitare in eo pectore sapientia potest, à quo sapientiæ mater veritas exulat; neque Religionis in eo spiritus, à quo Religionis abest candor,
Eccli. 3. veri amoris symbolum. & verum illud: *Cor ingrediẽs duas vias, non habebit successus.* Grauissima in omnem politicum commina-
Ierem. 17. tio Prophetæ est: *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnẽ brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit cùm venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili. Benedictus vir qui*

qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas : & non timebit cùm venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Prauum est cor hominum & inscrutabile : quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum. Quis ponit carnẽ brachium suum, nisi qui prudentiæ solertiæq́ue suæ fidens, remedia à diuina fiducia non mutuatur, sed à rebus prouidè callideque à se excogitatis: quibus innixus blandoque linguæ ac oculorum lusu, reliquos in suam sententiam subdola inescatione pertrahendos arbitratur? cùm ipse ferè iisdem artibus cadat, à diuina manu temperatis: neque enim permittet Deus altas illum radices agere. *Spes* namque *hypocritæ peribit*, & *cogitatio illius sterilis: & si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.* Iob 8. Iob 15. Sap. 4.

Remedia.

NIhil in humanis ſperare, nihil vereri: hinc probamus & laudamus paſſim quæ vel placent vel diſplicent ijs, quorum aut potentiam veremur, aut beneficia ſperamus.

Nullius gratiam ambire, ne placendi ſtudio à vero rectoque deflectamus.

Deum, & vocationis ſuæ bonum, animarumque ſalutem in omnibus dictis factiſque præ oculis habere: reliqua contemnere. hæc qui fecerit, ſtabit interritus, nec ceruices linguamúe gratiæ flectet: nec à vero bonoque minis aut purpura terrebitur, aut præmio trahetur. Cogitet, maiorem ſe eſſe Chriſti ſanguine, hereditate, præmio, quàm vt tam illuſtrem animam aſſimilatam Deo, aliorum complacentiæ mancipet. à Deo ſolo mercedem ſperet æternitate commenſurandam. talem ſe eſſe qualis illo iudice cenſetur, nec alium. nihilque ad demeriti meritiq; menſuram humanam cenſuram addere.

Iuuerit in primis harum rerum ſtudioſos ab omni nobilium conſuetudine arcere. quòd horum ferè familiaritate creſcat malum: & ad ea loca muniaque deſtinare,

in

in quibus talium materia negata est. nec parcendum si quando in hoc vitio deprehensi fuerint. omnisque omnino talium familiaritas vitanda est. & ab ipsa adeò Religione tanquam pestes resecandi, quotquot huic vitio obnoxij sunt. si Superiores fuerint, remouendi in solidum ab omni munere erunt, & aliis minùs noxiis occupandi.

Proderit recordatio monentis & interminantis Sapientis omnem duplici corde: *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum; & non scandalizeris in labiis tuis. attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: quoniam cor tuum plenum est dolo & fallacia.* Eccles. 1 Et imprecatio magni Regis: *Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Psal. 11. addit minas: *Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.* Psal. 51. Monetque omnes Apostolus: *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* 1. Pet. 3

Admonendos vult Gregorius Magnus: *Vt quàm grauis sit, quem cum culpa sustinent, duplicitatis laborem agnoscant. dum enim de-* Past. par. 3. cap. 12.

prehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pauidis suspicionibus agitantur. Nihil autem est ad defendendum, puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. nam dum falsitatem suam tueri cònatur, duro cor labore fatigatur. hinc namque scriptum est, Labor labiorũ suorum operiet eos. hinc per Ieremiam dicitur, Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerũt. audiant quod scriptũ est, Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter. fiducia enim magnæ securitatis, est simplicitas actionis. audiãt quod Scriptura testatur, Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suæ præsentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur: quia de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla vmbra duplicitatis obscurat.

CAPVT XXIX.

Aulici mores.

DVLCE Religionis venenum. Influunt hi ciuilitatis & vrbanitatis prætextu. vt inurbani inciuilesque iam habeantur, ac rusticis moribus, qui aulica illa aspergine non sunt tincti, Religionis nimirum toxi-

toxico, quo quidquid eſt genuini ac primigenij Religionis ſpiritus, ſuffocatur. Hinc illæ aulicæ compellationes, ſalutationes, ſcriptiones, relegatâ in vniuerſum, ac quaſi in exilium pulsâ religiosâ maiorum ſimplicitate, candore, veritate: in quorum locum ſuccedunt ſimulationes, fraudes, politica agendi ratio, & è meris contexta oratio mendaciis, ad gratiam verba compoſita, putidiſque narrationibus confertæ narrationes. præſentes laudamus, mordemus abſentes; venientibus magna beneuolentiæ oſtentatione occurrimus, amplexamur, ſtringimus, ad genua decreſcimus, intus æmulationibus, inuidentia, odio natamus. rogati non tantùm, ſed vltro ſpondemus; nos noſtraq; omnia aliorum obſequiis deuouemus, ac tantùm non in ſeruos & mancipia ſacramus, cùm animus liuore ſtipatus, alia omnia cogitet, hoſtilitatemque magis doloſque damnaque, quàm obſequia meditetur, aut vt quàm mitiſſimè, nihil eorum quæ dicit cogitet: officioſis nimirum hiſce mendaciis aures aliorum locupletamus. quæ res, cùm hominem dedeceant, cui vultum erectum, verba mentem exprimentia natura dedit; tum minùs Chriſtianũ decent, qui Chriſti nomine inſignitus, etiam verba

illius moresque nominis professione imitandos sibi proposuit, longissimè ab aulica ratione dissentientes; minimeque in Religiosum cadere illa debent, qui habitu reliquoque vitæ genere candorem ac veri studium profitetur.

Hosce mores siue Superior, siue inferior induat, grande malum est; nisi quòd in Superiore grauius: faciliùs enim ad alios delabitur, & trahitur in exemplum. Inde diffidentia nascitur: nam quis fidat hisce moribus imbuto, cuius omnia propè verba aliud volunt, quàm oratione promittunt? quis illi conscientiam vulneraque retegat? quis decurrat vt ad patrem, quem verba resque aulicum loquuntur, non patrem? quis volens lubensque obsequetur imperanti, cuius imperia non à Religionis amore, sed à despotica aulicaque ratione nata videt, ac in eiusdem finem tendere?

Si inferior his moribus tenetur, caret omni apud Superiorem fide, nec quidquam tutò illi credet.

Si vterque, mutuis fraudibus adulationibusque plena sunt omnia. nec iam vltrà Religiosa domus, sed mendaciorum officina exurgit; omnisq; omnino Religionis spiritus aulica hac spongia vniuersim deletur; nec quicquam iam illius, præter habitum

bitum reperiès rebus inanem: ac demum, pulsis virtutibus, aulica succedunt vitia; ambitio, adulatio, doli, detractiones, aliorum contemptus, odia, commodorum & dignitatum procuratio, otij amor, laborum fuga, vltimumque malorum caro & sanguis: neque illum diu castitas tutabitur, quem aulici possederunt mores, castimoniæ hostes, omnisque libidinis administri.

Et vbi semel religiosus spiritus non elanguit, sed aulicis hisce moribus pulsus, ac tanquam flumine extinctus est; quid nisi caro, & quæ illi coniuncta timenda sunt? nec potest in illo pectore diutiùs religiosæ puritatis institutique sui amor residere, quod aulici occuparunt mores, castis piisque Religionum moribus è diametro pugnantes. Quos *rectè sepulcra dealbata speciosa exteriùs, sed mortuorum ossibus plena interiùs Veritas vocat. quia vitiorum mala intus contegunt, humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur. admonendi sunt vt considerēt, quia dum prauos se in occultis exhibent, sed tamen exempla de se publicè in bonis operibus præbent; ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt; viuunt postremò aliis, sibi moriuntur.* Greg. Past. p. 3. cap 36.

Tota deinde conceptæ probitatis opinio perit.

perit. neque hi mores latere diu possunt: in oculos incurrunt omniū iudiciis feriendi. Et quis iam externorum talibus se familiarem, liberos, conscientiamque suam credat? quis Principum, nobilium, aulicorumque virorum, se suaque committet illis, cùm è suis moribus metientur hos Religiosos? è sua fide illos? vt omnis omnino speratus animarum fructus depereat, cùm similes sibi arbitrentur animo, quos oratione moribusque similes perspexerint.

Remedia.

INter prima, aulæ aulicorumque fuga est. neque enim fieri potest, quin ex assidua illorum frequentatione non plurimum etiam aulici adhæreat pulueris: nam & non cogitantibus aliquid aspergitur, & nolentibus quædam ex continuo vsu adrepunt. tantum familiaritas potest. Idem accidit in venenis. tange, & damna expecta. in vitiis omnibus idem reperies. ne vita, & obrepent quasi dormienti, magis etiam si frequentaueris, aut lateri illorum diu latus adiunxeris.

Si natura aliquem trahat ad aulam, imperio arcendus erit, pœnitentiis etiam, & seueriore disciplina, si contrauenerit. ac ni

emen-

emendatio accesserit, ad remotissima ab aulis loca destinandus, omneque illi litterarum cum aulicis commercium interdicendum erit.

Si Superior fuerit, nec post frequentata monita destiterit, functione sua exuendus erit, & ad ea loca ablegandus, in quibus nulla nec ipsi, nec ipsius exemplo aliis aulica damna timeri possunt.

Exemplis terrendi eorum, quibus aulæ aulicorumque consuetudo moresque omni propè sæculo exitio fuerunt, latamq; ruinæ causam dederunt; vt vix quinquagesimus quisque eum in Religionem retulerit spiritum, quem in aulam attulerat, domoque extulerat. quod in omni Religiosorum hominum genere reperies.

Exemplis etiam magnorum orbe toto virorum, qui aulam omnem, vt certam Religionis pestem, totis conatibus animisque auersati sunt. quòd si illos necessitas ad aulicorum frequentationē aliquando coëgit, subduxerunt se tamen, & aulicis hisce fluctibus eripuerunt ratem, non ignari in ementita hac malacia, tempestatum. Nec mirum: sciebāt enim vbi primū pedum alterum aulæ intulissent, præcipitio alterum proximum esse. vt mirum sit, tot magnorum exemplis edoctos, venari

tamen

tamen Religiosos aulas, aulicorumq; imitari mores. Prudenter quicunq; hac prurigine titillatur, dum aulam cogitat, pręcipitia indiuiduo illi nexu coniuncta meditatur; dum mores prouocant, damna prospicit; dum externæ inuitāt venerationes, animos intuetur liuore & odio graues, & in sociorum ruinam paratos. Principum allicit fauor? scit dictum verè, Si benefeceris, leuior pluma est gratia: verbo si deliqueris, plumbeas iras gerunt. vt semel excidisse, æternum sit; & plurimùm sanguine, aut ingenti dedecore error lauandus est.

Denique quicunque Religiosus aulicis hisce moribus tangitur, pulsaturque in sequelam, secum familiæ suæ non postremos viros recenseat, qui se aulicorū consuetudini moribusque dederunt; videatque an vigesimus quisque integra salute, nominisque æstimatione pedem retulerit: memorque illius, Quia me vestigia terrēt, perhorrescat ad aulæ nomen, fugiatque illius mores, vt ensem iugulo inhærentem, vt præcipitia lapsabunda pedi, vt venena propinata labris, vt infelici propè omniū exitu signatos.

Proderitque magnorum ruinas recreationum tempore frequenter recensere, qui

qui ab aulicis moribus, ad calamitatum extrema deuenerunt, & inglorij vitam finiuerunt, vocatione plurimùm deserta, in exemplum miserando ferè exitu posteritati dati.

CAPVT XXX.

Clancularia agendi ratio.

QVÆ vbi innotuit, vt eiusmodi res diu latere non possunt, ingentem in Superiore ingenerant diffidentiam, suspicionesque præbent in omni genere varias, adeò vt nec in apertis quidem, & quæ nulla fraude teguntur, fidem adhibeat. Hinc animorum insequuntur alienationes, cùm etiam subditus obseruat Superiorem hac diffidentia laborare.

Iam qui assuescunt talibus, non procul à ruina sunt: crescit enim hoc studium celandi res omnes Superiorẽ, & à leuibus initiis, & ab vnius generis rebus itur ad magna, & omnia: atque hinc machinationes clancularıæ, subdolaq; consilia sua tegendi ac explicandi rationes; & vt Superiorum oculos fugimus, ita paulatim etiam sociorum, à quorum conspectu nos nostraque subducimus. quæ res plurimùm infelici exitu finiuntur.

Neque ferè quidquam aut Superioribus, aut ſociis magis ingratum euenire ſolet, quàm callidæ hæ circumuentiones, ac ſimulatæ agendi rationes, fraudibuſque tanquam nebula intectæ, cùm alia omnia, quàm agimus, ſimulamus.

Nec quiſquam facilè cum eo coaleſcit, quem deprehendit occultis molitionibus inhærere; vt non iam Superioribus tantùm, ſed omnibus omnino incipiat talis eſſe grauis, fugiantque huius familiariorẽ conſuetudinem: cùm ferè tales quo magis conſilia ſua tegant, eo in aliorum vitam moreſque diligentiores ſcrutatores, grauioreſque cenſores ſint. omnibus proinde ingrati, ſibi etiam cum perpetua hac tegendi ſollicitudine graues, periculiſque innumeris expoſiti, quid expectent, niſi inter hæc diſcrimina infauſtum exitum?

Neque vlli maioribus aut fraudibus, aut periculis obnoxij ſunt, quàm qui conſilia reſque ſuas tanto ſtudio ac molimine Superiores celant. Nec erit hoc difficile in omni rerum genere oſtendere, maximè vbi variæ tentationes animum pulſauerint, & non leuia à talibus vulnera aut expectentur, aut data acceptaque fuerint; nec Superiori tanquam parenti & medico morbũ retegimus. Quid enim

hîc

hîc timeri aliud poteſt, quàm è proximo interitus? Et tales ferè fidentiùs cum externis, quàm cum Superioribus agunt; conſilia ſua aperiunt illis, celant Superiores, ac proinde magis iuncti ſæcularibus, plus etiam referunt ſæcularis quàm religioſi ſpiritus.

Accedit, ſtudium hoc vnum eſſe diaboli, qui in id vires, quas habet, exerit, vt celentur nocitura, morbus tegatur, vulnera non explicentur, diſcrimina, & quidquid meritò timeri malorum poteſt, alto prematur ſilentio. Illud nimirum illi ſæuiendi commodiſſimum tempus eſt, cùm quaſi alto ſomno conſopitis cuſtodibus, nudata iacent caſtra, propugnatoribus viduata: quod fit, cùm Superiores fiducia pleni, periculorum, ſubditorum ſibi, ignari, malis indormiunt.

Et ſanè Superiorum etiam vigilantiam fallere perfacile eſt humani generis hoſti, quando inferiorem ad noxiam taciturnitatem, priuataque conſilia induxerit. quæ res in vnius capitis diſcrimine non conſiſtit: quærunt enim ferè tales, & inueniunt eos, qui paribus tenentur malis; creſcitque exinde è communicato noxio conſilio morbi malignitas, ac in manifeſtam tandem erumpit peſtem: ſe-

 quun-

quunturq́ue toti nonnunquã Ordini erubeſcenda. Ita à non magnis initiis ad maxima damna decurritur, & ad machinationes in inſtituti euerſionem natas deſcenditur.

Signum verò celandi hoc ſtudium, inglorij & vilis animi eſt, cùm per fraudes quærimus quod per virtutem qua caremus negatũ eſt. ſequitur familiare vitium, virtutibus ſuis diffidentium, mendacium, viro indignum; quo magis Religioſo: ingens deinde inconſtantia, iuxta illud Apo-
Iac. 1. ſtoli: *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* qualem neceſſe eſt eſſe omnẽ illum qui per occultas machinationes res ſuas ſtabilire cogitat, ſerpentum more, qui ſe priùs in latebras condunt, quàm cogitatum virus explicent. Fugiet hæc vir
Eccli. 5. Religioſus, metuens illud Sapientis: *Deuoratio peſſima ſuper bilinguem.* vt meritò talis deſtituatur à Domino, & in peccati pœnam, in interitum relinquatur. cumq́ue infelici euentu callida conſilia ſua claudi viderit, mœroribus obrutus contabeſcat, miſerrimamq́ue per ærumnas vitam trahat. Et certè quicunq; hoc vitio tenetur, eum neceſſe eſt, aut pertinaciſſimi ingenij eſſe, aut de virtute ſua præfidentis, aut de aliorũ prudẽtia integritateq́ue

que diffidentis, aut inſigni faſtu & arrogantia, aut aliquid machinari improbandum, quod latere vult alios, & in quo teſtem erubeſcat. quare & in perpetuo verſatur metu, continuaque pulſatur ſollicitudine, ne conſilia prodantur, ne proſiliãt in apertum fraudes, ne retegantur doli. Sanè non niſi à Diabolo occultatio hæc conſiliorum venit. tenebrarum ille & anfractuum auctor eſt, vt in fraudem incautos ignaroſque malorum trahat: Dei conſilia in luce verſantur, noctem oderunt, diei amica, inimica tenebrarum ſunt. amabit hęc quicunque Deum amat; certus ab illo nihil poſſe in fraudem & interitum naſci: fugiet illa quicunque ſalutem amat, certus à Diabolo nil poſſe in ſalutem proficiſci, nihil ſperari.

Remedia.

SEria in omnem partem excubatione in Superiore opus eſt, vt ſi quid deprehenderit clancularię molitionis, ad radices exſcindat, quin adeò cum ſemine illas ipſas euellat. ſi quæ etiam ſecreta frequentiaque colloquia, & ab aliis ſemota, aut intempeſtiuis horis & locis habita; reſecet vt noxia, mutuæque animorum coniun-

ctioni aduerſantia; eliminetque è domo ſua quidquid clandeſtinas conuentiones ſapit, quidquid à publico candore abducit.

Frequens cogitatio incommodorum, quæ ex hoc vitio naſcuntur, maximè cum exempla nobis proponimus illorum, quibus hæc agendi ratio infeliciter ſucceſſit.

Ex noſtro dein iudicio ſi metiamur aliorum, facilis victoria erit, cùm ob oculos poſuerimus aliquem hoc malo tactum, damnabimus indubiè, fugiemuſque illam conſuetudinem perpetuas veriti fraudes. idem proinde nobis euenturum ſi cogitemus, facilè ab hiſce ſemitis pedem retrahemus. magis etiam iuuabit infelices horum exitus cogitare, damnaque ingentia ex hoc malo nata.

Iam ſi conſiderauerimus, quantis diſcriminibus hæc res obnoxia ſit, cùm propriis conſiliis fidentes, vias decurrimus minùs tritas, & Religioni aduerſas, obedientiæ inimicas; non magno negotio malum hoc vitabimus. Neque enim in humanis quidquam ad fugam, vitationem & horrorem certius eſt, periculorum & incommodorum commemoratione. Quid enim grauius Religioſo, quàm ſemper in metu eſſe, ne conſilia, quæ tecta deſiderat, innoteſcant aliis, aut Superiori? quod vbi euene-

rit, ingens diffidentia in omnibus enaſcitur, quæ nulla pòſt arte, aut candore eximi poteſt. Semel enim concepta huius rei opinio, propè perpetua eſt: vt ferè neceſſe ſit loci mutationẽ cogitare, vnicumque adeò propè remedium hoc eſt, quod à Superiorum, locorum ſociorumq; mutatione ſumendum eſt.

Fortibus deinde pœnitentiis inſiſtendum erit Superiori, vt & delinquentes iuuentur, & reliqui à ſimilibus terreantur.

Cogitandum deinde ſępe, quid ſperari ex hac re poſſit, quid timeri. minimarum rerum ſpes, ingentium timor eſt. tutiora certioraque prudens eliget.

CAPVT XXXI.

Simulatæ amicitiæ. Occulta odia.

SApientis verba ſunt: *Homo qui blandis fictiſq; ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius.* Indignum homine, ac multò etiam magis Religioſo vitium hoc eſt, & aulicis moribus adnatum, nec aliud, quàm proditorium nomen meretur. exſecrandum omnibus, ac in vltimas terras ablegandum. neque enim parcit vlli, ac ne parenti quidem, quem hæc humanæ aſſo- Prou. 29.

ciationis fœderiſque peſtis occupauit. indigniſſimus Chriſtiano nomine, digniſſimus quem omnes præſentiſſimis venenis nocentiorem deteſtentur ac fugiant. nam quis huius fidei ſe ſuaúe credat? & optatior hoſtis eſt, qui aperta bella mouet, à cuius ferro tutare te potes. arma namque armis contineas, & enſem enſe reprimas. à domeſtici hoſtis inſidijs quis nos defenſabit? maximè dum ſub amico vultu hoſtilem tegit animum, fella vino miſcens, & electibilibus quibuſque cibis venena temperans. Cuius tanta prudentia eſt, vt in explicata benignaque fronte, ore ridẽte, blandè ludentibus oculis, inimicam mentem videat? Etiam ſapientiſſimus capietur his lachrymis, nec effugiet inſidias mentientis amici. & vita hæc longè omnium miſerrima eſt, cùm neſcias cui fidas. plena hinc omnia ſuſpicionibus. nuſquam exporrectus animus, & regia gradiens via. timoribus natant pectora perpetua anxietate grauida. nam aut inimicum præferunt ora verbaque, & iuſta timoris cauſa eſt: aut loquuntur amicum, & terrent te hoſtiles animi, amico velamine tecti. ita dum nuſquam fides, in æterno verſamur metu: pendula ſemper dubiaque mente, vnde mœrores & melancholia quædam enaſcitur.

tur.

tur. Fraudibus deinde replentur omnia, mutuiſque cadimus inſidiis. euaneſcit vniuerſùm Religionis ſpiritus, cādidus & ſimplex, & in aperto ad lucem habitans: ſuccedunt doli, aulici mores, incerta conſilia, nebulæ vbique & denſæ noctes, & nouacula ſpongiâ tecta. Et ſanè veriſſimum illud Sapiētis eſt: *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* illa in ſalutem, hæc in mortem eunt. *Prou. 27.*

Si inferior morbo hoc laborat, præcipitia ſibi, damna Religioni parat: neque enim talis ægritudinem ſuam explicabit Superiori, aut ægram reteget mentem ruinæ proximam. vnde fiet, vt imperaturus ſit illi Superior, in interitum illius, & in Religionis totius dedecus itura. quòd ſi in latētium ſub benigno vultu odiorum cognitionem Superior venerit; ingens animorum naſcitur alienatio, auerſaturque hunc vt familiæ peſtem, vt Religionis portentum, vt domeſticæ pacis turbatorem, alienæ virtutis oſorem.

Si Superiorem malum hoc occupauerit, miſera inferiorum conditio eſt. non tutò illi quidquam, aut tanquam patri committi poteſt. & quis ſua credet hoſti? ſuſpecta deinde illius verba, conſilia, imperia, dictaque factaque ſunt omnia. conſequi-

turque vt ne quidem cùm verum dicat, ſinceroque patrioque ſuos proſequatur affectu, fidem inueniat; cùm ſemper vereantur, ne verborum blanditijs odia, & hoſtiles integantur animi.

Plurima deinde mala ex hac ſimulata & ementita amicitia proſiliunt: mutuorum hinc dictorum factorumque naſcuntur obſeruatores, graueſque cenſores, occulti nominis boni famæque detractores, ſecretorum violatores, domeſticæ quietis turbatores, odiorum ſeminatores, inſidarum mentium auctores, oblocutionum & in Superiores conſpirationum propugnatores, duceſque ad illa, alienæ virtutis improbi æmulatores, ingratitudinis principes & ductores. Inde fit, vt omnium à ſe animos alienent, odia prouocent; nec minùs hos quàm certam Religionis peſtem & venena auerſentur; fugiant vt mutuæ charitatis hoſtes iuratos, vt amicitiæ proditores, vt violatæ coniunctionis incentores, inuidentiæ impulſores, vt Religioſi roboris fallaces ſubſtructores & euerſores, omniumque propè malorum cauſam.

Prou. 3. Grauiter in hos inſurgit Sapiens: *Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam: quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius.* Fortiter

ter in hoc vitium quod Israëlem occupauerat insurgit Ieremias: *Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habebit fiduciam: quia omnis frater supplantans supplātabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur. docuerunt enim linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. habitatio eius in medio doli. sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. nunquid super illis non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea?* Cap. 9.

Remedia.

ASeuera in tales punitione petenda sunt. Nihil hîc parcendum. functionibus omnibus excludendi, vilissimis occupandi; seriò monendi, proposita delicti huius fœditate. ablegandi ad probationis domum, vt nouum à Tironibus spiritum hauriant. A familiaritate illorum reliqui deterrendi, iuniores maximè, quorum molliores animi facilè hac contagione capiuntur: dandaque opera ne quis illis familiariùs adhæreat. irrepunt suauiter, nec antè venena sua iaculantur, quàm al-

terius obstrictam sibi mentem teneant. initiis proinde resistendum, & præscindenda omnis consuetudo est.

Qui verò malum hoc ab alio patitur, si decurrat cum magno Iob ad Dominum, sequaturque in omnibus consilium illius, errare non poterit. habet enim magnum

Iob 12. ex se doctorem: *Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas.*

Iuuabit priuatis monitis proniores in hoc malum seriò seuereque monere; minis etiam adhibitis, grauibusque in transgressores pœnitentiis, quò & emendentur præuaricatores, & reliqui terreantur.

Quòd si eruperit malum, & in reliquorum domesticorum cognitionem venerit, arcendi ab aliorum familiaritate erunt, excludendique à reliquorum consuetudine. palamque grauiter in hoc vitium insurgendum, damnis propositis.

CAPVT XXXII.

Secretorum violatio.

INimica hæc omni bonæ gubernationi est, ad quam necessaria est tenacissima secretorum obseruatio: cuius violatione

ne res ferè maximæ, regnaque perierunt integra: vt meritò quis dixerit, euertendis imperiis rebuſque natum malum. Ita hoſtilium conſiliorum cognitio inter prima feliciter imperandi documenta meritò ponitur. hinc etiam ſecretorum violatio inter maximè imperiis noxia, & inter læſæ maieſtatis crimina adnumeratur.

Neque poteſt diu feliciter gubernatio conſiſtere, nec fortunato terminari exitu, quæ tacenda prodit: planè vt nihil ſit tam inimicum bonæ gubernationi, tam peſtilens, quàm ſilenda vulgare; cùm vna ſæpe agendarum rerum proſperitas à ſilendorum tenacitate dependeat. Vulgaſti? periit benè gerendi rei occaſio; & elapſa non rarò manibus præda eſt, verbo vno aut altero intempeſtiuè prolato: imperiaque non poſtrema iacent, ad cineres in ludibrium magnorum improuida ſecretorum violatione deducta.

Neque vllo modo ad gubernacula admouendus, qui femineo hoc vitio laborat. Viri eſt frænos linguæ iniicere, laxare mulieris. & antè vitam ponere, quàm concredita retegere, viri eſt imperio nati: effutire commiſſa, muliebris ingenij eſt, & ad colũ & acum nati. Nam quid ab eo ſperes, cui nihil tutò credi poteſt? qui cõſilia in fronte,

te & manibus ferat? parêre fors poterit, imperare non poterit. Verum nimis illud Sapientis est: *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.*

Prou. 25.

Nulla deinde sincera reddendæ conscientiæ ratio sperari potest: à qua tamen vna, magna pars bonæ gubernationis pendet, vt sine qua prudens tutaque gubernatio non diu consistere possit.

Nemo deinde cuiquam tutò quidquam credet, nemo vulnera, pericula, morbos, malaque sua aperiet. nam quis arcana credat, animique vulgādos morbos? quis quæ sæpe pudor vel cogitare erubescat, vt quorum vel memoria sine rubore non transeat, euulgatori committat? vt iam in omnium oculis versetur, quod proprios etiam oculos pertimescebat. & imprudens meritò habeatur, qui abdita mentis pectorisque illi credat, de cuius silentio merita suboriri dubitatio potest.

Sed neque solida vlla amicitia stabit, nullus amor vitio hoc imperante: cùm omnē mutuæ beneuolentiæ fiduciam tollat, cui amor omnis innititur.

Occasio deinde non vltima, secreti violatio est, politicè agendi, aliudque verbis, aliud inclusum pectore tenendi: cùm violatio-

lationis huius metus aliorſum verba cogat flectere: nam quæ ſinceritas ſperari poteſt, vbi perpetuus retectionis adſtat timor?

Grauis etiam hinc turbarum cauſa, cùm ſæpe ob noua aliqua enata, aut minùs antè prouiſa, minuſque nota, cogantur Superiores ſententiam mutare. quod, vbi res prodita, aut non ſine vitio quodam inconſtantiæ, aut cum aliorum ingenti turbatione neceſſum eſt fieri: aut ſanè neceſſitas quædam Superiori imponitur in minùs tuta prolabendi, ne aut externos aut ſuos offendat, aut animorum in ſe alienationes prouocet.

Accedit, tales vſu quodam & quæuis effutiendi conſuetudine, externis etiam intima quæque domus aperire. hic pœnitẽti ſibi mulierculæ, ille familiari ſibi viro; quæ domos denique peruagantur & oppida: quin & defectus animorumque variæ propenſiones, delicta vitiaque, ſi quæ ſunt, ſeu vero, ſeu falſo non rarò adſcripta, Superiorum decreta, monita, & quidquid demum priuatis æternùm claudendum parietibus erat, oſtiatim ac plateatim decurrit. tantum poteſt praua conſuetudo; vt quæ vel ſanguine firmanda forent, ſpargamus ac propalemus primi; ac tanquam ſemen Chanaan, & deteriores etiam filij, dede-

dedecorantes matrem, profpectandam ridendamque præbemus aliis. quæ res eo grauior eſt,quo minima etiam Religionis, maxima apud externos habentur: eò magis, quòd in immenſum res illæ creſcant, nec per vnius ora, ſine inſigni aliquo augmento tranſeant.

Sequuntur deinde ex hoc capite detractiones plurimæ, nulla poſtea pœnitentia aut lacrymis eluendæ; adhærentque adeò conſtanter firmiterque, vt nullis virtutibus eruere conceptam ſemel de ſe opinionem queant,qui paſſi ſunt hæc linguæ mala. Nimirum vt videamur fidere externis, vt amari ſe ſentiant, vt in mutuam illos fiduciam affectumque impellamus, vt ſentiant ſe hac narratarum rerum prærogatiua donari, effundimus etiam in virgines & matronas beneficas domeſtica propè omnia,mores omnium.ea interim fiducia ſumus, vt celanda hæc arbitremur. fallimur,nulla eſt, quæ non vnam pluresque amicas habeat, in cuius ſinum muliebri more profundat omnia, vel hoc etiam ſolo nomine, vt ſentiant aliæ,quo apud confeſſarium loco ſint, quibus domeſtica omnia tanquam domeſticis credantur. Sanè quiſquis prudenter vitam inſtituit,certò ſibi perſuadeat, nihil adeò grande &

per-

perenni ſilentio premendum, etiam in ipſa confeſſione, cuicunq; committi mulieri, quod non aliquando vulgandum ſit. vt ille prudens ſit, qui nihil illis credit, ne in ſecretiore quidem ſanctiſſimæ confeſſionis tribunali, quacunque prçcautione ſponſionibuſque firmatum, quod non certò ſibi perſuadeat, tanquam tympanis ac tubis decantandum aliquando in foro & compitis. Illa proinde dicet vir prudens, ad quorum propalationẽ non erubeſcat: neque enim talis facilè labetur in pœnitẽda, aut ſe nomenque ſuum animumque periculis exponet grauioris mali, aut committet quæ vel leui quadam indignatione, vel innata naturæ inconſtantia, vel alterius ſolertia, vel noua veteriúe amicitia & familiaritate pellecta mulier profundet: quæ nec mala quidem ſua delictaque diu premere didicit, maximè ſi ab alia paribus fiduciæ narrationibus prouocetur.

Remedia.

GRauis punitio illorum, qui in hoc muliebre vitium cadunt: qualis eſt, remotio ab omni munere, nulla conſiliorũ agẽdarumque rerum communicatio, ablegatio etiam ad alia loca minùs cogni-

tioni commoda, ac proinde minùs etiam ſecretorum violationi obnoxia.

Seriæ pœnitentię, etiam publicæ, quando res in aliorum cognitionem venit, publicæque reprehenſiones acres.

Frequentia & ſeria monita, quotieſcunque vel in minimo peccatum eſt: ita vt nunquam in hoc vitio parcatur, aut diſſimulatione delictum prætereatur. Sciat ſe obſeruari qui hoc malo laborat, & nunc amore, nunc pœnis, nunc propoſita rei indignitate terreatur.

Conſultum fuerit, ſi alij horum conſuetudinem fugiant, ſentiantq; hoc qui huic ſe vitio dederunt. pudor & verecundia magnum incitamentũ victoriæ eſt. Sciant hoc malũ latere non poſſe. prodit ſe ipſum, & propalatione ſui improbitatem aut imprudentiam oſtendit. Monemur hîc à Sapiente: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.* vt arcanorum reuelatio, à fraudulenta & infida plurimùm mente proficiſcatur: fidelis enim commiſſa concreditaque ſibi alto premit ſilentio: qua enim fide ab amico rem accepit, eadem ſeruat. credit ille, & in huius ſinum repoſuit? non fallet ſi amat, ſi committentis affectui reſpondeat. ſi prodit, amicus non eſt. fallit. infidus eſt.

Prou. 11

nihil

nihil illi proinde credendum. nam vt inimicus non ſit, ingenti laborat imprudentia, pertuſo ſimilis vaſi. quis ſapiens vina ſua huic committat? quis conſilia proditori? proditor omnis commiſſorum violator eſt.

CAPVT XXXIII.

Infidus animus. Alieni explorator, & delator.

VIcinum Superioribus vitium, & ferè à placendi ſtudio natum. deterius eſt, quando à nocendi libidine naſcitur. primùm ab amico aut patrono gratificandi deſiderio prouenit. cùm enim vident aliquid inter amicum & alium æmulationum, aut mutuarum ſuſpicionum intercedere, idque è muneris ſiue iam parti, ſiue ſperati quadam corriualitate; miſcent ſe hi medios, amicitiam ſimulant, gratiam venantur. inde vbi ſe in illam ſinuauerint, partis maximè oppoſitæ delatione, gratiſque quibuſdam detractionum relationibus, perfacilè ab animo verborum his aculeis exulcerato extorquent ea quæ non iucundum ſæpe audire eſt priori illi amico aut patrono; maximè ſi conſilia propoſi-

tosque menti fines subdola hac beneuolentiæ ostentatione intellexerint, aut si quid in alium dictum scriptumúe acerbius. quarum rerum omnium explorator ille & dux & auctor fuit, fallaci quadam maledicentia, simulataque calumniatione alterum in paria prouocans; maximè si patroni illius sui in hunc criminationes falsò licet recensitas, & à se excogitatas retulerit. quo tanquam stimulo in indignationem primùm illum impellit, inde etiam in conuitia, simulata semper inimici in altero, amici verò in hoc persona.

Et ferè vsu venit, vt deteriora referant, plurimaque de suo misceant, ad prioris illius pectus potentiùs exacerbandum. validam odiorum causam subministrantes, conceptasque priùs animis scintillas, in ingentes ignes noxiis his insidiissimi oris flabris excitantes.

Sin non tam placendi vni, quàm nocendi alteri studio hæc retia tendantur, detestandi etiam magis sunt, vt quos solum odium ad has fraudes impulerit. quod non tam humanæ mentis, quàm diabolicæ crudelitatis vitium est; maximè cùm in innocentem, nullaque illius hostilitate prouocati, effera nocendi libidine, in aliena damna rapimur, idque beneuolentiæ quodam

dam

dam mantello tecti; tanquam saporato pulmento toxica miscentes. ad quæ proiectissima scelera nemo Religiosus venit, nisi omnem antè Religionis spiritum exuerit, vindicisque Dei timorem excusserit, factus sibi ipsi improbitatis dux & magister.

Sequuntur ex his initiis mala innumera. ac inter prima lethale Religionibus omnibus detractionis vitium, non fortuitò, aut linguæ quadam incontinentia, aut à prauo habitu natum, aut aliorum narrationibus prouocatũ; sed ab insigni maleuolentia & præcogitatione, ac præmeditata improbitate profectũ. quæ res veniam nullam meretur, nec sat graui pœna puniri potest: soluit enim omne humanæ coniunctionis commercium, omne mutuæ charitatis vinculum, omnem fraterni affectus necessitudinem, omnem Religiosæ domus tranquillitatem, omnem spiritualis amoris nexum, omne fiduciæ robur.

Succeduntque illorum loco nullo ingenio, aut arte reparanda damna: in verbis factisque pulsa securitate trepidatio: in omni etiam familiari collocutione, candore fugato, fraudum anxia sollicitudo; ac tanquam inter inimicas acies versanti, attonitus quidam timor: quaqua parte insidiis septo, hostilis quidam metus. nulla hîc

læta dies, nullum gaudium explicatum; ponderantur tanquam in trutina verba ſingula, & in omni oratione retia & compedes circumſpectamus. iam & inceſſus ipſe & inambulationes neſcio quid metuendum contineant. dumque omnis fiducia fideſque exulat, taciti contabeſcunt animi, ac quaſi in ſaxa ac rupes congelaſcunt.

Miſera omnino vita, & non hoſtium acerrimis vouenda: vt extrema præeligēda pauperies, vincula ſint & carceres inter lætum hilaremq; panem & aquam, quàm inter orbis delicias ac diademata ad omnē congreſſum verbaque mens attonita, dubia, inſidiis beneuolentiam mentientium circumſepta, perpetuiſque ſuſpicionum æſtibus, tanquam decumanis fluctibus iactata, vt infeliciſſima in continuis tempeſtatum harum circumuolutionibus omnique acerbior morte cenſeri vita debeat. Tales ſunt quorum meminit Eccleſiaſticus: *In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur vt ſubuertat te in foueā. In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine: & ſi incurrerint mala, inuenies eum illic priorem. In oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuffodit plantas tuas. Caput ſuum moucbit, & plaudet ma-*

Eccli. 12

manu. De inimico amicitiã ſimulante hæc verba. cuius cùm diſtillent labia fauum, mellaque fundant, lacrymæque amorem teſtentur, hoſtilitatem facta loquuntur. de quo illud verè: *Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ, & amittit pallium in die frigoris.* Prou.25 *Sicut enim æramentum æruginat nequitia illius: & ſi humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & cuſtodi te ab illo. Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam: ne fortè conuerſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam.* Eccli.12 talis etenim *eſt amicus ſecundùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis: eſt amicus qui conuertitur ad inimicitiã: & eſt amicus, qui odium & rixam & conuitia denudabit: eſt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.* Eccli.6. Excitabit etiam tribulationes, nec parcet animæ mœrenti, nec iacentis ſanguini. impinguatur namque aduerſis, & ridebit in interitu aliorum, omni bellua crudelior. *Lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam,* Prou.16 viam inſidiarum & mortis. & dum amicum ſimulat, hoſtilia in incauto exequitur. bis ſceleratus, ſimulatione & fine. *Et ſicut noxius eſt qui mittit ſagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus, dicit, Ludens feci.* Prou.6. nimirũ ludit in amico ſanguine:

guine. hoc ſolo iudicio ſuo infelix, quòd cogitata ad optatum animo ſuo exitum deducere non potuerit. nec finem tamen improbitati, niſi in ſuo aut alieno ſanguine ſtatuet. Hic exitus infidæ mentis. perit, aut perimit: & miſerando exitu amici, aut infelici ſuo, infidum animum ſignat, Deo hominibuſque iuxtà inuiſus. de quo illud
Iſaiæ 29 Prophetæ dici poteſt: *Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio. quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo, Non feciſti me; & figmentum dicat fictori ſuo, Non intelligis.* Profundi cordis omnis infidus eſt alieni obſeruator & ſubſtructor. ac licet fraudulenta conſilia ſua apud homines tegat, Deum habet cordium ſcrutatorem, qui educet è tenebris inſidias in proximorum perniciem ſtructas. quem ſi cogitarent inſpectorem & vindicem, non deſcenderent ad noxias has fraudes, tanquam ſi machinationum harum nullum aliquando habituri eſſent diſcuſſorem, nullum iudicem. audiant Sa-
Sap. 1. pientem: *Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis ſuis: quoniã renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius auditor. quoniam ſpiri-*

ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum: propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec prateriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionẽ iniquitatum illius. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, qua nihil prodeſt, & à detractione parcite lingua. quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit. os autem quod mentitur, occidit animam.

Remedia.

A Vitij huius fœditate & grauitate petenda: quam à communi mortalium omnium ſententia mutuare poſſumus. qui licet proditiones non rarò bono ſuo venentur & probent, & pretio etiam parent, proditores tamen execrantur: quorum infame omni retrò ætate apud omnes nationes, omniqúe ſæculorum memoria nomen eſt. quoque vnaquæque generoſior gens eſt, hoc proditoris nomen maiore in horrore habet. venalia nimirum alieni honoris, gloriæ & commodorum mancipia, indigna quæ hominis nomine cenſeantur, quo magis ab omni Religione eliminanda. Monemur ſic à Sapiente: *Noli* *Eccli.*
conſiliari cum eo qui tibi inſidiatur, & à Zelanti- *37.*

Prou. 20. *bus te abſconde conſilium.* &, *Ei qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

Fouendus contrà fidus animus, qui nec propoſita morte alieni proditor fiet. talem quicunque nactus fuerit, inter verticis ſui gemmas primam ſtatuat, colatque vt cælo datum, obſeruet vt oculi pupillã, benefaciat vt animæ ſuæ, intimaque ſibi familiaritate iungat. rariſſimus enim horum vſus, ac inter millia vnus aliquando, aut alter. quo ſtudioſiùs quærendi, fouendi, tutandi ſunt. vt videant qui contrario virtuti huic tenentur vitio, quanta ſit fidi pectoris prærogatiua. omnibus hoc opibus regniſque præſtat: parari enim hæc induſtria laboreque poſſunt; animus fidus, ſecreti tenax, nulla mercede aut tormentis vincendus, à ſolo cælo ſperari debet. amicus fuit in proſperis? magis etiam erit in aduerſis. ſtetit inter ſecunda? non cadet inter aduerſantia: quin fortiùs firmabit gradum, & oſtendet ſe non purpuræ aut fortunę, ſed amico natum, cum quo per aduerſantia lætior ibit, quàm ſine illo in gloria. Serpens nimirum, ſitis, ardor, arenæ, dulcia amori ſunt. propone diademata: contemnet, ſi prodendus amicus eſt. opes & honores: ridebit, ſi alieni explo-

plorator delatorque esse iubeatur. sponde plena manu voluptates: nulla illi maior voluptas est, quàm pro fidei firmitate ac tuitione vitam proiicere. deiice functionibus omnibus, exue muneribus, ad extrema terrarum populorumque relega, indue compedibus: gaudebit, si pro fide, & negata proditione patiatur, & dulce ducet pro tam bona caussa pati: imò si destituatur ab amico, & hostem patiatur ex amico; stabit tamen in gradu, nec semel datam fallet fidem; & hostilitatem hanc errori tribuet, commiserabiturque amico tanquam è febribus phrenetico & mente capto: morboque inimicum hunc ex amico animum, tribuet, non homini. ac nec iniuriis quidem damnisque prouocatus, aliud quàm commiserationem reponet, qualem solemus mania laborantibus. Beatus qui hũc nactus fuerit: non enim quidquam in hac vita voueri aut concedi potest optatius aut maius, quàm si nactus aliquem fueris, in cuius sinum tutò reponas quidquid animo habes malè, quidquid benè, securus de fide, certusque de custodia. Bene Sapiens: *Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri & argenti contra* *Eccli. 6.*
 boni-

bonitatem fidei illius. amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis. qui metuit Dominum, inueniet illum.

CAPVT XXXIV.

Ingratus animus, beneficiorum immemor.

DEo hominibusque inuisum malum: quod cùm in omni hominum genere detestandum sit, tum multò maximè in Religioso, & mitior longè aperta hostilitas est. Nam quid magis cum ratione pugnat, quàm cui benefeceris, pati inimicum? & omni hoste acerbior, ingratus est. nam inimicum æmulum suum auersari nihil nouum; odio etiam prosequi, cùm mutua sæpe damna data & accepta, sat ampla odiorum causa intercurrant, nemo miretur. at post beneficia accepta dataque, in beneficum largitorem insurgere, & pro beneficijs odia detractionesque reponere, belluæ verius, quàm hominis est.

Ingratitudinem verò vitia plurimùm reliqua sequi, experientia nos docet. neque enim illa intra solius nudæque ingratitudinis limites se continet: prosilit ferè ad odia, famæque ac bonæ æstimationis dimi-

diminutionem, dictorum factorumque sugillationes. Semel enim verecundia exuta, ne ingratitudinis ab alijs damnemur, decurrimus ad acceptorum beneficiorum extenuationem. inde etiam damnamus donatorem, merita nostra extollimus, dona deprimimus. quòd si magnitudine sua celari dona & beneficia non possunt, aliò donatoris mentem torquemus, & suis illum commodis, non nostris dona contulisse contendimus: vt cùm rem nō possumus, mentem damnemus. ita sagaci ingratitudine inuolamus in amicos. Inde iam in apertas dilabimur detractiones ac hostilitates: ac primò apud vnum alterumúe, tandemque pudore exuto palàm in omnium oculis.

Fœdum in Religione vitium. & ferè reperies pari hos ingratitudine ab alijs percuti, qua in Superiores benefactoresúe suos sæuierunt: plerumque etiam mœroribus opprimi, ac melācholia quadam exedi & extingui. nam cùm benefactores à se auerterint, nec quisquam se illis suaque credat, fidat nemo, imò quisque consuetudinem familiaritatemque fugiat; fit vt contabescant malis, sibi aliisque graues.

Qui si Superiores sint, non facilè suorum animos possidebūt: neque quisquam

tali

tali duce ad pericula decurret, nemo vltro labores ſuſcipiet, nemo gaudens ſudorem fundet, quem ſcit ingratitudine mũnerandum. nulli ad ardua mens ſtabit, aut ad generoſa manum porriget, quam didicit non vacuam tantùm remittendam, & nullo dignandam præmio, ſed inſigni aliqua ingrati animi teſtatione feriendam. hinc pro laudibus, & beneuolentiæ ſignis, ſicciora inferior pumice, ſatyroque quodam dente pronunciata verba referet, aut indignantem etiam orationem, factaque, clara & illuſtria licet, deprimentem. quibus modis etiam probiſſimorum, & ad labores promptiſſimorum animos exaſperant. Ingrato enim benefacere durum, ſudoremque ingratitudine ſiccanti ac detergenti profundere graue eſt. inuitos proinde ac reluctantes ſuos ad ardua quæque reperiunt.

Si inferiores hoc malo tenentur, omniũ à ſe Superiorum animos auertunt, alieniſſimoſque experiuntur, ac diffidentia plenos, nec quidquam laude aut gloria dignum magnumúe committentes: nullorum etiam conſiliorũ participes faciunt, nullaque familiaritate dignantur: nulla præmiorum munerumque prærogatiua condecorant. nam quis ingrato aut ſe, aut

ſua

ſua credat,aut beneficiis obſtringat,quem nulla munificentia vincit,nulla liberalitas mollit? obdurưit nimirum fro illius, & durior ferro beneficia repellit, & in auctorem pro munere conuitia retorquet.

Nulla deinde apud ingratum ſecreti firmitas. abditiſſima quæque propalabit. nihilque tam ſanctum, à quo veneratione tactus abſtineat. gaudebit etiam concreditorum ſibi retectione,& inuidia duce,ad recondita quæque protendet manum, felicemque ſe æſtimabit, ſi quid muneratoris ſui erubeſcẽdum vulgauerit. hoſtem credas in inuidiæ ſcelere lætabundum, ac tanquam parta ex inimico victoria triumphantem. vt,ſi delectus detur, hoſtem longè præ ingrato diligas. nam vt ille acerbiſſimus ſit, ſanguiniſque tui ſitientiſſimus, beneficijs tamen vinces. nec vlla re magis crudeles inimicaſque mentes, damniſque & odio efferatas, quàm beneficijs mitigabis & mollies. pergit illa exaſperata furere? perge benefacere. repellit ab hoſtili manu munera? duplica,& vinces, ſedabiſque tandem ſanguineam hanc ſitim, frangeſq; inimicos animos furore licet ebrios, deduceſque ad placidam quietem;inde in admirationem, in factorum ſuorum deteſtationem, tandemque in laudem & amorem.

rem. & cùm nolit beneficijs vinci, paria conatur reponere. quique generoſa mente inimicitias fouit, odiaque ſparſit; eadem mentis generoſitate victus, beneficia tanquam miſſilia iaculabitur.

Ingrato verò quanto plus benefeceris, tanto magis exaſperaueris. beneficia enim illi materies odiorum ſunt, non ſecùs ac ligna oleumque flammarum materia. Nec domandi hoc pectus remedium vllum. ſubtrahe beneficia, liuore & mœroribus quidquid interni in illo roboris eſt, emedullabis; cõfer, inſurget in benefactorem, tanquam ſi arma furenti præbeas; nega, in ſe ſæuiet, nulli, ac ne ſibi quidem amicus.

Contrà verò animo grato, ac beneficiorum memore nihil cuiquam iucundius gratiuſque euenire poteſt. Pulchrum ſanè, & cælo dignum certamen, animi grati cum munifici largitoris beneficentia: cùm nec gratitudine hic ſe vinci patitur, nec beneficijs ille. gaudet benefacere generoſus animus, & beneficium exiſtimat, dona poſſe conferre grato. & prouocat quaſi nolentes in beneficia gratus. cui etiam renuenti plena manu generoſior omnis munera largitur. Ingenti deinde fiducia in talem fertur quiſquis animo erecto eſt, ambitque vltro amicitias, & felicem ſe con-

ſuetudine

ſuetudine illius arbitratur. nec quidquam tam magnum eſt, quod non in gratiam illius lubens profundat, vitam etiam poſiturus, ſi qua grauior neceſſitas poſtulauerit. Nec minor in animo grato magnitudo eſt; ſe ſuaque ſanguinemque lætus profundet in benefactoris ſui cauſſa, nec fortunam huius, ſed animum ſequetur, ac in aduerſis, iuxtà ac ſecundis fidem tenebit. Ingruunt tempeſtates? vltrò ſe illis pro benefactore inuoluet. petitur huius pectus? latus opponet ſuum. audit detrahentes? laudes opponet. delicta videt? excuſabit, ſi poteſt, aut certè mitigabit verbis. ſi lenimen rei grauitas non patitur, ingenti animi ſenſu miſerabitur benefactoris ſui, & ad preces apud Deum, lacrymaſque decurret; gratâque interim memoriâ in quacunque fortuna benefactorem ſuum proſequetur: &, vbi ſe occaſio dederit, virtutes enarrabit, delicta humanæ fragilitati tribuet.

Remedia.

FVge ingratos animos, conſuetudinem deuita, contubernio repelle, nihil crede, ne te obſtrictum teneant.

Nihil quod laudem mereatur committe, vilioribus deſtina, magnorum familiaritatibus

ritatibus ſubtrahe, à publicis functionibus exclude.

Frequentatis ſæpe per annum ſpiritualibus exercitiis, piorum librorum aſſiduis lectionibus, fortibus Præfecti ſpiritus monitis, adiuuandus erit.

Proderit etiam ſi inualetudinis tempore pronam in ſe paternamque ſenſerit Superioris mentem. quæ res ſi ingratum illius animum non flectat, à ſolo Deo remedia poſcenda & ſperanda ſunt. cuius ſunt non aliena abs hac re apud Lucam verba:
Luc.6. *Diligite inimicos veſtros. benefacite, & mutuum date. & eritis filij Altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.*

Vitij etiam huius magnitudine terreri quiſque meritò debeat. deſcribit eam
Serm.51 in Cãt. paucis ſed fortibus verbis D. Bernardus: *Ingratitudo ventus eſt vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ.* &
Sap.16. de ingrato Sapiens: *Ingrati ſpes tanquam hibernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam*
De verbis Apoſt. Serm.16 *aqua ſuperuacua.* & monet Auguſtinus: *Grati ſimus ex eo quod habemus, vt addatur quod non habemus & non perdamus quod habemus.* Solet enim Deus eadem ingratis animis inferre, quæ ſeruo nequam ſuffodienti ta-
Mat.25 lentum domini ſui: *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. omni enim habenti*

benti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. & inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

CAPVT XXXV.

Nimia ad externa diffusio.

Siue illa à quadam naturæ inquietudine, & necdum in plenum domito sæcularium affectu proueniat, siue ex tædio ariditatis interioris, dum in externis mens solatia quærit, quibus interiùs caret; non leue vtrobique malum est. Euenire enim solet, vt, dum se totum animus in externa profundit, adhærescat etiam non cogitanti non parum sæcularis & mundani pulueris, quibus obtenebratur spiritualis oculus, ne ea deprehēdat, quæ & ipsi & Religioni noxia sunt, quæque illum paulatim à genuino & primæuo vocationis spiritu abducunt. ita à tam paruis initiis mens tota obtegitur: minimarum nimirum arenarum congestio crescit in montem, fertilesque etiam agros infæcunditate & sterilitate sua contegit. *Cùm enim propter temporis breuitatem, & diei malitiam vix necessariis sufficiamus disponendis, si superuacuis &* Bonau. de 6. alis c. 7.

 alienis

alienis volumus occupari negotijs, negligimus vtiliora & meliora: cùm distractus animus ad plura, fit minor ad singula prouidè peragenda. Inde fit aliquoties, cùm Prælati & Ecclesiastici nimis se exterioribus occupationibus implicant, ædificiorum, agrorum & vinearum & similium, quibus fructuosiùs carerent, vt non solùm meliora interim negligant, sed etiam conscientiam sæpiùs inquinent, & ex vsu exteriorum tenebrescat mentis oculus ad contemplationem spiritalium & internorũ, & tepescat ad desiderium supernorum. Sicut enim humores noxij affluunt, vbi fuerit in corpore læsio, nisi cautè remoueantur, ne fiat ibi tumor vel vlcus: ita & negotia crescunt ad extinctionem spiritus, qui se iis acquieuerit occupari. Super omnia verò debet semetipsum rector circumspicere, ne alijs prouidens, seipsum negligat, neúe alios saluans, seipsum in periculum demergat. quid enim prodest homini, Mat. 16 *si vniuersum mundum lucretur, animæ verò sua detrimentum patiatur?*

Desipiunt etiam in dies magis magisque interna, dum delectamur externis, nec potest animus his obsessus, cęlestia sine pugna admittere. Multis deinde, licet magna cautela & circumspectione vtatur, necessum est se homo implicet, quæ aut minùs vocationi consona, aut ab illa etiam aliena: labiturque aliquando in pœniten-

nitenda, corporiq́ue vniuerſo nocitura.

Et incredibile eſt, ad quanta damna è leuibus initiis decurratur. Guttę nimirum & ſtillicidia tenui licet filo deſudata excauant rupes. à tam molli raroq́ue lapſu vincuntur multorum ſæculorum opera, & quæ decumanos vicerunt fregeruntq́ue fluctus, guttatim depluente lympha ſedibus pelluntur. Idem vſu venire videmus in Religioſo. ſteterat quaqua parte irruentibus tentationibus, dum ſe domeſticis contineret parietibus, & ſuperior etiam omnibus inferorum conatibus ſtabat interritus; vt primùm veteres egreſſus limites, pluſculùm ſe in ſæculum diffudit, cœpit labaſcere, & diſſimilis iam eſſe ſui. Nec mirum. cùm enim Religionis clauderetur terminis, perpetua quadam interni ſpiritus paſcebatur alimonia, tanquam cæleſti manna, firmabaturq́ue domeſtico orationis propugnaculo aduerſus procurſantes hoſtiles acies; at poſtquam deſtitutus his præſidiis, nudum expoſuit latus inimico ferro, quid niſi vulnera expectet cædemq́ue?

Nec peſſima quæque primo ingruunt prolapſu. pedetentim ad præcipitia ducimur, eo ferè paſſu, quo ad externa diffundimur. à minimis ſcilicet initiis, ad latiſſi-

ma damna deſcenditur. Et trahimur primò agendi quadam cupiditate: & videri Religioſus amat, quiſquis ſæcularibus ſe rebus immiſcet. aut ſanè è leui quadam faſtidientis animi nauſea, ac ſpiritualium laſſitudine, profundit ſe ad externa, tanquam nauſeæ aut inualetudini ſuę remedium aut ſolatium quæſiturus. Interrumpendus nimirum ſpiritualium ille curſus erat, ne aut contentione frangeretur animus, aut eiuſdem ſpiritalis cibi faſtidio teneretur. infelici commutatione à cęleſtibus ad ſæcularia decurritur, quaſi in medicinam ac ſolatium. Ex quo fit, vt quo mens profundiùs perituris illis immergitur, hoc potentiùs eripiatur æternis: pari ferè paſſu, vt quantum illis acceſſit, tantum his decedat.

Neque diu tales Deo coniunctos videas, cùm diſiungantur per externa. patiunturque difficultates maximas, vt ad ſtata orationum tempora ſe recipiant. & vt conatum adhibeant, effunditur ſtatim omnis in iis collectus fructus, quaſi ſi demeſſam meſſem diſpergas in ventos. inde areſcunt animi, ſpolianturque ac nudantur opibus internis omnibus, vt nec ſuæ, nec propagandæ proximorum ſaluti aut Dei gloriæ idonei ſint. contingitque illis, quod validis

dis fluctibus ac tempestatibus iactatis, vt stomachi patiantur fastidia, nauseentque super omni spiritali cibo, viribus destituti. transeunt deinde ad carnem & corporis commoda, illisque vicina. cumque narrationibus impleantur ingentiū passim detractionum, facilè in easdem domi forisque effunduntur. assurgunt exinde animi. & quo pluribus miscentur, maioremque externarum rerum cognitionem consequuntur, plus etiam fastus induunt. hinc domesticæ exurgunt æmulationes, pariaque in imitationem studia. quæ res ad parum sæpe affinia religiosæ modestiæ ac moderationis cōsilia impellit. Nec res tegi diu potest. decurritur ad externos, & æmulationum semina latè sparguntur, damnanturque in Religiosis sæculares mores, partiumque studia, plurimumque de sanctitatis ac maturitatis opinione decedit: è quo sperata multorum salus vniuersa propè collabascit. Bene Antiochus: *Laquei & pedicæ sunt aspirantibus ad salutem sæcularium congressus, ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorsus auocant à Dei glorificatione & spiritali lætitia*. & magnus Gregorius: *Valdè difficile est, vt lingua sæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condescendimus,*

Homil. 102.

Lib 3. Dial. cap. 15.

dimus, paulisper assueti hanc ipsam locutionem, quæ nobis indigna est, etiam delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat, ad quam veluti ex condescensione deducti venimus inuiti. sicq; fit, vt ab odiosis ad noxia, à leuioribus ad grauiora verba veniamus: & os nostrum ab omnipotenti Domino tanto iam minùs exaudiatur in prece, quanto ampliùs inquinamur stulta locutione.

Quòd si quæ necessitas ex obedientia nata cogat ad illa, meminerit vocationis, Deique sui, & properantis æternitatis: ad illumque quoties per interualla licebit, eo ardentius euolabit, quo minus temporis conceditur; assuescatque in mediis etiam externarum rerum occupationibus cælum inambulare, frequentibusque imo ductis pectore suspiriis communẽ omniũ parentem pulsare, in illum densas immittere preces, tanquam telorum syluam; calentia iaculari vota, tanquã nubibus contorta fulmina; perennes profundere lacrymas, tanquam euripi fortunata maria, beata negotiorum & lacrymarum reciprocatione. Felices occupationes, tam beatis permistæ animorum condimentis: sic enim fiet, vt nec cariem sentiant, nec putredinem metuant, nec viam ad ruinam domino sternant. At Superiorem pruden-

ter in hac re Gregorius monet: *Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, externorum prouidentiam in internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.* *In Pastor p. 2. c. 7.*

Remedia.

ORationis studium, considerationis in Superiore hora seriò impensa: examina conscientiæ non perfunctoriè adhibita: adspirationum ad Deum frequens vsus, etiam in mediis sæcularium rerum tractationibus.

Frequens etiam piorum librorum lectio, actionumque sæcularium per spiritualia exercitia interruptio.

Superfluarum rerum resectio, maximeque speciosarum, & quæ plus habent externi decoris, quàm animarum fructus.

Colloquiorum & visitationum rarior vsus, quæ si quando per alios non minori fructu peragi posse sperare licet, in alios potiùs transferantur, quò liberiùs ipse interno homini suo vacet.

Sæcularium occupationum fuga, quæ eo difficilior erit, quo mens semel tota illis

immerſa, altè in religioſa toga ſæcularem imbibit ſuccum. Quare niſi talis validè ſeipſum reprimat, propenſionem domet, affectum potenter comprimat, non facilè victoriam ſperabit.

Amandatio ad alias habitationes & munia, in quibus minus periculum eſt externæ effuſionis, ſpeſque maior ſpiritualis collectionis, ſolitudo maior, occupationes rariores, populus infrequentior, minor cognitio.

Iteratæ per annum ſpiritalium exercitiorum recollectiones plurimùm hîc iuuabunt: in quibus ſi metuenda damna periculaque, exemplaque non poſtremorum in Religione virorum, infelici exitu ſignata seriò & non curſim examinētur, ingentia ſperari emolumenta poſſunt. Frequens etiam cogitatio verborū horum, Ad quid veniſti? quid ſæculum moribus factiſque repetis ſæculi deſertor? multùm per omnem partem proderit; minæque intentantis Dei: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* (Luc. 9.) & illud: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterū contemnet.* (Matt. 6)

Proderit etiam nullam rem aggredi, ſine præuia ſecum recollectione, ſeriumque dicto-

dictorum factorumque re peracta examen instituere, sicubi erratum, aut à religiosa modestia, à primorum parentum maturitate, ab instituti regula decessum. proderitq; in primis, si diebus singulis quadrans vnus sub noctem seponatur, quo diei illius cum externis peracta recolamus. nullamque vniuersim omnino rem inscio Superiore suscipiamus, ac nec vltrò nos negotiis immergamus. Quòd si frequentes externorum accedant interpellationes, assuescat eas Religiosus piis interspergere colloquiis; vt si pergant molesti esse, aliquid semper referant boni: aut tædio piarum rerum affecti interpellare desinant.

Excitatio in se diuini amoris, diuinarumque rerum, multùm in hoc genere valet. neque enim talis facilè se patietur ab illis deduci, ad externa duci. nam qui ad hæc se trahi permittit, amorem in hæc suum testatur. non raperetur, si non amaret. rapitur: amoris indiciũ est. exuat hunc amorem, diuinum induat, & vicerit: memineritque verborum D. Gregorij: *Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò est, vt ab hoc temporalitatis amore lassetur, vt tanto frigescat à studio sæculi, quanto surgit ardentior in amorē Dei. quem scilicet si perfectè arripit, mundum etiam plenè* 4. Moral. c. 30

 dere-

derelinquit. & eo funditus temporalibus moritur, quo ad ſupernam vitam altiùs afflatu æternitatis animatur. & eodem capite: *Qui in auctoris ſui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualeſcunt, eo à propria virtute deficiunt: & quo robuſtiùs æterna appetunt, eo à temporalibus ſalubri defectione laſſantur.*

CAPVT XXXVI.

Caſtitatis neglectus.

CVm aut fiducia noſtri, aut aduerſariorum contemptu, aut periculorum neglectu in pręcipitia ruimus improuidi, damnaque non reparãda accipimus. hîc oculorũ liberiore iactatione ludimus; ibi aurium curioſiore aucupatione vellicamur; alibi laſciuiori inuoluimur lectioni. ſuccedit familiaritas ſexus alterius, diuturniora colloquia, captata ſolitudo, prolixiores repetitæ & frequentatæ confeſſiones, ſpiritales inſtructiones familiariores, munerum mutuæ acceptationes, ſecretorum vltrò citroque cõſiliorum communicationes, ingens per amica ſilentia commiſſorum fiducia, officioſæ & ſæculum redolentes ſalutationes, ſcriptiones comi-

comitate & beneuolentia plenæ; nec qualis inter patrem filiamque veneratio, sed qualis inter sponsas sponsosque honorum præuentio.

Inde iam prosiliunt nociture libertates, mutuus aspectus, exporrectę frontes, hilaritudines, verba risum prouocantia, gestus leuior, minusque religiosa corporis compositio, membrorum iactatio, narrationes similitudinesque è matrimonio petitæ, quibus paulatim & pudor ponatur, ac tota demum verecundia exuatur: succedunt faciliores manuum contactus, & qui antea ad vestes ac vestigia propè pedum erubescebat, nunc constanti vultu & oculos intuetur lasciuientes, & labia oraque legit ridentia, & prouocantes amicat genas, nec exhorrescit ad nudatum pectus magni lupanaris anteambulum, omnisque omnino libidinis prouocatorium. *De caminis* nimirum *scintillæ prosiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aspides sibilant: & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam: in risum aliquando dissoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur aut cantare, cuius cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem.* Cypr. 1 e sing. cleric.

Augmenta sumunt hæc per interualla; neque quisquam repentè fit pessimus: quin imò

imò ſub pietatis pallio, ſub ſpiritalis inſtructionis prætextu latent & teguntur hæc nocitura, & in mortem pedetentim abitura, ac quodam quaſi perenni ſtillicidio excauantur & exteruntur religioſa pectora firmiſſimæ quondam rupes, & tot antè dæmonum machinationibus, tot inferarum legionum valido procurſu ſuperiores, femineo caduntoculo; tam molli, vt ita dicam, elemento chalybe fabricata corda, ferro cincta. ita virorum primi & maximi, & ſtellæ ſoleſq; futuri cælo, muliebri corruunt manu, Samſones Dalilæ, Dauides Berſabeæ, Salomones plurium blanditia.

Ac ſupina omnino opus negligẽtia ac ſpiritalium neglectu ac tepore in eo qui poſt annos in Religione decurſos in carnem labitur. cùm enim experientia doceamur nouitios à ſæculo recentes, vix ex altiſſimo vitiorum oceano ereptos, madentes adhuc & criminum fluctibus non ſemel inſepultos, ægreque caput attollentes, aut è media etiamnũ prauarum affectionũ fornace calentes & ambuſtos, necdum deguſtata virtutum pulchritudine, orationum robore, mortificationum firmitate, in magna animi puritate primos Religionis annos decurrere; rara oculorum auriumque

custodia,celeriq́ue quarumcumque occasionum fuga,ingentiq́ue omnium quæ ad voluptatem quoquo modo ducunt horrore ac detestatione; mirum planè videri debet post variorum annorum in Religione educationem, labi viros religiosos, meditationum orationumq́ue præsidiis excultos, post variarum virtutum documenta,post exercitam & ad arma spiritalia paratam mentem, post continentiæ callum, post corpus pœnitētijs diffculptū, post tot hostiles acies,tot inferorum agmina superata,protritam & calcatam non semel carnem,nobilissimos denique à mundo triumphos actos; mirum planè & prodigio simile labi in muliercula Religiosum, hunc lasciuiæ oculo captum, illum feminea voce delusum,alium leui cōtactu tanquam compede constrictum, quin & petulantioris penicilli conspectu tanquam à Babylonijs ignibus arsisse non neminem; plurimos etiam tanquā niuem sole medio, muliebribus colliquatos radijs, aut ad domesticas illarum flammas,tanquā à potenti fulgure emedullatos, multosq́ue à solo petulco & ludibundo in femina calamo iacuisse prostratos,arbitreris Herculea claua aut cæstibus protritos.

Verùm si altiùs principia legamus, &

præ-

præcipitij cauſſas propiùs intueamur,non ab vltimo illo immanis ac miſerandi prolapſus momento, ſed à ſemitis longa ad illum manu ducentibus initia ſumenda erunt;à Sacramentorum nimirum,orationis,meditationis,examinum conſcientiæ, ſpiritalium librorum,pœnitentiarũ,manifeſtationis animi morborum, ſobrietatis ac modeſtiæ neglectu ac contemptu , à præfidenti fiducia ſui,regularum violatione, frequentatis muliebribus colloquiis, ſociorum fuga, ſecreti captatione, otij amore,laboris declinatione,cibi potuſque commodorumque corporis proſecutione, alijſque his ſimilibus ad infames femineos ſcopulos paulatim prolapſos reperiemus.Non vna hora,die, menſe cecidit veteranus : anni viam ad ruinam ſtrauerunt, & tanquã blattæ & tineæ leui licet corroſione , vniuerſum paulatim robur emedullarunt.A tam paruis initiis ad malorum extrema inuictus ille, dũ Religionis amor regularumque obſeruatio ſtaret, veterani animus prolapſus eſt: ſtillicidia hæc nimirum incauto annorum prolapſu ſana exederunt.tam ſuauis elementi guttata mollities tanquã leui ſpongia,aut amico oſculo,quidquid erat ſaxei roboris, extriuit.ita à ſcintilla vrbes iam nullæ, & à modico veneno

neno Herculeæ iacent vires ignibus pabulum.

Vitabit hæc modica quiſquis ſalutem amat, quiſquis præcipitia, quiſquis exempla cogitat.

Remedia.

A Superioribus partim, partim ab inferioribus petenda ſunt. proderit, ſi Superior in omnem occaſionē intentum oculum teneat, nuſquam operam ſuam in hac materia deeſſe patiatur, nuſquā etiam in minimis in hoc genere parcat. parcere hîc odiſſe ac perdidiſſe eſt. excubet ſeriò ne qua parte regularum obſeruatio infringatur, ne intepeſcat in orationis ac mortificationis ſtudio ſpiritus, ne primus lāgueſcat ardor. initijs ante omnia occurrat, nec medicamenta differat in validiorem morbum, ne curationem in ferrum & ignem reijcere cogatur: occaſiones omnes ad viuum reſcindat, etiam enſe non damnanda, ſi ad damnanda quoquo modo ducant, reuellat: queratur æger, laudabit periculis ereptus, neque prudens ſublatas ęgritudinum cauſſas dolebit. peritiſſimus ille medicorum eſt, qui pręprouida cura anteuertit mala. nec iuſtam querimoniæ cauſam habet, quem ad exactam regularum

ac

ac constitutionum obseruationem, vigilans Superioris solicitudo cogit. arguat in Superiore inferior diffidẽtiam & inanium suspicionum seriem: consultius est illum Superioris diffidentia circumuallatum stare, quàm minima illius fiducia non reparanda præcipitia pati.

Qui roborauerit ac obduruerit animum diuinarũ meditationũ ac orationũ studio, qui conscientiæ suæ latebras bis per diem diligens non perfunctorius scrutator excusserit, qui quidquid quacunque via irrepserit malorũ celeri pœnitentia deleuerit, qui spiritalium librorum lectione nullo non die pectus firmauerit, qui frequentibus per diem aspirationibus mentẽ ab humanis abduxerit, ad diuina sustulerit, qui se suaque omnia, animorum in omnem partẽ affectiones, irruentiumque tentationum fluctus ac procellas Superiori non minùs candidè quàm integrè, vt medico, vt patri, vt matri reserauerit; non facilè ad erubescenda labetur.

A nocituris deinde magna cura animus auocandus, à quacunque feminea familiaritate, à muliebri visitatione, à colloquijs quocunque prætextu prolixioribus, ab earundẽ personarũ confessionibus frequentioribus, à munerum vltro citroque erogatio-

gationibus, à mutuis ſcriptionibus, à molliori curâ, & patrocinijs ſubſidijſq; tenuioribus procurandis, à laſciuientiũ calamorum lectionibus, à liberiorũ penicillorum circumſpectione, ab auida blandiorum verborum captatione, à diuturniore alterius ſexus præſentia & ſermocinatione, à curioſiore rerum verborumque non caſtorum inueſtigatione. Neque enim quacunque demum ex cauſa Religioſo immorandum talibus, neque altiùs veſtigia parum caſtis ſemitis imprimenda; celeri potiùs hæc volatu quàm greſſu tranſcurrenda, & vt per ardentes prunas, per inimica agmina, per aduerſarium ferrum, per interimentia venena præpropero curſu ſaltuq; tranſilienda ſunt; etiã in medijs abditiſſimarum confeſſionum diſquiſitionibus, ne aut ignorata diſcantur, aut explicata amburant, aut à penitiore agnitione altiùs imprimantur animo, quàm vt valido pòſt conatu excuti poſſint. Credi enim non poteſt, quàm immania pectori incendia è minima ſcintilla ſuboriãtur, quantaque vniuerſam mentem è tenuiſſimis initijs flamma depaſcat; vt ſemel curioſiores oculos conieciſſe, ſemel aures præbuiſſe, vix multorum poſtmodum annorum lacrymis elui poſſit: quin imò non

rarò nonnisi cum vita, lucta è tantilla re nata deponitur.

CAPVT XXXVII.

Nimia fiducia sui in rebus agendis, feminarumque consuetudine.

CVm etiam sæculi prudētes moneant, prouidi esse, aliorum potiùs in causa sua consiliis, quàm propriis niti. ferè enim labimur in nostris, & affectu trahimur potiùs quàm ratione: neque magis obuium ac familiare est, quàm probare quæ placent: euenitque in his, quod nebula tectis, quibus verarum rerum prospectus omnis intercluditur; quod per rubrum vitrum obiecta intuentibus, qui res omnes rubro colore tinctas arbitrantur, nec errorem hunc, nisi amouerint vitrum, deponunt. Vitrum hoc priuatus affectus cuiusque est, qui rem omnem colore suo tingit, nec patitur veritatem detegi.

Quantis verò periculis fiducia hæc nimia exposita sit, facilè videbit, qui innumeras errorum in rebus humanis causas cogitauerit, maximè in rebus arduis, & quæ rempublicam, quæ Principes viros, quæ Religionis vniuersæ nomen bonum tan-

tangunt, in quibus ſemel erraſſe, ferè perpetuum eſt. Ita nulla arte reuocari error ille poteſt, qui vniuerſam rempublicam traxit in ruinam. Grauis error, & ab ambitione natus, & plurimùm lapſui vicinus.

Audire, in deliberationem vocare, nunquam non à magnis & prudentibus probatum, è quibus qui deliberationem inſtituit, optima ſeligat ac tutiſſima. Scio primum illum locum in prudentia tenere, qui in pectore ſuo ſenatum ac conſilia, fugiendaque ſequendaque reperit: proximum illi, qui ex aliorum conſiliis ſaniſſima deligit. at quanti priores ſunt? vix è millibus vnum aut alterum inuenias: & vt talem nactus fueris, ſenſum tamen aliorum exploraſſe, obeſſe non poteſt, prodeſſe poteſt. vt prudenter Sapiens: *Vbi non eſt gubernator, populus corruet: ſalus autem vbi multa conſilia.* *Prou.* 11

Nec diffiteor in ſubitis audaciſſima aliquando, tutiſſima conſilia eſſe; ſed perrarò ad hæc extrema compellimur. & tutiora ſequitur, dum res locuſque permittunt, qui peritos audit, & rationum illorum momenta ſerius indagator excutit: nam vt nihil aliud, hoc ſanè qui alios in deliberationem admouet, conſequitur, vt tot propugnatores ferè habeat, quot conſiliarios;

 ſi

si negligat, tot oppugnatores referat.

Neque quisquam propè est, qui non aliquid aliquando suggerat rei bonæ; vt non rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conscia, nihil temere, aut proprię libidinis impulsu aggressam se nouit; cùm contrà in vario metu sint omnia, solusque, si quid aduersi inexpectatum aduenerit, damna, variorumque iudicia ferre cogatur, protectore destitutus.

Neque facilè quisquam antè neglectus, re ad extrema, aut vltimam desperationẽ deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in consilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, sed & variis substructionibus subdolisque machinationibus probatissima etiam euertere conentur, & miscere damnanda, qui sententiam rogati, probassent. Non quòd omnes velim in consilium adhiberi, sed peritissimos quosque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudiciique bonitas lucem ad varia prefert.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum,

lum, vulneraque non medicanda infligit, damnaque non reparanda dare consueuit nimia hæc fiducia sui, quàm vbi de castitate agitur: & ferè cecidisse reperies, quos nimia fiducia sui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare suasit. Fiducia hæc inter hos scopulos & breuia nauiganti naufragio proxima est. enauigauit qui timuit, quique non suo solius consilio fluctibus hisce domesticam commisit ratem.

Præcipitia demum hîc sunt. Caueat quisquis salutem amat. vno leui flatu aut prolabentis in hoc lubrico vestigij lapsu, salus continetur. Ne fide quisquis salutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima est.

Et sanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, scopulos & decumanos fluctus, cùm à tirone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritissimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema senectute, post enauigata maria, torrentem non raró repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, post innumeros triumphos, & hostium cædes, post campos cadaueribus fatigatos, sudem inuenerunt,

quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibriũ facti sunt, & mundo fabula. & sperabit nescio quis ingenti plenus fiducia sui, medios inter femineos fluctus, tabula salutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæsum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adolescens inter illius sexus insidias laqueosque compedesq; medius? ingens error est, post tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora sibi fatua fiducia spondere.

Et sanè quisquis non timuit, aut iam lapsus est, & prostrata iacet victima infami muliebri manu iugulanda; aut lapsui proximus est. vt meritò stolidum illum dixerim, qui post orbe toto magnorũ strages, inermis victoriam sperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari scaphæ confisus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à solo timore & fuga salutẽ in hac lucta sperari posse: nec quemquam in hac pugna periisse, qui non plurimùm à nimia fiducia sui, viam sibi ad ruinam struxerit. Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo serpentem, frigoribus licet torpentem, impunè deliniuit. Hercu-
les,

les,& Samſon,& quidquid firmum, roboriſque plenum, hîc cadit. ſuperant venena robur: at nocentior omni veneno mulier eſt: ludus baſiliſcus eſt, & nulla iam hyæna eſt, ſi cum illius oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quiſquis iudicem Deum timet, & inferni pœnas; quiſquis ſalutem amat,& repoſita cælo præmia: nec erubeſcet audire timidus, vt ſecurè infidum hoc enatet mare, tantorum ſubmerſionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoſo exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo ſe huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto ſanguine & cædibus ebrio.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes inſtruit: *Aduerſaria eſt confidentia quæ periculis vitam ſuam pro certo commendat, & lubrica ſpes eſt quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. incerta victoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius eſt vt infirmum ſe homo cognoſcat vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiuſdem illa ſunt: *Nemo de ſuo corde præſumat quando profert ſermonem, nemo de ſuis viribus confidat quando ſuffert tentationem. quia* De ſing. Cleric.

vt bona prudenter loquamur, à Deo est, non nostra sapientia; & vt mala fortiter perferamus,
Prou. 3. *ab illo est, non nostra patientia.* & Sapiens: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne*
2.Cor.1. *innitaris prudentiæ tuæ.* & Apostolus: *Non simus fidentes in nobis, sed in Deo.*

Remedia.

AB exemplis tutissima sunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem suo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris sui, hoste contempto, ardua petunt, vniuersam gloriam infami exitu macularunt. Peritissimus quisque nautarum, dum nimiùm elemento suo fisus, altiùs prouehitur, naufragium passus est. Et non summi natatores, pugiles, torrentibus sorbentur, & imbelli ac rustico ferro cadunt? Eadem in omni hominum genere reperies: quo magis timore armãdum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præstabũt, & inter pericula prouidum & securum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapsi; & disces ab hac fiducia in præcipitia hæc turbatos, dum robori virtutique suæ fidunt: &, dum non firmãt illecebris aures, non

non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquã compede ſtringũt domeſticas has feras, in medio felici curſu, ludibrium facti ſunt orbi, & in exemplum iam aliorum poſiti. Audet Religioſus quocunque prætextu diutiùs colloqui? familiariùs, liberioreque deinde aſpectu & cachinno, metuque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, & aliorum potiùs, quàm ſuæ ſententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeoq; & bella parat, ne imparatũ hæc improuidumque opprimant. Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet. hoc propinquior periculo, quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati. maiora ſub hoc ridente vultu damna latent; voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate. Nihil proinde inter omnia remedia præſentius, quã nulli fidere, vereri omnes; etiam in ſorore fœminã cogitare, & in fratre virum. Deum

denique omnibus præſentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditiſſimarum.

Prou. 3. Monemur vniuerſim à Sapiente: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ, in omnibus viis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos, ne ſis ſapiens apud temetipſum.*

CAPVT XXXVIII.

Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confeſſionum, inſtructionum ſpiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

ET ſanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hoſtis aperto aggreditur marte, & palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in inſidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum ſenſerimus. Et familiaritates tales minùs ſunt ſuſpectæ, minuſque timentur, cùm ſub ratione boni mala tegant. Ita cadunt primi parentes, & Amaſa, & Abner doloſo Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia, & lætitiæ ſigna ferrum vereatur, & caput Ioãnis in diſco, & inter oſcula Iudæ Magiſtrum prodi? ſub tam

tam pio nimirum velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniumque hominum genere, quàm grauibus multorum lapsibus strata ad ruinam via est!

Familiare in hoc malo est, excusationes prętexere, Res leuis est; quid periculi è tantilla re? Sed & scintilla res leuis est, & tamen quàm latam non vno sæculo dedit flammam? flamma, non scintilla, mulier omnis est, adeoque ignis est, quo orbis non semel conflagrauit. Et venenum modicum, non venenum est? quàm multi vitam modico illius haustu finiuerunt? nullum muliere venenũ potentius est: frons, oculi, genæ, labra, vox, risus, manus, vestes toxico plenæ sunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus est. Quare monet Sapiens: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandaliZeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. propter speciẽ mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur. Eccli. 9.

Et non leuia sæpe sunt bellorum initia, quibus totus propè non semel exarsit orbis?

bis? Grauiora in omni muliere reperies, & inteſtinorum, tanquam ciuilium bellorum cauſas maximas. plenæ hiſtoriæ ſunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximique, omni hiſtoria teſte, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm ſit vilis & miſera, de magnis prædam capit.*

Non ſentio, & roboris ſat videor tot annis collegiſſe, quibus nullo nocumento inter illas verſor. Non minimus morbus, & ſine ſenſu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valentiſſimis, & annorum numero per aſpera & dura firmatis? non minima vulnera, & ſine ſenſu accepta, ad ſectionem & vſtionem & mortem ducunt? Noli anteactæ probitati fidere. peritiſſimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores poſt tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. *Ad Nepotian.* Prudenter Hieronymus: *Nec in præterita caſtitate confidas. Nec Samſone fortior, nec Dauide ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit.* Et vt te concedam vacare periculo, altera fors pars non vacat. & tot exemplis docti ſumus

non

non vacaſſe. Benè quidam mulierem virumque ſali comparat & aquę. ſal ex aqua eſt. inice aquæ, redit ad amicum ſibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum: adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait eſſe. Et vt vtrimque deſit periculum, ſcandalo non vacat hæc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum.

Soror eſt, neptis, ſanguine iuncta. At quoties in talibus luſit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi conſanguineo ferro? non minus periculi à conſanguinea muliere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar ſorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo eſt, annis prouecta, inſtituti noſtri amans. Eo magis metue: nam hæc natura ſua trahunt in fiduciam, dumque minùs timentur, occùltiùs illabuntur. Dum ſilet mare, ac quaſi ignauo ſopitum iacet ſomno, tunc peritiſſimus quiſque maximè inuigilat. mentitur hæc ſerenitas, ac de propinquo minatur. Periculoſior omni Oceano mulier eſt; dum blanditur, ſæuit; dum ridet, venena iaculatur. Ne fide iacenti

ſi negligat, tot oppugnatores referat.

Neque quiſquam propè eſt, qui non aliquid aliquando ſuggerat rei bonæ; vt non rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conſcia, nihil temere, aut propriç libidinis impulſu aggreſſam ſe nouit; cùm contrà in vario metu ſint omnia, ſoluſque, ſi quid aduerſi inexpectatum aduenerit, damna, variorumque iudicia ferre cogatur, protectore deſtitutus.

Neque facilè quiſquam antè neglectus, re ad extrema, aut vltimam deſperationẽ deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in conſilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, ſed & variis ſubſtructionibus ſubdoliſque machinationibus probatiſſima etiam euertere conentur, & miſcere damnanda, qui ſententiam rogati, probaſſent. Non quòd omnes velim in conſilium adhiberi, ſed peritiſſimos quoſque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudiciique bonitas lucem ad varia prçfert.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum,

lum, vulneraque non medicanda infligit, damnaque non reparanda dare consueuit nimia hæc fiducia sui, quàm vbi de castitate agitur: & ferè cecidisse reperies, quos nimia fiducia sui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare suasit. Fiducia hæc inter hos scopulos & breuia nauiganti naufragio proxima est. enauigauit qui timuit, quique non suo solius consilio fluctibus hisce domesticam commisit ratem.

Præcipitia demum hîc sunt. Caueat quisquis salutem amat. vno leui flatu aut prolabentis in hoc lubrico vestigij lapsu, salus continetur. Ne fide quisquis salutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima est.

Et sanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, scopulos & decumanos fluctus, cùm à tirone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritissimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema senectute, post enauigata maria, torrentem non rarò repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, post innumeros triumphos, & hostium cædes, post campos cadaueribus fatigatos, sudem inuenerunt,

quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibriũ facti sunt, & mundo fabula. & sperabit nescio quis ingenti plenus fiducia sui, medios inter femineos fluctus, tabula salutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæsum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adolescens inter illius sexus insidias laqueosque compedesq; medius? ingens error est, post tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora sibi fatua fiducia spondere.

Et sanè quisquis non timuit, aut iam lapsus est, & prostrata iacet victima infami muliebri manu iugulanda; aut lapsui proximus est. vt meritò stolidum illum dixerim, qui post orbe toto magnorũ strages, inermis victoriam sperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari scaphæ confisus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à solo timore & fuga salutẽ in hac lucta sperari posse: nec quemquam in hac pugna periisse, qui non plurimùm à nimia fiducia sui, viam sibi ad ruinam struxerit. Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo serpentem, frigoribus licet torpentem, impunè deliniuit. Hercu-

les,

les,& Samſon,& quidquid firmum, roboriſque plenum, hîc cadit. ſuperant venena robur: at nocentior omni veneno mulier eſt: ludus baſiliſcus eſt, & nulla iam hyæna eſt, ſi cum illius oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quiſquis iudicem Deum timet, & inferni pœnas; quiſquis ſalutem amat,& repoſita cælo præmia: nec erubeſcet audire timidus, vt ſecurè infidum hoc enatet mare, tantorum ſubmerſionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoſo exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo ſe huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto ſanguine & cædibus ebrio.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes inſtruit: *Aduerſaria eſt confidentia quæ periculis vitam ſuam pro certo commendat, & lubrica ſpes eſt quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. incerta victoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius eſt vt infirmum ſe homo cognoſcat vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiuſdem illa ſunt: *Nemo de ſuo corde præſumat quando profert ſermonem, nemo de ſuis viribus confidat quando ſuffert tentationem. quia* *De ſingul. Cleric.*

vt bona prudenter loquamur, à Deo est, non no-stra sapientia; & vt mala fortiter perferamus,
Prou. 3. *ab illo est, non nostra patientia.* & Sapiens: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne*
2.Cor.1. *innitaris prudentiæ tuæ.* & Apostolus: *Non simus fidentes in nobis, sed in Deo.*

Remedia.

AB exemplis tutissima sunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem suo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris sui, hoste contempto, ardua petunt, vniuersam gloriam infami exitu macularunt. Peritissimus quisque nautarum, dum nimiùm elemento suo fisus, altiùs prouehitur, naufragium passus est. Et non summi natatores, pugiles, torrentibus sorbentur, & imbelli ac rustico ferro cadunt? Eadem in omni hominum genere reperies: quo magis timore armãdum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præstabũt, & inter pericula prouidum & securum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapsi; & disces ab hac fiducia in præcipitia hæc turbatos, dum robori virtutique suæ fidunt: &, dum non firmãt illecebris aures, non

non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquã compede ſtringũt domeſticas has feras, in medio felici curſu, ludibrium facti ſunt orbi, & in exemplum iam aliorum poſiti. Audet Religioſus quocunque prætextu diutiùs colloqui? familiariùs, liberioreque deinde aſpectu & cachinno, metuque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, & aliorum potiùs, quàm ſuæ ſententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeoq; & bella parat, ne imparatũ hæc improuidumque opprimant. Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet. hoc propinquior periculo, quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati. maiora ſub hoc ridente vultu damna latent; voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate. Nihil proinde inter omnia remedia præſentius, quã nulli fidere, vereri omnes; etiam in ſorore fęminã cogitare, & in fratre virum. Deum

 de-

denique omnibus præſentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditiſſimarum.

Prou. 3. Monemur vniuerſim à Sapiente: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ, in omnibus viis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos, ne ſis ſapiens apud temetipſum.*

CAPVT XXXVIII.

Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confeſſionum, inſtructionum ſpiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

ET ſanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hoſtis aperto aggreditur marte, & palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in inſidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum ſenſerimus. Et familiaritates tales minùs ſunt ſuſpectæ, minuſque timentur, cùm ſub ratione boni mala tegant. Ita cadunt primi parentes, & Amaſa, & Abner doloſo Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia, & lætitiæ ſigna ferrum vereatur, & caput Ioãnis in diſco, & inter oſcula Iudæ Magiſtrum prodi? ſub tam

tam pio nimirum velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniumque hominum genere, quàm grauibus multorum lapsibus strata ad ruinam via est!

Familiare in hoc malo est, excusationes pretexere, Res leuis est; quid periculi è tantilla re? Sed & scintilla res leuis est, & tamen quàm latam non vno sæculo dedit flammam? flamma, non scintilla, mulier omnis est, adeoque ignis est, quo orbis non semel conflagrauit. Et venenum modicum, non venenum est? quàm multi vitam modico illius haustu finiuerunt? nullum muliere venenũ potentius est: frons, oculi, genæ, labra, vox, risus, manus, vestes toxico plenæ sunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus est. Quare monet Sapiens: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. propter speciē mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur. Eccli. 9.

Et non leuia sæpe sunt bellorum initia, quibus totus propè non semel exarsit orbis?

bis? Grauiora in omni muliere reperies, & intestinorum, tanquam ciuilium bellorum causas maximas. plenæ historiæ sunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximique, omni historia teste, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm sit vilis & misera, de magnis prædam capit.*

Non sentio, & roboris sat videor tot annis collegisse, quibus nullo nocumento inter illas versor. Non minimus morbus, & sine sensu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valentissimis, & annorum numero per aspera & dura firmatis? non minima vulnera, & sine sensu accepta, ad sectionem & vstionem & mortem ducunt? Noli anteactæ probitati fidere. peritissimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores post tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. *Ad Nepotian.* Prudenter Hieronymus: *Nec in præterita castitate confidas. Nec Samsone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit.* Et vt te concedam vacare periculo, altera fors pars non vacat. & tot exemplis docti sumus non

non vacaſſe. Benè quidam mulierem virumque ſali comparat & aquę. ſal ex aqua eſt. iniice aquæ, redit ad amicum ſibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum: adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait eſſe. Et vt vtrimque deſit periculum, ſcandalo non vacat hæc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum.

Soror eſt, neptis, ſanguine iuncta. At quoties in talibus luſit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi conſanguineo ferro? non minus periculi à conſanguinea muliere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar ſorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo eſt, annis prouecta, inſtituti noſtri amans. Eo magis metue: nam hæc natura ſua trahunt in fiduciam, dumque minùs timentur, occùltiùs illabuntur. Dum ſilet mare, ac quaſi ignauo ſopitum iacet ſomno, tunc peritiſſimus quiſque maximè inuigilat. mentitur hæc ſerenitas, ac de propinquo minatur. Periculoſior omni Oceano mulier eſt; dum blanditur, ſæuit; dum ridet, venena iaculatur. Ne fide ia-

centi

centi huic elemento; ſub hac conſanguinea nube imber, grando, fulmina latent perimentia. Si inſtituti noſtri amans, & benefactrix; magis etiam honori illius & famæ & ſaluti conſulendum eſt, ne hac familiaritate periclitetur.

Nulli timor & fuga noxia, omnibus propè familiaritas & fiducia exitio fuit in hoc agone. Et ſanè alterum è præcipitio pendentem pedem habet, quicunque ſub hac ſpecie boni fidentiùs ac familiariùs verſatur. Illabitur hoc venenum incogitanti, & virus infundit incautis: eo nocentiùs, quo cautiùs: miraturque ruinam, vulnera, mortem, qui nec præcipitia, nec ferrum, nec venena ſenſerat. Ille prudenter rem inſtituit, vitamque moreſque ad aliorum exempla componit, qui quæ facta olim, euenire poſſe arbitratur ſibi, aliorum periculo edoctus.

Et verò nulli ætati tutò has neceſſitudines credi poſſe, tot in cano vertice pudibundi nos lapſus docent: vt auſim dicere, plures me vidiſſe poſt quadrageſimum adeò & poſt quinquageſimum annum, quàm ante illum infami & miſerando exitu prolapſos; dum annis credunt, nec damna metuunt ætatis prærogatiua ſuffulti. Neque nouum, poſt ſexageſimum caſtimoniæ

moniæ annum in vtroque ſexu erubeſcẽda vidiſſe; vt tunc inciperent ardere, cùm corde fibriſque gelatis capulo proximi alterius vitæ prænuntiis premerentur.

Miſera conditio, poſt tot annorum integritatem, ad æternùm deflenda venire. Tantum poteſt familiaritas, & amica muliebris veneni cõſuetudo: vt etiam glaciei flammas iniiciat, & arentia exhauſtis medullis oſſa inuerecundo impleat igne. Cauebit quiſquis priorum ſæculorum exempla metuit, quiſquis poſteritati exemplum in ſe ſtatuere non volet. nulla ad peccandum ætas grandior. Quid? quòd non pauci in illa ætate peccatum amarint, cùm peccandi emortua materies eſſet: ignes ſpirarunt, cùm nullis fornacibus accendi viderentur poſſe. Vitabit proinde familiaritatẽ omnem, quiſquis alterius vitæ memor, æternitate propoſita, Deum ſibi ſtatuet inſpectorem, accuſatorem, iudicem, præmiaq; & flammas nullo æuo finiendas.

Scrupuloſitas prætenditur Superiorum. ita vigilantiam ipſorum in inuidiam vocamus. Nemo nimis timuit in re ſalutis. Cautiùs ambulat, rariuſque cadit, cui etiam tuta ſuſpecta ſunt. Præſumptio omnis ruinę proxima eſt; & prudentiæ comes timor eſt. Tales excuſatores ſimiles iis videntur, qui

qui phreneſi laborant, morbum non ſentiunt, ſanos etiam ſe eſſe arbitrantur, cùm ingenti intus ardeant flamma, & ferè morti proximi ſint.

Corporalis demum aliqua neceſſitas, qualis in inualetudine euenire ſolet, à non poſtremis quarundam regionum Religioſis & neſcio qua veteri conſuetudine adducitur. nimirum in auxilium ferendum ſexus ille pronior, ægriſque fouendis curandiſque accommodatior, ac natura quaſi in ſolatium factus.

Ingenioſa omnis improbitas eſt. cauſſas ſceleribus inuenit, &, dum periculum ſuum amat, damna minuit, neceſſitatem auget, metum ſeponit; eo malo vicinior, quo ſecuriùs propiuſque inter flammas ambulat.

Certè ſi qua res alia, hæc periculorum pleniſſima eſt. virum Deo ſacratum, ſanctiore etiam caſtimoniæ voto obſtrictum, mulicbribus non tantùm deliniri colloquiis, ſed pudore poſito, manibus componi, foueri, demulceri? & prudens credet virilem ignem, fem ineo hoc oleo iniecto non exurgere in flammas? credet veneno tangi, & innoxium illæſumque abire? aut virum morbo ſexum omnem depoſuiſſe, ac in feminam degeneraſſe? credet mu-

lier.

lierculam non æstuare hoc contactu, aut hanc etiam virum factam? aut vtrumque in marmora & chalybem abiuiſſe, vt ſine ſenſu ludant oculi & manus, & in mediis flammis congelaſcant membra ſaxa de carne nata?

Et vt pericula taceam, vbi pudor caſtimoniæ comes? nam quis neſciat multa in ægritudine intercurrere, quæ propiores liberioreſque manus & oculos poſcunt? & ſalua caſtitate integris oculis, manu, pectore, ire quemquam in alienos contactus & aſpectus? toties poni componique non iam lectum & ſtragulam veſtē, ſed membra & corpus, & lapidem ſemper eſſe, ſenſuſque expertem?

At ſenior aliqua matrona eſt; ætate moribuſque matura. quaſi non liberiùs in ſene ſine vteri metu peccetur: & dum timore pulſo, minùs metuitur, celeriùs non labamur? & fors ſenior illa iuuenculam ſibi ſociam adiunget, vt quæ vno igne non potuit, duobus in viro exurgat flamma. Vna videlicet non ſatis erat ægro, & ſenior à valentiore iuuanda, vt mutua viciſſitudine mutuos labores leuarent, & ſomno oppreſſa ſeniore, aut quacunque ex cauſſa abſente, vicarias & auxiliares iuuencula, viridi adhuc robore & ętate, manus ægro-

tanti viro præberet, ac in extremis etiam necessitatibus, mater esse inciperet, quæ virum ignorabat; & materna ac sponsę libertate, ægrienti manus admoueret, nec viriles tamen ęstus sentiret, nec sexuum discrimina disceret, nec è virgine sua egrederetur, aut pudorē exueret. Nollem hæc miracula temerario ausu sperare; maximè cùm aliud omni historia sæculorum omnium doceamur. etiam in fuga pericula, quo magis in liberiore aspectu & contactu? aut eminus ignes exurgunt in flammas, de propinquo in glaciem? & in vasta eremo, Hieronymus & Nazianzenus, & tot olim magnorum millia per tot maria, & immania terrarum spatia, absentes, in longa macie, vigiliis, pœnitentiis exeso & emarcido corpore, hostiles hosce alterius sexus ignes senserunt. sed & è prima iuuenta, post quadraginta annorum consepultæ libidinis funera, in extremum senium, post tot interualla, improbi ignes exsurrexerunt, idque valentiùs sæpe quàm in ipsa adolescentia: & de propinquo glaciem promittent? Non veniunt hæc à cælestium amore, non ab anima diuinis ignibus calente. ab humani generis hoste veniunt: qui subdolis his insidiis quos aperto marte non potuit, incautos, nimiaque fiducia

ducia ſui laborantes trahit in interitum ſempiternum.

Remedia.

AB exemplis petēda ſunt, Sanctorumque monitis. Inter tot mulieres ſuas, ſolo aſpectu alienæ cadit Dauid, & addit homicidium; ita non ſolet in vno crimine libido ſtare. Salomon addit voluptati idololatriam. Samſon poſt tot fraudum exempla, ſola ruina docetur. Ioannes & Paulus poſt quadrageſimum & ſexageſimum eremi annum miraculis clari in virgine cadunt, alter etiam cædem addit. & plenæ ſunt omnes hiſtoriæ.

Fuga in his, & occaſionum omnium vitatio, certiſſima & tutiſſima victoria eſt.

Parcitas in loquendo, ac maturitas, ac ad ſeueritatem magis, quàm ad ſuauitatem compoſita conuerſatio, laudata ſemper à viris prudentibus fuit; & inutilium, ac non neceſſariorum colloquiorum reſectio. priuatorumque munerum acceptationes aut donationes, magna & prudenti circumſpectione inſtituendę ſunt: trahunt enim hæc ſola memoria ſui, & affectus mutua hæc donaria afflant, altius non raró, quàm vt modica cura & laboribus eruantur, imprimenda.

Suſpectiſſima omnia habere quæcunque hunc ſexum tangunt,& minima etiam pro maximis arbitrari, leuiſſima pro periculo proximis, tutiſſimum genus eſt.

Nulli fidere, nulli te tuaque credere; nihil committere, ad cuius euulgationem erubeſcas: nihil dicere, ne quidem inter confeſſionum ſecreta, quod non dictum velis,& aliquo etiam ornatu & mendacio veſtiri.

Hoſtem ſi in omni muliere cogitaueris, ſi venena, ſi flammas; non facilè te huic ſexui credes: tange, & tanquam pice & toxico cõtaminaberis: intuere, tantùm-non periſti. nam ſiue vultum, oculos, vocem, ornatum, compoſitionem totam cogitaueris, inſidias & dolos & compedes & retia reperies incautis improuidiſque tenſa, quibus ſimplices animæ, & tantùm columbæ in fraudem inducantur, vt antè ſe captas videant, quàm pericula cogitauerint, & ſerò priorem libertatem circumſpectent parietibus clauſæ. Tantùm metue,& hoſtilia omnia cogita, & fraudibus periculiſque ſuperior eris.

In Superiore maiore etiam opus eſt circumſpectione, quo huius exemplum abit ad plures, cùm licere ſibi arbitrentur inferiores quidquid in illo viderint.

In

In morbis maior etiam cautio adhibenda, quo ſub neceſſitatis prætextu ad nocitura deſcendimus. amputanda, ac tanquam nouacula ac falce omnis in his præſcindenda muliebris familiaritas, conſuetudo, viſitatio, colloquia. Plus enim in his periculi, quo minus timoris eſt. ille non facilè labitur, qui etiam in plano, aliorum infortunio doctus, ſcit ſe poſſe labi. temerarius ille eſt, & ruinę proximus, qui inter pendula pręcipitia tanquam in humili decurrit. vir proinde viro decumbenti inuigilet, auxiliatriceſque manus, famulamque dexteram admoueat mulier nulla, ac ne ſoror quidem propiùs corpori ancilletur. quin & verecundia in Religioſo matrem ſubueretur, & vulgandi in illa pudoris ſui teſtem veretur.

Et ſanè indignum Religioſo & viro eſt, molliſſimis muliercularum manibus foueri. verùm mortis metus ad quæ non cogit? at conſultius longè mori, quàm his flammis ardere. & non deteriore morte cadit qui femineis ignibus decineratur, quàm qui æſtuantibus febribus animam conditori ſuo reddit?

Si inferior fuerit, fortiter reſiſtendum, muliebriaque hæc noxia ſubſidia validè neganda. dolet? mitius eſt dolere quàm

muliebribus flámis exuri. mœrore obruitur? clementiùs hoc integitur, quàm ignibus insepelitur. constanter proinde arceat hunc sexum, nec vllis se precibus vinci flectique permittat Superior, rationem de concredita sibi anima Deo redditurus. & non melius est modicum hîc ingemiscere, quàm in æternis ignibus, nequidquam medicam diuinam manum inclamare, olim mitem, olim etiam patris ac matris, nunc post muliebria hausta venena, solius in vindictam iudicis, & seueri, flectique æternùm nescij iudicis? Pius sanè per omnia ille Superior, amantissimusque suorum est, qui momentanea hæc feminea solatia æternùm nocitura negat. durus ille est, qui peritura hęc solatia æternùm peremptura admittit.

CAPVT XXXIX.

Frequentes & prolixæ feminarum confessiones.

INgentium non in Religione tantùm, sed in omnibus qui excipiendis confessionibus occupantur, malorum origo. è quo propè quidquid excogitari potest vitiorum nascitur, maximè cùm eædem frequen-

quentiùs audiuntur, plurimumque in ijs temporis impenditur. crescit enim è consuetudine familiaritas, è familiaritate libertas; & qui priùs ad mulieris vocem erubescebat, nunc pudore seposito, etiam intueri & arridere non reformidat, & ad liberiora etiam verba, risum iocosque prouocare. sequuntur dictorum factorumque narrationes prolixiores, & ferè sæcularibus permistæ: ac tandem è tam crebra frequentia, domestica quasi quædam licentia; nec iam tantùm patris, sed & fratris, & perfamiliaris amici personam induit. inde metus, omnis pudicitiæ custos, exulat: & dum pulso timore, malique suspicione tersa, tanquam cum filia pater, aut veriùs tanquam cum eiusdem sexus amico versatur, ferè incautus antè cecidit, quàm muliebria hæc præcipitia prospexit; anteque in feminea retia, & insidias prolapsus est, quàm pericula prouideret.

Scio sub prætextu spiritualis necessitatis colloquia primò ferè trahi, & non raro etiam affectu pio: sed qui improuidos, zeloque minùs prudenti ducat in ruinam. & plerumque pulchra hæc velamina improbæ rei prætexuntur. nebulæ hæ sunt, quæ diuinum solem mentium oculis excludũt, præripiuntque meliores diuinæ lucis radios,

dios,quibus & amoris & timoris diuini verior lux animis prælucebat; qua ſubducta, tanquam per incertum noctis medias inter tenebras mens conuoluitur,ignara iam ſui,periculorumque ſuorum.

Nam vt quis credat tam crebra prolixaque in illo ſexu colloquia de Deo,deque ſalute ſola eſſe, integraque hæc caſtimoniæ & mòdeſtiæ fama ſtare, ſtolidum potiùs,quàm vanum eſt. magis etiam ſi credat,in tanta frequentia primam verecundiam, cautelam, prouidentiam, metumque conſiſtere. nam quæ primis congreſſibus modicis & rarioribus hærebat mens dubia,pendula de euentu, nec ſibi ſatis ſidens,adeoque & tuta omnia timens,ea aſſiduitate & conſuetudine, damna nec videt, nec veretur. familiaria enim ſibi, ac quaſi domeſtica pericula cùm fecerit, ne ſentit quidem: arbitreris occalluiſſe ad hæc venena,quæ quo minùs timentur, eo nocentiores aculeos figunt, nulla poſtmodum arte medicandos, nulla refigendos.

Accedunt aliorum in ſimiles familiaritates æmulæ propenſiones, cùm ſinguli ſibi licere arbitrantur, quod vni permittitur. hinc frequentiſſima naſcuntur colloquia;& confeſſionum ſedes,narrationum & fabularum fiunt ſedilia: vt tales videas

ab

ab his ſedibus redire plenos nouarum rerum, dictorumque factorumque aliorum; illas etiam domũ referre domeſticas propè res omnes. ita mutuis narrationibus, quaſi mutuę beneuolentiæ teſſeris mutua neceſſitudo firmatur, in intimæ cuiuſdam fiduciæ teſtationem. narrantur deinde vtrimque audita domi; illæ quæ à Confeſſariis acceperunt, profundunt in ſociarum ſinum: Confeſſarij in ſociorum. & ne deſit quod dicant, eidem ſinguli inſiſtunt ſemitæ: nec pericula plurimis aut omnibus iam communia timent, niſi poſt lapſum.

Plurimorum deinde tam externorum quàm domeſticorum ſuboriuntur offenſiones, qui tam crebra ac diuturna earundem muliercularum intuentur colloquia, & deteriora cogitant: & res ipſa grauem non bonarum cogitationum materiam ſuggerit.

Iam cùm non omnibus eadem familiaritatum officia pręſtentur, exurgunt reliquarum æmulationes, obloquia, ſuſpiciones prauæ: quæ ex ſuo ingenio cùm alias metiantur, perfacilè vident, ex his lignis & ignibus non niſi metuenda incendia naſci. cumque non ignorent neceſſitudinum harum pericula, quæ ipſæ fortè non

semel pâssæ, eadem in aliis carpunt: & vt naturâ in omnem deterrimarũ rerum suspicionẽ pronæ sunt, factæ ex seipsis magistræ; pessima quæque & ominantur & narrant, non sine grauis Confessarij talis dedecore. quod etiam in vniuersum corpus redundat, & vnius iam delictum abit in omnes; cùm vniuersim Ordini, quorundam delicta tribuuntur. neque quisquã sibi persuadet, Ordinis non esse, quæ aut annuentibus Superioribus, aut non emendantibus eueniunt.

Grauissimum verò est, si ipsi Superiores hoc malo laborent. quorum facta documenta, ac propè præcepta reliquis sunt, ac quasi ad imitandum imperia. nec iam delictum putant inferiores, quod Superiore duce faciunt, nec pericula metuunt illo præeunte.

Et ferè quidquid vnquam in Religione malorum, quidquid lapsuum natum est, ex hac crebra diuturnaque, confessionis, aut spiritualis documenti prætextu, cum ijsdẽ mulierculis collocutione ortum est. Vt maxima eorum pars, qui deserta vocatione sæculum petierunt, ac in scelera antè, aut non multo pòst prolapsi sunt, ex his initiis ad extrema illa malorum deuenerint. paucique adeò non tantùm ad car-

nem & ſanguinem, ſed ad reliqua vitia & ſcelera deuenerunt, qui non ex hac frequentia ad præcipitia hæc deſcenderint. nam & munera hinc originem ducunt, & variarum detractionum ingens vltro citroque materia enaſcitur. euulgantur domeſtica omnia, nec quidquam tam reconditum ſanctumq; quod mulierculæ non cõmittatur, & inter hæc, pœnitenda non rarò, ac nulla in poſteritatem arte eluenda: ſequuntur feminarum viſitationes, & ſociorum in ijs fuga & vitatio: ſæculares deinde mores, nimiaque in delationibus credulitas, & his non inferiora plurima. quæ omnia ex hac frequentata confeſſionum prolixitate noxia fœcunditate pullulant, infelicis ſeminis infelicia germina, in Religionis interitum nata.

Et ſanè indignum viro docto, religioſo, & ad maiora nato, paucis mulierculis tantum temporis vitæque impendere, tot horas malè locare; ne aut deſtituamur illis, aut plures cõciliemus, ipſi antè illaqueandi, & ſub pulcro hoc ſpiritalis auxilij velamine, muliebribus retibus implagandi. maximè cùm alliciendi placendique hoc ſtudium, ſine domeſticorum offenſione non tranſeat: cùm mutuæ hinc naſcantur æmulationes, metus, mutuique ad ſe has

illaſúe

illasúe pelliciendi conatus. quas res non infrequenter contemptus Confessariorũ sequitur. neque enim fieri potest quin inter hos conatus, prolixasque sermocinationes, aliquid minùs prudens, minùs religiosum, minusque generosum ac virile elabatur, vicatim postmodum non sine rubore effundendum.

Remedia.

A Superiorum vigilantia, & solerti industria petenda sunt: qui si in omnẽ partem excubauerint, non magno negotio mala hæc discutient, maximè si seria accesserint monita, atque in delinquentes pœnitentiæ.

Si post secundam tertiamque monitionem emendatio non successerit, tentanda erit loci mutatio. quòd si nec mutatione mores mutauerit, ab omni fæminarum confessione arcendus erit.

Proderit etiam tales variis occupari, & aliis potiùs, quàm excipiendis confessionibus distineri; aut sanè tot negotiis muneribusque obrui, vt vel tempus desit prolixioribus hisce colloquiis.

Per Præfectum etiam spiritus tales iuuandi erunt, ac per frequentes spiritales annuas recollectiones.

Con-

Conſultum etiam erit aliquoties hos in anno aliorum negotiorum prætextu ad alia loca deſtinare, vt aliorũ moribus paulatim aſſueſcant pœnitentes, & deſueſcant illius. à quibus etiam, captata occaſione, pericula docenda erunt, damnaque, quæ ferè crebras diuturnaſque confeſſiones ſequuntur.

Vniuerſim etiam iuuabit, ſi à Superiori familiari aliquando colloquio, aut recreationis tempore exempla narrẽtur eorum, quæ & plurima & grauia ſunt, qui è talibus initiis in grauiſſima quæque, ac demũ ad Religionis deſertionem delapſi ſunt.

Iuuabit etiam cogitatio præſentis Dei, omnia intuentis, & ad iudicium adducentis. finem etiam prolixarum harum confeſſionum examinare. ſi ſpiritalis eſt, cogitet plus ſemper periculi his annexũ quàm ſpei bonæ, maioraque vtrimque damna quàm bona data relataque eſſe. ſi temporalis alicuius commodi, meminerit Deum ſe habere patrem, qui vigiles ſerioſque regularum obſeruatores non deſtituet in inopiam: cogitetque plus ſemper maturitate morum, paucorumque religioſorum verborum pondere, quàm prolixis mollibuſque colloquiis parari.

CA-

CAPVT XL.

Feminarum visitationes.

QVocunque demum prætextu illæ fiant, noxię in primis Religioso sunt, ac omnium etiam maximè confessario; cui modis omnibus expedit plurimum verecundiæ pœnitentibus suis ac venerationis inhærere: vt eum nulla pœnitens mulier sine rubore audeat intueri, aut sine verecundia extra confessionis tempus adire, aut loqui: vtque eam rerum, quas in confessione tractauit, memoria, perenni quadã verecundia ac veneratione, à Confessarij familiari congressu terreat. eueniet alioqui, vt familiarioribus colloquiis & pudorem paulatim & venerationem exuat. ac vbi quædam in Confessario, quod perfacilè in familiari consuetudine fieri consueuit, minùs aut religiosa, aut infra conceptam ęstimationis spem deprehenderit, incipiat contemnere, quem antè venerabatur vt patrem.

Nec rarò euenire solet, vt familiaritas hæc visitationibus parta libertatem confitendi tollat, maximè si quid grauius, aut verecundum intercesserit, cuius memoria

ria præſentiam Confeſſarii vereantur; aut ſanè inuerecundiam quandam ingeneret: vt quæ antè non niſi ingenti rubore in ipſa confeſſione, nunc etiam in familiari colloquio inuerecundè exprimant, vt meritò moneat Eccleſiaſtes, & ab omni familiari congreſſu, in quo ferè liberiùs excurrunt oculi, terreat: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.* Eccli.9.

Viſitationes deinde illæ, quid niſi ingentium malorum materies ſint, ego non video. miſcentur verò vltro citroque colloquia, ridetur etiam, & liberiores decurrunt oculi, omniſque paulatim pudor detergitur; geſtus ſolutior, cachinni, ioci, narrationeſque ſubſequuntur minùs religioſæ; pedetentim deinde ſocios teſteſque dictorum factorumque fugimus, & ſolitudinē amamus, ambimus etiam. proſiliunt ex hinc colloquia familiariora: non qualia inter patrem & filiam reuerentem & pudicam, ſed qualia inter maritum & coniugem, vt nullus iam pudor verbis, ac non multò pòſt nec factis. ſemel verò pudore pulſo, quàm grauia metuenda ſint, nemo non videt: quæ enim primò ad Confeſſarij, tanquam ſerij ac grauiſſimi parentis, vocem expaueſcebat; nunc in illius oculis

culis & vultu, tanquam in mariti, aut fratris, aut sororis ludit, iaculaturque non rarò, etiã ignara, potentia fulgura, ossium medullas exedentia, hauritque vicissim non castos ignes: & antè vtrimq; flammæ exurgunt, quàm scintillas senserunt. prudenter Sapiens: *In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* & Basilius: *Cum femina semper esse, & feminam non cognoscere plus est quàm mortuos suscitare.*

Eccli. 42. De vera virg.

Neque in vnius visitatione sistitur. plures adeundæ, ne exurgant inter non impares æmulationes, ne se desertas querantur; ne postpositæ, ad alium Confessarium animum adiiciant. Ita cùm plurium visitationibus Confessarius distinetur, plurium paulatim ardet flammis, plurium percussus vultu, oculis, gestu, voce.

Offensiones ex his nascuntur externorum sanè graues, & grauiores offensionibus suspiciones: ingentiaque exurgunt scandala oblocutionesque, & deteriores factis narrationes. nec auctoritati tantùm multum decedit, sed vniuersa tanquam spongia detergitur. & quidquid antè collectum boni nominis, tanquam flumine deletur: vt nulla iam verbis fides, nulla monitis auctoritas, fiducia nulla sit. omni pro-

probitatis, ſanctimoniæ, caſtimoniæ opinione depulſa.

Domeſticorum etiam aut offenſiones, aut, quod deterius, imitationes ſubſequũtur. ita proni omnes ad deteriora ſumus. & delectat ſequi, ad cuius cogitationem ſine exemplo perhorreſcebamus. erubeſcebamus antè, & timore ſepti, nec verbo viſitationem aut colloquia ſuſtinebamus: acceſſit exemplum, & proni in illa ruimus; laudemque etiam venamur, ad cuius antè nomen rubore ſuffundebamur. tantum dux poteſt & exemplum, maximè in iunioribus, quibus necdum per ætatem, rerumque periculorumq; experientiam aduerſus has illecebras robur inualuit. Nec quidquam faciliùs, quàm teneras ceruices, ac quaſi de matris etiamnum lacte, flectere in quamcunque partem, rapereque ad hæc mulierũ mollia & blanda, non vno magnorum etiam & primorum orbe toto virorum naufragio infamia. vt nihil mirandũ, ſi in illos ſcopulos imperiti naucleri, & tempeſtatum fluctuumque inexperti illidant ratem.

Serpit dein hæc viſitationum frequentia ad reliquos, ac totæ iam domus effunduntur ad illas, pietatis ferè aut commodi alicuius prætextu: ita ferè electibilibus ve-

nena miſcentur; nemo illa abſynthio aut felle miſcuit: quæ guſtui in primis amica, toxico ab inimica manu natãt. facit idem diabolus, ſpe ſpiritualis emolumenti ad haſce muliebres viſitationes inhortatur, ad epulas reuera baſiliſci, ad venena molli ſibilo tecta. ne fide, quiſquis Deum amas. altè hîc ſerpens habitat. iaculabitur toxica opportunitate nacta. & vbi incautus fiducia tui extra omnem metum fueris, altiùs venena hauries, quàm vt illa vlla medica manus depellat; ſeròque ingemiſces, & nihil-profuturas lacrymas, irritaque ſuſpiria dabis, cùm intima depaſta ſenties, ac non niſi cum anima nocitura deuomes.

Neque conſiſtere hoc malum in vno poteſt. prouocatæ enim vnius alteriuſúe proritamento reliquæ, ac quadam æmulatione ſociarum, eadem cõcedi ſibi à Confeſſariis ſuis poſcunt, quæ aliis euenire vident. negat aliquis? deſerto hoc negatore ſuo, decurrent ad liberalem illum viſitatorem, à quo paria ſperent ac conſequantur. è quibus initiis ingentes animorum naſcuntur diſſenſiones, ac in tacita quædam, ac aperta tandem odia abitur.

Reme-

Remedia.

IN ſolidum omnes omnino viſitationes muliebres ſecare conſultũ erit, niſi aut certa ægritudo, aut grauis aliqua neceſſitas aliud depoſcat.

Propendentes in eiuſmodi quà monitis, magnorumque non in vna Religione lapſibus, miſerandiſque in omnem poſteritatem ituris exemplis, quà pœnitentiis coërcendi, loco etiam mouendi, audiendiſque confeſſionibus excludendi.

Tranſgreſſores in aliorum exemplum & terrorem graui pœna mulctandi, nullique quacunque prærogatiua fulgeat, eruditionis, pietatis, ætatis, dignitatis in hoc genere parcendum. neque vlla nimia hîc ſeueritas eſſe poteſt. vt ille clementiſſimus cenſeri debeat, qui fortiſſimè punit, ſæuitque in noxium membrum, ne contagione huius vniuerſum corpus periclitetur.

In neceſſariis ægritudinum viſitationibus, ſi perpetuus fidus Religioni ſocius claudat latus, oculoſque in omnem partem intentos habeat, magno in omnibus ſecuritati adiumento erit.

Iam vt frequentior mulierum viſitatio, tanquam venenorũ attrectatio, noxia eſt,

ita ſæpiùs ab ijſdem viſitari non minori periculo ſubiacet. quare non inferior in hac re Superiorum prouidentia, vigilanſque cura quàm in priore neceſſaria erit.

CAPVT XLI.

Sociorum fuga & vitatio.

VIA hæc eſt ad ruinam multorum, magnorumque lapſibus infamis in Religione ſcopulus, maximè cùm de mulieribus agitur: in quarum conſuetudine ac familiaritate, qui ſociorum vitat præſentiam, hunc ruinæ proximum eſſe, neceſſarium eſt. Multis hoc in omni Religione exemplis, veteribus recentioribuſque doceri poteſt. Iam, ſi proba, ſi caſta, ſi timore Domini munita conuerſatio noſtra eſt, quid ſociorum veremur oculos? Amare potiùs debemus ſocios dictorum factorumque, & innocentiæ noſtræ teſtandę, ac vitandorum periculorum, ſcandalique & ſuſpicionis in aliis auertendæ cauſa. Securos enim tutioreſque nos reddunt ab improbis callidiſque mulierum illecebris, & ab æmulorum, inuidorum, ac odio etiam Religionem perſequentium liuoribus & malignitate. Quas enim non poſſunt, inui-

inuidia, aut nominis noſtri odio flagrantes, aut alicuius priuati viri magni, calumnias ſtruere? quibus non criminationibus obruere, ſi innocentiæ teſtes abſint? & quomodo innocentia contra improbitatem ſe tuebitur teſtibus deſtituta? Optare proinde prudens omnis actionum ſuarum teſtem debet; & erubeſcere ac exhorreſcere, quoties ſolum ſe quocunque locorum, muliercula, ſponte an fortuitò deprehenderit.

Iam cùm nuſquam aduerſarius deſit quærens quem deuoret, omnemque occaſionem captet; magna illi à ſocio remora iniicitur. nam vt flammas, & medicata libidine tela iaculetur, accendatque non caſto pectus igne; non erumpit tamē flamma: cùm ſociorum vigilantia, tanquam iniecto flumine reſtinguitur hic ardor, & quaſi obiecta rupe repercutitur, foras fors erupturus ni repercuſſionem reperiſſet.

Quid? quòd ipſa non rarò forma, & ſecreti ſecuritas nimis magna incitamenta ſint ad reconditas multorum ſæpe annorum flammas excitādas. Incredibile enim dictu quantum momentum ad ſcelera ſecretum adferat; vt, ſi publicationis timorem inijcias, maxima facinorum pars corruat. neque quiſquam facilè ad vulganda

decurrit: ſecretum crimina amant, quæ tamdiu appetũtur, quamdiu celanda ſperantur. vt primùm vulgationis metus incuſſus, tanquã iniecta frigida cor gelaſcit.

Cumque in omni hominum genere plurima exſtent exempla non vltimorum virorum, qui ex incomitata hac fiducia, aut periculis & præcipitio proximi fuerunt, aut nulla prouidentia, ac pœnitudine reparanda damna acceperunt, nemo pauló prudentior illorum exemplis edoctus ad vltronea hæc diſcrimina ſe abiiciet. magis etiam cùm cogitauerit, non vnum ardentis mulieris fraude circumuentum non ſemel, ad Ioſephi illius magni neceſſitatem adactum fuiſſe: cùm etiam mentita corporis inualetudine animi morbum mulier proderet, & alliceret non ignotis huic ſexui illicibus prouocamentis, in omnem mollitiem compoſitis, cadentibus calidè crocodilæis lacrymis in interitum fuſis, traheretque reluctantem, & ad periculum ſuum admirabundum, ac ad ſolitudinem ſuam ſerò propè trepidantem.

Et plures omnino ſpectatiſsimæ probitatis vidimus, quos non vnæ muliebres inſidiæ cautiores, & tuta omnia timentes dederunt. quid? quòd intentatæ non ſemel fraudes ab iis, quarum caſtimonia nulla

vn-

vnquam vel tenui ſuſpicionis vmbrâ notata fuerat? Quò cautiùs hîc procedendũ: nec ætati, nec probitati, nec ſanguini, ac propinquitati fidendum. Vbicunque ſolitudo eſt, damna metue, ſubduc ratem, ſequentur tempeſtates: portumq́; pete, dum integra naui potes; ne dum voles, inſurgentibus indignabundis femineis fluctibus, excludaris littoribus, & fruſtra terram ſpectes, irretitus malis, vndiſque immane voluentibus delaſſatus, & ab inenatabili hoc profundo abſorptus, ſera ô nimiùm pœnitudine: Prudens nauclerus ſubducit nauem tempeſtati; fatuus immitit, & in medio curſu, fluctibus ludibrium factus, ſorbetur nequidquam opem ſocioſq́; circumſpectãs. retulit nimirum audaciæ præmium, exemplum poſteritati factus, temerarij auſus. nec eſt periti medici curationem ad extrema reiicere, dubio plurimùm euentu, certo periculo: præcauere cùm poteſt morbum, medicaq́; antè currere manu prudentis eſt. non eſt generoſi militis, per ludum riſumque, in vltronea ſe diſcrimina conijcere nulla ſpe gloriæ, dubio infelicis ſucceſſus metu. & quis prudens explicabit vires, vitam, ſanguinem, emolumenta ſi ſubtrahas, ſolaque damna miniteris? campum virtus deſiderat non

indignum amplitudine ſua. vltro non accerſit pericula ſapiens præmio fruſtrandus. ſi ſe obtulerint, ſi incurrerint; fortiter excipiet, doctus antè animá ponere quàm cedere. Imitabitur Religioſus. non committet animæ ſuæ ratem inſidis muliebris oceani fluctibus: nunquam certiùs ſorbent quàm dum ludunt, dum ſerenitatem mentiuntur. auxiliaribus hîc opus eſt copijs. nemo ſe fluctibus committit ſolum vitæ ſuæ prodigus, ſocias adiungit operas frangendis illis domandiſque: euenturoque eminuſque licet minitabundo, occurret morbo, nec vulnera exſpectabit in medelam: nec periculis ſe temerarius obiiciet, præmio nullo, damno in interitũ, ingloriamque mortem ruituro.

Præbet ſanè ſociorum deſertor iuſtam Superiori cauſſam ingentis diffidentiæ. vt nihil iam illi tutò credat, qui poſt magnorum incauta præcipitia eadem aggrediatur. ſignumque omnino eſt aliquid ipſum moliri, quod ſecretum poſtulat, publicari timeat non poteſt hoc à virtute naſci, quæ nec teſtem, nec proditorẽ ſuum veretur. & Ioan. 3. seriò monemur ab Apoſtolo: *Omnis qui malè agit odit lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.*

non

non erubescit manifestari veritas, amat lucem. Fortiter idem Apostolus: *Quoniã Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus; mentimur, & veritatẽ non facimus: si autẽ in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatẽ habemus ad inuicem.* Hanc societatẽ altè imbibimus, cùm illã sociorũ præsentia testamur. neq; certè talis aut offendit in tenebris; aut per nocturna præcipitia delabitur incautus, cũ diem secũ habeat sociũ: sol enim cuiq; dieśq; socius est. 1. Ioan. 1

Et vt periculum absit, non consulitur socij integritati: cùm non vnus exclusus à socio pericula adiuerit, damnaque tulerit, nec quam innocentiam domo sociatus extulerat, desertus à socio retulerit. vt meritò hîc illud Prophetæ dici possit: *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.* Speculator omnis socius est: à cuius manibus deserti in interitũ socij animam iure deposcet Dominus. Neque tot exemplis doctus ignorare pestiferum solitariæ mulieris gladium poterat. Et vt periculum vtrimque absit, mali tamen suspicio abesse Ezech. 33.

non poteſt, quæ ſola famæ lædendæ ſufficit. quam quiſquis ſapit fugiet, memor plurimos hoſtium calumniis oppreſſos, ignauo exitu vitam finiuiſſe. neque ſe tantùm ſociumque, ſed Religionem vniuerſam in nominis diſcrimen vocat, cùm vnius delictum trãſeat in omnes. quid? quòd inuſta ſemel macula, ferè æternet, nec vlla temporis aut æternitatis ſpõgia deleatur. Plurimum deinde propagandæ proximorum ſaluti obeſſe hæc res ſolet: cùm ex captata ſolitudine, ſociorumque fuga, in plurimorum animis naſcantur non caſtarum cogitationum opiniones: hinc fuga, à non caſtæ conſuetudinis timore, vt minùs iam audenter ſe ſuaque fidei talium committant.

Remedia.

A Seria periculorum conſideratione petenda erunt: ab exemplis etiam non poſtremorum virorum, qui pedetentim his initiis ad malorum extrema deuenerunt. Neque poteſt deſiderata hæc cum mulieribus ſolitudo, ac ſine teſte collocutio aut carere periculis, aut ab alio animo, quàm lapſui proximo proficiſci: nam qui teſtem refugit, aliquid neceſſum habeat, quod ignorari deſiderat, quodque vulgari me-

metuit. qui enim ſua omnia non veretur propalari, nec magis oculos humanos timet, quàm omnia videntis Dei; is gaudebit etiam teſtium multitudine, eo magis extra periculum & calumniam futurus, quo plures habuerit dictorum factorumque ſuorum inſpectores ac cenſores.

Denique ſociorum hæc aſſociatio prodeſſe, nō obeſſe poteſt; vitatio obeſſe, non prodeſſe poteſt. ac tuta ſemper in re ſalutis, dubijs, periculoque plenis præponenda ſunt. In rebus huius ſæculi fortunæ ſe fòrs exponere aliquis poſſit; in animæ & ſalutis, ſtolidum eſt, intuta dubiaque ſequi, tutioribus neglectis.

A Superiorum deinde vigili cura remedia petenda ſunt, vt nullum incomitatum dimittat; non ætati, non eruditioni, aliiſque donis præfidens ſine teſte quemquam patiatur: tutiſſima deligat; neque aut ſuos, aut Religionem in æſtimationis diſcrimen adducat. Quòd ſi quem in hoc genere deliquiſſe deprehendat, det operam vt non impunitus abeat, maximè ne exemplo vnius, reliquis ad audenda paria ſtrata videatur via.

Conſultum etiam fuerit amouere tales munere & loco, neque permittere, vt diutiùs in aliqua ſede pedem figant, ne dum alicui

alicui diutiùs affiguntur loco, consuetudo & familiaritas enascatur, quam non rarò secreti captatio sequi solet, maximè in iis, quos in hanc rem propensiores experientia docuit: quo magis illis inuigilandum, & ignibus his materia subtrahenda tempori est, ne ad remedia decurramus, cùm flamma domum occupauerit, ac possederit vniuersam. Principijs leui manu malis occurritur. quòd si inualuerint, nec toto restingui flumine, nec vlla aut arte, aut scientia auerti possunt, vt à sola demum sectione medela sperari & possit & debeat.

Amorem in se excitet vocationis salutisque suæ, nec magno molimine femineos hos vitabit scopulos, nec allidet ad hæc breuia salutis suæ ratem. solaque integritatis instituti fama, omnē Religionis amatorem ab his cogitationibus auocabit: maximè si sibi periculorum vndique circumstantium magnitudinem seriò proposuerit. in quibus à socio destitui idē est, ac si quis ingenti vndique hostili exercitu obsessus, armis ac propugnaculis se exuat, nudumque ferro latus obijciat, cùm socius cuique pro armis ac propugnaculis sit. Timeat proinde, diffidat exarmato robori
Eccli. 25 suo. *à muliere enim initium peccati, & per illam omnes morimur.* non se suaque credat il-

li

li quisquis sapit, memor Sapientis: *Ne des* Eccli. 9.
mulieri partem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris. nulla verò maior certiorq; occasio in virtutem ingrediendi, ac tanquam sub iugum mittendi, quàm cùm solitudo amplum illecebrarũ campum præbet. cùm semotis testibus, liberiùs illices excurrunt oculi, mollia natant labia, frons in dolum exporrigitur, tot compedes, laquei, retia, quot verba, magis etiam si fluant tanquam à crocodilo lacrymæ. *nouissima* enim *illius amara quasi absyn-* Prou. 5.
thium, & acuta quasi gladius biceps, pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant. Careret omni hoc periculo, si non careret socio. & ipsa sæpe solitudo è casta, non castam dedit; nec permisit quæ intrauerat innocuam innocentiam exire. Cauebit proinde seriò quisquis Deum, vocationem, se, sociumque amat, ne vel momento insociatus mulieri adhæreat: cogitet nullum propè lapsum sociato euenisse, omnem insociatis accidisse. Et iam olim monet Hieronymus: *Si propter officiũ clericatus, aut vidua visitatur aut virgo, nunquam domum solus introeas.* &, *Solus cum sola secretò & absque arbitro vel teste non sedeas.* & Au- Epist. 109.
gustinus: *Vbicunque ergo simul estis in Ecclesia, & vbicunque feminæ sunt, inuicem vestram*

ſtram pudicitiam cuſtodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.

CAPVT XLII.

Indeliberata agendorum reſolutio, & executio.

QVæ ferè præcipitio proxima eſt. lapſum ſanè de propinquo minatur: neque enim præuideri res omnis tam ſubitò, aut illarum circumſtantię poſſunt: quarum neglectu labimur frequenter in pœnitenda. Prudēs omnino ſeriò res, & quidquid illas circumſtat, diſcutit, propinqua ſcrutatur & remota, nec præſentia modò, ſed & futura, & quidquid è talis ſimiliſúe rei delectu, tanquam principijs ſemel poſitis, ſequi conſueuit, aut probabile ſecuturum eſt. quæ qui negligit, rei nominiſque ſui adibit diſcrimina non leuia, cogeturque ſententias ſuas ingenti ſæpe rubore, famæque non vulgari iactura retractare, faterique errorem ſuum: non fuiſſe nimirum hæc aut illa à ſe præcogitata, negligentem diſcuſſionem, præproperam executionem, & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar, non putabam.

Grauis hic error in Superiore eſt, qui & iudi-

iudicis & medici perſonam præfert; grauiaque ex hoc damna tam vniuerſim, quàm ſingillatim dari ſolent.

Exempla in omni hominũ genere reperies, militiæ Ducibus, Regibus, viris magnis:quorum plerique præcipiti hoc conſiliorum delectu, ſe rempublicamque vna ruina ſepelierunt. Nec deſunt exempla in Religionibus domeſtica, nõ tantùm temporalium rerum damno, ſed magnorum virorum etiam præpropero exitu, dum in ferendis ſententijs præcipites Superiores innocentes, magnoſque, & Religionis gloriæ natos, vno propè momento euerterũt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij auſus ſcopulos, & indeliberata præcipitia. Si accuſator aut delator acceſſerit, perpẽdet ſingula, nec intactum quidquam à diſcuſſione relinquet: diſquiret num quid humani hîc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ inerret æmulatio; acceptáne, aut data iniuria; verbóne, aut facto læſus; num audita tantùm, & ab alijs narrata. ingenium etiam vniuſcuiuſque tacitus ſecum diſcutiet; num pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam ſupra fidem extollẽdis aſſuetus, pronus ad ſuſpiciones: ſimul etiam quis ille, cuius nomen defertur,

tur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræſentiarum moribus, qua fide in rebus verſetur: qua apud domeſticos externoſque exiſtimatione. nec erit difficile ſingula ſingulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilioris rei ſagaci indagatione cognoſcere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac re progredi, nec quaſi vno filo rem exequi, ſed temporis aliquid intermedij concedere, ſi quo modo res moram patitur; ac per interualla ad illam accedere. Matureſcunt ſæpe res morâ, & conceſſum tempus veritatem retegit: cùm multa frequenter intercurrant, quæ deliberantem quaſi ducta manu ad deſtinatum veri ſcopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in priuatis. & plurimùm calida conſilia ſæpe noxia ſunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè grauiſſima incommoda altiùs habitant, ac in imo latent, quæ non facilè, niſi morâ eruas. tempus depoſcunt, quæ conſepulta profundiùs iacent, vt in ſolem lucemque educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo moram permittit, à præpropera ſententia cauendum eſt, difficultateſque ac diſcrimina animo ſuo proponenda; & quidquid metus,

metus, prudentię comes, ſuggerere poteſt: pluſque ſemper aliquid timori, quàm nimiæ ſpei largiendum. minus enim plerumque metus, quàm confidentiæ peccatum eſt; faciliorem que timor veniam, quàm præſumptio meretur. ac ſæpè quam timor culpam contraxit, diligentia emendari poteſt: confidentiæ delicta perquam raro emendes.

Bene Sapiens: *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.* Olim hæc verba D. Bonauentura: *Stultus enim ſibi non confidens, quærit conſilium à ſapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quàm debet, præſumit: etiam vbi errat, rectè ſe plerumque ſentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes, videtur iſta periculoſior cuique Chriſtiano, ſcilicet proprio ſenſui nimis inniti. Cùm enim nemo reperiatur ita perſpicacis intelligentiæ, quin poſſit in aliquibus falli; qui hoc ſolum & totum reputat iuſtum quod ipſe ſenſerit, aſtuto aduerſario ad varias ſeductiones ſub ſpecie boni, liberum aditum pandit. vnde cautum eſt ſemper rectori conſilia libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex vtilitas conſiſtit. Primò, ſi alij idem ſentirent, quod & ipſe, ſecurior eſt quòd non decipiatur. Secundò, quidquid fecerit cum prudentiũ conſilio, ſi aliquid inde euenerit contrarij, minus ei*

Prou. 26.

De 6. alis c. 7.

poterit imputari, quàm si de suo tantùm sensu id fecisset. Tertiò, quòd sæpe in merito humilitatis talis Deus det ei agnoscere per se, vel alium, quod antè non intellexit. hinc Moyses, cui Deus facie ad faciem loquebatur, consilium Iethro soceri sui gratum habuit & seruauit. Sunt autem duo genera hominum, quorum consilia prudens rector non facilè debet recipere, scilicet adulatores & detractores. primi istorum seducunt eum, vt magis de se, quàm expedit præsumat, iuxta illud, Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam
Isaia 3. *gressuum tuorum dissipant. Secundi inducunt eum vt peius quàm debet, de aliis suspicando sentiat, & sæpe innocentes condemnet, priusquã veritatem rei plenè cognoscat, dicente Scriptura, Aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiuntur. Et malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur, vt eos, qui credita sibi officia dili-*
Hest. 16 *genter obseruant, & ita cuncta agunt, vt omni laude sint digni, mendaciorum cuniculis conentur subuertere. Cùm autem tribus de causis soleat requiri consilium, scilicet propter emendationem, vt discatur de quo dubitatur: propter auctoritatem, vt magis habeat vigoris, quod per tales consultum fuerit: & propter pacem, ne habeant aliqui occasionem murmurandi. propter primam caussam consulendi sunt prudentiores; propter secundam nominatiores; propter ter-*

tiam,ad quos negotium pertinere videtur.

Quiſquis proinde prudenter inſtituere res volet, conſilia in re ſua aliorum ſcrutabitur & ſequetur. ſic enim fiet

Primò, vt ſententiæ ſuæ contra obtrectatores habeat propugnatores, quos fòrs habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in contemptum neglectũ rapiunt; & præteritos, ſpretos fuiſſe arbitrantur. quare probiſſima licet conſilia damnant, probaſſent conſulti, improbant neglecti. Quin adeò, quos aduerſarios & ſententiæ tuæ hoſtes habes, ſi in conſilium adhibueris, flectes, & plurimùm quò voles, duces. tantum poteſt aliorum iudiciis detuliſſe. negligis? hoſtes iuratos cogita. qui ſi aperto marte aut non audent, aut non poſſunt; ex inſidiis, optima etiam ac laudatiſſima quæque, ſi alia negata via eſt, ſtructis variè calumniis ſubuertere conabuntur.

Secundò, ne facilè aliorſum à vero certoque labaris. cùm oculatiores ferè plures ſint, reſque è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs diſcutiantur, certiuſque cognoſcantur. Nec nouum in humanis magniſq; viris ab infimis profutura diſcere. nolle illa ab aliena manu accipere imprudentiæ ſummæ. ſolius ingenij ſui viribus præfidere, arrogantiæ maximæ eſt.

ſemper verò prudentes, aliena conſilia in re ſua probarunt. Quòd ſi in quibuſdam, propria, & in pectore cuiuſque nata, alienis fortunatiora fuiſſe deprehendas; non tam ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuiſſe cogita. ab euentu autem res iudicare, demētię, & plebeij per omnia ingenij eſt, quod fortuitis potiùs caſibus, quā ratione res metitur. Fortunas aliquis ſuas, ſeque ipſum, cùm poſſet naui, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commiſit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audacique volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidiſſimis alius ſe vorticibus immiſit factus pila fluctibus; ille in vnum aleæ iactum vniuerſum patrimonium proiecit; inermem ſe nonnemo armatis quaqua hoſtibus obiecit; ſolus alter temerario auſu cum Magno Macedone, in armatam hoſtilem vrbem ſe coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes proſpereque ſucceſſerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu ſignarunt. paucis admodum, felicioribus quàm prudentioribus, ſupra omne votum res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hæc aut probanda. neque laudem temeritas mereri poteſt. felici aliquē

euentu

euentu beare poteſt, prudenti non poteſt. ſed & fortunatus audire temerarius poteſt, prudens non poteſt: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunataq; illius felicitas laudari, ſapientia non poteſt. & quis neget eximiam aliquando gloriam, fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuiſſe?

Tertiò, vt in quocunque infortunato rerum ſucceſſu promptam excuſationem habeat. ſuo nimirum non ſtetiſſe iudicio, ſecutum aliorum. feciſſe quod ſapientes in re ſua ſolent, aliorum ſententiam ſuæ prætuliſſe. Neque alia facilior venia eſt, quàm cùm quis prudentũ conſilia ſecutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altaque pace fruitur quocunque demum ſucceſſu res euenerint, cùm habeat hunc domeſticũ teſtem, Feci quod potui, quod debui, quod aſſolent prudentes, ſapientiæ legibus obſecutus aliorum conſiliis mea poſtpoſui. aliter res cecidit? humana hæc ſunt. nec præcaueri ſemper damna, nec anteuerti fortuita, conſiliis poſſunt: maximè cùm à libera ſubdolaque voluntate alterius, quam nec flectere, nec ſcire etiam poſſumus, non rarò res pendeant. Nihil ſanè facilius quàm prudentiſſimè cogitata inuertere. ad euerſionem cauſa vna

ſatis,ad ſtabiliẽda plurima neceſſaria ſunt. cumque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna éſt.illa in plano,hæc in arduis ſedem fixit. & euertere vni facillimũ, quod vix plurimorum induſtria prudentiaque ſtabiliri poteſt. multis nimirũ prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo inconſultò,maximè Superior, aggredietur, lubenſque de minimis etiam ſententiam aliorum diſquiret, gaudebit diſcere, & gloriç,ſecuritatis, tranquillitatiſque ſuæ non vltimam partem ducet, aliena conſilia prætuliſſe ſuis. ita enim & meritam reprehenſionẽ vitabit,& tot propugnatores quot conſiliorum auctores habebit, & tutiùs certiuſque res aggredietur, & in aduerſis ſolatia opemque experietur; & ſi quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

ANimum ad deliberationem adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò tecum ſtatuas; plurima tamẽ in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarũ rerum deliberationem, ſi tempus patitur, inſtituas, cùm moneat Sapiens: *Omnia cum con-*

Eccli.32 *ſilio*

ſilio fac, & poſt factum non pœnitebit. Si negata mora eſt, ac quaſi in arena conſilia ſumenda ſunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ præſens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis, ſed à ratione feraris.

In conſilium adhibere propoſitarum rerum non imperitos, & dandis conſiliis aſſuetos: ſingula dein diſcutere, quę obuia, quæque metuenda ſunt, quæ ſperanda commoda damnaque, in omnem denique partem, propoſitam rem vertere. Benè Baſilius: *Communicandum cum iis qui eiuſdem nobiſcum animi ſunt, fideiq́ atque intelligentiæ ſuæ certum documentum dederunt. vt intentio noſtra, ſi mala ſit, corrigatur; ſi bona, confirmetur.* Interr. 229.

Sanè vt alia omittam, conſequitur ſerius deliberator, vt conſiliorũ ſuorum habeat patronos, parataque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis ſolet, conſilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus eſt, damnare poſſunt; præpropera ac indeliberata conſilia nòn poſſunt, vbi diligens ſeriaque conſultatio præceſſit. Monet è Sapiente Gregorius: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. palpebræ* Paſt. p.3.c.16.

 quippe

quippe gressus praecedunt, cùm operationem nostram consilia recta praeueniunt: qui enim considerando praeuidet quid facit, gressus tendit, oculos claudit. pergendo iter conficit, sed praeuidendo sibimetipsi non antecedit. atque idcirco citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Huc accedit, quòd in praecipiti agendarum rerum, & non deliberata resolutione, licet non infeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique si improbare rem non possunt, ac fortuitae rei prosperos successus adscribunt, non prudentiae imperantis.

Exempla sibi proponere, quibus haec agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. Plenę his sunt omnium Regum, Principum, Rerumpublicarũ, omni aetate & populo historiae, quae è pręcipiti ac indeliberato consilio, regnorum meminerunt, quorum facilius est nomina quàm cinerem designare. ita temerario impulsu vno, tota totis agris consepulta iacent imperia, ignotissima posteritati, ni proditor calamus funesta nomina in exemplum prodidisset.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt haec praepropera & iudicij sui ingenia, quae magis ad obsequendum,

ac imperata exequenda, quàm ad imperandum nata sunt.

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religiosam domum peruadit, nihil magni sperari potest: nam siue Superior diffidat suis, siue Superiori inferiores, damna sola timenda sunt; aut sanè nulla in magnis arduisque speranda progressio est. iacent proinde domus tales, ac quasi in ignauo sopore pereunt. nec quidquam præclarum spondebunt, quamdiu diffidentia locum suum tenebit: vt frustra excelsa, aut in posteritatem abitura, aut in salutem multorum, ab his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac spiritalis omnium rerum nausea: nam siue subditus Superiori, siue hic illi diffidat, siue vtrosque diffidentia occupauerit; neglectus propè omnium è timore natus sequitur, ac secretorum plerumque consiliorum captatio: nam cùm in apertos non prosiliant campos, ex insidijs res aggrediuntur; dolisque, quod è virtutum plano non possunt, consiliorum stu-

diorumque aliorum nascuntur euersores, dum singuli indignantur, clam se quædam fieri, & tacita iniri consilia.

Diffidentia hæc, Superioris si obsedit pectus, nulli quidquam credet, quod laudem mereatur. iam cùm exequi ipse omnia non possit, alijs diffidat, fit vt angustissimis terminis fructus claudatur.

Decrescit deinde etiam animus inferioribus, nec se ad magna erigunt, aut conatum rebus admouent, cùm Superiorem patiantur omnia etiam tutissima metuentem, nec se ad grandia extendentem, aut ad victura porrigentem manum.

Sed cùm neque sua credant Superiori, fit vt tenuem Superior illorum cognitionem consequatur, iacetque in his omnis conscientiæ redditio : ac si qua necessitas eos cogat, superficiem tantùm radunt, non descendunt ad pectus, aut ad mala cor rodentia: quo fit vt Superiorem necesse sit in graues errores incurrere, cùm committat ignoratione suorum non committenda, muniaque credat, quibus tutò credi non possunt, nec sine discrimine sæpè suorum, nominisque boni corporis vniuersi.

Graues deinde vtrimque nascuntur animorum dissensiones, mutuæ suspiciones, criminationes; clancularia deinde con-

consilia mutuam gloriam, nominis apud domesticos externosque æstimationem, ad honoratiora promotionem, conatusque omnes, subdolis machinationibus euertendi.

Pessimum illud, quòd ferè è suspicionibus ad aliorum damnationem decurrant. nam cùm sibi quisque diffidentiæ testis sit, fraudumque è diffidentia natarum; fit vt eadem de alijs sentiant, suo reliquos pede metientes: è quibus deinde suspicionibus non tantùm ad iudicia ferenda descendunt, sed ad cogitationes suas opere exequendas, omne studium in eo ponentes, vt structis socium insidijs præueniant; metuentes ne paribus aliorum dolis circumueniantur.

Aperit diffidentia hæc viam ad politicismum, cùm tectis omnia dolis repleantur. socios simulato verborum lenocinio demulcent, candorem simulantes, quo faciliùs securiusque venena sua spargant. adulationibus plena sunt omnia, dum amicitiam fiduciamque simulant, diffidentia pleni.

Nasci hoc malum consueuit

Primò, ex ingenti fastu. quo qui laborat nullum sibi prudentia, rerum experientia, ingenio, eruditione, probitate parem arbi-

bitratur: damnatque in his reliquos, etiam Superiorem. quare cùm prudentiæ illius virtutique diffidat, fit vt se suaque illi non credat.

Secundò, ex nudis suspicionibus. cùm de mutua in se voluntate affectuque diffidunt, de mutua secreti fide, candore, probitate. idque è caussis è sola suspicione desumptis.

Tertiò, è pusillanimitate quadam animi. cùm non alijs tantùm, sed sibi, virtuti, robori, ingenio, eruditioni, eloquētiæ, memoriæ, promptitudini, dexteritati, probitati, constantiæ diffidunt.

Quartò, è recondito & inlatenti malo. cùm noxia quadam verecundia ægritudinem suam Superiori inferior detegere veretur; aut sanè tacito quodā improbo metu, quo impedimentum timet à Superiore inijciendum, si detecta consilia fuerint.

Quintò, è diffidentia quadam diuina. Luc.10. qui si Domini verbis, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*, fidem adhiberent, perfacilè se suaque Superiori crederent. vnde fit, vt ferè tales Deus relinquat in manu consilij sui, destituatque cælesti sua gratia, ac ductrice manu sua in via spiritali, in qua errasse æternum est.

Quòd si labi tales contigerit, nec consulen-

fulentem, nec eleuantē, nec propugnantem, adeoque nec miserantem reperient. sequiturque ex his initiis perpetua quædam inquietudo mentis. nulla enim ibi pax, malacia nulla, sed æternæ infelices tempestates ac iactationes sunt, æternusq; naufragij metus. Miserrima omnino conditio, quibus nulli, & qui nullis amici. quales omnes illi sunt, qui hoc diffidentiæ malo tenentur.

Contingit verò non rarò tales dum domestica diffidentia laborant, ad externa consilia decurrere, etiam ad muliebria: cùm ita ferè natura comparatum sit, vt in alicuius sinum nostra diffundamus. diffidimus domesticis, imus ad externos. quæ res quanta secum trahat mala, nemo non videat. quòd si quem fòrs inter domesticos idem detineat morbus, mutua venena bibuntur, mutuo toxico perituri, quo citiùs pereant. nec res hæc tunc in paucis stare solet, plures occupat. donec totam familiam lata diffidentia occupauerit.

Remedia.

SI Superior vniuersim hac diffidentia in omnes laboret, nec aut aliorum exemplis, aut rationibus erigere se potest; consultius

ſultius eſt talem aliis occupari, nec gubernationi admouere: ſin in vno alteroúe conſiſtit hoc malum, nec deponere poteſt, à perſonarum mutationibus remedia poſcenda ſunt.

Si laborat hac diffidentia inferior ex innato quodam naturæ metu, ab omnibus omnino Superioribus animandus erit aliorum exemplis, quibus ea fiducia feliciſſimè ceſſit, & cedit in dies. in qua re plurimùm poteſt Superiorum exterior benignitas, fiduciæ reipſa oſtentatio, familiaritas, affectus verbis etiam adiutus, animatio rebus proſperè geſtis, ad maiora etiam prouocatio & incitatio, additusque animus laude.

Si non vltra vnum alterumúe Superiorem diffidentia hæc protenditur, poſtquã varia fruſtra remedia tentata ſunt, ad locorum mutationem decurrendum erit: plurimùm tamen in hac re poteſt diſcreta Superioris charitas, fiduciæ oſtentatio, blanda compellatio, animuſquè liberalis, & heroico ſimilis: colloquia etiam interdum prolixiora, aſſociatio in rebus arduis, in conſilium etiam nonnunquam magnarum rerum euocatio, ſi perſonæ qualitas patitur.

Proderit hîc diuinæ in ſe fiduciæ prouo-

uocatio: qui non patietur fidentem in se in fraudem impelli. nunquam proinde res humana metiatur prudentia, metiatur diuina. falli hęc non potest, fallere non vult. stabit sponsionibus suis Deus: *Super* Psal. 9
aspidem & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonē & draconem. mentiri non potest Deus. addit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomē meum. clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum.* & antè: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.* Quæ sperari possunt certiora, quę maiora? audeat sperare homo, non patietur se vinci Deus, & maiora votis dabit, docemur hoc omnium ætatum exemplis. erigat proinde se in spem magnam, & audeat sponsore Deo in Superioris sinum se suaque profundere, posita noxia verecundia. vulnera retegat. retexisse sæpe curasse fuit. vt non tam sequatur, quàm comitetur retectionem curatio. Et sanè magnæ hic candor consolationis mater est, tranquillitatis ac securitatis magnæ. facile hoc erit humili, & submissè de se sentienti. gaudet hic deprimi, & beneficium arbitratur posse latere.

scit

ſcit ille à ſolius Dei iudicio veram magnitudinem tenuitatemque pendere. incerta humana ſunt, & innumeris ferè erroribus permiſta. ille errare non poteſt, decipi non poteſt. quare illi ſoli innititur, certus de euentu: ſecurus de præmio.

CAPVT XLIV.

Diſſenſiones.

CErtiſſima Religionis, licet optimè conſtitutæ, pernicies. nam cùm mutuo illam amore, tanquam vinculo colligari, tanquam glutino coniungi, tanquam propugnaculo roborari, nemo ignorare poſſit; fit vt qui illa diſſoluit, quidquid in Religione firmum, ſolidum ſtabileq; erat, euertat: vt nihil iam expectare debeamus, quàm vniuerſæ ruinam. ita vno hoc malo mala omnia continentur.

Amore enim minima creſcere, maxima diſſenſionibus decreſcere norunt omnes: illo ſtare etiam per ſe imbellia, ac aduerſantium rabiem excutere vt pilas; hac validiſſima; etiam quæ ſæculis ſteterant, momento propè corruere videmus. nulla ſanè tam mollis manus, quę non ad miraculum & prodigium, amore ſi conſtringatur, per-

ſtet

ſtet inuicta, minis, furoribus, tempeſtatibus ſuperior. Si ceciderit, hoſtium mole, veriùs quàm robore oppreſſa, non cadit inulta, non ingloria, hoſtili ſanguini inſepulta; minitantia etiam poſt mortem aduerſa oſtentat vulnera, inimico cruore tincta, ipſoque adeò emortuo vultu nuſquam animos defuiſſe oſtendit.

Nulla contrà tam firma manus, tam roboris plena, armata licet ſæculorum ferro, propugnaculis cincta, ingenio adiuta, exercitatione roborata, quæ non mutuis diſſenſionibus diuulſa collidatur, & ruat nullius alterius impulſu. etiam rupes & ſaxa ſi diſiungas, ſolis imbribus colliqueſcũt; tam molli elemento tam firma validaque: adde calcem, molle vinculum, ſed vinculum tamen; nec fluctibus, nec irato mari cedunt: infrendeat licet, ſæuaſque barbaraſque intentet minas; rident efferam hanc rabiem, omnibuſque ſuperiora, auguſtum extollunt verticem cedere neſcia. tantum prodeſt colligari. intuere paleam; quid fragilius? conuolue in faſciculum, nulla Herculea dextera cõminuat. ſerico quid tenerius? conuolue in funem nauticum, quæ Samſonea manus confringat? vt iam facilior videatur columnarum eliſio, ærearum portarum euulſio, tot homi-

num aſini mandibula cædes, totque Herculei labores, quàm tenerrimarum, ſi ſingula ſpectes, rerum comminutio. vſque adeò conſtringi mutuoque innodari iuuat.

Sanè vt nihil in Religione nobilius amore eſt, nihil quod in omnium animis oculiſque maiorem admirationem excitet; nihil quod illam validiùs firmet, nihil quod hoſtibus magis formidandam, & inuictam reddat, nihil quod ad æmulorum etiam ſtuporem & confeſſionem magis exornet ac illuſtret: ita nulla illi pernicioſior peſtis obuenire poteſt, quàm quæ tanquam vna falce demetit hæc magna, vna diuulſione nudat hoc ornatu & robore. euenire hoc mutuis animorum diſſenſionibus, etiam pueris decantatum. vt nil miremur inclamantem Sapientem: *Septimum deteſtatur anima mea, qui ſeminat inter fratres diſcordias.* Prou. 6.

Surgunt denique ex hoc malo mutuæ æmulationes, inuidentiæ, liuores, oblocutiones, riſus, depreſſiones, contemptus, detractiones: nec quidquã ſperari laude aut gloria dignum poteſt, cùm plus ſolis his diſſenſionibus decedat depereatque, quã ſingulorum labor & induſtria ſpondere audeat: pluſque diſſentientes hæ linguæ deuenuſtent, quàm ſingulorum conatus colluſtrare poſſint. neque Religio iam vlla

eſt,

est, quæ solo amoris quodam nexu stare solet; hunc qui sustulit, illam de medio tulit: neque enim diu stare potest, quod nullo vinculo colligatur, quodque omni parte dissectum iacet, quod armis exutum, nudum ostentat latus inimico ferro, quod viduatum clypeo & protectrice dextera iugulum præbet hosti, nouacula secandũ. Habemus hæc cõfirmata à Domino: *Omne regnum diuisum contra se, desolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se non stabit.* *Mat. 12*

Contingunt hæc Religioni, mutuo amore spoliatæ, quo vno inuicta stabat hostibus terror, minis omnibus altior, cedere nescia, ignara commoueri, nulli ceruicem iugo, præterquam Christi edocta flectere, nulli potentiæ decrescere, inferorum etiam potestatibus timenda; cùm per ferrũ & sanguinem, perque mille pœnarum genera, ludus illi esset, ire ad Christum suum: rosæ & violæ, ignis & flammæ, per quas purior iam animus euolabat in amati sui sinum. at vbi nudata amore, & per hunc spoliata armis, propugnaculis exuta, propugnantibus destituta, inarmatũ præbuit corpus; facta est ludibrium hostibus, puerisque materia risus, feminisque adeò ingens diuesque fabularum narrationumq; series. stabat amor mutuus, mutuo sociatus

nodo? ſtabat Religio orbi miraculum: periit amor? iacet illa quocunq; plebeio proterenda pede. ſtat amor? quot hoſtes, tot admiratores; quot æmulos, tot imitatores; quot amicos, tot laudatores habet: euanuit amor? tanquam leui ſpongia ruſtica manu delentur hæc magna. ſtat amor? mutuus fluit ſudor, mutuo labore prouocatus: elanguit amor? concreſcit ſudor mutua ignauia conſtrictus. & quę fluebant flumina, vicinaque rigabant paſcua, denſa concreta glacie iacent. euenitque quod in ampla hereditate, cùm diſſentientibus animis, decurritur ad forenſes rixas, certa perdēdę hereditatis breuia: vt, ſicut aſcititij ſanguiſugæ quidquid erat in lætiſſima fortuna ſanguinis boni, peſtifero ſuctu hauriunt; ita alieni comedant robur noſtrum, animi nimirum opes, mutua antè amicitia felici euentu partas, mutuis nunc diſſenſionibus tanquam leuiſſimam paleam diſſipandas; vt qui fuimus terrori, ludibrium naſcamur hoſtibus, & victoriæ illorũ ampla materies, horreiſque illorum fœcunda nimiùm meſſis. Nulla iam propè cura ſalutis proximorum, dum ſibi ſtudent ſinguli, laborant ſibi, commodiſque vacant ſuis, inſidiantur alienis, mutuoſque euertunt conatus, facti mutuo domeſtici hoſtes: à qui-

quibus ne oculatiſſimus quidem, & in omnem partem annorum experientia præprouidus ſe tueatur.

Ab externo non magno ſe fòrs negotio quis defendat, ab eiuſdem contubernij, propè impoſſibile eſt: maximè ſi foris inimica oppugnet acies, qualis ab inferorum rabie, à ſæculi illecebris nunquam deeſt. ſemper hoſtilia ſtant foris agmina: domeſticæ ſi acceſſerint inſidiæ, mutuis animorum diſſenſionibus excitatæ; nulla iam ſpes ſuper. & concidit etiam valentiſſimi animus, vbi præter externum ferrum, domeſtica patitur tela: cùm exſiccari ſudores ſuos ſentit inuidentiæ panno, ne fœcundo fluxu ſuo proxima rigent prata rore ſuo deſtituta; cùm non infortunatè ſparſa locuplete manu ſua ſemina in plurimarum ſalutem animarum, exuri videt æmulationis flamma; cùm in ſeriorum laborū procurſu ad viuum proſcindendo, ſubdolas ſuorum perfert machinationes: quibus tanquam domeſtica falce, lætiſſimi culmi, diuite ſpica veſtiti, in viridi etiamtum ſpe luxuriantes præſcinduntur.

Et quis animus ſit ad magna, aut cui tantum robur, qui, dum ſocios patitur hoſtes, in externum feratur hoſtem, & ad generoſos auſus protendat dexteram? cùm non

tantùm domeſtico deſtitutum ſe ſentit auxilio: ſed pati hoſtes, quos habere debebat propugnatores, & pro auxiliaribus copiis procurſantes inimicas acies ſuſtinere. dura hæc res, & quæ mortales ſuperet vires. Quare vt primùm ſe prodit interna hæc animorum colluctatio, tanquam diſſectis quaqua neruis, langueſcit omne robur, & generoſior cuiuſque mens tanquam fulmine icta concinereſcit, abitque in vagum puluerem ventorum luſum.

Iam vt primùm ad externos animorum hæ diſſenſiones promanauerint, quid ſperari poteſt, quid timeri non debet? nam vt ſilentio diu premantur, nec erumpant aliquando foras, optari poteſt, ſperari non poteſt. neque enim diu contineri hæ flammæ poſſunt, quin depulſo cinere prorumpant in apertum: hîc verbis, ibi ſignis & factis, alibi contrariis ſtudiis; quanquam ſubdola primùm circuitione, inde plano quodam odio produntur: quæ res omnem omnino ſpẽ ſementis bonę funditus euertit; cùm etiam eant in partes externi, ſingulique ſuos tueantur, facti ſuorum patroni: magis etiam quando delabimur ad protectrices, & agmina iam mulierum pro ſuis pugnant, inſurguntque pro innata ſibi impotentia in æmulos patronorum ductorumque

rumque suorum. vnde ingentia prorumpunt scandala, nullo torrente, ac ne lacrymarum fluminibus, aut quacunque posthuma pœnitudine diluenda.

Exulat deinde omnis pietas, cùm & Christus exulet ab illa domo, à qua mutua exulat caritas: neque enim aut ille dissentientium pater esse potest, aut hi eius filij. *Beati* nimirum *pacifici, quoniam illius filij vocabuntur.* Matt. 5. non sunt ergo filij animis dissentientes. at vbi nulli filij, nec pater est. Infelix conditio, ac miseranda familiæ constitutio; quæ cùm ignoret Deum patrem, nec hereditatem sperare potest, solis filiis promissam, solis largiēdam. sed neque discipuli Domini sunt. cùm ipse dicat: *In hoc* Ioan. 13. *cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* neque Deum diligunt, cùm audeat discipulus quem diligebat Dominus: *Si quis dixerit, Quoniam* 1. Ioan. 4. *diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est.* neque *enim est dissensionis Deus, sed pacis.* &, 1. Cor. 14. *Mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* additque illud testatissimū amoris diuini signum: 1. Ioan. 4. *Si diligimus inuicem, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta est.* Vt enim mutuæ animorū dissensiones densam inter Deum & nos inijciunt nubem, imò & noctem, quæ lu-

cis illius proſpectum omnem adimit: ita mutuus amor pulſis tenebris, diſcuſſaque diſſenſionum nebula, proſpectandum nobis Deum tradit: eo certiùs, quo potentiore mutuo ardemus igne, mutuaque castiore ardemus flamma, diuinorum radiis excitata.

Fortiter Gregorius in diſſenſionum auctores inſurgit: *Audiant iurgiorum diſſeminatores, Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur. atque è diuerſo colligant, quia ſi filij Dei vocantur, qui pacem faciunt; proculdubio Satanæ ſunt filij, qui pacem confundunt: quia nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil eſt deſiderabilius diabolo extinctione caritatis. Quiſquis ergo ſeminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hoſti Dei familiaris ſeruit.* & alibi: *Quòd ſi Zelum amarum habetis inter vos, & contentiones ſunt in corde veſtro: nolite gloriari, & mendaces eſſe aduerſum veritatem. non eſt iſta ſapientia deſcendens de ſurſum, ſed terrena, animalis, diabolica: quæ autem de ſurſum eſt ſapientia, primùm pudica eſt, deinde pacifica. pudica videlicet, quia caſtè intelligit; pacifica autem, quia per elationem ſe minimè à proximorum ſocietate diſiungit.*

In Paſt. par. 3. c. 24.

Ibid. c. 23.

Reme-

Remedia.

VAlidè ſecare, quicquid huic animorum coniunctioni contrarium eſt: nulli & nuſquam parcere. ſola pietas hîc eſt ſæuire ferro & ignibus. initiis tamen maximè inſiſtendum, ſeriò in omnem partem inuigilando, ſecando graui admonitione; minis ac pœnitentiis etiam terrendi auctores: ſpiritualibus exercitiis domandi, priuatis publiciſque pœnis, interdictione etiam conſuetudinum ac familiaritatum aliorum, fortibus per hebdomadã exhortationibus, vt totis viribus inſurgatur in hoc malum. nec quidquam in hoc genere tam leue, quod non graue habeatur.

Iuuabit in primis ſeria ſolicitudo Præfecti ſpiritus, qui acrioribus monitis, remediiſque etiam ſeuerioribus ſæuiat in auctores: nunc terrendo, nunc blandè etiam monendo, nihil eorum omittat, quæ ad exſcindendam hanc peſtem valeant.

Quòd ſi pergat tamen, ſerpatque hoc malum, ad remedium vltimum, dimiſſionem veniendum erit. neque vlli in hoc genere parcendum. Magno ſanè beneficio Religionem affecerit, quicunque à reliquo corpore diſſenſionum auctores ſecuerit.

ſçuit, qui parcit; beneficium, qui ſecat, præſtat, bis clemens.

Qui verò in ſe has animorum alienationes ſentit, pericula ſecum conſideret, damna, infeliceſque auctorum talium exitus. quare ſi quid offenſæ intercurrerit, nunquam noctem nocti ſuperinducat, memor Apoſtoli: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Expreſſit hoc verſu Orientius: Ephes. 4

Pelle odium, contemne minas, depone rigorem,
Offenſam teneant tempora nulla tuam:
Vt te ſol blandæ ſeruantem vincula pacis
Deſerat abſcedens, inueniat rediens.

Matt. 5. &, *Si offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Complexus id vno verſu Prudentius:

Nil placitum ſine pace Deo, non munus ad aram.

Beneuolentię proinde ſtudiis pręueniat omnes: familiariuſque cum iis agat quos alieniores expertus fuerit. digniores illis partes cõcedat, bene de abſentibus loquatur, ac laudet etiam: peculiareſq; pro iis ad Deum preces fundat; pœnitẽtia etiã quoties deliquerit, vltro ſibi aliqua irrogata.

Neque interim cogitandum eſt, omnes ſemper, quocunque etiam ſtudio conatuque

tuque adhibito, futuros iudicij noſtri. imò ſtolidum eſt, omnium iudicia ad noſtrum transferre velle: ſtolidiſſimumque diſſentire voluntate, quia iudicio diſſentimus. neque enim ſperandum eſt, poſſe omnes in humanis ad eandem iudicij normã traduci. fatuuſque illorum error eſt, qui cùm aliquem viderint iudicio, & voluntate differre arbitrentur; cùm amiciſſimi mutuis frequenter iudiciis, in maxima voluntatis coniunctione, diſſideant.

Iuuerit verò plurimùm potentem in ſe diuinum amorem excitare. quo tanquam ingenti ſuppoſito igne, ardentes in proximos amoris flammæ exurgant: omneſque diſſenſionum nubes, valido diuinorum vento pellantur.

CAPVT XLV.

Detractiones.

NAſcitur hoc malũ ex inuidia & odio, dum felicioribus aliorum ſucceſſibus inuidemus, nec aſſequi poſſumus; atque hinc odia, & animorum alienationes.

Ex æmulatione: dum pares eſſe volumus, aut etiam ſuperiores. hinc mille cogitantur modi, paria aut etiam maiora conſequendi; ac ſi probi probatique haberi

beri non possunt, à minùs probatis, improbisque subsidia petuntur; & quod virtus non potuit, vitium reperit. scelera nimirũ fertiliora sunt, & fœcundam hisce cogitationibus viam sternunt; ac quod non potuit pietas, improbi mores inuenerunt & dederunt, vt, si aditus omnes clausi sint probitati, tota improbitati pateant ostia: donec tandẽ decurratur ad illud notum, Sociorum detractio. vt his demum gradibus semitam insternant sibi ad commoditates & nomen magnum.

Ex habitu malo prauoque, cùm maledicendi consuetudine altè hoc malum imbibimus: tunc enim etiam non cogitantibus elabitur nociturum telum, eliciturum sanguinem. grande malum, cùm quasi per iocum in consanguineo ludimus iugulo, & ridentes barbara ferocitate in propinquo pectore sęuimus. Efferũ, & infra belluas id semper fuit, mutuo inter mensas ferculaque madere sanguine, & vulneribus coronata circumducere pocula, magis etiam sanguine potari. At ego nescio an immanius crudeliusque sit, inter ludicras narrationes cachinnis sæpe & salibus conditas, sociorum famam spargere, quæ vitâ ipsâ honoratissimo cuique carior esse debeat. illa semel ponitur, semel morte vna

fini-

finitur: fama cui ſemel calcatur, mille mortibus cadit, & ad ſingulos auditores noua cæde funeſtatur.

Ex iudicij ſolertiæque obtentu, dum ex dictorum factorumque alienorum ſolerti indagatione, iudicij famam venamur. hinc dicta ſæpe factaque, quæ nec dicta, nec facta, nec cogitata vnquam; dubia pro certis, falſa pro veris, coniectanea pro compertis narrantur, ſinguliqúe tales ſunt, quales ſibi prona fingit ſolertia: quæ dum vera non inuenit, falſa comminiſcitur, contenta læſiſſe. certa incertaque pro eodem habentur, ſi cecidit, qui patitur, quacunque ex cauſa, parta victoria eſt; & triumphi materies eſt, ſocium præueniſſe; eo ferè maior, quo innocentior cecidit: nam nocentẽ proſtrauiſſe, non magnum, & vix in tali inuidiæ locus eſt. magnum ſit oportet & illuſtre, quod in æmulationem prouocet; è qua poſtmodũ tanquam è fœcunda matrice ingens detractionum ſoboles naſcitur, nulli magno parcitura.

Ex zeli, & communis boni aut priuati alicuius prætextu, iuſtitiæque, ac maioris etiam gloriæ Dei, ſub boni nimirum ſpecie, in fratrum ſæuimus iugulo: nec crimẽ arbitramur, cui præfigitur nomen honeſti, reuera proprij honoris & gloriæ aut com-

modi causa. tantum potest amor proprius; scelera in virtutem vertit, & illius stola crimina vestit, palla tegit, sanguinemque fudisse, pepercisse est: nam cùm crudele habeatur in socium sæuire, prætexitur immanitati virtus; ita tyrannidi iustitiæ præfigitur nomen, & persecutor gladius inuenit in Christiano sanguine quod damnaret, contemptum legum & deorum. Neque vnquam crudelissimo cuique ferocitati suæ causa defuit, nullusque in sanguinem propter ipsum iuit: nemo in famæ alterius detractionem propter ipsam; semper aliquid quod improbitati suæ obtendat, inuidentia proprij amoris soboles inuenit.

Mala, quæ hinc nascuntur, ingentia in omni Religione sunt.

Primò, pacem turbant propriam: neque enim potest in vera pace esse, qui internam circumfert turbarum & inquietudinum causam.

Secundò, alienam etiam pacem conuellunt, cùm causam præbeant aliis turbarum internarum, suspicionum, alienationum, ac in varia consilia & studia impellant: nam vbi se quis sociorum insidiis peti videt, exuit socialem animum, induit inimicum; & prætexitur hostilitati virtutis no-

nomen, propugnatio nominis ſui, è qua in alienam decurritur oppugnationem, tanquam propriæ tuitioni neceſſariam. Ex his initiis quantæ exurgant commotiones, nemo non videt.

Tertiò, charitatem, mutuamque animorum coniunctionẽ ſcindunt: quæ conſiſtit in benè de ſe mutuo conſentientium concordia, vt idem ſapiamus, idem ſentiamus omnes.

Quartò, vniuerſum Religionis robur eneruant, quod in mutua animorũ coniunctione conſiſtit.

Quintò, minuitur deinde Dei & Religionis gloria: cùm enim proximis detrahitur, redduntur minùs idonei Dei gloriæ aut Religionis propagandæ. nam quis ſe ſuaque illi credat, cui quidquid erat æſtimationis bonæ (qua ferè ſola mortaliũ plerique trahuntur in ſequelam) vocatur in diſcrimen, omniſq; proſeminandæ virtutis (quæ fama plurimùm continetur) ſpes linguarum iſtarum nouaculâ præſcinditur?

Sextò, vulnerum etiam multitudine mali grauitas dignoſcitur. quoties enim ad nouos ſemel iaculata detractio mittitur, toties pro delicti grauitate, aut vulnus retulit, aut cecidit proximus. ita omnium au-

auribus aut cadit, aut vulnus accipit, cui detrahitur. Fortiter & verè in hac re Sa-
Eccli.18 piens: *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non est ligatus. iugum enim illius iugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est. mors illius mors nequissima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.*

Septimò, ex restitutionis dein difficultate delicti huius magnitudo crescit. semel enim opinio vagata, serpit ad plurimos, obambulat prouincias, ac non rarò Religionem vniuersam, vt notissimus iam sit omnibus, cuius nec plerique capillum norunt. Laudas quem antè vituperasti? nihil agis: primà enim validiùs inhærent, & iam abierunt ad plures; maximè cùm nocitura fœcūdiùs serpant, profutura seriùs proueniant. Quòd si cōtingat hunc deligi in Superiorem, quanta gubernationē illius turbant præiudicia? quàm diffidentes reperit subditorū animos, ac tuta etiā omnia metuentes? quid? quòd non rarò infamia hæc eat ad externos, cū pari inter eos facilitate, qua inter domesticos parietes, euulgētur.

Octa-

Octauò, auget magnitudinem mali, quòd in absentes & ignotos sæuiant hæ linguæ; nec tuitioni locus, cùm qui patitur non rarò vulnera sua ignoret: aut si sciat, nesciat auctorem. ita incauti & ignari obruuntur.

Nonò, crescit criminis huius grauitas, cùm non in vno, aut paucis capitibus consistat, sed ad vniuersum transeat corpus: hinc vnius infamiâ tanquam flammâ, vniuersum corpus amburitur. ita crudeles in omnes sunt, quicunque in vnum sæuiunt. nam cùm ea sit in Religione coniunctio, vt vnam veriùs animam in pluribus corporibus, quàm plures dixeris; fit vt vulnera in omnes eant, ac per vnius latus contrucidentur omnes.

Augetur improbitas, cùm sub commiserationis cuiusdam velamento nocitura venena sparguntur. vnde illud Bernardi: *Detractores autem quodam simulatæ verecundiæ fuco, conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. videas à detractore alta præmitti suspiria, sicq́ cum quadam grauitate & tarditate, voce mæsta, dimissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde non inuido, sed magis condolenti affectu quàm malitiosè* *Serm. 24. in Cant.*

proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligo eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nunquam innotuisset. at quoniam per alterum patefacta res est, negare non potui, reuera ita est.

Remedia.

A Frequenti examine conscientiæ petenda.

A seriis, ante omnem congressum & confabulationem, propositis, tanquam in præcautionem animo conceptis.

A certis statisque post omnem linguæ lapsum vltroneis pœnitentiis.

A Superiorum vigili cura, grauibus etiam in delinquentes irrogatis pœnitentiis. Neque diffiteri possumus, ignauâ Superiorum conniuentiâ ea incrementa hoc malum sumere, vt tandem à desperatione remedia sumenda sint, duriora nimirum & acriora, etiam resectione à reliquo corpore, ne vniuersum contagione hac periclitetur. Ita delatores falsos flagellis ac fustibus cædi, & in exilium pelli Vespasianus imperauit; viuos etiam exuri Augustus mandauit; neruis cædi Mauritius Imperator; capitali pœna affici M. Antoninus Pius mandauit. Et sanè nunquam in hoc deli-

delicto parcendum. omnis hîc pietas à sæuitia nomen sumit. ille pius, qui vt vniuersim prospiceret, sæuijt in vnum, aut paucos huic vitio obnoxios, in exemplum aliorum, in medelam omnium.

Iuuabit etiam ex mente Sapientis obnoxios huic vitio fugere, congressum vitare. *Cum detractatoribus non commisrearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* quin etiam tales cum regio Propheta persequi. *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar.* vultuque displicentiam ostendere: vt enim *ventus aquilo dissipat pluuiam*, ita *facies tristis linguam detrahentem*. & vniuersim dicere cũ non vno hîc possumus, Tolle auditores, non erunt detractores. vt pari vtrosque sententia feriat D. Bernardus: *Detractor & lubens auditor vterque diabolum portat in lingua. si pauper es, vilem & abiectum reputat; si diues, ambitiosum, auarum, cupidum; si affabilis, dissolutum; si prædicator vel doctor, honoris & humani fauoris quæsitorem; si tacens, inutilem; si ieiunans, hypocritam; si comedens, voratorem.*

Prou. 24. Psalm. 100. Prou. 25. In serm.

Cùm verò detractiones frequenter nascantur, ex aduentantiũ hospitum liberiore sermocinatione, curiosiore indagatione, mutuaq; in aliorũ vitia moresq; scrutatione; omni conatu insudandũ erit Superi-

ori, vt non patiatur tales impunitos abire. nec in hoſpitibus ipſis à ſeria maturaq; monitione abſtineat. In domiciliorum etiam mutationibus, cauendum ſedulò ne quacunque è cauſſa in aliorum mores curioſiùs inquiramus; ne & narrantibus detractionum cauſam præbeamus, & nos ipſi varijs poſtmodum circa tales ſuſpicionibus ac diffidentiis iactemur.

Cauendum etiam, ne quas quiſque patitur difficultates, etiam conſilij & auxilij prætextu, in aliorum promiſcuè ſinũ profundat, cùm ferè graues his rebus detractiones miſceantur. quare ſiquæ nos neceſſitas premat, Superior conſulendus erit, aut domeſticus Confeſſarius, aut ſi quis vir grauis prudenſque in ea familia ſit, de cuius integritate, fide, ſecretique cuſtodia nulla ratio dubitandi ſit. in qua tamen ab omni detractionum genere abſtinendum erit, maximè ſi Superior inuoluatur.

CAPVT XLVI.

Delationes è ſuſpicionibus natæ.

SIne illæ verbo, ſiue ſcriptis litteris fiant, noxiæ in primis ſunt. ac neſcio an res vlla perniciosior, dum è ſuo iudicio ſinguli

li metiuntur alios, & conſequentias è mente ſua nectunt è quibuſdam aut viſis, aut auditis, quas pro teſtatis veriſque venditant. immanis, planeque efferain Religione conſuetudo. audita plerumque ab alijs, nulla penitioris cognitionis examinatione præmiſſa, nulla narrantis ac deferentis fide, & credimus ipſi, & ſpargimus. nec auditis contenti, aliud ex alio inferimus: & quæ intulimus, tanquam dicta factaque referimus. quæ ſi propiùs certiuſque diſquiſiuerimus, nec dicta, nec facta, ac ne cogitata quidem reperiemus. & faciles plerique ad has res ſunt, parique qua credulitate ſunt, facilitate ad ſcribendum ſunt. indigna planè res religioſo calamo, & quæ plus habet barbaræ feritatis, & gentilitiæ ac politicæ improbitatis, quàm religioſæ ſimplicitatis, aut zeli.

Neque ego video, quam in religioſa mente hæc res excuſationem admittat. nimirum, Putabam, & verebar, ne Religio in hoc viro, dicto, facto, detrimentum pateretur. volui occurrere damnis venientibus. Excuſationes ab odio, & impijs æmulationibus, vel ab inſigni ſtolidaque impudentia natæ. Sanè in rebus potiſſimùm grauibus, & quæ famam nominiſque exiſtimationem tangunt, non niſi certa teſta-

taque dicenda eſſe, Chriſtiana caritas monet. nam quis vel Sanctorum innoxius habebitur, ſi è ſuſpicionibus ad delationes procurrendum erit? & quiſnam delatorum horum eſt, qui ſibi hoc euenire gaudeat? imò quis non ad ſimiles delationes è ſuſpicionibus natas perhorreſcat? quis nõ inclamet, digniſſimos hoſce narratores ſcriptoreſque omni pœna eſſe? & quam veniã merebimur, qui quod in alijs damnamus, concedendum nobis arbitramur? & qua conſcientia audet Religioſus non antè certiſſima & compertiſſima ſibi, vulgare? aut ſocij ſui, ac non raró Superioris famam nomenque in dubium vocare? imitantur hi religioſam vocem, hyænæ ſunt, & omni adeò Bonaſo venenoſiores, qui fœcundiſſimos ſociorum agros, & horreo Dominico natos, fœda oris calamique egerie ſua, in ſteriles vertunt arenas, cinerémque vento diſpellendum.

Et hi non raró ſub ſanctimoniæ quadam ſpecie, boníque communis, in falſiſſimas delabuntur narrationes & ſuſpiciones. & impingunt alijs crimina, errores, mores, quos nulla ſæpe ætas, nulla poſtera virtus eluet. eoque magis nocent, quo ſpeciem aliquam ſanctimoniæ, ac religioſæ modeſtiæ præferunt. Hæc enim ea ſunt, quæ fidem

dem verbis ſcriptiſque faciunt. pulchra nimirum velamina, quibus nocentiſſima teguntur venena, nunquam virus poſitura. diræ Religionis peſtes: quibus maximi quique viri, omni ætate, etiam in probatiſſimis Religionibus perierunt: cùm fidem apud alios narrationibus ſcriptionibuſque ſuis à ſuſpicione promanantibus peperiſſent, maximè ſi apud Superiores:

Et ſanè nullis hæ accuſationes è tam dubijs incertiſque initijs prognatæ, elui lacrymis aut pœnitentijs poſſunt. faciliorque in omni propè ſcelere venia, quàm in his delationibus eſſe debeat. fragilitate namque quadam humana reliqua propè perpetrantur; ſcriptiones narrationeſque hæ, non niſi aut ex aperto, aut è tecto proſiliunt odio, æmulaque virtutis aut dignitatis alterius improbitate. noſtra omnia probatiſſima vellemus; aliorum, niſi è mente ſint noſtra, damnamus. ſi quid factum inconſultis nobis, improbum eſt, aut ſanè minùs probum; probiſſimum licet reipſa fuerit: ſi quid nobis auctoribus, ſtolidiſſimum quamuis, ac minùs probum, prudentiſſimum ac probiſſimum continuò erit. Vt ad probitatem ſapientiamque ſatis ſit, venire è mente noſtra; ad fatuitatem & improbitatem, venire è mente aliena.

Quæ res eo grauior est, quòd incertis ferè auctoribus, ignoratis saltem, vulnera hæc dentur: nec tueri se quisquam possit. nam si auctor innotesceret, sæpe, imò plurimùm, ad calumniam detegendam, solius auctoris cognitio satis foret. qui priuato non rarò emolumento, aut è re quapiam subtracta, aut negata, è serijs aliorum monitionibus, è suspicionibus neglectæ aut præteritæ dignitatis, è priuatorum commodorum frustrationibus ducuntur, indeque ad narrationes, & scriptiones prosiliunt. Non vocasti in consilium, non secutus sententiam es, alium prætulisti, inopinanti illi hæc, aut præter spem euenerunt, alia omnia sibi spoponderat, pollicebatur magna, excidit speratis. hinc illæ animorum tempestates & fluctus, quæ in illarum rerũ auctorem tota deuomunt naufragia.

Infelix maximè Superiorum conditio. Concedis quidquid hoc hominum genus postulat? grauis plerumque sequitur offensio multorum, & in omnem prudentiam peccasti. & nullo propè beneficio hos vinces, nisi omnia concesseris. omnia concedere nec tutum, nec Religio permittit. negas? fulmina tibi, & iaculatæ calamo rupes metuendæ sunt.

Infortunata etiam inferiorum ratio, si quan-

quando in Superiorem facilem ad ſuſpiciones, aut ad delationes è ſuſpicionibus natas, inciderint: qui nec narratores, nec ſcriptores hoſce comprimit; nec antequã ad fidem & monita proſiliat, accuratiùs rem diſquirit; aut facilis ipſe ad ſuſpiciones, inferiorum dicta & facta in deteriorem ſemper partem interpretatur. è qua re pręter perpetuam mentis anxietatem, ingens diffidentia naſcitur. è quo illud etiam prouenit, vt cùm fidem apud Superiorem inferior non inueniat, animos ad magna properantes deponat, laborem fugiat, ignauumque otium ſectetur, alienaque à Superiore mente, etiam in obedientia tepeſcat, amore omni ac reuerentia pulſa. vnde magna oblocutionũ porrigitur materia, indignationum, æmulationum, contemptus, odiorumque tandem, ac immanium vbique detractionum, nulla habita ratione conſcientiæ aut Dei. inſidias nimirum, fraudibus, credulitate nimia, opinionibus falſis, ementitis commentis ſtructas, paribus artibus propulſare conatur.

E qua re omnium ſuccedit turbatio, miſcentur infima ſummis, ac quaſi in domeſtico ferro ac veneno, intuta infidaque ſunt omnia; mętu, terroribus ac ſollicitudine plena. nulla quies animis, nulla fides

vlli,trepidatio ac doli omnium mentes occuparunt;& ille iam solertissimus,prudentissimus ac felicissimus habetur, qui quacunque demum arte socium prostrauit. veris an falsis, iuxtà habetur. satis est vicisse, hostem strauisse. quod vbi euenit, non tam iam Religio,quàm gentilitia quędam Principis aula est: in qua ille primus maximusque, qui per calcatos plurimos deuenit ad summā, ipse fòrs non multò pòst calcandus. ea ferè in his dolis vicissitudo rerum est. non perennant hæ machinationes.& plerumque socij talium in mutuam insurgunt perniciem. neque enim diu in malo stare societas solet; & quos coniunxit, disiungit improbitas, eadem vtriùsque causa.

Est autem hoc vitium eo deterius quo latiùs patet. vt audeat Hieronymus: *Pauci admodum sunt,qui huic vitio renuntient: raroq; inuenies qui ita vitam suam irreprehensibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. tantáque huius mali libido mentes hominum inuasit, vt etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge,vt non modò ipse non detrahas,sed nec alij quidem detrahenti aliquando credas.*

Epist. ad Celantiam.

Reme-

Remedia.

A Superiore maximè pendent: qui si difficilis ad fidem præstandam delationibus fuerit, non magna delatores hi damna dabunt; minora etiam, si seriò narratas res examinauerit, & vbi falsa deprehenderit, non patiatur impunitos abire auctores. cuius rei si exempla aliqua illustria dederit, nemo facilè è suspicionibus ad accusationes deuolabit: at vbi viderit, non tantùm impunitos, sed & præmio quasi decoratos delatores hos abire, facilesque illis aures animumque præberi, fidemq; adhiberi, ac optimos quosque falsis his delationibus circumuentos iacere inglorios; ad ea mentem calamumque applicant, ad quæ serio, maturo, seueroque Superiore nunquam descendissent.

Quòd si Superior ipse malo hoc laboret, naturaque feratur in suspiciones nulla ratione firmatas, fidat nemini, ac ne familiarissimo quidem, ipsaque iam illi probitas suspecta sit, ametque ambiatque hos scriptores narratoresque; nihil reliquum est, quàm vt tales aliis quàm Superioris functionibus distineantur. quòd si in supremo capite resideat hoc malum, ad preces ac

Deum

Deum confugiendum erit, qui ſolus huic malo remedium adhibere poteſt.

Proderit in primis, ſi in omni delatione, tacitus apud ſe Superior cõſideret, eadem grauioraque è paribus initiis ac ſuſpicionibus de ſe dici poſſe. ſe proinde ſi delati loco ſtatuerit, cogitaueritq́; quid in ſimili cauſſa concedi ſibi vellet, non magno negotio remedium malo reperiet.

CAPVT XLVII.

Credulitas nimia in delationibus.

INgens, maximè in Superiore, malum, cùm facilis in delationes, credulus in narrata, deſcendit in executiones falſis ſæpè delationibus innitentes. præproperum vitium, quo nõ pauci magnorum circumuenti, exercitus, reſpublicas, regna & imperia in vnam ſecum ruinam traxerunt, omnibus ipſi, ac vita demum exuti. Cadũt hoc malo primi exercituum ductores, primi in toga, primi in muneribus, & à purpura primi: cùm faciles in criminationes Principes, antè perimunt, bonis fortuniſque exuunt, exilio damnant, quàm ex vero rem intellexerint; luuntque pòſt præpropera conſilia ex credulitate nata, ſera &

non reuocanda, nec remedianda pœnitudine.

Eadem in omni hominum genere reperies. quod non in vno aliquando resedit Religioso, viro magno. grande malum, & Religioni in primis noxiũ: hoc enim vno, primi non rarò virtute, ingenio, eruditione, rerumque agendarum dexteritate, ingloriam vitam ducunt, & à quibus sperari poterant maxima, iacent neglecti, & ignauos transigunt annos, quos rara felicitate, & Religionis bono decurrere poterant. & secuta non rarò mors in primis ingenijs, dum neglectum hunc è falsa denunciatione natum, credulitate fotum, superare non potuerunt, indignitate victi; maximè dum innocentia tegerentur, animusque sibi constaret recti boniquе conscius: nec purgandi locum relictum viderent, Superioris animo delatione præoccupato & obsesso.

Comes deinde credulitati temeritas est, prorumpitque quicunque illa tenetur, in temerarios plurimùm ausus, ac nulli magis quàm ipsi pœnitendos; vt nihil aberrauerim si præcipitio non tantùm proximam, sed è præcipitio pendulam credulitatem dixero, minimo motu in præceps agẽdam.

Malum supra quàm credi potest, vt omni

ni reipub. ſic Religioni noxium. neque magni quidquã ſperari iam poteſt, poſtquam animum credula hæc facilitas occupauerit. nam vt in omni propè contubernio non deſunt, qui Superiorum venantur aures, ingerunt placentia; ſi propenſos in delationes ſentiant, proni iam ipſi ad hæc mala totis viribus ruunt in gratas Superioribus delationes, & materiam credulitati ſuggerunt fœcundi flammarum harum incẽtores, ab omni meritò Religione eliminandi. nam quæ tuta innocentiã erit, cùm delatoribus Superiorum credulitate vltro oſtia aperiantur, prouocenturque illorum facilitate in malefidas plurimùm narrationes? aut quis cuique animus ad magna, ſi & hæc patere calumniæ viderit? continebit ſe quiſque deteriorum metu, nec vires in apertum diffundet, ſtringet potiùs, quas plurimorum bono laxare poterat, habenas; & inter ignauas cogitationes vitam tranſiget, multorum alioqui ſaluti impendendam.

Cùm deinde credulus omnis facilis ſit in ſuſpiciones, maximè ſiniſtras, & timoribus plenas, ſuſpectaque habeat omnia, & in minimis maxima perhorreſcat; fit vt inquietam vitam tranſigat, nulli fidus, nulli fidat: atque hinc perpetuis agitatus animo-

morum fluctibus, continuis tempestatibus iactatur:nulloque certo stabilique littore constitutus,in omnem partem pulsatur, ignarus cui stationi adhæreſcat, cui credat.quam rem longiſſimè ab omni Religionis tranquillitate, portuque illius abeſſe nemo non videat.

Neque tamen nimia in alios eſſe confidentia conſultum eſt; ſed neque diffidentia nimia. non obfirmet animum ad omnem delationem, non aperiat ad omnem; vt nec omnia, nec nihil credat: medius inter Charybdes Scyllaſque has tutus enauigabit;tentabit vtrimque breuia prudentiæ ſuæ bolide,vitabitque prouida circumſpectione ſua, quidquid quaqua parte naufragio timendum. nam & nulli fidem adhibere, ſoliſque oculis ſuis credere, pertinacis ingenij eſt, ſibique potiùs quàm publico nati;omnia credere, ingentis plena periculi res eſt, & imperio imprimis noxia.vt meritò dicat Sapiens: *Qui credit citò, leuis eſt corde,& minorabitur.* &, *Audiſti verbũ aduerſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.* Eccl. 19

Reme-

Remedia.

MOram dare, certumque ſibi tempus præſcribere, vtiliſſimum erit; ferè enim calida in his delationibus conſilia pœnitenda ſunt.

Nunquam ad ſententiam, quacunque etiam in re deſcendere parte inaudita.

Reo potiſſimâ ſemper aurem præbere, pluſque huic, quàm accuſatori indulgere.

Suſpectum omnem delatorem habere, ne qua auerſionis, æmulationis, inuidentię, aut odiorum cauſa intercedat. Conditio dein illius perpendenda, vita, mores, ingenium: num conſuetudine, aut natura facilis ad delationem, pronuſque ad ſuſpiciones, & res ſupra fidem augendas. examinandi etiam ſigillatim ſi qui verbis factiſúe interfuerint, ponderandaque ſingula. circumſtantię etiam accuratè diſpiciẽdæ, & quidquid fidem facere ac derogare poteſt. conſiderandum etiam, audieritne delator, an aliorum ore referat, aliorum oculis, an ſuis: conſiderabit proinde prudens gubernator ſingula, audiet omnes, repellet neminem, credet paucis, ac non niſi longo vſu probatiſſimis: diſcutiet narrata, perſonam intuebitur deferentis &

dela-

delati; num quæ odia & ęmulationes intercurrant, num quæ animorum commotiones, aut nocendi ſtudium; quibus rationibus delatæ res firmentur, quibus teſtibus, qua ex cauſa dicta factaq́; qua mente. vitam etiam intuebitur vtriuſque præteritam, moreſq́; præſentes; pluſque ſemper reo tribuet, quàm accuſatori, in rationum maximè perſonarumque paritate, aut non magna imparitate. Deo ſeriis precibus, tacitiſque, etiam in rebus ſecretis, aliorum orationibus res commẽdanda.

In omni delatione cogitare, poſſe ſubeſſe falſum, poſſe falli delatorem, poſſe affectu in tranſuerſum duci, poſſe aliud interceſſiſſe, quod aut delictum minuat, aut vniuerſum tollat; aliaque huius generis.

Prudenter monet Hieronymus: *Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas, ne eorũ vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum, & non accipies ſuper illum peccatum. & alibi: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. nihil enim tam inquietat animum. nihil eſt quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi. Hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia iniuſta naſcuntur. hoc eſt quod ſæpe de* *Epiſt. ad Celantiam.*

amicissimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, sed credulas animas maleloqua lingua dissociat.

CAPVT XLVIII.

Nimiæ commendationes & depressiones.

SVspectum dicendi genus, & quod fidem verbis adimit, eleuatque omnia propè rationum pondera & momenta. nimis enim propensam in alterutram partem voluntatem ostendit. quare suspicionem non tam rationis, quàm affectus ingenerat; facitque vt etiam rationibus, alioqui solidis, non parum derogetur. priuata namque aliqua talem necessitudine, cæco quodam amoris affectu, aut speratis emolumentis, & dignitatum ac commodorum suorum accessionibus, duci auditores arbitrantur.

Inde grandia nascuntur præiudicia, amoris aut odij, & neutri fides adhibetur, vtrique abrogatur, cùm in illo rationem ab amore, in hoc ab odio vinci arbitrentur. temperabit proinde dictionem, & plus illi modestiæ, quàm caloris interspargет quisquis apud viros rerum intelligentes fidem sperat. in populo plebeque infima, plus

plus ſæpe poteſt calor, & verborũ, tanquã fluctuum congeries & cõuolutiones. cùm impetu ferè potiùs, quàm maturo rerum verborumque pondere ducatur; modeſtiam, compoſitoſq; ad maturitatem mores pro tarditate, & ingenita naturæ lentitate numerat: æqualitatem verò ac dictionis quandam malaciam in ignauo pectore, & ingloria mente ponit; ventis gaudet, & pleno grauidatis Auſtro velis; vt qui impetu, ac quaſi vorticibus magis feratur, quàm ratione.

Hoc interim certum, non eſſe religioſi candoris, res verbis augere, & illarum tenuitatem auguſto ornatu veſtire, aut infra meritam laudem ponere; aut debito ſpoliatas cultu, naufragas, ac tanquam fluctibus excuſſas in mediis arenis deſtituere.

Sed nec Chriſtianæ ſimplicitatis eſt, mendacio amorem odiaque iuuare, & infra ſupraque verum res tollere, aut deprimere. Neque de bona conſcientia veniunt hæc placentia verba, & ad gratiam mendacio veſtita: naſcunturque ex his maiora damna, quàm quiſquam prima fronte arbitretur. Sæpe enim Superiores in functionibus diſpertiendis fidem commendationibus adhibent: & dum ſequuntur cæcos hoſce laudatores & ductores, non raró in

præcipitia ſcopuloſque plurimos impellunt. ſi verò nimiis depreſſionibus aures mentemque admouerint, in pœnitenda labuntur, dum idoneos in primis, & ad magna natos, muneribus exuunt, aut non admouẽt, vano hoc metu, ex improbo commento nato, repellente. Ita fit, vt indigniſſimus quiſque ad clauum ſedeat, in Syrtes & breuia nauem daturus; arceanturque à gubernaculis, quorum induſtriâ tutò per decumanos etiam fluctus, ſæuientibus Auſtris nauigari poterat.

Quòd ſi Superior hoc malo teneatur, perit omnis illi apud ſuos fides. nam & dum veriſſima narrat, in neutram partem librato affectu, ſemper aliquid aut profuſæ, ac ſupra verum prodigæ laudis, aut infra verum auaræ ac æmulæ tenacitatis ſubeſſe ſuſpicantur: neque fides iam tantùm illi in augmento aut decremento adempta, ſed in omni omnino re; cùm tam facilè illi eſſe arbitrentur, vniuerſam rem, quàm illius partem mendacio aut tollere, aut eleuare. Imitatur verbis paternum affectum? pulchris verbis alienum animum tegi ſuſpicantur. promittit ſollicitudinem diuino orationis fluxu, & vbera quædam oſtentat matris? inopiam his tegi rerum, & mentiri vbera vterumque matrem putant.

tant.fidem addicit, & in fiduciam suos locuplete sponsione pellicit? opes exteriùs ostentari, egestatem intus habitare ominantur. sinceritatem & candorem oratione spondet? plus etiam verentur, quo plus spondet. Neque quisquam huic se suaque credet; verebitur secreti fidem: cùm ferè tales pronos ad quæuis effutienda reperiamus. quàm enim faciles ad augmenta ac decrementa rerum sunt, tam plurimùm faciles in omniũ narrationem reperies. continebit enim difficilè rem ipsam, qui intra veri terminos continere illas nescit. inde iam illa nascuntur inferiorum de Superiore dicta, Antiquum obtinet, ne crede. crescit illius aut decrescit oratio ab affectu, res alia est. facit more suo, & pro inueterata consuetudine pulchra veste deformem statuam induit, aut vili palla pulchram tegit. alius dixisset, crederemus: nam verba rebus aptari, tanquam strictam vestem corpori, à qua nullus huic decor, sed roboris ac venustatis expressio est, arbitraremur. at in huius ore & ornamenta & res figulantur; & quæ nusquam sunt, esse incipiunt. Omnis deinde veneratio in Superiorē perit: nam cuius semel orationi fides detracta est, etiam venerationi cultus omnis ademptus est.

Multum deinde illi, quicunque hoc vitio laborat, apud externos de fide, de sanctitatis opinione, adeoque etiam de sperato animarum fructu decedit: nam vbi semel hæc de illo opinio inualuit, quod ferè euenire solet; omnia propè illius dicta, aut supra aut infra verum esse, non immeritò suspicantur. laudat? crescere credunt rem dictione. vituperat? detrahi fidem laudemque rebus, verbis arbitrantur. exempla adfert in terrorem, in diuini nominis amorem impellentia? plurimum hîc addititij subesse coloris putant; nec tam rem ostendi, quàm ornatum, remque ipsam cultu tegi. omnia denique eiusdem generis dicta illius esse, etiam dum testatissima, & ab omni fuco alienissima narrat, sibi persuadent, è consueto nimirum illius more omnia metientes. Et dum prodesse, aut obesse student pro vario suo affectu alijs; apud cordatos carent sæpe effectu sperato: cùm nullam in laude fidem, nullam in vituperatione inueniant, & contrariam non rarò aliorum animis opinionem ingerant; vt quos laudant, vituperatione dignos; quos vituperant, laude dignissimos alij arbitrentur.

Re-

Remedia.

E Crebris ferè ſerijſque Superiorum monitis petenda ſunt. vt quos viderint hac ægritudine teneri, quoties labentes repererint, toties ſeriò moneant.

Iuuerit, illis etiam aliquem è magis ſerijs maturiſque Patribus deſignare, quem non illibentes audiunt: qui ſi quid in hoc genere monitione dignum obſeruauerit, non parcat. proderitque publicis nonnunquam monitis ab his terrere.

Sin ipſi Superiores obnoxij malo huic ſunt: videndum an aliquem habeāt, quem pro priuata neceſſitudine non grauatè audiant, cuique ad religiosè monendum non deſit animus; ſi modò ſperari prudenter emendatio poſſit.

Ipſa denique conſideratio labantis apud omnes fidei, & Superiores & reliquos meritò terrere ab hac conſuetudine deberet; eo magis quòd ſemel imbibita hæc ratio vbi inter domeſticos conualuerit, abeat etiam ad externos: vt qui his moribus domi fuerit, ijſdem extra domum futurus ſit, etiam in concionibus ad populum, in priuatis colloquijs, in ipſoque adeò ſancto confeſſionum audiēdarum munere. quod

vbi fit, omnis neceſſe ſperatus ſpiritualis fructus collabaſcat. ſemel enim extincta protritaque fide, ſpei nihil reliquum eſſe poteſt.

Proderitque priuatim hac de re examen inſtituere, ac in rerum narrationibus, familiarique colloquio attentum in omnem partem animum habere, verbiſque ſuis præſentem, ac quaſi monitorem ſui. certis etiam ſibi pœnitentijs in omnem manifeſtum lapſum propoſitis.

CAPVT XLIX.

Apprehenſiones, ſuſpiciones.

PEriculis hîc omnia plena ſunt, & magnorum etiam infelici & præpropero exitu comprobata. Hinc enim mœrores cor exedentes, ipſaque adeò oſſa emedullantes. ſequuntur animorum alienationes, ac in vltimam ſæpe deſperationem vergentia mala: ſpiritalis dein quædam ſuccedit nauſea, & ab omni omnino munere auerſiones, laborum fuga, piarumq; exercitationum neglectus; ac quaſi quidam languentis animi contemptus, inquietudo inſuper quædam mentis: & iam omnis illi locus, ſocij, munia moleſta ſunt,

ac leuissima quæque grauissima, mollia dura, suauia acerba videntur: monita deinde, blandæque Superiorum aut aliorum compellationes, dolo & fallacijs plenæ. si benignè omnia pollicearis, rideri se arbitrantur; si maturiùs egeris, indignantur; si fortiùs, exurgunt in iras; ac vix nisi cum vita deponunt hoc malum, vbi semel inualuit, ac radices egit.

Accedit, tales in perpetua quadam mentis inquietudine viuere, in perenni nocte dieque animorum iactatione, vt nulla illis quies menti, nulla animo pax sit, sed æterna quædam lucta, & ærugo pectoris, cordis contortiones, ac intima quasi mentis euisceratio; dum continuis doloribus, tanquam immanissimis furentis Oceani fluctibus in omnem partem iactantur, omni interiori malacia ac tranquillitate pulsa, ac quasi in exilium missa. *Sicut* enim *tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.* Prou. 25

Neque soli impotenti hac inquietudine aguntur, sed & alios in naufragij sui partem secum trahunt, malorum maximè & Oceani illius inexpertes, qui fluctuum illius rabiem nunquam tulerunt: vt non mirum sit, in suspicionum aliquem scopulum illidi; illos maximè quos aliqua animo-

rum ſcabies tenet; cùm minimo affrictu exaſperatur malum, & vulneri locum prębet. Periculis planè res pleniſſima, quando mutuum exacuunt morbum. nam & in murmurationum, & in latiſſimum detractionum campum excurrunt: damnant omnia; nec ingenio quiſquam illorum facit ſatis, dum nulli fidunt, diffidunt omnibus, tuta etiam omnia timentes; cùm fraudibus doliſque plena arbitrentur omnia; nullius amicitiam veram, nullius fidem ſecuram, nullius ſponſiones certas ſibi perſuadeant. hoſtium illis loco omnes, & in omnium frontibus inimica legunt arma: in omnium verbis hoſtilia reperiunt agmina, in omnium oculis ſtructas vident inſidias: ſocia & amica illis conſilia pro aduerſantibus & perimentibus; auxiliares copiæ pro oppugnantibus habentur. nuſquam denique illis fides, nec in optimo, probiſſimo, ſanctiſſimo. adeò remedium propè omne, malum hoc ſuperat, cùm medicam nullius admittat manum, aſpernetur omnium, ac tanquam hoſtilem fugiat.

Si Superior ſuſpicionibus hiſce teneatur, vniuerſam domeſticam gubernationem euertet, inuiſus grauiſque ſuis. neque apud talē ſubditorum virtus probitaſque annis plurimis teſtata, nec probata innocentia,

centia,nec ratio locum habent: ſed ex altè impreſſarum ſuſpicionum vmbris, omnis inferior fit nocens, omnis reus. cumque perpetuò tanquam fluctibus mentis iactetur anxietate, mille ſe ſuoſque cogitationibus rebuſque cruciat.& vt ingenioſa ſuſpicio eſt,in vna mille difficultates inuenit, quibus & ſe ſuoſq; inuoluat. Sed neque ad magna conatum extẽdet, & impedimento etiam erit aliis,ne generoſo auſu ad magna tendant: cauſſamque ſæpè dabit ad præclara & illuſtria natis,vt in ignauo otio decurrant annos, excludanturque ab iis muneribus, in quibus ingenti nominis diuini propagatione, proximorumque ſalute occupari poterant. Si inferior his laborat, omnia Superioris conſilia etiam amiciſſima & à paterna manu profecta, vt inimica & hoſtilia auerſabitur.Naſcuntur inde ſubdolæ vtrimque, in mutuam euerſionem molitiones,cùm perire cupimus, aut ſpe excidere, aut ſanè ad maiora non contendere quos aduerſarios arbitramur. hinc mutuarum offenſionum validæ exurgunt cauſſæ,nulla arte & induſtria ponendæ.erumpuntque hæc facilè ad externos, magno familiæ damno, & conceptæ opinionis bonæ graui iactura. Ingens malum, quod aut è puſillanimitate profectum, aut èta-

è tacito faſtu, aut alienæ virtutis inuidentia, aut ex indignatione, è negato aut fruſtrato munere, concepta, maximè ſi aliorum conſiliis ſtudioque impedimentum iniectum; aut ſanè, falſis licet nixa principiis, ſuſpicio talis, nata fuerit.

Tollitur denique domui libertas omnis, cùm nemo tutò audeat illis præſentibus ſermonẽ miſcere, veritus ne quid ſiniſtræ opinionis naſcatur, ne malignior interpretatio. fugiunt proinde talium conſuetudinem, apud quos vident, non dicta factaque dicta factaque eſſe. è qua re ingens familiam turbatio occupat, quæ ſolo auctore ſemoto conquieſcit.

Remedia.

QVòd ſi quis ſuſpicionibus his agatur, & in aliorum moribus vitaque tanquam in Oceano fluctibus iactetur; cogitet quàm falſis aliàs ſuſpicionibus, quàm ingenioſis, & ad fidem faciendam aptè excogitatis, certoque ſibi perſuaſis, in errorem inductus fuerit: quàm fortiter ſæpe & tanquam ab oculatis teſtibus narrata dies detexerit, & victrix ſimplex veritas ſubdolam improbitatem proſtrauerit. eadem in præſentiarum aliiſque ſuſpicionibus

bus euenire posse arbitretur. iam si quales in se reliquos insurgentibus ex quacunque caussa suspicionibus esse optauerit, talem se præbuerit aliis; non magno negotio, suspiciones reponet. cogitet quid incursantibus illis statui in se vellet, quantam fidem adhiberi, quæ consilia iniri, quid decerni. eademque ipse in aliis statuat. prudens regula est, quæ ab animo suo in paribus constituto, aliquid in aliis decernit.

Si è nulla certa causa natæ noxiæ hæ apprehensiones sunt; magis à medico, quàm aliunde remedia poscenda, aut speranda sunt, & à locorum muniumque varia mutatione. fortè enim hac quasi iactatione leuabitur æger, incidetque in Superiorem naturæ suæ conuenientem.

Si mala hæc quis patiatur ab aliis, quod frequenter euenire solet, ex dissentientiũ iudiciorum varietate, vel ex sinistra aliorum de nobis opinionum formatione, ex muneris priuatione, ex neglectu, aut nominis detractione, falsò plurimùm irrogata; armandum pectus his similibusque cogitationibus malũ lenientibus erit: *Omnis homo ex se æstimat alterum. fornicarius neminem putat castum, castus de fornicario non facilè suspicatur: superbus neminem putat humilem. humilis neminem putat esse superbum.* *Chrys. super Matth.*

Libera

Libera hominum ingenia & iudicia ſunt,& ferè tot in his diſcrimina, quot capita. quid te torques in non emendanda varietate,& quæ non eſt in manu tua? quæ flecti imperio & voluntate poſſunt, tua ſunt: in alieno ſperanda potiùs, quàm cogenda emendatio eſt: coactio in proprio valet, ſuaſio in alieno. neque prudens ſperare debet aut poteſt, aliorum omnium iudiciorum cum ſuo conſenſum; maximè cùm pars maxima nudis plerumque opinionibus à ſuſpicione natis moueatur, à quibus ob innatam iudiciorum tenacitatem, non facilè pleroſque dimoueas. feret ergo prudens quæ emendare aut mutare non poteſt, nec mœrore ſe macerabit in ijs, quorum euentus ab alieno imperio & voluntate pendet.

Cogita, ſi calumniator eſt, errore duci. quid faceres aberranti? non in viam reduceres? facies hoc in iudiciorum errore: reduc aberrantem factis è virtute natis, vt videat alium te eſſe, quàm errore ductus arbitrabatur. & teipſum intuere: vide quoties hoc æſtu abreptus fueris, quàm fœcundis ingenioſiſque in aliorum factis ſuſpicionibus in errorem inductus. nec miraberis alios paribus iactari. tuo malo aliis mederi diſce.

Cogi-

Cogita talem morbo laborare, & miſereberis potiùs, quàm indignaberis. quis indignatur febricitanti,& maledicenti ac conſpuenti? abſtergit potiùs hæc ſputa beneuolentiæ etiam aliquando oſtentatione, quaſi ex iniuria beneficia acceperit, mulcetque eo magis ægrum, quo ille furit magis. febris, adeoque phreneſis calumniatorẽ occupauit; compatere, & morbo calumniam tribue. Vis vinci? ad ima calumniam demitte, & tanquã ignauo mœrore protritum te calumniator videat. Sed grauis calumnia eſt, non meliùs innocentem, quàm nocentem pati?

Vis calumniam vincere? contemne. maior omni contumelia qui contempſit eſt: nec vlla re alia nobiliorem de calumniatore triumphum duces, quàm cùm te viderit generoſo calcatu tranſeuntem hæc vt folia vento rapta, vt ſtillicidia vanè ſparſa, vt grandinem tecto illiſam. nec grauior vlla vindicta eſt, quàm cùm ſe calumniator viderit ſolo contemptu ſuperatum. Vis etiam triumphum illuſtriorem? beneficiis calumniatorem obſtringe: nulla re magis etiam barbarũ pectus franges. Monuit hoc olim Sapiens: *Si eſurierit inimicus* *Prou.25* *tuus, ciba illũ: ſi ſitierit, da ei aquam bibere. prunas enim congregabis ſuper caput eius, & Dominus*

1.Pet. 3. *minus reddet tibi.* & Apoſtolus: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed contrà benedicentes, quia in hoc vocati eſtis.*

Percurre quotquot orbe toto fuerunt magni, & intuere num quem à calumnia reperies immunem: neminem inuenies tanta innocẽtia, vitæque ſanctitate, quem non hac grandine, tanquam ſaxeo imbre videas complutum. & ferè quo quiſque maior, eo pluribus fuit iactatus. Quãta regna iacent, è nudis ſuſpicionibus calcata? quanti Reges ductoreſque exercituum hoſtibus inuicti, ad hos ſuſpicionũ ſcopulos illiſi, naufragium fecerunt? Magna etiam neceſſum eſt eſſe, quæ æmulationem & odia prouocant. humi iacentibus nemo inuidet, ad alta conſurgimus, & cùm non poſſimus paria, deiecta & proſtrata cupimus. Non egrediamur Religionem. quãta primi omnium Ordinum parẽtes tulerint, nemo ignorare poteſt; vt audeam dicere, Da mihi virum in Religione magnum, dabo tibi calumniis non ſemel tantum-non oppreſſum.

Cogita euenire hæc tibi à Domino ad expiationem culparum, & hilari oculo atque animo ſuſcipies, ageſq; ingentes Deo gratias, pro tam ſuaui pœnarum in inferno

aut

aut Purgatorio debitarum, in calumnias commutatione.

Cogita à Deo hæc immitti aut permitti, vt variarum calumniarum iactatione durioribus aſſueſcas: vt difficultatum harum conſuetudine, ac quaſi familiaritate diſcas minima dedignari, ad magna aſſurgere. ita leo vulpeculam, aut ouem contemnit: at ſi elephas contrà ſteterit, excutit generoſas iubas, tanquam lætitiæ imbribus de cælo perplutas: gaudet enim magnis magnus animus componi, vilia dedignatur. facit hoc mens omnis incommodis & aduerſitatibus roborata, & quæ aſſiduitate ac frequentatione callum obduxit. Et ſanè neglexiſſe, ac quaſi ignauum tranſiſſe videtur Deus, quem non dignatus eſt durioribus ad maiora parare. de cuius virtute magna ſibi promittit, illum audet componere magnis. ita militiæ duces ad difficillima quæq; promptiſſimū quemque vocant, ignauos in medium coniiciūt agmen, aut ſarcinis deſtinant.

Permittit hæc Dominus, vt in animi ſubmiſſione nos contineat. ne muneribus, ne felicioribus rerum ſucceſſibus, populi fauoribus, ne cæleſtibus gratuitis donis, eruditione, prudentia, eloquentia extollamur.

Docemur hîc decurrere ad Deum, illi ſoli fidere, in eo ſpem omnem reponere, humana contemnere, vt incerta, intuta, infida, fraudibuſque etiam in fratribus obnoxia; cùm ab vno vtero ſæpe inſurgunt calumniæ, etiam ab amiciſſimis. quare nemo paulò prudentior ad ea deſcendat, quorum propalatio noxia auctori eſſe poſſit. ille ſecurus degit, qui nihil pœnitendum committit, quique ea etiam coniunctiſſimo credit, ad quorum euulgationem non erubeſcit.

Plerumque etiam Dominus, quos gubernationi deſtinauit, antè per aſpera & aduerſa roborat. nam quid faciet tempeſtatum inexpertus fluctibus inſurgentibus? quæ conſilia aut remedia dabit malis properantibus? eueniet illi quod militiam inexperto, pugnam aggredienti, trepidabit ad omnem hoſtium occurſum, & antè corruet, quàm conſilia explicabit.

Et ferè duriſſima, durioribus non aſſuetorum, imperia ſunt: qui cùm non didicerint pati, nec compati ſciunt. ille ſuauiùs plurimùm imperat, qui in ſe aduerſantium rabiem expertus, periculo ſuo aliena didicit metiri, magnorumque etiamnum vulnerum cicatrices circumfert: quique non alieno tantùm exemplo, ſed & ſuo didicit

quid

quid possint calumniæ. ille enim experientia didicit, quæ occursantibus his malis remedia admouenda sunt: inexpertus miscebit omnia; experiri in vnoquoque remedia volet, quid possint, aliorum nimirum edocendus malo. ille securus manum admouet, qui longa experientia vim mali didicit, & mitioribus primùm inualetudinem tentare, nec ad duriora, nisi in extremis, & quæ reliqua omnia aspernantur, descendere.

Cogita demum præmia cælo promissa, si forti animo calumniam tuleris. nulla re alia magis mitescit labor, adeoque dulcescit, vt & ipsa iam verbera mollescant, si præmia adiunxeris: quæ qui cogitat, hilari vultu calumnias & aduersantia quæque amplexabitur, vt semina fructuum cælo reponendorũ, vt messem Dominico horręo inferendam, vt diuinæ in nos beneuolentiæ signa. memores illius, Quos pariauit cælestis Pater Filio, laboribus, calumniis, verbere, sanguine; hos etiam, quantum humana cælestibus componi possunt, pariabit & præmiis. nec certior in hac vita diuinæ in nos beneficentiæ testatio est, quàm si variorum in hac vita iudiciis, linguis, calamis iactari nos permittat.

Iuuabit, se suspicionesque suas, pulsa si-

mulatione, candidè Superiori, & domestico Confessario aperire. nihil deinde in hac vita ab humana manu ambire, nihil sperare. non timuit qui non sperauit: nec abreptus suspicionibus est qui non timuit. semper enim mistus suspicioni metus est, dux illi & perpetuus comes. humanas verò laudes negligere. cùm deterrimi ferè ampla harum materia sint. sanè nec optimus, nec prudentissimus ad magna tollitur: vltima ferè in humano delectu prudentia est, fauor & propensio quædam animi primum locum tenent. beatus qui hæc risit, & humanis omnibus maior sola cælestia sperauit, sola amauit: contempsit reliqua, vt indigna cælis Deoque, cui natus, & cui vni omnis viri prudentis, viri boni labor desudat, felixque fœcundusq; sudor profunditur.

CAPVT L.

Pusillanimitas.

VArijs è causis hæc nascitur: naturæ tamen plerumque vitium est, omnia metuentis, omnia viribus maiora arbitrantis. hinc in ignauo quodam timore consenescit animus, nec ad magna aut ardua,

extendit manum, ſemper pauidus; genero-ſa & excelſa nec auribus quidem admittit viliſſimis ſe paſcens. ſiquid in aliorum gratiam agat, contentus rem propoſuiſſe eſt: vt ſi excitet, & ad grandia prouocet ac inflammet, viroque ac poſteritate digna meditetur; fruſtra ſperes. vt verò difficultates perfringat, obices repellat, arma armis pulſet, ferroque ferrum excutiat, ſudorem fundat, ſanguinem gloriæ in poſteros ſemen ſpargat; nequidquam exſpectes. amat infima cùm deſperet magna, deligitque ſordeſcere in illis, ne in his laborum miles vias patiatur. hinc etiam viribus ſuis non rarò inferiora, ne attingit quidem, & oblata ac vltro obtruſa magna negligit, deſperans de conſecutione, omniaque tuta timens, ad ſola ignobilia, timorique ſuo inferiora, aut vt ſummum paria dexteram extendit.

Prouenit ſæpe puſillanimitas hæc ex innato quodam faſtu & arrogantia. dum enim aut nomen venamur, quod non conſequimur, aut dignitatibus inhiamus negatis, aut antelatum aliū cernimus, aut ſperatis fruſtramur opibus, aut à cogitato munere repulſam patimur, aut denique à quo laudem exſpectabamus, dedecus referimus; labimur animo, ſucciduntque tan-

quam laſſato genua, & aut ab indignatione non conſecuti voti, ab ignominia relata, à concepta acerbitate, à reportata verecundia, ab ipſa denique deſperatione, ſimilibuſque à ſuperbia natis, totis animis corruimus; vertunturque deſiderata in timorem, mœrorem, ſuſpiciones varias, temeraria iudicia, animorum alienationes, in quoddam mentis frigus, vt tanquam glacie conſtrictus, aut quodam pigro torpore perfuſus, totus ignaueſcat animus.

Exoritur ſæpe eadem è melancholia quadam altiùs impreſſa & fota, quàm vt leuibus remedijs diſcu[illegible] poſſit; dum quędam præter ſpem obuenientia, aut opinionibus noſtris aduerſantia, aut cum iudicio noſtro pugnantia profundiùs demittimus: & nudis ſæpe mœrores illi opinionibus innituntur, quę maximarum intus turbarũ cauſſam probent. videmus tempeſtates & pluſquã decumanos fluctus pectori obuerſantes, & cauſſa nulla, totque procellarum fluctuumque cælo propè minitantium, ſola è ſuſpicionibus opinio nata cauſſam dedit. nec eximendi illam ſpes vlla, niſi qui patitur iactationum ſuarum cauſſam prodat. & ferè ſeriùs ſe retegit, malaque quibus opprimitur & ſorbetur. at [illegible] nimirum oportuit, & principijs occur-

currendum fuerat. frustra medicina extremis seruatur, cùm inualuit ægritudo, & intima depasta est.

Nec rarò hæc à concepta quadam animi indignatione originem ducit. benefecit aliquis amico, quantaque potuit in eum beneficia contulit, vt natare possit in immenso quodam beneficiorum Oceano; & post tot benefacta ex amico inimicum patitur. Alius pectoris sui intima alterius commisit fidei, vt nihil celauerit, nihil clauserit, recluserit omnia, & tanquam cum mente sua prolocutus omnia reserarit claustra; & pòst patitur infidum, & sanctè commissorum violatorem. Tertius èduxit, ac quasi manibus ac genibus suis alumnatus est aliquem, parens illi & mater, nec non nisi multorum inuidia protrusit ad magna; consequitur deinde hunc Superiorem & simul hostem. Dura omnino conditio, & quæ satis sit ad valentem & robore plenum deturbandum & eneruandum.

Sunt harum rerum innumera passim exempla, & subita sæpe morte, aut lenta ac miseranda tabe confirmata: è quibus initijs in vnoquoque hominum genere cecidisse vidimus primos in omni fortuna viros, meliori exitu dignissimos: quos concepta mentis ægritudo, dum ad repellenda

procurſantia, aut calcanda aduerſa non ſatis fuit animi, præpropero caſu, infelici fine, vitam robore adhuc & annis plenam intempeſta morte præcidere fecit, totaſq; familias inexſpectato lapſu funeſtauit.

Expectari ab his magna poterant, & ingeniorum prudentiæque raræ dotes ſumma ſpondebant: gratia & eloquentia, totuſque corporis habitus, ac in agendo ſolertia dexteritaſque indefeſſo ſtudio coniuncta, nihil non promittebat. acceſſit animi quidam mœror, è quacũque cauſſa vera an falſa natus, & tanquam vna falce vniuerſam ſpem ſecuit: aut tanquam venenaria pruina, aut inimicum frugibus gelu, diuitem meſſem fæcundo ſolo ridentem penitus decoxit, ſolaque exſpectatione ſua locupletem dominum fruſtratus eſt. Et ille non vna in aduerſis victoria illuſtris animo fractus corruit, tantaſque ſpes ad ſumma ſurgentes, momento protriuit, fabulaque iam factus orbi eſt, qui miraculum fuerat. & cadit illi nõ raro totius Religionis damno, totius familiæ interitu, ſecumque trahit vna nimirum ruina domum totam. crederes Philiſtea agmina roboraque vna columnarum concuſſione corruiſſe, cęcoque Samſone puſillanimitate è mœrore quopiam nata, tantam cælo ſurgentem mo-

molem vno impulſu decinerante.

Innumeræ propè rerum harum cauſſæ ſunt: Superiorũ imprudentia, ſeuerior correctio, credulitas à falſa delatione nata, diffidentia, amicus infidus, doloſa circumuentio, obtrectationes, ſuſpiciones altiùs depreſſæ, inopinata infelicium euentuum ſucceſſio, inexſpectata ſecundorum in aduerſa commutatio, è digniore gradu deiectio, inimici ad maiora euectio, maximè ſi illius poteſtati ſubmittatur; innocentia calumnijs petita, fides criminationibus habita, defenſioni locus negatus, inauditi damnatio, ingratus animus, beneficiorum immemor; qui pro benefactis hoſtilia reponat; cùm remunerare debuit, & grata beneficia proſequi memoria, inimicum oſtendit pectus: ſecreti criminis inſperata retectio, innumeraque propè, pro cuiuſq; ingenio alia atque alia: quæ cùm in animum nõ omnino præualidum inciderint, aut in pectus aduerſantibus inaſſuetum, aut ſecundo lætoque perpetuò proſperioris fortunæ ſucceſſu elatum & aſſuetum; facilè ad mœrores & puſillanimitatem mœroribus comitem propellunt, inde in malorum vltimum deſperationem.

Languet in talibus primò animus, tepetque, vt arbitrari poſſis alto quodam

ſopore depreſſam mentẽ iacere, putes lethargo oppreſſam; faſtidit deinde omnia, ac ſpiritali quadam nauſea delaſſatus, dormienti, ſomnoque è diuturna vigilia prægrauato ſimilis, in ſupina quadam ignauia procumbit: abhorret à lætioribus, delectatur triſtibus, amœna refugit, ſectatur horrida, congreſſum aliorum auerſatur, amat ſolitudinem, labores refugit, captat otia mœroribus amica: mille ſuſpicionibus diẽm noctemque fatigat, nulli magisquàm ſibi grauis. ſiquid benefeceris, fraudem veretur: ſi ſerias admonitiones adhibueris, hoſtem arbitratur. læta narras? rideri ſe putat. triſtia? ab inimico pectore profecta credit; vt à ſolo propè Deo remedia ſperanda ſint.

Si Superiorem puſillanimitas hęc tenet, miſerationibus vbique digna res eſt. ferè enim talis concreditum ſibi munus vniuerſum negligit, & è timore faſtidio plenus, nauſeabundoque in omnibus ſimilis, ingenti in res omnes fertur diſplicentia. nihil ſerium magnumque aggreditur, nullamque rem poſteritate laudeque dignam, nihil denique quod animos generoſos præferat, cùm omnia viribus ſuis maiora arbitretur. quare nec ad ardua aut victura dexteram audet extendere, ſimilis illi

illi quem Sapiens mittit ad formicam.

Ac licet dignissimus munere sit quod obit, nec quidquam illi necessariarum rerum ad magna desit; minùs tamẽ idoneum metus facit, & conceptus semel animo timor, & diffidentia sui, vt vix quidquam à tali sperari possit: tanquam si quis viribus diffidens, abiectis armis, inermem se nudumque imbelli aduersario obiiciat. facit hoc omnis pusillanimus. prȩsidiis licet maximis suffultus, omnibus vltro se exuit, spoliatque.

Quin & nescio quid diffidentiȩ in Deum pauido semper pectore circumferat quisquis hoc malo tenetur. neque enim fieri potest, vt qui spem suam in illum coniecit, tot vndiq; timoribus circumsepiatur; cùm dubitare nec prudenter nec christianè, de illius potentia, ac in nos omnes affectu post tot diuites sponsiones, totque testatissima amoris signa, tot pro vberibus vulnera, prodigumque pro lacte sanguinẽ, quisquã possit. Iam cùm post tot tãtaq; perstet in vano Superior metu, perpetuoq; timore pulsetur, plurimum necesse de diuinarum sponsionũ fide, deque fiducia innumeris Deo nominibus debita, remiserit. aut sanè occulto aliquo quicunq; hoc malo possidetur, fastu rapitur. cùm enim res viribus

ribus

ribus tantùm ſuis metiatur, videatque has impares rebus magnis; de felici executione deſperat, ſpemque omnem abijcit, torporique indormiens, in ignauo imperio conſeneſcit, vitamq; in inglorio otio tranſigit, omnium domi foriſque libertatum, diſſolutionum, morumque à Religione alieniſſimorũ cauſſa. qui ſi tot diuinis ſponſionibus oneratus, tot maximorum omni æuo exemplo prouocatus, Domini potentiæ innixus ad impoſita ſibi dexteram protenderet; non magno negotio, fortunatiſſimo ſucceſſu concredita ſibi perageret. nunc proſtrata miſerè iacent omnia, nullus, pulſâ in ſolidum vigilantiâ; diſciplinæ vigor, nulla regularũ obſeruatio, nuſquam æmula piarum exercitationum ſe oſtendit cupiditas. frigent omnia, calor nullus, pulſoque pio internorum æſtu, congelaſcit animus, & in Superioris tepore ignaueſcũt domeſtici, in illius metu timoribus pulſantur, & ad ſolum magni nomen cum duce ſuo perhorreſcunt; quaſi ſi quem fulmine percuſſeris, aut immani rupe oppreſſeris, arbitreris in Superiore ſuo mente deſtitutos: ita inter ignaua animæ illius deliquia, faſtidio metuque plenam vitam trahunt, lentoque infamique concharũ more veſtigio terram ſignant, pigra vbique poſt ſe

ſigna ignauiſſimi pectoris relinquentes, ad omnem magnitudinem pauidi, ad omnẽ illuſtrium molitionem trepidi: è quibus ignauiſſima Religioſo vita moreſque vomitum Domini prouocantia naſcuntur. ac tandẽ è religioſa diſciplina, in perpetuum ſpiritualium neglectum prolabimur, infelici plurimùm exitu bene inchoata, æternùm deuenuſtaturi.

Remedia.

SVperiorum induſtria plurimùm in hac re iuuabit. credi enim vix poteſt, quantos animos ſuggerere valeant, quàm validè iacentem mentem erigere, dum magnis ipſi animis audaciæ viam ſternunt, lætoq; hilariq́ue vultu ſuos ad magna prouocant. etiam tirones & bellorum inexpertes, inaſſueti armorum, veterana perferunt arma, ferrum, impetum duce præeunte. audax nimirum ductoris animus, metum trepidantibus excutit; & experiri cominus iuuat, cuius vel ſolum nomen latè terrorem incutiebat.

Proderit deinde, ſi in Superiori patrem ſenſerint, matris viſcera, ſi ſollicitam vigilemq́ue in ſuorum neceſſitatibus, in ægritudine potiſſimũ, curam; ſi liberalem manum,

num, si vltrò suos in fiduciam prouocantem, si expandentem pectus, si remotam à politica & aulica rationem, si plura rebus prę̃stantem, quàm verbis spondentem.

Occupandi tales ac variis distinendi, ac à minoribus paulatim ad maiora audenda propellendi, laudãdi, factaque eorum mediocria in maius extollenda, consiliis vltro admouendi, magnanimis adiungendi, vt horum consortio audere incipiant, timere desinant.

Spiritalibus exercitationibus, piorũque librorũ lectionibus iuuãdi, locorum etiam ac munium mutationibus, maximè si in familiam aliquam munusque propendeant, è quo meritò damna timeri non possint.

Gregorius Magnus modum ingenia Past. p. 3. cap. 9. hæc pertractandi præscribit: *Pusillanimes ampliùs ad iter bene agendi reducimus, si quadam bona illorum ex latere requiramus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. plerumque autem vtiliùs apud illos proficimus, si & eorum gesta memoramus; & si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant, prohibemus. vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ repre-*

prehendimus, magis ad pusillanimes exhortatio verecunda conualescat.

Ingens in hoc malo certumque remedium à diuinæ bonitatis ac potentiæ consideratione, ac à validis illius promissis, & testata omnibus retrò sæculis in sperantes in se munificentia, adeoque à prodiga illius in fidentes manu, peti potest. audeat proinde sperare homo, maiora largietur Deus. nescit enim ab homine vinci Deus, omni humana confidentia & spe maior. prouocabit ergo se quisquis malo hoc tenetur, diuinæ bonitatis ac potentiæ immensitate, profusaque in supplices fidentesque sibi largitate.

In Superiore verò fortiter iuuabit, si certò sibi persuaserit, munus sibi à Domino impositum. errare autem, aut fallere, aut falli nõ posse in delectu suo Deum, nec in interitum sed in salutẽ imponere, tantumque semper virium concessurũ, quantum oneris imponit; nec munificam antè dexteram contrahere, quàm benignitatis ac potentiæ suæ diffidentia laborare viderit hominem. quod vbi senserit, auxilia retrahit, quibus indignam diffidentẽ mentem, & de diuina potentia, aut promissorum certitudine dubitantem, tanquam aut non possit Deus, aut datam fidem fallat, arbitratur.

tratur. cùm vtrumque alieniſſimum à bonitatis ac potentiæ infinitate ſit. quo fit vt iuſtam illius iram, auxiliorumque deſtitutionem meritò prouocet. medebitur huic malo puſillanimus, ſi in magnam ſe ſpem potentiæ ac diuinarum ſponſionum erexerit, tam certus de cõſecutione, quàm fortis de fiducia fuerit.

Dicet fòrs ex hoc numero Superior aliquis, cùm ſe vndique ſenſerit innumeris propè difficultatibus circũſeſſum, ac tantùm-non inſepultũ, Quis tantis vno tempore occurrentibus, cùm noua veteribus fœcundo malorum germine innaſcantur, ſufficiat? mille modis temporalium ſollicitudine diſcrucior, menſque ſpiritalibus intenta in diuerſum & ad orationum alieniſſima, rapitur. additur comparandarum facultatum ſollicitudini, amittendarũ maior etiam metus. ſed & domeſticæ non rarò anguſtiæ implexam mentem tenent, ſemper dubiam, ſemper incertam, pendulam, & ad non pauca minùs religioſa impellunt. potens ſuada neceſſitas, fortis orator inopia eſt, nec minor egeſtatis metus. Accedunt priuatę difficultates: multorum à recto bonoque, veterique inſtituto, moribuſque, & à primæuo maiorum ſpiritu deflexio. hic iudicem ignemque ferrumque

que etiam in extremis & perimentibus perhorreſcit: ille medicam omnem Superioris manum auerſatur: iſte non tantùm medicam, ſed & clementiſſimi patris dexteram indignabundus repellit, non vinum, nō oleum à Samaritano propinatū admittens. alius nec matris quidem vbera ſolo lacte manantia ſuſcipit. ſunt qui manſuetudine iuxtà ac ſeueritate indureſcant. exaſperantur nimirum in his à quacunque manu vulnera morbique.

Quid agat Superior tot vno tempore malis obſeſſus, cùm in triginta inferioribus triginta diuerſorum morborum genera numeret? quis vnus tot mutuò aduerſantibus medebitur, aut in tam pugnantes ſe formas vertat? hîc hilaritatem, ibi mœrorem, alibi maturitatem, ſeueritatem, & exinde amœnitatem ac lepores præ ſe ferat? mollia duris, læta triſtibus, calida frigidis, amara ſuauibus, mella nimirum felle, quis docta malis mederi manu miſceat? aut adeò inuícem aduerſantium quis vnus vno non rarò die horaque conditiones induat? quis verò nō indignetur tot ſæpe laboribus, vigiliis, monitis, ſtudiis, precibus, lacrymis, optatos ſperatoſq; non reſpondere euentus? è ſemente bona tot zizaniorum aceruos, tot è cultiſſima vite labru-

 ſcas,

ſcas, totè fœcundo germinis boni trunco ſpuria vitulamina non actura radices, nec in poſteritatẽ itura; ſed & infortunato ferè exitu fuſos labores claudi? & ingratiſſima ſpongia detergi? nulloque ſpiritualium emolumento annos annis tanquam infelicis matris infortunatam ſobolem ſuccedere? & cùm in orbem recurrant labores, fruſtrari ſemper optatis? toties eadem inculcari, mollibus, acribus, lenibus, fortibus nec meliore euentu, quàm ſi Æthiopas laues? Adde, poſt hæc omnia, pro meſſe horreo Dominico inferenda, pro laude, & gratiarũ actione, pro gratulatione, & mutui amoris ac beneuolentiæ redhibitione, oblocutionum ac detractionum plena plauſtra, animumque ingratum, odioque, dolo ac maleuolentia plenum, inuidiaque natantem.

Grauia hæc ſunt, ſi ſe vireſque ſuas Superior intueatur. vt non immeritò deſperet de euentu, & poſt nequidquam tentata remedia, deponat ægri ſui curam, committatque fortuitis naturæque morbum, nec vltrà manum extẽdat in curationem: ſeque etiam adeò, ſi alia omnis elabendi via deſit, in alta recondat eremo, vt ſibi Deoque viuat.

Verùm ſi oculos coniecerit in Deum, pude-

pudebit illum cogitationum harum. conferat proinde ſudores, lacrymas, Chriſti ſui ſanguinem cum ſuo. videat quàm prodigè illa Chriſtus fuderit, quoties calcata ingrata humano pede, quot millibus fruſtra fluxerint, quoties totis regnis irrita crucis vulnera ſteterint.

Seipſum deinde Superior intueatur, adoleſcentiæ, ac fors maturioris etiam ætatis crimina, teporem, ignauam negligentiam, proſtratamq; ac ſupinam ſocordiam; quoties pulſantem monentemque Dominum neglexerit; quàm male innumeris in ſe nullo ſuo merito collatis beneficiis reſponderit; quoties illius immemor ſanguinis per varia vitiorum genera volutatus, nequidquam minitante, increpante, inuitanteque ad meliora Deo, promiſſis etiam nouis vetera dona ſua onerante, ſurdas aures præbuerit; & erubeſcet ad ingrati animi ſui, cælo terriſque teſtata documenta. & non mirabitur ſuorum ad monita ſua ignauum neglectum, qui dura toties ceruice Dei monita excuſſerit.

Cogitet etiam nihil ſibi de labore deperire. ſe quantur, impugnentúe monita inferiores; manet Superiori cælo merces repoſita magna nimis, tantoque manet maior, quanto difficilioribus colluctatur.

neque enim ab euentu, ſed à voluntatis & amoris magnitudine merita donaque metiri ſua ſolet Deus.

Denique magnam ſe in ſpem erigat bonitatis diuinæ, certus pro fidei ac ſpei magnitudine cogitationes ceſſuras. gaudet humana fiducia Deus, & complacet etiam ſibi in illa, delectaturque prouocari in dona, & munificentiæ ſuæ nubes magnæ fiduciæ impulſu concuti, quò illas reſoluat in imbres, & lata liberalitatis ſuæ maria.

CAPVT LI.

Impatientia in aduerſis.

SIue è laboris tædio, ex innata ignauia & torpore, ſiue è mali magnitudine, aut è deſperatione profectus ac felicioris exitus, aut victoriæ conſequendæ, ſiue è fiduciæ in diuites Dei ſponſiones languore; aut virium denique ſuarum, aut cæleſtis auxilij diffidentia naſcatur; non vltimum malorum eſt. Hinc enim indignationes exurgunt, odiaque ſiue in eos quos ſcimus, ſiue quos auctores arbitramur, & ſæpe innocentiam impetimus, & ea in innoxia capita ſtruimus, quorum meritò æternùm pœniteat. qui error nulla plerumque indu-

ſtria corrigi poteſt, cùm damna ea data ſint, in quibus ſera omnis emendationum cogitatio eſt, quæque nulla pœnitudine ac lacrymis elui, nullo pretio reparari poſſunt.

Iam ſi damni illati auctor innotuit, grauiùs etiam inſurgimus. nec iure an iniuria acceperimus, examinamus; ſatis in vindictam & fouenda odia eſt accepiſſe. ita ferè omni ratione viduata impatientia eſt. atq; hinc temerarij proſiliunt auſus. pericula damnaque nulla ſunt, ſi vindictæ locus cõceditur. etiam per latus proprium, quiſquis hoc malo tenetur, gaudebit alterius peti poſſe: & ſuaue illi ferrum eſt, ſi eodem cadat hoſtis; molle telum, ſi vtriuſque configat pectus.

Quid? quòd furori proxima omnis impatientia ſit, & belluarum veriùs more quàm humano fertur in præceps, vt præcipitia & ſurgentia cælo ſaxa planities illi ſint, ſi hoſtẽ in valle viderit; maria torrentes, ſi in litore aduerſarius ſteterit. ita non ſuo ducitur, ſed alieno rapitur impetu: neque talis in aduerſarium it, ſed ventorum more cæco proruit impetu.

Accedit impatientiæ non raro comitem eſſe puſillanimitatem. cùm enim aut mali magnitudine vincitur qui patitur, aut

ignoratus damni illator, aut vindicta maior, aut nullus vindictæ modus; labimur ferè in mœrorem & languorem, in vitæ tædium, in mortis cupiditatem. mori enim delectat, cùm viuere pigeat: hinc morbi intima quæque & robustissima depascentes. sed neque ferro parcimus, bis impij. aut sanè contabescit homo, & nullum iam corpus, sed corporis sui vmbra quædã est.

Perpetuis deinde cor pulsatur anxietatibus, hæretque ad omnia pauidus animus, & ad tutissima quæque contremiscit. nec sibi satis fidit: carissimos quosque & antè amicissimos inter hostes numerat: vt nusquam tuta sit illi fides, nulli se credat, cùm in omnium oculis fraudes legat, in omnium ore venena, in omnium manibus ferrum, in omnium fronte hostem.

Perit exhinc illi omnis meriti corona, omnis præmij brauium, omnis triumphi gloria. æterna an peritura proponas, iuxtà habet. mercedem sponde; mercedis omnis contemptor est. æternatura propone gaudia; somnium illi gaudia sunt, & omnes cælestium diuites sponsiones: cùm nihil videat præter malum suum, nihilque cogitet præter vindictæ modum. quin adeò, propone Deum; credes maioris illum facere grauitatem qua premitur mali, quàm aut illius

illius offenſam, minas, pœnas; aut præmia & gloriam. Imò cùm è re nulla alia maior honor quàm ex aduerſantibus paretur; quod illi in ſalutem cælitus conceſſum erat, vertit in interitum, medicamenta in venenum. miſera omnino conditio, cùm quæ in vitam diuite Dei manu porrecta erant, in mortem commutantur.

Omnis etiam ſe talis prudentia ſpoliat, prouidentia nudat. neque enim ſtatui prudenter prouideque aliquid poteſt, quàm diu impatientia occupauit mentem; non anteuerti mala, non præſentia excuti, non futura præcaueri poſſunt. quare in mille ſe talis conijcit diſcrimina, quorum fuga & euitatio compoſitam præſentemque ſibi animum iactationibus vacuum depoſcit.

Remedia.

PRoderit in primis frequenter ſecum meditari, magna illũ ſperare aut promittere non poſſe, quẽ aduerſa non erudierunt. lecto, puluinaribus, mollibuſque aſſuetus, mollia dabit, nec manum ad magna extendet. ardua virtus poſcit, & extritum per aduerſa pectus. vis viro & cælo digna? duris, inamœnis, difficilibus aſſueſce. callum nimirum antè per aduerſantia ob-

ducat quiſquis æternatura cogitat. adeoq́ue quiſquis pacatam vitam deſiderat, durioribus antè mentem exerceat, ne fortuitis turbetur, ne incurrentibus obteratur, ne cedat malis, ſed contrà audentior eat. vt nimirum animos ab aduerſis mutuetur, audeatq́ue vltrò prouocare fortunam, ab amica illa, aut inimica manu veniat. nam quid refert ad gloriam & laudem, hoſtis oppugnet apertus an tacitus? qui inimicitiam factis verbiſq́ue, an qui amicitiam verbo, hoſtilitatē rebus profitetur? vtrimque vulnera ſunt, fluit ab vtroque ferro ſanguis. niſi quòd grauiora ex inſidijs, & amica manu cadant; quia inopinata, & inermi ferè pectore accepta. eo laudis & meriti materies maior. Nam illa, Non putabam, non exſpectabam ab hac manu, poſt tot amicas dexteras inimica exurgere arma, hoſtilia tela ab amica pharetra; ab ignauo pectore & ore veniunt. & quid refert à qua manu veniant mala? animum antè para, & cogita ab omni poſſe euenire quod ab hoſte venit, poſſe tibi accidere quod Amaſæ Ioabi ferro. & quot iam inde à Iudæ oſculo in Domini iugulum ſurrexerunt?

Quid ſi Superior ſit qui infert, quid ſi inferior? à patre in filium, à filio in patrem? &

& quoties à primordio creaturæ in creatorem insurgunt? quoties tu in Dominũ, Iudicẽ, Regem, Patrem? in Conditorẽ, Redemptorẽ, in Deum? teipsum proinde intuere, post tot beneficia creãtis, cõseruantis, redimentis, sanguinem fundentis, amantis, adoptantis, cęlorum hereditatem spondentis Dei: post omnibus retrò sæculis pœnas minitantis, & æternùm inter perennantes flammas minitantis Dei. post cœlorum excidia, ignium sæuitiam, dæmonum carnificinam nullò æuo ponendam, nullo mitigandam. & insurgis tamen, & ferrum audes stringere, & iterum flagra, columnam, spinas, crucem, clauos, vulnera intentare. facit hoc quisquis calcata Dei voluntate, imperio spreto, letali se scelere inuoluit: & toties facit quoties se illo inuoluit.

Quid si Superior sit qui patiatur, à quacunque manu; cogitet illud Bonauẽturæ: *Per has aduersitates Prælatus à puluere peccatorum purgatur, quem contraxit ex humanæ infirmitatis surreptione.* De 6. alis c. 5. *In multis enim offendimus omnes,* Iac. 3. *& in pluribus negotijs, plures negligentiæ sæpe fiunt, à quibus necessum habent hîc purgari Prælati, ne illic duriùs puniantur; iuxta illud, Si iniquè aliquid gesserit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum:* 2. Reg. 7

Tt5 *per*

per has etiam dum deprimitur, à tumore ſuperbiæ cuſtoditur: quæ potentibus periculoſiùs inſidiatur, dum & ſublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia, facilè mentem eius extollerent; niſi aduerſitatis iugum collum præſumptionis eius humiliaret, & ſic à ſuperbiæ voragine defenſaret. cuſtos enim ſalutis & profectus boni rectoris eſt humiliatio aduerſitatis, ſine qua eum ſucceſſus proſperitatis citò eleuaſſet in ventum præſumptionis. Vnde Dauid ſecundùm cor Dei electus, quando premebatur aduerſis, deuotiſſimus fuit & humilis; quando autem extollebatur proſperis, incidit in culpam elationis,

Pſalm. 112. *ipſo atteſtante cùm dicit, Bonum mihi, quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas.*

Si inferior eſt qui impugnatur, cogitet Primò, per hæc viam ſterni ad magna. Secundò, parari animum in aliorum ſubſidium & mœrentium ſolamen, iacentium ac proſtratorum erectionem. Tertiò, magni meriti materiam ſubminiſtrari. Quartò, magnam animo tranquillitatem ac malaciam parari, dum per has iactationes roboratur, & aſſueſcit duris, & vſu ac conſuetudine quædã paullatim familiaritas cum aduerſantibus intercedit. Quintò, creſcere his tacitè ſpiritum ac roborari, iuxta

Mat. 4. illud: *Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram, & dormiat, &*

exurgat

exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille.

Iuuerit verò plurimũ, Chriſti, Diuæ Virginis, Sanctorum cælo aſſcriptorum mores vitaque ſæpiùs repetita. hæc enim animos firmabit, & aduerſantibus maiores dabit. ſperata etiam promiſſaque cælo præmia. quare cùm aut aduerſi aliquid intercurrerit, aut impatiẽtiæ motus inſurrexerint, Chriſti tui fuſum pro te ſanguinem, verbera, vulnera crucemque cogita; & non magno negotio ſæuientes animorum fluctus cõpeſces: maximè cùm ab orbe toto delectam ſibi gentem tot beneficiorũ prærogatiuis, iam inde ab exordio cumulatam, crudeliſſima pati videris. quin adeò, poſt tot benefica in te manu collata, vt opprimi ac inſepeliri beneficiis potueris, non ceſſas diurnis diuinorum mandatorum tranſgreſſionibus, vindicem in te Dei dexteram prouocare; & parcit ille tamen, & perfert ſcelera, nec iudicem ſtatim manum extendit. miſeretur potiùs, & meliora exſpectat parcere facilis, ac maioribus etiam poſt ſeriam pœnitudinem bonis exornat.

Conſultum fuerit ſæpiùs illud memoria repetere: *Confortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.* *Paral. 15.*

Quæ

De 6. alis c. 5. Quæ manus, Bonauentura teſte, *inſtantia ſunt in agendo, & patientia in ſufferendo quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulabitur.*

---

†*Referendum hoc caput ad librum ſecundum, poſt caput* 2. folio 172.

Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.

QVæ res magnam animi inquietudinem ingenerat, ingentium turbarum cauſſa; cùm curioſior hæc inueſtigatio, tanquam validis aduerſantibuſque ventis, mentis malaciam ac tranquillitatem euertat, perpetuiſque quibuſdam flatibus fluctibuſque ſerenitatem turbet, ac è ſede ſua depellat. neque enim ſtare in illa mente tranquillitas poteſt, quæ perennibus iactatur motibus, curioſioreque inueſtigatione continua iactatione concutitur. vt taceam contemptum paullatim Superiorum naſci. Neque enim fieri poteſt, quin aliqua nonnunquam minùs per omnia laudanda, quædam fòrs etiam damnanda ſolers diſquiſitio, ingenioſa ſemper

in

in malum, repertura ſit. neque enim adeò numeris omnibus quemquam abſolutum reperias, quin aliquid emendandum deprehendas. vt nulla fuerit ætas, quæ non in maximis etiam viris aliquid ſemper putauerit ignoſcendum, tanquam in medio die pertenuem ſubterlabentem ſoli vaporem qui nec illius repercutiat radios, nec lumẽ obnubilet. Nam illam omnium perfectionum accurationem quæ nullam veniam mereatur, nulloque næuo aut puluere aſperſa ſit, vouere poſſumus, ſperare prudenter homines non poſſumus, & alterius illa, non huius vitæ exempla ſunt.

Iam ita ferè natura comparatum eſt, vt cùm è curioſiore indagatione, in intima Superiorum adyta aſſidui ſcrutatores deuenerimus; plus poſſint ad contemptum modica vitia, quàm magnæ ad venerationem virtutes: cùm ferè deterrima quæque fortiùs oculos repercutiant, altiuſque in animum dimittantur.

Ac primò, aliquid antè conceptæ venerationis deponimus, inde auguſtiſſimè priùs laudata, tenuiter ac quaſi per capillum tangimus: ad aliorum exinde laudes ſilentio mentem prodimus, damnamus denique, & in apertas prorumpimus detractiones. ita non contenti ſumus improbanda

banda vidiſſe, ſpargimus, adeoque ſub lingua calamiſque creſcunt vitia, & in elephantem culices abeunt, in gigantes exurgunt pygmęi. Vnde fit vt omnis Superiorũ auctoritas corruat, & pro veneratione contemptus ſequatur, pro obſequẽdi ſtudio, quod plurimùm opinionibus innititur, obedientię neglectus ſuboriatur. cumque nihil tam potentes obedientiæ ſtimulos addat, quàm altè imbibita animo Superiorum veneratio; hanc autem nihil adeò minuat, atque curioſior abditiſſimarum imperfectionum perſcrutatio; fit vt hac vna obedientiæ nerui penitus ſecentur, vtque ſua iam cuique voluntas pro maiorum imperio ſit. quod vbi fit, quidquid in Religione ſummum erat, & obedientiæ viuentis, in mutuum robur contra procurſantes inimicas acies ſtringebatur ac firmabatur, dilabitur, & magnum illud Religionis propugnaculum, tanquam diſruptis aggeribus, diffluit. Sed neque domeſticis hæc parietibus continentur, cùm nihil proniùs elabatur, quàm ſi quid imperfectionis in Superiore notatum fuerit: & gloriamur etiam interdum, tanquam ſolertes vitiorum quæ alios latuerant, repertores. præmiumque noxiæ huius indagationis, euulgatio vitiorum eſt: quæ vniuer-

ſæ

ſæ familiæ quantum damnorum adferat, nemo paullo prudentior non videt. cùm æſtimationis famæque in Superiore dimi-nutio, omnia ſimul metuenda ſecum tra-hat. Nam vbi quæ latebant, aut magna-rum virtutum vmbra vitia tegebantur, produntur, & in omnium ore calamoque incrementa ſumunt; nequidquam magna ſperaueris, cùm opinionibus ferè humana peragantur: quam qui ſuſtulerit, proditor factus ſecretorum, omnem bene feliciter-que agendæ rei occaſionem ademerit; cùm fidem, auctoritatem, venerationem, proſperioris imperij fulcimenta, tanquam vna falce demetat. ſpemque in his omnem non in herba tantùm, ſed in radice præ-ſcindat.

Huc accedit quædam in Superioribus animorum deiectio ac puſillanimitas. cùm enim minutiſſima abditiſſimaque ſua ſo-liſque parietibus nota obſeruari ſtudioſiùs vident, ac in ingentes montes tenuiſſimas attolli verrucas, virtutes tegi, aut æmula ſi-mulatione tranſiri, ingentiaque naturæ ac Dei dona æmulationibus liuoribuſque in-ſepeliri, minima vitia in immenſum ſupra verum tolli, perque omnium linguas char-taſque ſpargi, infelicibuſque augmentis in denſa nemora, noxiorum zizaniorum mo-

re,

re,raros frutices ſuccreſcere; cadunt animis, concreditaque ſibi domeſtica externaque negligunt,ac in ignauam quandam, ex alacri accenſaque degenerant vitæ rationem, ſibi iam ipſis diſſimiles: vt prior ille ignis pectoribus clauſus, magnarumque cogitationum ſuccentor concreſcat in denſam glaciem, in Noricum quoddam frigus : & prior illa animorum alacritas, fortes auſus , mentis erectio, generoſi pectoris flammæ, in ignobiles delabantur cineres, in languidum teporem, in vmbras, in fumum, & pro digniſſimis poſteritate cogitationibus , ingens animi mœror & melancholia ſuccedat, illuſtrium inimica moliminum, qua quidquid generoſioris erat mentis emedullatur,ac tanquam ſuccisis ad viuum neruis delumbatur.

Grauia hæc ſunt, & ad vltima vltimæ deſperationis recta via impellentia. è tam tenuibus initijs tam magna, tam Religionibus noxia, tam nulla poſtmodum arte emendanda.nihil hîc nouum. nam & vulpeculæ paruulæ demoliuntur vineam Dei Sabaoth, & validiſſimarum fundamenta vrbium non ſemel à muribus euerſa legimus,etiam à formicis. & tineæ quanta robora exedunt? ærugine ſanè ferrum exeditur quod ignibus ſtabat illæſum.ita à minimis

mis maxima corruunt. à molli ſtillicidio ingentes fatiſcunt rupes, à tam lenta mollitudine Oceani propugnacula & clauſtra. quis credat, ni res ipſæ loquantur? quare niſi curioſiores hi minutiſſimorum in Superiore ſcrutatores, in robuſtiſſimum inciderint, & Hercule aut Samſone natum pectus, quod aduerſantibus indureſcat, roboretur, ac ſeipſo fiat maius, quodque in non poſtrema felicitate ponat, tales nactũ ſe fuiſſe, acuẽdis viribus cotes; quod denique ita mores vitamque omnem compoſuerit, tanquam in ſolis inimicorum oculis, ac inter hoſtilia arma viueret; omnis omnino magnarum rerum ſpes funditus euaneſceret. Tales verò quanti ſunt? neſcio an centeſimus quiſque contemnat ſcorpiacas has caudas, viperarum ex inſidijs dentes; aut arborum inſtar aquilonibus niſce firmetur; aut præualidarum rupium more irata hæc contemnat maria, & pro-irſantes fluctus, cogatque interritus iras minaſque ſuas bibere. rara ô nimiùm in humanis pectora, chalybe aut adamante nata! cùm plerumque omnes æmulis his obſeruationibus, proſtratis prolapſiſque in ſolidum viribus, corruant, ac animam etiam mœroribus tanquam torcularibus expreſſam, per ignaua veſtigia ponant. ad-

eò nec robore pleni, viridi etiamnum iuuenta, aut ætate & prudentia firmati, his optimorum quorumcunque blattis ac tineis diu resistere possunt, aut stare incolumes; ac inambusti, integraque fama & pectore per calcatas hasce venenarias curiositates vitam tolerare. eo magis quo curiosi hi disquisitores plerumque de corde & cerebro suo mutuentur quod Superiori adnectant. premūtur occultis vitijs? ijsdem teneri Superiorem quia vellent, arbitrantur: innatant abditis animorum imperfectionibus? ijsdem innatare fluctibus quia vellent, putant Superiorem. infelices natatores socios sibi quia vouent, inuenisse credunt: at in nullos magis quàm in Superiores feruntur; excusatione nimirum digni, si suis vitijs Superiores inuoluerint. Et cùm non rarò quæ præferuidè valideque facta vellemus, euenisse credamus; fit vt vitia nostra in Superiorum frontibus legamus. non quòd insepulta illi sint vestibulo, sed quòd è nemore nostro decerpta, in alienum agrum zizaniorum talium inassuetum, noxia hæc semina transferamus. quòd si quæ externa in Superiore licet tenuissima vitiorum quorundam domestica nobis signa vidisse in animum induxerimus; à decem passuum millibus damnanda

da euocamus, & è noſtro illos ingenio moribuſque metimur. quid?quòd frequenter in ſiniſtram omnino partem & alieniſſimam ab auctoris mente verba reſque flectamus. ita in alieno ore, manu, ſanguine, vita, fama ludimus, & quidquid vel capillo vitia noſtra refert, in teſtatiſſimam alienorũ vitiorum ſeriem transſcribimus. Grauis omnino res, moleſtiarumque ac periculorum pleniſſima, quæ ingentes depoſcat animos, ac humanis propè maiores, ac non niſi prævalida Dei manu ſuffultos.

Remedia.

NOn hominem in Superiore vitijs obnoxium, ſed Dei cuius vices gerit perſonam intueri. hanc in illo venerari, & hanc ſolam. Qua in re imitandi ſæculi mores. neque enim in regio legato priuata vitia quidquã de veneratione adimunt: cùm in hoc non Petrum aut Paulum domeſticis vitijs inuolutum, ſed Regem intueamur, cuius vicarias vices cùm obeat, regio illum cultu & obſequijs dignamur.

Hominem illum cogitare, errare poſſe. neque dignitates vitia minuunt aut tollunt, augent magis & oſtentant quæ antè latebant. nam quæ priuata vita tegebat

tanquam abdita aut altè recondita terris, ea publica omnium oculis prospectanda proponit. quin imò ipsa munia amplam vitiorum materiam suppetunt: & quæ in semine suo mortuis similia torpebant, aut ignauo quodam sopore elisa iacebant; accedente dignitate exurgunt in herbam, in frutices, in arbores, in plenam patulamque vitam.

Ad omne Superioris vitium, sua propiùs intueri. grauiora diligens seriusque disquisitor reperiet domi suæ: quæ fors si composuerit cum illius, festucas in illo, trabes in se reperiet.

Statuat apud animum suum vnusquisque in Superiore, quod ab alijs in re sua vellet. ignosci vitijs suis desiderat? eadem vtatur regula in Superiore: maximè cùm maior dignitas ac potestas maiorem malorum materiam suggerat. ferè enim plus potuisse, plus fecisse fuit.

Nisi apertissima in Superiore viderit, nunquam firmet iudicium, ac illa ipsa in benigniorem semper partem interpretetur. cùm plurima in humanis occurrant prima fronte damnanda: quæ si penitiùs deposito in alterutram partem affectu introspiciantur, probanda non raro erunt, aut sanè clementiore longè censura notanda;

tanda;ſi non crudè dicta factaque, ſed auctoris mentem intueamur. quòd ſi res excuſationem non admittat, ad humanam naturam pronam advitia decurrendum,& è noſtra ad varios lapſus facilitate, aliquid indulgendum alijs: digniſſimi futuri cui reliqui ignoſcant, ſi nos erroribus ignoſcamus aliorum.

In teſtatis Superiorum vitijs, ad Deum per frequentatas calidaſque preces decurrendum, vltroneis etiam ſibi irrogatis pœnis illi placendo, vt pulſis vitiorum errorumque tenebris, veris ſolidiſque mentem illius virtutibus ornet illuſtretque, totumque hominem zizanijs in plenum radicitus euulſis, melioribus cæloque ac munere quod tuetur dignis inſtruat.

Cogitet deinde quanta Superior in illo perferat, quanta molli ſpongia eluat, quanta prudenti ſimulatione tranſeat, quanta leui manu tangat, quanta mitiget & eleuet; cùm hominibus imperare ſe ſciat non angelis. maiore etiam facilitate in Superiore vtatur: cùm æquius ſit filium parentum ignoſcere erroribus, quàm parentes filiorum indulgere vitijs.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Errata sic corrige.

*Pag.*284. *v.*7. *à fine lege* tantùm.
298. *v. antepen.* præmiator.
299. *v.*18. ingentem Dei & vocationis.
334. *v.*2. *à fine* intuentur.
354. *v.*4. *à fine* rex.
357. *v.*11. consequuntur.

8 –